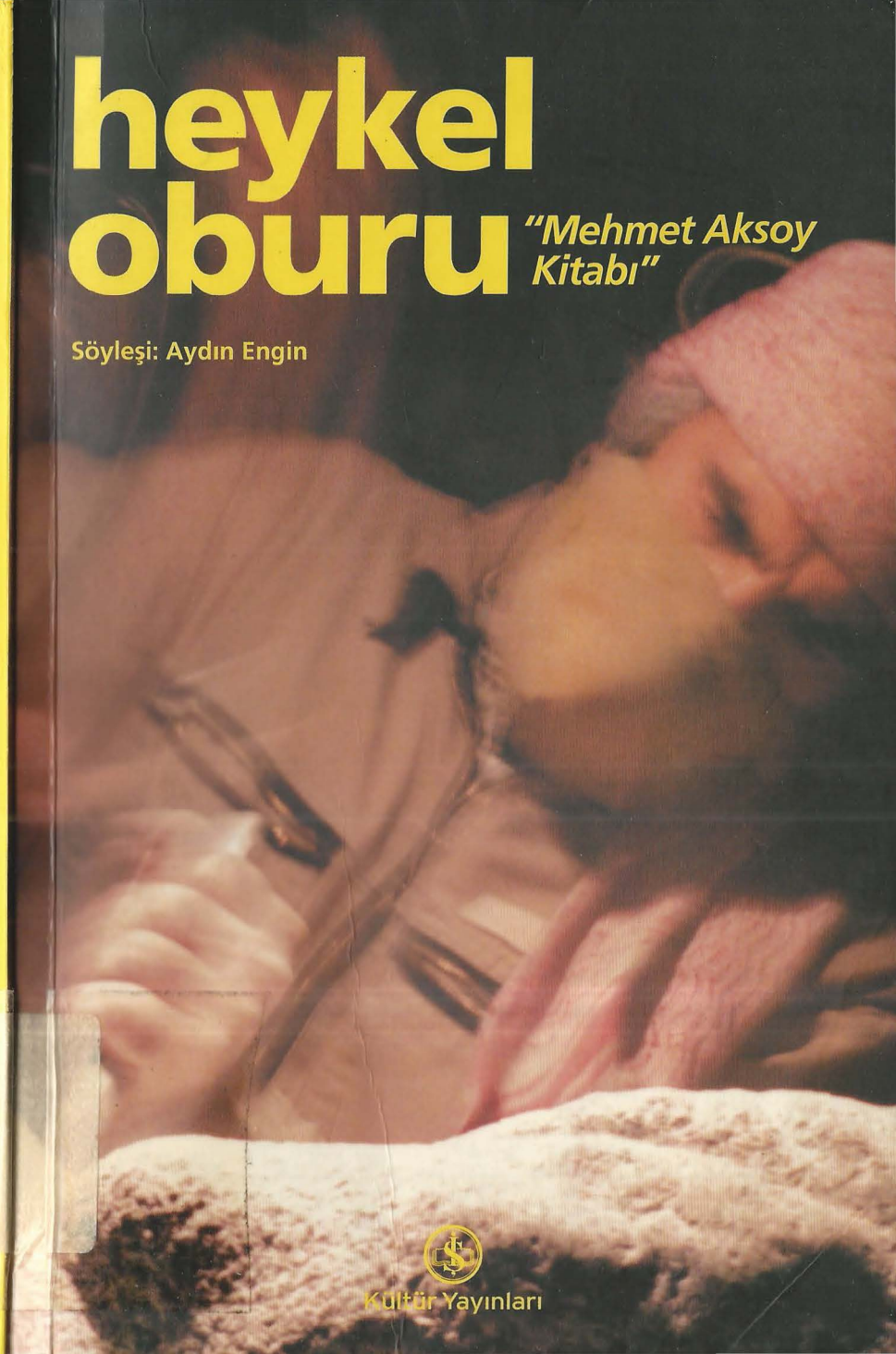
heykel oburu

"Mehmet Aksoy Kitabı"

Söyleşi: Aydın Engin

Kültür Yayınları

Heykel Oburu "Mehmet Aksoy Kitabı"

638

Genel Yayın: 638
Edebiyat Dizisi: 242

AYDIN ENGİN – 1941'de bir Ege kasabasında, Ödemiş'te doğdu, liseyi bitirinceye kadar da orada kaldı. Hukuk öğrenimi için İstanbul'a geldi. Ünlü yazar ve çevirmenlerin ürünlerini daktiloya çekerek yazıcılık mesleğine adım attı. O günden itibaren de yaşamını yazı yazarak kazandı. Tiyatro oyunu ve film senaryosu yazarlığından karamela ve çikletlerin içine maniler yazmaya kadar yazıcılık mesleğinin hemen her dalında çalıştı. 1969'da gazeteciliğe başladı. Bu meslekte de habercilikten köşe yazarlığına, çapraz bulmacadan röportaja, yıldız falına kadar hemen bütün dallarda çalıştı. Gazeteci olarak pek çok kez hapse girip çıktı. 1980-1992 arasında Federal Almanya'da siyasal göçmen olarak yaşadı. Orada çevirmenlik, fork lift sürücülüğü, hamburger işçiliği, taksi şoförlüğü gibi çok sayıda işte çalıştı. 1992'de Türkiye'ye döndü. Evli ve bir oğlu var.

© Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Yayına Hazırlayan Mürşit Balabanlılar

Kapak Tasarımı Mehmet Ulusel / Ayşe Topçu
Düzelti Eylül Duru
Sayfa Düzeni Tipograf (0212) 249 01 01
Birinci Basım Ekim 2002
ISBN 975-458-402-8
OTM 11024201
Basımevi Mas Matbaacılık AŞ (0212) 285 11 96
İstanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

heykel oburu

MEHMET AKSOY KİTABI

Söyleşi Aydın Engin

İÇİNDEKİLER

EDİTÖR ANLATIYOR 9

MEHMET AKSOY ANLATIYOR

BÜYÜK HARFLERLE: YAYLADAĞ 19
ANNEYLE BİRLİKTE ÇOCUK BÜYÜTMEK 21
BAYRAK GİBİ BİR KADIN: NAZMİYE ÖĞRETMEN 23
İLK RESİM 26
GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ'NE 27
DOĞAYA SIĞINMAK 29
KEKLİĞİN VE KEDİNİN ÖLÜMÜ 30
ORTAOKUL ÖĞRENCİSİ BİR KUMARBAZ 34
TARSUS ORTAOKULU'NDA 36
İLK CİNSEL DENEYİM YA DA... 37
VE İLK HEYKEL: BİR CEYLAN 39
İLK BAŞKALDIRI 41
GAZİANTEP ÖĞRETMEN OKULU'NDA 42
ÖNCE ŞİİRLEŞMEK SONRA İLK AŞK 45
AKADEMİ OLMAZSA GAZİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ 47
OKUL DUVARINA BİR HEYKEL KAZIMAK 51
BU DA İLK BAKIŞTA AŞK 53
İSTANBUL'DA BİR YAYLADAĞLI 59
ASMALIMESCİT'TE BİR YAYLADAĞLI 60
BİR AĞAÇ ÇİZMEK 63
TEK GÖZLÜ BİR ZEUS 65
TEYZE TEYZELİKTEN VAZGEÇİYOR 69
"MAFİŞİ" DİYE BAĞIRMAK 72
BAKIR TABAKLARA CONİ RESMİ ÇİZMEK 75
HASTALIKLI BİR İLİŞKİNİN SONU 78
ŞADİ ÇALIK'LA TANIŞMA 80
HEYKELLE BULUŞMA 82
AKADEMİ'DE BİR KÖYLÜ OLMAK 86
BOHEMLER ARASINDA BİR KÖYLÜ 87
HEYKEL ÖĞRENCİSİ AKADEMİ'DE NE ÖĞRENİR? 90

GEÇİM ZORUYLA ATATÜRK HEYKELİ YAPMAK 94
ATATÜRK HEYKELİ NEREYE DİKİLİR? 97
TÜRK HEYKELİNİN MEZAR TAŞLARI 101
YANKEE GO HOME! 102
SİVRİ TOPUKLARDAN DOĞAN AŞK 104
ÖPTÜYSEN EVLENİRSİN 107
SU DAMLALARINDAN BİR GELİNLİK 109
BİR DÜĞÜN, HÜNGÜR HÜNGÜR... 110
YÜRÜMEYEN BİR EVLİLİK 113
EVLİLİKTE "KANLI" BİR SON 115
TAŞ'LA TANIŞMAK 118
BOZKIR'DA YENİ BİR AŞK DOĞUYOR 122
KLOZET KAPAĞINDAKİ HEYKEL 124
TATBİKATTAN NASIL KAYTARILIR? 128
KENAN EVREN'İN ENİŞTESİ: MEHMET AKSOY 130
KENAN EVREN VE KALPAKLI ATATÜRK 133
İKİNCİ EVLİLİK 137
AKADEMİLERE GEREK VAR MI? 140
HEYKEL YAPMAYAN HEYKEL HOCALARI 143
HEYKELİMSİ GECEKONDU 147
"CONCEPTIONAL ART" DİYE BİR AKIM 151
BEN LONDRA'YI SEVMEDİM! 153
YENİ BİR DURAK: BERLİN 157
SİL BAŞTAN: YİNE ÖĞRENCİ 159
OĞLAN KOMÜNİST OLURSA REDDEDİLİR 160
SOSYALİZM MİLİTANI BİR HEYKELTIRAŞ 165
BİR SERGİ: MEHMET BERLİN'DE 167
DÖRT YILDA TEK HEYKEL 174
BISMARCK HEYKELLERİ – ATATÜRK HEYKELLERİ 177
BERLİN YAĞMURUNDA ISLANMAK 181
OTOYOL'DA HEYKEL SERGİSİ 184
ŞİİR SEVEN BİR GÜMRÜKÇÜ 187
SİYASİ POLİSTEN ÇAY DAVETİ 190
HEYKEL TUTUKLANIR MI? 193
İSTANBUL'DA, AKADEMİ'DE, TAŞ ATÖLYESİ'NDE 197
TAŞ'LA UYUŞMAK 199
HEYKELE GEBE KALMAK 202
BAŞIN SAĞ OLSUN HEYKELTIRAŞ! 207
TÜRK'TEN HEYKELTIRAŞ OLUR MU? 212
PATHOS'U AKLAMAK 217
EVET, BEN HEYKELTIRAŞIM!.. 221
İKİNCİ KEZ AKADEMİ'DE 223
KLASİK MÜZİKLE GÖBEK ATMAK 225
MERMER HIRSIZI BİR ÖĞRETMEN 227
ATATÜRK DEĞİLSEN HEYKELİN OLAMAZ! 230

AY IŞIĞINDA ÇİÇEK TOPLAMAK 235
TEK AYAKKABIYLA BERLİN'E 239
AKADEMİK YAŞAMIN SONU 241
HANS AKSOY YA DA MEHMET MÜLLER 244
MERMERİN BAŞKENTİNDE, CARRARA'DA 250
ÇEKİCİN RÜZGÂRI 252
SANKİ YESEMEK'TE GİBİ 254

MEHMET AKSOY YAZIYOR
TOK, TOK... TOK; TOK, TOK... TOK... 255

MEHMET AKSOY ANLATIYOR
MERMER BOLLUĞUNDA MUTLULUK 257
ANADOLU – BAĞDAT DEMİRYOLU 260
KIRMIZI NOKTALI HEYKEL 264
MEÇHUL ASKER KAÇAĞI 269
VE O NAZİ KAFALILAR... 273
MEÇHUL ASKER KAÇAĞI İLTİCA EDİYOR... KİLİSEYE!.. 277
MEÇHUL ASKER KAÇAĞI HEYKELİNDE BARIŞ NÖBETİ 283
TÜRKİYE'YE İKİNCİ KEZ DÖNÜŞ 286
AYA İRİNİ'DE ŞAHMERAN HEYKELLERİ 288
MAYDANOZ, SOĞAN VE HEYKELLER 292
ÖDÜL ÜSTÜNE ÖDÜL 295
ANKARA'YA BİR HEYKEL DİKMEK YANİ DİKEMEMEK 301
HİTİT ÜLKESİNDE HİTİT TAŞIYLA 304
BORSANIN AYISI VE BOĞASI 310
... VE BÖCEK EV 315
TÜMMÂHÂ YA DA FİRAVUN BÖCEĞİ 322
HEYKELLE DEKORASYON OLUR MU? 325
İNSAN HEYKELE NEDEN BAKAR? 330
YERE DÜŞEN ELMALAR VE ÖLÜM 335
MEZAR TAŞLARI HEYKEL Mİ? 339
SELÇUKTA *KURTULUŞ YOLU* 345
HEYKELE ÇAKILAN PANKART 352
ÖNCE LEYLEKLER Mİ, HEYKEL Mİ? 354
BACH'IN MÜZİĞİNDEN HEYKEL ÇIKAR MI? 358

MEHMET AKSOY YAZIYOR
YALNIZLIĞIMI TAŞA ASTIM, GÖLGESİNDE ÇALIŞIYORUM 362

MEHMET AKSOY ANLATIYOR
ASLANIN KULAKLARI 363
BOSPHORUS YANİ BUZAĞI GEÇİDİ 370
IŞIK HEYKELLERİ DİZİSİNİN İLKİ 373

MEHMET AKSOY YAZIYOR
HEYKEL, DAMARLARINDA KAN YERİNE IŞIK TAŞIR 376

MEHMET AKSOY ANLATIYOR
HEYKEL IŞIKLA YAŞAR 377
RODIN VE IŞIK 380

AYLA ÖDEKAN SORUYOR, MEHMET AKSOY YANITLIYOR
KÜTLE VE BOŞLUK ÜSTÜNE 384
SANATSAL BELLEK ÜSTÜNE 388
SANATSAL YARATI ÜSTÜNE 391
TÜRKİYE'DE HEYKEL EĞİTİMİ ÜSTÜNE 394
İSLAM SANATINDA FORM ÜSTÜNE 396
HEYKELİ BİTİRMEK YA DA BİTİREMEMEK ÜSTÜNE 398
AKSOY HEYKELİNDEKİ ÇEŞİTLİLİK ÜSTÜNE 400
DESEN ÜSTÜNE 401
FİGÜR ÜSTÜNE 403
ANLAŞILMAK ÜSTÜNE 405
YERELLİK – EVRENSELLİK ÜSTÜNE 406
BÜYÜ ÜSTÜNE 407
GERÇEKLİK ÜSTÜNE 408
YİNE MODERN SANAT ÜSTÜNE 410
YİNE POSTMODERN ÜSTÜNE 412

MEHMET AKSOY ANLATIYOR
HEYKEL OBURU 415

AD DİZİNİ 417

ALBÜM 419

Editör anlatıyor

Tam 43 saat. Altı hafta boyunca toplam 43 saat Mehmet Aksoy'la konuştum. Daha doğrusu Mehmet Aksoy'u konuşturdum.

Bu kolay olmadı.

Söyleşi (interview), gazetecilik mesleğinin çok kullanılan dallarından biri ve meslek kıdemim göz önüne alınırsa söyleşi yapmakta acemi olmadığım söylenmelidir. Ama bu kez kolay olmadı. Bir kere adı üstünde: *Nehir Söyleşiler*. Yani uzun. İkincisi, söyleşi yapılan kişi: Mehmet Aksoy.

Mehmet Aksoy'u epey önceden tanıyorum. Eski bir arkadaşım. Nitekim söyleşi boyunca ona "sen" dedim. Sıra söyleşiyi bir kitaba dönüşmek üzere baskıya hazırlamaya gelince "sen" yerine "siz" deyip dememekte bocaladım. Ama sonunda bana "yapmacık" gelenin okura da yansıyacağını düşündüm ve "sen"de karar kıldım. Aksoy'la eskiye dayanan arkadaşlığımız "eski silah arkadaşı" olarak da tanımlanabilir. Tabii burdaki "silah" sözcüğü tümüyle mecazi bir içerik taşıyor. Yoksa ikimiz de nerdeyse "pasifist" olarak nitelenebilecek birer "barış savaşçısı"yız. İkimiz de uzun süre Almanya'da bulunduk, o dönem Batı Avrupa'da barış hareketlerinin her yanı kapladığı ve alabildiğine kabardığı yıllardı ve ikimiz de aynı politik etkinliklerde "militanca" yer aldık.

Ama "sanatçı" Mehmet Aksoy'la yeni tanıştığımı söylemeliyim. Tanıştığım için sevindim; ama çok da yoruldum.

Mehmet Aksoy da yoruldu. Yer yer de zorlandı. Zorluk, söyleşinin doğasından kaynaklanıyor. Bir şairle, bir romancı, hikâyeci ile söyleşi pek zor olmasa gerek. "Söz" zaten on-

ların sanatının "malzemesi". Bir bilim adamı, hatta karmaşık formüller dünyasında çalışan bir bilim adamı için bile söyleşi zor olmasa gerek. Onun formülleri de "söz"ün daha da soyutlanmışından ibaret.

Ama bir müzik, bir resim ve hele hele bir heykel sanatçısı için söyleşi pek kolay değil. Derdini, düşüncesini anlatmakta epey hünerli, "söz sanatı"na da yatkın, Yayladağ'ın Türkmen deyişleri ile Batı Avrupa'da geçen uzun yıllarda derinlik ve zenginlik kazanan siyasal ve sanatsal terminolojiyi pek güzel buluşturan Mehmet Aksoy bile söyleşi boyunca sık sık zorlandı. Taşa form kazandırarak "bir şey anlatan" bir sanatçı, anlatmak istediğini "söz"e dökmekte ister istemez zorlanacaktır. Heykelini tanımlarken, tanıtırken, onlar üstüne konuşurken de "söz" yardımcı olmak bir yana sık sık zorlaştırıcı bir etkene dönüşüyor.

Çünkü tanık oldum: Heykelin "söz"e dönüşemediği alanlar var. Oralarda okurun da kendini biraz zorlaması, kendi düş gücüne başvurması gerekecek.

Bu uzun söyleşiden iki kitap çıktı. Birini elinizde tutuyorsunuz. Söyleşinin tamamını içeriyor ve Mehmet Aksoy'un bazı heykellerinin fotoğrafları da destek işlevi görüyor. İkinci kitap ise Mehmet Aksoy'un bütün heykellerinin çok titiz bir çalışma ile çekilmiş fotoğraflarını içeren büyük boy bir Mehmet Aksoy kitabı. O kitabın ağırlığı Mehmet Aksoy'un heykellerinin fotoğraflarında. Yazılı bölümde ise bu söyleşiden süzülmüş. Mehmet Aksoy'un sanata ve özellikle heykel sanatına ilişkin görüşleri yer alıyor.

Mehmet Aksoy heykelini daha derinden tanımak, o heykelle daha ayrıntılı buluşmak isteyenlerin her iki kitabı edinmesinde yarar var. Hiç abartmadan, iki kitabın birbirini tamamlayan bir bütün oluşturduğunu söylemeli; bunda ısrar etmeli ve okura her iki kitabı da edinmesini vurguyla önermeliyim.

○

Sanatçı ya da sanatçı olduğunu söyleyen ya da sanatçı olduğu söylenen çok kişi tanıdım, kimileriyle ortak çalışmalarım

oldu; kimileriyle röportajlar, söyleşiler yaptım; kimileriyle de uzun sohbetler.

Mehmet Aksoy'u gerçek sanatçılar arasına ve epey önlerde bir yere koyuyorum. O safkan bir sanatçı. Bu bir söyleşiyi, hele toplam 43 saat süren uzun bir söyleşiyi elbette keyifli kılıyor ama bir o kadar da zorlaştırıyor. Aksoy'u yaşamının bütün dilimlerini kapsaması gereken bir söyleşi disiplini içinde tutmak olanaksız. Zaten ilk birkaç günden sonra bu çabadan vazgeçtim; Mehmet Aksoy'u zengin çağrışımlarla kanatlanmış anlatımında olabildiğince ve alabildiğince özgür bıraktım.

Bir örnek:

Çocukluğunda, dağların ortasında, doğanın göbeğinde, çayırların üstüne sırtüstü uzanmış güneşe bakan "küçük" Mehmet Aksoy'dan, 1987'de, İtalya'da mermerin ve heykelin başkenti Carrara'da güneşi bedeninin her zerresine emen ve tutkuyla Akdeniz'i düşleyen "yetişkin" Mehmet Aksoy'a bir anda geçiverdi(k). Carrara'da Toskana'nın başdöndürücü iklimini konuşurken söz yine kanatlandı ve Berlin'de bir türlü gelmeyen yazın habercisi beyaz bulutlara kondu ve hemen ardından *Buluttan Sevgililer* heykelinin doğuş öyküsü gibi, bir sanatçının –safkan bir sanatçının- iç dünyasında uzun bir gezintiye çıkıldı.

Bir örnek daha:

Yine çocuklukta, bir tarlada bulduğu böceği ("... hani siz bok böceği diyorsunuz, bizim orda, Yayladağ'da tümmâhâ denir...") çocuksu bir merakla gözleyen Mehmet Aksoy'un, böceğin güneş ışıklarında parıldayan nefti yeşil sırtından Londra'da, British Museum'da şaşkınlık ve hayranlıkla seyrettiği firavun heykelinin alnındaki kutsal böceğe (yani ve yine tümmâhâya) geçivermesi hiç zor olmadı ve hiç ara vermeksizin firavun böceğinin bir heykeltıraş gözüyle bakılınca mükemmel diye nitelenen "form"unun bu söyleşinin yapıldığı *Böcek Ev*'e nasıl esin kaynağı olduğuna sıçrandı. Ardından da bu kitapta büyücek bir bölüm ayrılan *Böcek Ev*'in öyküsü geldi tabii.

Kitabı düzenlerken bu kargaşa ister istemez belli ölçülerde giderildi; okur için izleme zorluğu yaratmayacak bir akış elden geldiğince gözetildi. Ama kitabın bütününde bir kronolojik akış elde edilmeye hiç gidilmedi. Karışık (hatta karmakarışık) anlatımın zorluklarından değil. Editörün tembelliğinden de değil.

Yazılı bir metnin kuruluğunu taşımadan, yazıya dökülmüş bir söyleşinin sıcaklığını, sistematik olma kaygısından uzak içtenliğini ve "sahihliğini" pek iyi yansıttığından.

Söyleşinin kendisinin Mehmet Aksoy'u iyi anlattığı; Mehmet Aksoy'u tanımak isteyen okuru (yoksa bu kitabı niye okuyor olsun?) hem bu toprakların çocuğu yani "yurttaşımız" Mehmet Aksoy'la, hem (eğer dünya değilse) Avrupa heykel sanatında ağırlıklı bir yeri olan "heykeltıraş" Mehmet Aksoy'la buluşturduğu kanısındayım.

Ama yine eklemek istediğim, altını çizmekte yarar gördüğüm birkaç nokta var.

○

Ruhi Su'nun yaşamöyküsünü okuduğumda, onu Türkiye'nin müzik sanatına kazandıran "rastlantı" beni ürkütmüştü. Öylesine düşük olasılıklı bir rastlantıydı ki, kolayca "Ruhi Su, Ruhi Su olmayabilirdi" dedirtiyordu ve ürkütücüydü. İçinden Ruhi Su'nun geçmediği bir müzik dünyası sizi ürkütmez mi?

Aynı ürküntüyü Mehmet Aksoy için de duydum. Kitabın ilk sayfalarında tanıyacağınız Nazmiye öğretmen olmasa, Türkiye (hatta Avrupa, hatta Dünya) heykel sanatı belki de Mehmet Aksoy'suz olacaktı!

Yakın çevresinin, ailesinin "Ne güzel resim yapıyor bu bizim oğlan! Tıpkı fotoğraf gibi vallahi" diyeceği ve sadece bunu diyeceği Yayladağlı bir çocuğa, daha ilkokul birinci sınıfta "Ben büyüyünce Akademi'ye gideceğim ve ressam olacağım" dedirten itici güç, ilk resmini görür görmez onu kucaklayan ve "üç defa çeviren" taşkın sevinç, Nazmiye öğretmenden fışkırmıştı ve bu ülkede Nazmiye öğretmenlerin sayısının çok çok az olduğunu bilen bizler için, bu ürkütücüdür.

Ya Nazmiye öğretmen olmasaydı; ya Nazmiye öğretmen Hatay ilinin Yayladağı kasabasına tayin edilmeseydi ve Mehmet Aksoy adlı saçları üç numara tıraş edilmiş, suratı kavurucu Akdeniz güneşinde kararmış, hüneri taş atıp keçiyi boynuzundan, üzüm salkımını sapından vurmaktan ibaret yarı köylü yarı kasabalı çocuk onun sınıfında ilkokula başlamasaydı...

Okur, geleceğin heykeltıraş Mehmet Aksoy'unu pek de haber vermeyen ve doğrudan yansıtmayan çocukluk anılarına kitapta bu kadar ayrıntılı yer verilmesini yadırgamasın. O anılarda, heykel sanatında Mehmet Aksoy'un, müzikte Ruhi Su'nun, Ahmet Adnan Saygun'un, şiirde Cahit Külebi'nin, Cahit Sıtkı Tarancı'nın, matematikte Cahit Arf'ın bu ülkeye nasıl kazanıldıklarının ve elbet "kazanılamayabilirlerdi"nin kanıtları, ipuçları yatıyor.

Unutulmasın, kazanabildiklerimiz çok az, yitip gidenler binlerce ve binlerce...

○

Eğer kitapta Yayladağı'nda kışın öğrenci, yazın çoban Mehmet Aksoy üstüne anı dilimcikleri bu kadar ayrıntılı yer almasaydı, okur, Mehmet Aksoy'un heykelinin neden asla "form"dan kopmadığını ve neden bu kadar doğayla iç içe olduğunu kavramakta da ola ki zorlanırdı. Okur, Yayladağı'nın Akdeniz güneşiyle beslenen yaylalarında böceklerle, keçilerle, tekelerle, boğalarla, kekliklerle bir yaşam biçimi olarak iç içe kucak kucağa küçük Mehmet Aksoy'u tanıdıkça onun heykelini sanırım daha iyi kavrayacak, onun heykelinde süreklilik taşıyan özün kolayca ayırdına varacaktır.

Keza yaşayan için anlamlı olabilen ama okuyanı büyük olasılıkla sıkabilecek çocukluk, gençlik aşklarının da bu söyleşide uzun uzun yer alması boşuna değil. Hemen herkes ölümsüz sandığı çocukluk aşkları yaşamıştır. Sanırım hemen herkes çocukluk, gençlik aşklarını birileriyle bölüşmek için şiirler yazmış, romanlar tasarlamıştır.

Ama kabul edin ki, Gaziantep'te kalan ve bir daha karşılaşılmayacağı besbelli gençlik aşkının yüzünü Antakya Lise-

si'nin duvarındaki taşlardan birine küçücük bir çakıyla kazıyan bir delikanlı epey enderdir. O "keten taşı"nda sözünü, duygusunu, dileğini, düşünü, düşüncesini yazıyla değil, şiirle değil, sözle değil heykelle anlatan ve bunu kırk yıldır kesintisiz, bir "heykel oburu" olarak sürdüren Mehmet Aksoy'un "bugünü"nü açıklayan "dünü" yansımaktadır.

Yine bir çocukluk anısı, yine bir (başka) gençlik aşkı. Lise öğrencisi Mehmet Aksoy, sinemada görüp vurulduğu kız bir kuyumcuda alışveriş ederken, onu dışardan seyretmektedir:

"... Altınlar böyle ışıl ışıl. Işıklar var. Ben camın önünde duruyorum. Kızı altınların arasından görüyorum. Kız da beni gördü. Benden tarafa döndü. Bana bakıyor şimdi. Aramızda bir cam var ve altınlar ve ışıklar. Yani büyülü bir şey..."

Yüzü ergenlik sivilceli, dünyası Antakya ile sınırlı bu hamhalat delikanlıda, dünyayı form, renk ve ışık olarak algılayan ve bize form, renk ve ışık olarak aktaran Mehmet Aksoy'u tanımadınız mı?

Kitabın "Editör anlatıyor" ara başlığını taşıyan bu bölümün başlarında "Mehmet Aksoy'u gerçek sanatçılar arasına koyuyorum ve epey önlerde bir yere koyuyorum. O safkan bir sanatçı" dendi.

Bu eski bir arkadaşlığın hatırına yazılmış bir cümle değil. 43 saat süren pek yoğun bir söyleşi zinciri sırasında karşısındakinden etkilenip yazılmış bir hayranlık cümlesi hiç değil. Kitabın editörü tiyatro oyunları yazdı, tiyatrolarda dramaturg olarak çalıştı, tiyatro yönetti, tiyatrolarda oynadı; sinema senaryoları yazdı, gazeteciliği boyunca sanatçı çevrelerinde pek sık bulundu ve sanatçıları tanıdı. Biriktirdiği deneyimlerle, mayası sanatçı olan, sonradan edinilmeyen, çalışarak sadece geliştirilen ve varlığı akıl yoluyla pek de açıklanamayan o yeteneği taşıyan gerçek sanatçılarla "sanatçı gibi" davrananları ayırt etmesini bildiğine inanıyor.

Ama yine de onun öznel (sübjektif) yargılar beslediğini düşünebilir, Mehmet Aksoy üstüne değerlendirmelerini kuşkuyla karşılayabilirsiniz. Öyleyse İstanbul'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin giriş sınavında, daha önce hazırlık

kursları görmüş onlarca kentli adayla yarıştığı ve yaşamı boyunca resim sanatıyla ilgili hiçbir (bir daha: Hiçbir) eğitim görmemiş, Hatay ilinin Yayladağ kasabasından bir delikanlının anlattıklarına bakın:

"... Antik Yunan'dan bir Zeus başı koydular karşımıza. Dediler 50'ye 70 bir kâğıda bunun resmini yapın. Zeus büstünü yapacağız tamam mı?.. Ötekiler yine tek çizgi yapıyorlar. Ben de tek çizgi yapayım, sonra gölgelerim diye düşündüm. Böyle kenarlarını, kontürlerini falan çizdim. Sakalların etrafını çizdim. Bir yanından başladım gölgelemeye. Sağ tarafını gölgelemeye başladım. İşte saçlar, kıvrım kıvrım saçlar, kumaş dokur gibi hepsine gölge atıyorum... Acele ediyorum ama acele de yapılmaz ki. Bir yolu yordamı var gölgelemenin. Gölge yapıyorum ama tüy gibi, incecik, titiz... Çünkü öyle görüyorum, öyle istiyorum. Başka türlü gölge atamam. Şimdi en koyudan en açığa kadar atıyorum gölgeyi. Arada gri tonlar var ya, ben o tonları da atıyorum. İnce ince. Tüy gibi, tül gibi... Hepsini çizemedim, yarısı kaldı... Bir hafta mı, on gün mü hep böyle geçti. Neyse sınav sonuçları asıldı... Kazanmışım. O koca yerde, o kurs filan görmüşlerin arasında kazanmak mucize..."

Mucize mi, yetenek mi?

○

Mehmet Aksoy angaje bir sanatçı. Kitabın editörü ve bu kitaba kaynak oluşturan uzun söyleşinin taraflarından biri olarak, bu noktanın altının kalın çizilmesi gerektiği kanısındayım.

Sanat dünyasında "angaje" olmak uzun süredir küçültücü bir içerik taşıyor. Aynı şekilde bir sanatçının bir ideolojik tercihte bulunmasına da iyi gözle bakılmıyor.

Bunlar tuhaf, dahası anlamsız değerlendirmeler, yargılar...

İdeolojik tercihi olmayan bir sanatçıdan (ya da insandan) söz etmekle "kuru su" gibi saçma bir yargı üretmek arasında büyük fark yok. İdeoloji, "dünya görüşü" demek; dünyaya bakış ve dünyayı açıklayış demek. Hiçbir ideolojiye

bağlı olmadığını söyleyen ya da böyle olduğu söylenen sanatçı ya kendisi kendi ideolojisini üretmiştir ya da var olan ideolojilerden birini tartışmadan, sorgulamadan benimsemiştir. Eğer bu ikisi de değilse, O zaman "dünya görüşü" olmayan bir sanatçıdan söz edeceğiz.

Bu mümkün mü?

Benimsediği dünya görüşüne (ideolojiye) angaje olmayan sanatçı için de sık sık gözardı edilen bir açmaz var. O ya var olan düzene angajedir ya da benimsediği ideolojiye angaje olmayan bir sanat yörüngesinde derin bir "kimlik yarılması" yaşayarak yürümektedir.

Mehmet Aksoy'da bu zorlamaların da, bu kimlik yarılmalarının da izi yok. O özellikle Berlin'de geçen "öğrencilik-kalfalık-ustalık" dönemlerinde bağlandığı ideolojiye duraksamadan angaje olmuş ve bunu heykelinin ana eksenine oturtmuş ve bu durum onun heykelinde bir kusur olarak değil, tam tersine bir özellik, bir özgünlük ve bir itici güç olarak yansıyor.

1970'li yıllar Türkiyesi'nin ve Batı Avrupası'nın huzursuz, umutlu, kıpır kıpır hatta fokur fokur politik atmosferi, Mehmet Aksoy'un siyasal kişiliği kadar sanatçı kişiliğini de derinden etkiledi.

Keza 1980'lerde, iki kutuplu dünyada ABD'nin ve Sovyetler Birliği'nin füzelerinin birbirine en çok yaklaştığı Batı Avrupa bir "nükleer denge dehşeti" altında sarsılırken, kaderine rıza gösterip susmak yerine, "Savaşa karşı barış! Ne pahasına olursa olsun barış" çığlıkları ile sokaklara dökülen Avrupalılar arasında Mehmet Aksoy da vardı ve barışa koşulsuz angaje olmuş Mehmet Aksoy bunu siyasal yaşamının da, heykelinin de eksenine yerleştirdi.

Bu nokta gözardı edilirse kişi olarak Mehmet Aksoy da, Mehmet Aksoy'un heykeli de eksik, hatta fazla eksik algılanır, kavranır ve değerlendirilir.

Bu noktada angaje olmak, bir ideolojiyi benimsemekle bunun sanattaki yansımaları üstüne bu kitapta uzun bölümler bulacaksınız. Orda, slogancı bir sanatın kolaycılığına kapılmayan bir Mehmet Aksoy'la karşılaşacaksınız. "Güvercin,

sıkılmış yumruk, kırmızı karanfiller"den ibaret yalınkat bir sanatsal anlatım Mehmet Aksoy'dan hiç yüz bulamadı. Politik mesajları en keskin heykellerinde dahi adalet, hak arama, direnç, boyun eğmeme, zalime karşı çıkma, umut gibi insana özgü temel ülküler belirleyici oldu.

Postmodernizmin sanatta ve heykelde öne çıkardıklarını kesin ve ödünsüz reddeden, formu inkâr ederken insandan da tümüyle uzaklaşan "conceptional art" akımlarına uzak duran Mehmet Aksoy'un söyleşide bu "duruş"unun gerekçelerini açıkladığı, itirazlarını temellendirdiği bölümlerin salt biyografik notlar olarak kalmayacağını, özellikle heykel sanatında verimli ve zenginleştirici tartışmalara ebelik de edebileceğini sanıyorum ve bunu diliyorum. Bu bölümlerin, kendini sürekli sorguladığına ve bu sancılı tavrı bir yaşam biçimine dönüştürdüğüne tanık olduğum Mehmet Aksoy'un *"sanatsal manifestasyonu"* ve meydan okuması olarak da algılanabileceğini düşünüyorum.

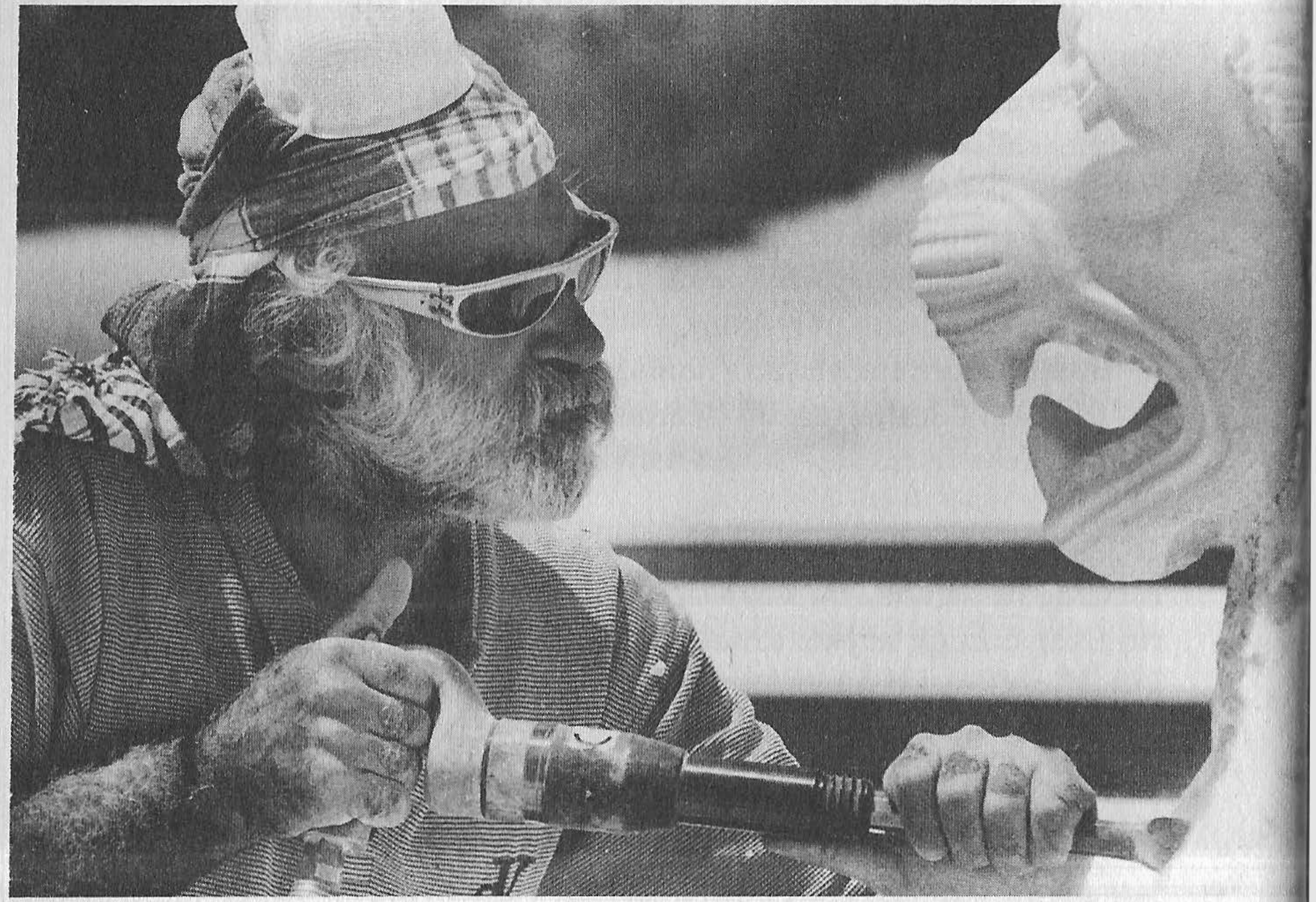
Bu düşüncemi söyleşinin sonlarına doğru kendisiyle bölüştüğümde duraksamadan benimsedi, "Evet, meydan okumadır" dedi ve ekledi, "hodri meydan".

○

Elinizde tuttuğunuz bu kitap sizi, Türkiye'de plastik sanatların üvey çocuğu heykel sanatına kendini adamış, bunu tutkuyla yapmış, yapan ve yapacağını ilan eden, heykele saygı duyulması gerektiğini sürekli yineleyen, kendisiyle sürekli hesaplaşan ve sanatını sürekli sorgulayan bir heykeltıraşla buluşturmayı amaçlıyor.

Bu buluşmada küçük bir katkımın olması benim için onur. Çünkü rasgele, sıradan bir heykeltıraştan değil, Almanya'nın en ünlü ve saygın heykeltıraşlarından Fritz Cremer'in deyimiyle "Avrupa heykel sanatının doruklarında dolaşan bir heykeltıraş"tan söz ediyoruz...

Aydın Engin

Heykeltıraş ve aslan. Mehmet Aksoy (soldaki), Kibele'*nin öfkeli aslanıyla kapışmış. Hangisi daha güçlü ve öfkeli?*

Mehmet Aksoy anlatıyor

BÜYÜK HARFLERLE: YAYLADAĞ

— *Bu bir söyleşi. Çok uzun bir söyleşi ama yine de söyleşi işte. Mehmet Aksoy'un yaşamını ayrıntılarıyla okurlara iletmeye, onları Mehmet Aksoy'la tanıştırmaya çalışacağız. O yüzden geleneğimize uyalım. Bu ülkede yeni tanışanların ilk sorusu bellidir: "Nerelisin hemşerim?" Biz de öyle başlayalım. Nerelisin hemşerim?*
— Yayladağlı.

— *Antakya Yayladağ?*
— Evet. Antakya'nın Yayladağı. Yayladağı böyle büyük harfle yazacağız.

— *Niye? Mehmet Aksoy orda doğduğu için mi?*
— Yooo. Aslında Keldağ'da doğmuşum ben. Bir dağ bu. Keldağ'ın eteklerinde bir Ermeni kasabası vardır, Kesap.

— *Şimdiki adı da böyle mi?*
— Tabii. Niye değişsin? Köy-kasaba adlarını değiştirmek Türkiye'ye mahsus tuhaf bir âdet. Kesap Kesap'tır elbet. Şimdilerde Suriyeli Ermenilerin sayfiye yeri oldu. Çok güzelleşti. Hatay'ın ilhakından önce babam Kesap'ta jandarmaymış. İşte ben orda doğmuşum.

— *Yani baban askerliğini yaparken mi?*
— Hayır hayır. Babam zaten oralı. Yayladağlı, Türkmen. Sü-

lalenin yarısı zaten Suriye'de kaldı. Suriye'nin kuzeyindeki Türkmenler bizim akrabalar. Türkmeniz biz.

— *Suriye tarafında kalan Türkmenlerle bugün de ilişki var mı?*
— Tabii canım. Bütün teyzelerim, dayılarım, dayı çocukları, teyze çocukları ordalar. Büyük bir sülaledir. Emin Ağa sülalesi.

— *Anladım. Peki, baban jandarma olarak Kesap'tayken...*
— Ben doğuyorum işte. Bir Ermeni ebesinin elinden. Yıl 1939.

— *Ayı, günü yok mu?*
— Onu anlatacağım. Şimdi anneme göre. Annem "Oğlum" diyor, "dutlar uzuyordu. Tüyleri çıkmıştı dutların. Tam işte o zaman" diyor. Dutlar mayıs ayında olur. Ne zaman, ne gün, ayın kaçı derken, biz 1939 Mayısı'nın 15'ine karar verdik annemle birlikte.

— *Gerçek mi bu tarih?*
— Tabii. Olsa olsa bir hafta şaşabilir. Ama yıl doğru. O kesin. Yani 1939. Ay da doğru. Ama 18 Mayıs da olabilir, 13 de olabilir. Biz 15 dedik annemle. Madem Mayıs'ın ortasıymış, madem dutlar tüylenmişmiş.

— *Peki Mehmet Aksoy Kesap'ta doğdu. Orda mı büyüdü?*
— Hayır. Orda büyümedim. Bir sene falan sonra ilhak oluyor. Yani Hatay ili Türkiye'ye bağlanıyor. Biz de Kesap'tan Yayladağı'na döndük. Yani dönmüşüz. Ben bir yaşında filanmışım.

— *Çünkü Kesap Suriye'de kalmış öyle mi?*
— Evet. Suriye'de kalmış, Yayladağ'da pek çok insan İsmet Paşa'ya ondan kızarlar işte. Kesap'ı oraya vermek olur mu filan diye.

— *Mehmet Aksoy doğduğu kenti... kent mi, kasaba mı, köy mü? Neyse, yani Kesap'ı gördü mü?*
— Tabii canım. O zaten Yayladağ'dan görülüyor. Keldağ yüksektir. Işıkları görünür Kesap'ın.

— *Ama yine de Suriye'de.*
— Tabii. Bizde daha elektrik yokken orda elektrik vardı. Biz kıskanırdık. Geceleri böyle pırıl pırıl...

— *Peki, Yayladağı'na dönüldü ve Mehmet Aksoy bir yaşında filandı.*
— Evet. Babam Yayladağ'a dönünce jandarmalığı bırakmış. Jandarma dediğim böyle kır görevlisi gibi yani. Maaşlı. İşi oymuş. Bıraktıktan sonra gardiyan olmuş galiba. Daha yaşı 18, bilemedin 19. Ondan sonra da gardiyan olduğunu biliyorum. Sonra da biz büyüyoruz falan.

— *Biz derken?*

ANNEYLE BİRLİKTE ÇOCUK BÜYÜTMEK

— Tabii biz. Her iki senede bir yeni bir kardeş; iki sene sonra bir kardeş daha.

— *Kaç kardeşsiniz siz?*
— Şu anda yedi kardeşiz. Aslında dokuzduk ama ikisi yaşamadı. Köy yerinde bunlar doğal. En büyük benim. İlk çocuk. Ben "çocukları birlikte büyüttük" diyorum anneme. Takılıyorum ona. "Sen ne diyorsun be kadın" diyorum, "yedi çocuk büyüttüm, deyip duruyorsun. Yarısını ben büyüttüm onların." Yani annem aslında ablam olur benim.

— *Ne demek bu?*
— Tabii. Annem benden olsa olsa 14-15 yaş büyüktür. O doğurdu, ben büyüttüm. Çocukları annem bütün gün evde

mi tutuyor sanıyorsun? Haydi yallah dışarı. Kapıya koyar bize. İte kaka dışarı atar. Ben de zaten gitmek istiyorum. Ama çocuklar, küçük kardeşlerim... Onlar da benimle mecburen. Bense yalnız kalmak istiyorum. Akranlarımla oynamak filan. Ama nerde. Dört kardeş, beş kardeş. Böyle boy boy. Ağaca çıkacağım, bunlar da çıkmak ister. Kuş vuracağım, onlar da kuş vurmak ister. Yüzeceğim, tabii onlar da ardım sıra. Oyunu bırakıp bunlara bakacaksın. Canım çıkardı. Çok kızardım.

— *Yani "birlikte büyüttük" öylesine bir laf, bir şaka değil.*
— Elbette... Hiç kuru laf değil. İki yılda bir annem sesleniyor. "Oğlum sancım tuttu." "Ee?" "Koş ebeyi çağır." Ben de koşarım heyecanla. Beş saniyede ebenin kapısındayım. Kapıyı çalarım, "Annem doğuracak, annem doğuracak!" Bütün mahalle ayağa kalkar. Ebe alışmış, seslenir, "Oğlum bir dakika dur hele. Heyecanlanma, geliyorum." Ben yine telaş içindeyim. "Hadi çabuk, doğuruyor annem."

— *Kaç yaşlarındasın o sıra?*
— Altı, yedi. Her zaman öyle oldu zaten. Annem doğuracak, ben koşar ebeyi getiririm, ebeyi götürürüm. Telaş, bağırtı, çağırtı. Her defasında "Bu son çocuk" diyor. Sonra haydaaaa, "Oh yine oldu." Haydi ben yine ebeye.

— *Savaş yılları değil mi o yıllar? İkinci Dünya Savaşı'nın bittiği yıllar ve savaşın ardından gelen o derin yoksulluk yılları. Geçimi nasıldı ailenin o zaman? Ailenin toprağı var mı örneğin?*
— Vardı.

— *Yani ailenin geçimi tarıma dayanıyordu.*
— O sırada öyleydi. Herhalde. Yayladağ'da başka ne olur? İşte incirler vardı, çiftliğe giderdik. 15-20 dönümlük bir toprağımız vardı.

— *Sulu arazi miydi?*
— Büyük incir ağaçları vardı, dere vardı, yani su vardı. Böyle hoş bir çiftlikti yani. Oraya giderdik.

— *İdi... Yani artık yok mu?*
— Yok, satıldı. Daha sonra sattık onu, ev yaptık falan. Ama aklım o çiftliktedir hep. Gittiğimde, her seferinde oraya bakarım öyle, o incir ağaçlarına falan.

— *Peki kardeşlerine de göz-kulak olarak yedi yaşına geldin. Sonra? O yaşlarda her çocuk ilkokula başlar. Mehmet Aksoy da öyle mi başladı?*
— Öyle başladım. Yavuz Selim İlkokulu. Tek ilkokuldu zaten. Okula gidiyorum diye işte çanta yaptılar bir tane. Tahtadan çanta.

— *Çanta almadılar, çanta yaptılar öyle mi?*
— Yaptılar. Yayladağ'da bir marangozumuz vardı. O yapıyordu. İşte böyle kulplu tahta çanta. Bir de çanta dövüştürme âdeti vardı. Böyle güm güm çanta dövüştürürdük. Neyse tahta çantamı aldım. Okula gittim, Nazmiye Hocanın öğrencisi oldum.

BAYRAK GİBİ BİR KADIN: NAZMİYE ÖĞRETMEN

— *Niye bu vurgu? Nazmiye Hoca önemli mi?*
— Çok önemli. Çünkü bu kadın bendeki yeteneği ilk keşfeden kişi. İlkokul birinci sınıfta yani.

— *Nedir keşfettiği yetenek?*
— Bunu anlatacağım. Bunu anlatmadan geçemem. Çok önemli. Nazmiye Öğretmen başka türlü bir kadın. Şöyle bir kadın düşün. Seferberlik olmuş. Milli eğitim seferberliği.

Köylere bile ilkokullar açılıyor. Köy enstitülerinden yetişmiş öğretmenler geliyor. Genç öğretmenler bunlar.

— *Nazmiye Öğretmen de onlardan biri mi?*
— Hem de nasıl! Onlardan biri. Onların en iyilerinden biri. Bu öğretmenler nasıl demeli, barış gönüllüleri gibi. Bunlar, işte başlarını bağlamaz. Hepsi katıksız Atatürkçü. Giyimleri de başka. Ceket, etek. Başları falan açıkta. Ama Nazmiye Öğretmen hepsinden de başka. O Yayladağ'da caddenin ortasından yürüyerek geçerdi. Hiç kimseye kulak asmazdı. Hani kadın filan, çekinmeli filan ya. Hayır doğrudan geçer caddeyi. Karşıdan karşıya geçer. Caddenin ortasından yürür. Bütün kasabayı kaplayan bir caddedir bu. O caddenin ortasından yürürdü. Nerde oturuyorsa ordan caddeye çıkar okula ortadan yürür, kenardan falan gitmezdi hiç. Ara sokaklara filan sapmadan. Ortadan.

— *Bu Yayladağ için önemli mi? Caddenin ortasından yürüyen bir kadın öğretmen. Önemi ne bunun?*
— Benim için çok önemli. Geleceğim oraya. Nazmiye Öğretmen bir bayrak gibi dolaşıyordu. Türk bayrağı gibi dolaşıyordu gerçekten.

— *Tek öğretmen o muydu?*
— Yoooo. Daha bir sürü öğretmen vardı. Ama ben hiçbirini hatırlamıyorum, Ben rastlantı eseri Nazmiye Öğretmenin sınıfına düştüm.

— *Ve bu Mehmet Aksoy için önemli.*
— Çoook. Şimdi bu kadın... Tarif ediyorum. Yani şimdi bu kadın hangi idealizmden geliyor? Nerden geliyor? Tamam her öğretmen öyle değil. Ama bunlar, bu köy enstitülerinden gelenler, Nazmiye öğretmenler bir enerji taşıyorlar; bir şeylere inanmış, Cumhuriyete inanmış insanlar onlar.

— *Misyoner gibi.*
— Misyoner gibi. İnanmış bu kadın. Cumhuriyet bayramla-

rında, 19 Mayıslarda, 23 Nisanlarda, ordaki olanaksızlıklar içinde hepimizi giydirir, krepon kâğıdından süsler yapar... O yoksulluk, o imkânsızlıklar, olanaksızlıklar içinde böyle şeyler yapardı. Bayramları sahiden bayram yapardı o. Hiç unutamadığım şeyler bunlar. Nazmiye Öğretmenin o hallerini unutamıyorum.

— *Hangi hallerini?*
— O kadın kendini kabul ettirdi o halka. Kadınlara kabul ettirdi, erkeklere kabul ettirdi, çocuklara kabul ettirdi. Nasıl başardı bunu? İlgileniyordu çocuklarla. Ben hatırlıyorum mesela. Geceleri elinde fener, ev ev dolaştığını hatırlıyorum. Yanında daha büyük sınıflardan bir öğrenci. Bütün evleri dolaşıyor. Sorunlarla, çocuğun sorunlarıyla, ailenin problemleriyle ilgileniyor. Soruyor hep. Çocuğun durumu nasıl, evde kitap okuyor mu, odası var mı? Sonra evde lamba var mı, ısınabiliyorlar mı? Hepsini, hepsini sorardı. Florence Nightingale sanki kadın, öyle dolaşıyor. Nazmiye Öğretmen muhteşem bir kadındı, mükemmel bir kadındı.

— *Nazmiye Öğretmen seni öğretmen olarak çok etkilemiş. Bu anlaşılıyor. Ama o yetenek keşfi dediğin...*
— Oraya geliyorum işte. Böyle bir öğretmenin sınıfına düştüm. O zamana kadar kâğıt-kalem de görmemişim. Biz sokaktan, kırlardan toplandık geldik okula. Yani kâğıt-kalem tanımıyoruz. Kokusunu falan defterin, hissediyorum vallahi. İlk defa elime defter geçti benim.

— *Yani baba Aksoy aldı. Sonra tahta çanta filan. Tahta çantanın içine kâğıt, kalem, defter...*
— Evet, gittik böyle. İşte ders. İlk ders böyle. İlk dersi hatırlamıyorum. Resim dersini hatırlıyorum ama. Resim dersini çok bariz hatırlıyorum. Dışarı çıkardı hoca bizi. Hava güzel, güneşli, kuşlar cıvıldıyor. Dedi ki "Resim yapın." İyi

de ne resmi yapacağız? Neyi isterseniz yapın. Serbest. Atış serbest.

— *Çizgili defter ve kurşunkalemle.*

İLK RESİM

— Evet, elimizde kurşunkalem. Kurşunkalemin kokusunu bile hatırlıyorum. Tuhaf değil mi? Ama hatırlıyorum. Öyle boya, boyalı kalem falan yok tabii. Kurşunkalem var. Resim yapın, dedi.

— *Ne yaptın? Yani ne resmi yaptın?*
— Kuş... Kuşları iyi tanıyorum ya. Kuşların peşinde koşuyorum hep. İşte sapanım var. Bütün gün kuş peşinde koşuyorum zaten. Çizdim kuşu ama şöyle detaylarıyla. Kanadının telekleri filan... Tek bir kuş çizdim. Oturdum öyle çizdim işte. Ama renk yerine gölge mölge çizgileri hatırlıyorum. Gölgeleri de çizdim yani.

— *Hiçbir resim eğitimi yok daha önce...*
— Hiç. Sıfır. Elimize daha kalem bile almamışız ki. Ama çizdim ben kuşu. Hani böyle yuvarlak yapılır da, böyle çöpten bacak figürleri filan yapılır ya, öyle bir şey değil. Bu basbayağı kuş. Böyle kanatları var, gagası var, tüyleri var, Öyle bir kuş yaptım yani. Nazmiye Öğretmen bunu görünce sanki inanamadı. Sordu, "Nasıl? Bunu sen mi yaptın?" Bir heyecan kadında. Beni kaptığı gibi kucakladı. Üç-dört çevirdi.

— *Sevinçten...*
— Evet. "Vay" dedim, "ne yaptım ben?" Arkasından hızını alamadı kadın. Öteki sınıflara girdi. Öğretmene diyor ki, "Bak, bak Mehmet ne yaptı!" Böyle birkaç sınıfa girdi. Beni gösterip anlatıyor, "Bunu bu yaptı işte." Tabii bana bir gü-

ven geldi. Ben neymişim falan gibi. Böyle bir duygu geldi bana. Ondan sonra okul gazetesi çıkartılıyor.

— *Duvar gazetesi?*
— Duvar gazetesi çıkartıyor Nazmiye Öğretmen. Beni hemen yardımcı olarak aldı. Ben gazeteye resimler yapıyorum, süslemeler yapıyorum. Hem de renkli kalemlerle.

— *Öğretmen verdi?*
— Evet. Kenar süsleri yapıyorum. Sonra ben Pekos Bil resmi yaptım gazeteye. Yani resim yapmak acayip hoşuma gidiyor ve ben şimdi resime taktım. Ressam olacağım diyorum. Hep resim yapıyorum.

— *Ama resimden hoşlanmak, resim yapmak başka, ressam olacağım diyebilmek başka. Bir meslek olarak ressam ya da ressamlık diye bir kavram olabilir mi Yayladağlı bir ilkokul çocuğunda?*

GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ'NE

— Olur olmaz bilmem. Ama ben "ressam olacağım" dedim orda; daha o zamandan başladı işte. Nazmiye Öğretmen de destekliyor: Bu çocuk iyi, resmi çok iyi, filan diyor her yerde. Bu çocukta resim duygusu var. Bu çocuk iyidir. Babamı sürekli teşvik ediyor. Anlatıyor: Akademi diye bir şey var. O zamanlar ilkokuldan sonra da vardı galiba. Ortaokul bölümü mü ne, öyle bir şeyler. Yani ilkokulda "Ben" dedim, "ben Akademi'ye gideceğim."

— *Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne.*
— Evet evet. Güzel Sanatlar Akademisi'ne. Biz böyle bir okulun varlığından haberdar olduk Nazmiye Öğretmen sayesinde.

— *Hâlâ ilkokuldayız...*
— Evet.

— *Peki öğretmenin resim tekniği üzerinde herhangi bir geliştirici katkısı oldu mu? Yani yol yordam göstermek gibi.*
— Bilmiyorum. Hatırlamıyorum. Ama öteki derslerim falan da çok iyi. Müfettişler gelirdi. Bunu da anlatayım, bu da hoştur: İşte müfettiş geliyor. Mesela sınıfa bir şey soruyor. Sınıfın düzeyini öğrenmek için yani. Biraz tedirgin olduğunu görüyorsun hocanın. Ee tabii ben kesin hocadan yanayım. Hemen el kaldırıyorum. Her zaman ama. Ne sorsa ben el kaldırıyorum. Artık adamın içine gireceğim. Nazmiye Öğretmen geldi bana, "sen otur" dedi.

— *Yine resme dönersek... O yaşta bir çocuğun hayatının merkezi resim değil elbette. Olamaz yani. Yine top oynamak, öteki çocuklarla oynamak...*
— Tabii. Hiç, hiç, hiç. Oyundan, kuş kovalamaktan, dağa gitmekten falan hiç geri kalmadım. Hiç. Her gün yüzmeye, balık tutmaya giderdik.

— *Nereye? Deniz yok Yayladağ'da.*
— Derede. Derede balık tutmayı çok iyi öğrendim. Balık tutuyordum taşların altından. O işte çok iyiydim.

— *Peki ilkokul böylece geçti...*
— İlkokul böyle. Ama bak, doğa çok önemli benim hayatımda. Doğaya kaçardım ben. Hâlâ kaçarım.

— *Kaçmak?*
— Evet. İlkokuldaki hayatım, belki başarılarım. Bayağı başarılıyım ben ilkokulda. Yani bir sevgi görmem lazım değil mi? Hayır. Baba tarafından göremiyorum.

— *Niye? Geleneksel Türk babası mı?*
— Geleneksel evet. Biraz fazla geleneksel herhalde. Ben ilk

çocuğum ya, babam babalığı bende öğreniyor ya, bir şey oldu mu, hemen tak, kafaya vurur. Konuşma özürlü. Konuşacağına vuruyor. Aslında iyi adam. İnsanlara yardımcı, doğru dürüst bir adam. Hak yemez, hak bilir, rüşvet yemez.

— *Ne iş yapıyor o sırada?*
— O sırada zabıt kâtibi oldu. Mahkemeye zabıt kâtibi. Herkesin işine koşar. Yayladağ'ın danışmanı gibi. Hukuk danışmanı yani. İnsanların işlerini çözer, bize gelince en ufak bir kabahatta, tak! Her gün dayak yiyordum biliyor musun? Sevmek falan böyle olmaz değil mi?

— *Belki hak etmiş bir Mehmet Aksoy'dur. Yaramazlık anlamında söylüyorum.*
— Yahu okula gidiyorum, başarılıyım, daha ne olsun?.. Haaa, çocuklarla kavga ediyoruz, birini dövüyorsun; ya da oynuyorsun, bir evin camı kırılıyor...

DOĞAYA SIĞINMAK

— *Doğaya sığınmaktan söz ediyorduk.*
— Bütün numara o işte. Doğaya kaçıyordum. Doğa böyle böyle benim için çok önemli oldu.

— *Yani?*
— Yani doğayla ilişkim çok iyiydi. Bizim Yayladağ'ın dört tarafı dağlarla çevrili. Hele yazları. Yazları da amcamlara gidiyorduk. Onların bir çiftliği vardı. Orda hayvan güdüyorduk. Bütün hayvanları veriyorlar bize, biraz da azık veriyorlar, ekmek, peynir, yoğurt.

— *Yani ciddi bir sürü mü, yoksa işte üç-beş koyun filan mı?*
— On beş, on altı baş hayvan canım.

— *Servet değil yani?*
— Yok canım. Ne serveti...

— *Kırlara çıkıp hayvanları otlatıyordunuz...*
— Evet. Benim pek sevdiğim bir de boğa vardı. O boğayı çok seviyordum. Onu çok iyi otlatıyordum. Tarlalara bırakırdım mesela. Mahsustan bırakırdım orda. Ekin yesin, iyi beslensin diye. Güzeldi benim çocukluğum. Doğanın ortasındasın. Yeni şeyler keşfediyoruz. Her gün bir şey keşfediyoruz doğada.

— *Her gün doğadan yeni bir şey keşfediyoruz ne demek?*
— İşte böcektir, acaba nedir? Kurbağa nasıl şişiyor, nasıl ötüyor? Yılan tutuyoruz, yılan zehirli midir değil midir? Kurbağayı çatlatıyoruz, içine bakıyoruz.

— *Ama henüz kırda hayvan otlatırken bile bir kâğıt-kalem bulup resim yapmak falan yok. Bir dâhi çocuk, harika çocuk öyküsü yok yani.*
— Hiçbir şekilde yok. Hiç öyle bir şey yok.

— *Sağlıklı yaşam, doğanın ortasında...*
— Tam o işte. Çok iyi söyledin. Böyle keyfimce yaşıyorum. Hoşuma gidiyor. Çobanlık çok hoşuma gidiyor. Çünkü doğayla ilişkim var. Doğada oynanan oyunlardan hoşlanıyorum. Taş atmayı mesela çok iyi biliyorum. Kuşlara atıyoruz sonra. Üzüm salkımına. Üzümü sapından vuracaksın. Bu mesela iyi bir numaraydı. Sapından vuracaksın, tam sapından, sonra koşup yere düşmeden tutacaksın.

— *Çok zor...*

KEKLİĞİN VE KEDİNİN ÖLÜMÜ

— Zor. Ama ben çok yapardım. Artık böyle taşı attın mı keçinin boynuzundan vurursun. Sonra çocuklar arası taş

kavgaları var. Güzel günlerdi yani. Çocukluğumda yaşadığım dağ, bayır, kaplumbağa, kurbağa, sonra balıklarla oynama, ağaçlara tırmanma, keklik besleme falan... Anlatmadım sana, bir keklik besleme öyküm var. Bir de kekliğim vardı benim. Çok güzel. Yok, çok acı bir öyküdür. Anlatayım mı?

— *Keklik öyküsünü? Tabii. Kaç yaşındaydın? İlkokulda filan mı?*
— İlkokulu bitirdiğim yaz. On iki, on üç yaşlarında filanım yani. Yazları yine çobanlığa gidiyorum. Bizim oralarda her çobanın bir kekliği olur. Kerneplerden kafes yapılır.

— *Kernep?*
— Kernep. Su kabağı yani. Siz su kabağı diyorsunuz, bizde kernep denir ona. O kurutulur, delikler yapılır, kapak yapılır. Penceresini, ağzını oyarsın. İşte orda besliyordum kekliğimi. Tabii küçükten beslemek, büyütmek gerek kekliği. Yani yumurtadan yeni çıkmış bir keklik. Annesi yanında, öteki yavrular filan. İşte tam o sırada tutulur keklik. Bana da bir tane böyle verdiler. Şu kadarcık. Küçücük, serçe kadar bir şey. Beslemek gerek. Böyle elinle yem veriyorsun, almıyor; alamıyor. Ben her şeyi ağzımda çiğnerdim, ağzıma gagasını sokar yerdi.

— *Annesinin ağzından yer gibi...*
— Aynen öyle. Annesi gibi beslerdim onu. Ağzımla beslerdim. Her şeyi çiğner sonra verirdim ona. Derken, bu tüy tutmaya başladı. Yavaş yavaş büyüdü. Çekirge tutup yedirmeye başladım yavaş yavaş. Ama devamlı da koynumda. Böyle işliğim var, onun içine sokarım. Biraz bol bırakırım. O içimde, devamlı etimle temas halinde. Öylece yavaş yavaş kendime bağladım onu. Bu arada ben devamlı ıslık çalıyorum ona. O ıslık melodik bir şey. Hep aynı ıslığı çalardım mesela yemek verirken. Yürüyeceksem, arkam sıra gelsin diye bir başka türlü ıslık çalardım. Bir böcek tutarım, başka bir ıs-

lık. Çaldım mı koşturur gelir, alır elimdekini yer. Benim arkamdan gelir hep. Nereye gitsem arkamdan gelir.

— *Uçmayı becerebiliyor mu?*
— Daha uçma yok. Tüyü yok. Kanatlar tüysüz. Yeni yeni güzelleşiyor. Daha bebek yani. Ama yavaş yavaş büyüyor. Bazı çocuklar kanatlarını çekerler kekliğin. Uçmasın, kaçamasın diye. Ben "çekmeyeceğim" dedim. Ben kekliğimi uçuracağım, Uçacak ama yine bana gelecek. Kaçmayacak. Amacım bu. Mehmet'in kekliği uçuyor, ama geri geliyor. Çok keyifli. Keklikle muhteşem bir ilişkimiz var. Bir sene geçti, ikinci sene bu tüy düzdü, kanat düzdü. Ben şimdi heyecanla bekliyorum. Ne olacak bu kuşa, kuş ne yapacak? Geri gelecek mi? Şimdilik ben ne zaman ıslık çalsam koşup geliyor. Her zaman geliyor. Herkes biliyor benim kekliğimi, Mehmet'in kekliği falan diyorlar.

— *Ama o zamanlar yürüyerek geliyordu...*
— Sonra bir gün geldi. Baktım bu uçuyor. Elime aldım, şöyle havaya fırlattım. Sen bir uç, bir uç. Gitti dardağan ağacına kondu. Böyle yüksek bir ağaç. Benim keklik 50 metre filan uçtu, gitti, dardağanın dalına kondu. Dardağan ağacı hoş bir ağaçtır. Meyvesi de yenir. Böyle yeşil yeşil. Sonra kahverengi olur, içinde bir çekirdeği vardır. Biz o ağaca hep çıkardık. Benim keklik de kondu dardağan ağacına. Şimdi ben ıslık çalacağım. Ama ya gelmezse. Cesaret edip çalamıyorum. Dudağım birleşmiyor. Çok heyecanlıyım. O ağacın dalında bakıyor. Sağa bakıyor, sola bakıyor, kafasını çeviriyor, dönüp duruyor. İlk defa böyle yüksek bir yere çıktı. O da heyecanlı herhalde. Neyse ben ıslığı bastım. Bir daha bastım ıslığı. Bu bir uçtu, geldi omzuma kondu. Allaaaaah, ben artık nasıl seviniyorum. İnanamazsın, sanki uhrevi bir sevinç.

— *Oysa uçan keklik geri gelmez derler.*
— Doğrudur gelmez. O yüzden kanatlarını çekerler. Uçama-

sın diye. Bir tek ben besledim ama kanadını çekmedim. Benimki geliyor. Kaçmıyor. Uçuyor, kanadını çekmiyorum. Artık kocaman bir keklik bu ve benim kekliğim. Uçuyor ve yine bana geliyor. Bir gün biz oynuyoruz çocuklarla. Keklik de orda, asmanın üstünde. Bir yere gittim. Sonra dönüp alacağım onu. O orda asmanın üstünde kaldı. Geleceğim geri. Ama bir şey oldu, geri gelemedim. Onu alamadım. Akşam oldu. Geldim, sofraya oturdum. Evde çıt yok. "Ne oldu" diye sordum. Annem "Otur oğlum, otur yemeğini ye." Ben yine "Ne oldu anne" diye sordum. "Yok bir şey, otur otur. Bir şey yok." Ama bir şey var. Annem yine "Bir şey yok oğlum, sen yemeğini ye." Birden aklım kekliğe gitti. Dışarı çıktım, "Kekliğim, kekliğim" diye bakıyorum asmanın üstüne. Yok. Aman kekliğim nerde? Sonunda babam "kedi yedi" dedi. "Kimin kedisi, ne kedisi?" Yine babam, "İşte" dedi, "ilerdeki komşunun kedisi var ya." Hemen dışarı çıkarsın. Ânında kediyi gördüm. Kedinin üstüne taşlar fırlatıyorum. Kedi dama çıkıyor, ben de dama çıkıyorum. Ordan iniyor, ben de iniyorum. Bütün mahalleyi dört döndük mü sana. En sonunda kedi bademağacına çıktı. Ben nasıl hırslıyım biliyor musun, geberteceğim. Taş atmakta ustayız hepimiz. Çobanlıktan, keçiyi bir taşla boynuzundan vururuz. Bir tane çakarsın kedinin kafasına. Düştü bademağacından aşağı. O gün bugündür kedi sevmem.

— *Öldü mü kedi?*
— Öldü. Kekliğim de öyle gitti işte. Ondan sonra bir daha keklik beslemedim. Bugün de kedilerin yüzüne bakmam. Çok korkarım.

— *Ama şimdi yine kuş besliyorsun.*
— Besliyorum evet. Ama gördüğün gibi kafeste. Keklik gibi değil.

— *Peki. Kırlarda geçen bir yaşamı anladık.*
— Çocuklukta.

— *Evet, çocuklukta kırların içindeyiz; ilkokuldayız; öğretmen, Mehmet Aksoy'un resme yatkınlığını fark etti. İlkokul böyle mi bitti?*

ORTAOKUL ÖĞRENCİSİ BİR KUMARBAZ

— İlkokul biterken tabii öğretmen de babamla görüşüyor. Babam memur, beni okutacak. Ama öğretmen diyor ki bunu köy enstitüsüne değil koleje gönderin, bir şey yapın.

— *Oralarda kolej...*
— Yok tabii. Tarsus'ta var. Ama babamın parası yok ki gönderecek. Parası yok adamın. Öğretmen yine de inat etti beni liseye göndertti. Lise dediğim...

— *Ortaokul herhalde...*
— Ortaokula. Antakya Lisesi'nin ortaokul bölümüne. İşte orda yanlış başladı. İki arkadaşla; biri benim yaşımda bir arkadaşım vardı, bir de Hasan, lise ikide mi ne, bir ev tutuldu üçümüze. Orda kalıyoruz.

— *Ama o yaşta çocuk yemeğini bile yapamaz.*
— Yayladağ'dan Antakya'ya 50 kilometre. Annem haftada bir sepet gönderiyor ordan.

— *Günde 50 kilometre yakın bir yol değil ama.*
— Değil. Ama bir otobüs var. Tam hatırlamıyorum; günde bir kere geliyor ya da haftada üç kere. Galiba haftada iki kere geliyordu otobüs. İşte annem o otobüsle sepet yolluyor. İçinde iki üç günlük yemek var. Böyle sepetle idare ettik. Ama benim ev arkadaşları, sonra başka arkadaşlar da katıldı; başladılar oyuna.

— *Oyuna?*
— Evet. Zar atma, kâğıt oyunları. Kılıç filan...

— *Kumar yani.*
— Yaaa evet!. Çocuktum, nerden bilirdim ben bunları.

— *Parasına mı oynanıyor? Oynayacak para var mı?*
— Yok. 25 kuruş, 50 kuruş falan derken işte ne bileyim ben. Ayda 15-20 lira falan geliyordu bana. Sinema 25 kuruştu o zamanlar. İşte 10 kuruştu, 5 kuruştu falan derken böyle paralara oynuyorduk. Ortaokulun ilk sınıfını geçtik falan ama çok iyi değildim. Sonra evdeki çocuklar beni kandırıyor, bana oyun oynuyorlardı. İngilizcede mesela. Ben tabii hiçbir şey bilmediğim için, onlara bana İngilizce öğretin diyorum. Yani İngilizce kelimeler. Onlar bana güya İngilizce öğretiyor. Sandalye: John Wayne, masa: Clark Gable, pencere: Tyrone Power, kapı: Errol Flyn, karatahta: Elizabeth Taylor. Ertesi günü gittim okula. İngilizce dersindeyiz. Hoca soruyor: Kapı? Kim söyleyecek? Ben tabii hemen parmak kaldırıyorum, çok iyi öğrendim ya akşam. Başladım cevaplamaya. "Oğlum bunları sana kim öğretti, nerden öğrendin?" Rezillik yani.

— *Zaten 12 yaşında bir çocuğun tek başına bir evde yaşaması da kolay değil.*
— Yanımda iki çocuk daha var ya onlara güveniyorlar. Neyse ikinci sınıfta kumar yüzünden ev kirasını verememe, okula gitmem... Üç ay sonra dört tane zayıf geldi. Karneyi gördüler. Beni de doğru Yayladağ'a geriye.

— *Yayladağ'a dönüyorsun...*
— Babam döndürüyor. Döndüm. Yayladağ'da ben utancımdan dışarı burnumu çıkaramıyorum. Hep evdeyim.

— *Okumayı beceremedi, gerisin geri döndü.*
— Evet. Beceremediş, dönmüş. Kumar oynamış, karnesi zayıf dolu, okuyamamış. Çıkmıyorum dışarı. Bu bana çok büyük bir darbe oldu.

— *Tam da ergenlik çağı.*
— Ne demezsin. Dışarı altı ay çıkmadım. Altı ay evde kaldım. Hiç dışarı çıkmadım. Ki beni evde tutamazsınız aslında.

— *Peki evde okumaya olanak var mı?*
— Okuma dediğin, yani kitap. Evet ben bütün şehirde, kimde ne kitap varsa topluyorum.

— *Yayladağ'da Halkevi var mıydı?*
— Yoktu. Ama Yayladağ'da klasikleri, hani Milli Eğitim klasikleri, onları okuyan insanlar vardı. İşte kendimi okumaya verdim. Bütün gün kitap okuyorum. Öyle öyle kitap okuma bir alışkanlık oldu.

— *Mehmet Aksoy utancından evden çıkamadı, kendini okumaya verdi.*

TARSUS ORTAOKULU'NDA

— Aynen öyle. Altı ay falan sürdü bu. Ondan sonra babam herhalde pişman oldu, "Bunu tekrar gönderelim okula" filan dedi. Ama bu defa Antakya'ya değil. Orda kötü alışkanlıklar ediniyorum ya. Tarsus'a yolladılar. Orda amcamlar var. Amcam derken işte annemin babasının kardeşi. Tarsus'ta fabrikada çalışıyor.

— *Yani bu kez normal bir evde kalıyorsun. Yurtta, pansiyonda, kiralık odada filan değil.*
— Bir ev işte. Önünde bir hayat var. Yemekler pişiyor. Hep birlikte sofraya oturuluyor. Amcamın oğluyla bana, bir küçük oda var, onu verdiler. Okumaya başladım ama evde sorun var.

— *Dar filan mı?*
— Hayır hayır. Öyle problem değil. Bilemiyorum anlatmalı mıyım... Bir kadın problemi.

— *Kadın?*
— Evet. Kadın. Ama anlatmalıyım. Evet evet, anlatmalıyım. Başıma çok iş geldi o evde. Şimdi amcamın karısının kız kardeşi de var evde. Aslında İstanbul'da oturuyor. Misafir gelmiş ablasının evine. Tarsus'u bilmiyor pek. Ben 15-16 yaşındaydım. Kadın gezmek istiyor. Bu iş de biz gençlere düşüyor. Okuldan sonra grup halinde gezmeye gidiyoruz. Derken kadın bana ters bakmaya başladı.

— *Ters? Ne demek bu?*
— Ters. Yani şey... Yakınlaşıyor bana.

— *İlgi duyuyor.*
— İlgi duyuyor. Genç değil, 35 yaşında. Bense 15 yaşındayım.

— *Evli mi?*
— Bilmiyorum; hiçbir şey bilmiyorum. Sokaktayız mesela koluma giriyor. Göğüslerini koluma sürtüyor, yapıştırıyor. Yani bir şeyler yapıyor; acayip bir şeyler. Ben devamlı kaçıyorum. Kaçıyorum ama...

— *Peki senin o güne dek herhangi bir cinsel deneyimin?*

İLK CİNSEL DENEYİM YA DA...

— Hiçbir cinsel deneyimim yok. Sıfır. Kız oğlan kız derler ya tam öyleyim. İşte bu benim nasıl ırzıma geçildiğinin hikâyesidir.

— *Irzına geçilmesi?*
— Evet. Bir erkeğin başına gelir mi bilmiyorum. Ama benim geldi. Irza geçme kötü bir şeydir biliyor musun? Bunu kadınlardan duyarız hep. Erkeklerden duymuşluğumuz yoktur. Bak dinle. Dedim ya böyle devamlı gezmelere gidiyoruz; şarkılar türküler söyleniyor falan filan.

— *Ailecek mi senin kendi arkadaşlarınla mı?*
— Hayır ailecek değil. Orda arkadaşlar var. Mesela amcamın oğlu var. Başka arkadaşlar var. O da yanımıza geliyor. Şarkı söylüyor. Sesi çok güzel. Sonra diyelim oturuyoruz, o tam karşıma oturuyor; entarisinin eteklerini yukarı çekiyor. Ben kafamı çeviriyorum mecburen. 15 yaşındayım. Bir gün... Daha doğrusu bir gece, ben amcamın oğluyla bize verilen odada yatıyorum. Bahçeden geçilip girilen bir oda bu. Uyuyoruz. Amcamın oğlu ve ben. Geceyarısı artık bir sezgi mi, bir soluk mu bilemiyorum, uyandım. Baktım kadın benim üstüme eğilmiş, elini ağzına götürmüş "sus" işareti yapıyor. Bir eliyle de beni yataktan kaldırmaya çalışıyor. Amcamın oğlu uyanacak diye ödüm kopuyor. Mecburen dışarı çıktık. Dışarısı da ne biçim aydınlık; ay ortalığı nasıl da aydınlatmış. Avlunun içi ışıl ışıl. Süfek gölge yapıyor, ayın ışığını az biraz kesiyor.

— *Nedir süfek?*
— Çatının çıkıntısına süfek denir orda. O gölge yapıyor. Tuttu beni duvara dayadı. Üstüme eğildi, öpmeye başladı. Ben o kadar korkuyorum ki... Korkulmaz mı? Amcam görecek, amcamın oğlu uyanabilir ya da. Neyse aldı bu teyze, duvara yapıştırdı beni. El atmaya başladı orama burama. Ben tabii biraz direndim mirendim ama...

— *Ama doğa yasaları işledi.*
— Evet.

— *Bu pornografik hikâyenin devamı nasıl?*
— Devamı yok. Rezil oldum arkadaş. Oysa kadın gülüyor. O sabah kaçtım gittim.

— *Utançtan mı, korkudan mı?*
— Utançtan. Utanıyorum yani. Sanıyorum ki amcamlar gördü. Amcam, amcamın kızı falan. Akşam eve geldim. Kadına bakamıyorum. Kimsenin yüzüne bakamıyorum.

— *Oysa o?*
— Oysa onun hiç taktığı yok. Çok etkilendim. Çok kötü etkilendim. Geceleri karabasan gibi rüyalar görmeye başladım. Kocaman memeleriyle bir çıplak kadın çalıların arkasından koşarak bana doğru geliyor, beni kovalıyor. Ben korkuyla kaçıyorum. Sonra...

— *Evet, sonra?*
— Bir süre sonra misafirliği bitti ve İstanbul'a döndü. Zaten yaz tatili gelmişti. Ben de Antakya'ya, Yayladağ'a gittim.

— *Peki bu ilginç ırza geçme öyküsü ya da Mehmet Aksoy'un ilk cinsel deneyiminin öyküsüydü. Biz yine Tarsus'taki öğrenciliğe dönelim. Tarsus'ta normal bir ortaokulda, yeniden ikinci sınıftan başlayarak.*
— Orda okudum. Tabii ilkönce zorlandım.

— *Ara vermiş olmaktan dolayı mı?*
— Yok, orda sert hocalara çattım.

— *Ortaokul böyle mi bitti? Yazları yine Yayladağı'na dönüyorsun. Yine o hayat. Kırlara çıkıyorsun...*
— Evet. Ama kumar mumar yok artık.

VE İLK HEYKEL: BİR CEYLAN

— *Sonra kış gelince, yaz tatili bitince yeniden Tarsus'a.*
— Evet. Tarsus'ta ben resimle tekrar tanıştım. Tekrar başladım. Bir de heykelle tanıştım.

— *Tanışmak? Müzede filan mı?*
— Yok yok. Heykel yapmakla tanıştım diyorum. Resim-iş dersinde öğretmen bize çamurla alçı verdi. Yani malzeme verdi. Orda heykel yaptım. İlk heykelimi. Bir ceylan heykeli yaptım.

— *Mehmet Aksoy'un ilk heykeli.*
— İlk heykelim. Tabii tabii, sayılır. Onunla, heykelle tanışmamdı. Ama esas resimdi. İyi resim yapıyorum. Resim dersinde ben bir numarayım. Ne yapsam iyi oluyor yani. Tarsus'ta ortaokulda resimden para da kazanmaya başladım, Bak şimdi, başka bir hikâye başlıyor: Bütün çocukların resim ödevlerini ben yapmaya başladım.

— *Çocukların ödevlerini mi?*
— Çocukların ev ödevleri olur ya. Resim ödevi de var. İşte şunu yap, bunu yap deniyor, onlar da bana getiriyorlar. Sınıf arkadaşlarım, başka sınıflardaki çocuklar benim müşterilerim olmaya başladı. 8-10 müşterim var. Tanesi 25 kuruşa resim yapıyordum.

— *Peki, bir ara soru, Mehmet Aksoy'un lise dönemine geçmeden bir soru: Ortaokul ikinci sınıfta eve kapanıp altı ay kitap okumanın Mehmet Aksoy'daki etkisi ne oldu? Yoğun bir okuma temposundan söz ettik.*
— Evet, çok yoğundu ve etkisi büyük oldu tabii. Bir sürü kişiyle tanışmış gibi oldum. Nasıl diyeyim, yani çok iyi oldu. Benim o zamanki okuduklarımda, şimdi söyleyebiliyorum çünkü çok önemli buluyorum, kahramanlarda bir şövalye ruhu vardı, bir romantizm vardı, bir iyilik ideali, adalet duygusu filan yani. Sonra barış. Bende bütün bunlardan kalan izler var. İnsana özgü nitelikler, kavramlar bunlar. Ben o zamanki sinemalardan da mesela bunu beklerdim, öyle filmler hoşuma giderdi. Hani gözümüzün yaşardığı filmler vardır. Benim halen de gözüm yaşarır öyle insana özgü, duygulandırıcı sahneler olduğu zaman.

— *Artık lise dönemine geçebiliriz herhalde. Liseye de Tarsus'ta mı devam edildi?*
— Hayır, hayır. Antakya'da lise var. Oraya geldim. Antakya Lisesi'ne. Ama benim lise dönemimin ilk yılları, yok aslında lise dönemimin tümü çok şanssızdır. Bir sürü haksızlık, bir

sürü yanlışlık. Mesela Antakya Lisesi ikinci sınıftayım. Aslında iyi öğrenciyim. Ama dikbaşlı bir adamım. Koca da delikanlı olmuşum artık. Resim yine her zamanki gibi çok iyi; hatta çok çok iyi. Ama lisede bir fizik hocası var. Adamla kapıştık.

— *Kapışmak? Niye o? Ne oldu yani?*

İLK BAŞKALDIRI

— Evet bunu anlatmalıyım. Bu önemli benim hayatımda. Bu fizik hocasına derste bizim arkadaşlardan biri "Anlamadım hocam, bir daha anlatır mısınız" deyince adam döndü, tebeşiri yere attı, "Ulan orospu çocukları, ben çift mi maaş alıyorum ki çift anlatacağım" deyiverdi. Şimdi bu laf bana da söylendi. Anneme yani. Birlikte büyüdüğümüz, çocukları, kardeşlerimi birlikte büyüttüğümüz anneme de. Böyle bir şey olur mu? Adam "orospu çocukları" deyince ben, benim anneme orospu diyor diye ... Tamam direkt bana demiyor adam, genele küfrediyor; bir daha anlatmasını isteyen o çocuğa söylüyor sözde. Ama benim tepem atmış bir kere. Tak diye ayağa kalktım: "Benim annem orospu değil, sözünüzü aynen geri iade ediyorum efendim."

— *Dedin...*
— Dedim. Öğretmene...

— *Tek tepki veren sen misin?*
— Ben verdim. Adam "Sen" dedi, "sen kimsin be?" Üstüme yürüdü. Aramızda tam bir metre kaldı. Ben ama, gözünün içine böyle deler gibi bakıyorum. Tam gözünün içine. Öyle bakıyorum. Dokunsa ben de vuracağım. Kesin. Adam geldi, elini kaldırdı. Ben de kaldırdım elimi. Durdu. Anladı. Vursa, vuracağım. Döndü. Kürsüsüne gitti. Çantası vardı, aldı onu, yere attı, dışarı çıktı.

— *Bir öğretmen için anlamsız bir reaksiyon değil mi bu?*
— Öyle. Ama adam çıktı gitti. Sınıftakiler "otur artık yerine" falan diyorlar, ama oturmuyorum. Sınıf diyor ki "Hadi otur, otursana." I-ıh oturmuyorum. Böyle tuhaf oldum yani. Kaldım öyle. Bekliyorum: Şimdi müdür gelecek. Biliyorum. Adam direkt müdüre gitmiştir. Çocuklar bana hâlâ "otur" diyorlar. Döndüm onlara, "oturmayacağım" dedim. Protesto ediyorum bir çeşit. Böyle direk gibi dikiliyorum. Geldi müdür. "Merhaba çocuklar." "Sağol!"

— *Herkes oturuyor.*
— İlkönce herkes kalktı, sonra oturdu. Ben yine ayaktayım. Öyle duruyorum. Müdür konuştu, bir şeyler anlattı. Ben hâlâ öyle ayakta duruyorum orda. Döndü bana, gayet yumuşak bir sesle "Seninle bir dakika konuşabilir miyim" dedi. "Tamam, tabii" dedim. Müdür çıktı, ben de arkasından çıktım. Odasına gittik. Müdür odasına. Dedi "Ne oldu anlat bana." Ben cevap verdim: "Benim annem orospu değil." Müdür üsteledi. "Oğlum hocanız aynen böyle mi dedi?" "Evet" dedim, "bütün sınıfa böyle dedi. Orospu çocukları, dedi." Sonra "Herkese gidin sorun, bana bunu diyemez" dedim. Müdür bana "Sen şimdi şey yapma, kendine gel, sen şimdi biraz sakinleş, ondan sonra biz gerekeni yapacağız" dedi. Gereken yapılıyor ama sözde tabii. Ama ben artık fizik dersinde de, kimya dersinde de yokum. Adam yok sayıyor artık beni. En arkaya gittim. Orda sırf resim yapıyorum artık.

GAZİANTEP ÖĞRETMEN OKULU'NDA

— *Bu Mehmet Aksoy'un protestosu mu, fizik öğretmeninin tavrı mı?*
— Benim protestom, onun da tavrı. Beni yok sayıyor; ben de onu yok sayıyorum. Ödev mödev yapmıyorum.

— *Ödev niye yapmadın da demiyor?*
— Demiyor. Ne oldu, iki dersten çaktık tabii: Fizik ve kimyadan. İkisine de o bakıyor ya. Çaktım ama şaşırmadım. Benim planım şu: İkmale kaldım ya, nasıl olsa imtihan yazılı. Yazılıda doğru dürüst yaparsam bizimki ne yapacak? Kâğıtları bir kurul okuyor nasıl olsa. Yazın ben başladım çalışmaya. Fizik, kimya çalışıyorum. Ama babamın canı sıkıldı. İkmale kaldım diye yani. Arada babamın bir arkadaşı bana geldi. Dedi ki babanın durumu çok kötü. Hani okutmakta zorluk çekiyor, arada kardeşlerim de var filan. "Ulan" dedim, "Babam bana söyleyemiyor ama beni herhalde okutmak istemiyor. Ya da istiyor da parası yetmiyor." Durum çok kötü yani. Ne yapayım ben? Liseyi okumamam lazım ama işte. Babamdan gizli öğretmen okulu sınavlarına girdim; Gaziantep Öğretmen Okulu sınavlarına ve kazandım.

— *Yine sil baştan mı olacak; lise birden mi başlanacak?*
— Tabii. Lise bir, iki, üç sene okuyacaksın; öğretmen olacaksın. Kabul dedim kendi kendime.

— *İsteksiz miydin?*
— İsteksizdim tabii. Öğretmen okuluna falan gitmek istemiyorum ki ben.

— *Ya nereye?*
— Liseyi bitirip hemen Akademi'ye gitmek istiyorum.

— *Akademi kavramı var mı o zaman Mehmet Aksoy'un kafasında?*
— Yüzde yüz. İlkokuldan beri var. Yani liseyi bitireceğim, Akademi'ye gideceğim.

— *Akademi diye bir yer, bir okul olduğunu nerden biliyordun?*
— Hoca söyledi. İlkokulda daha. Nazmiye Öğretmeni anlattın ya. Ordan beri çakıldı kaldı.

— *Peki Akademi'nin İstanbul'da olduğunu biliyor musun?*
— Tabii. Nazmiye Öğretmen söylediydi onu da.

— *Bunu evde söylediğin oluyor muydu? Yani ben liseyi bitirip Akademi'ye gideceğim filan diye?*
— Tabii. Tabii. Her zaman.

— *Evdekilerin tepkisi neydi peki?*
— Akademi nedir bilmiyorlar tabii. "E, tabii iyi olur oğlum, iyi olur" falan diyorlar. Annem anlamıyor zaten. Ressam olacaksın da ne olacak diye arada bir soruyor ama o kadar.

— *Ama ressam olmak istiyorsun değil mi? Heykel filan yok henüz.*
— Ressam. Heykeltıraşlık yok.

— *Öğretmen okulu sınavlarına girdin...*
— Girdim ve kazandım. Babam diyor ki "Niye girdin?" Ben de "Baba boş ver. Burası yatılı okul baba. Yatılı okula giderim işte." Babam üsteliyor, "Niye öyle yaptın? Liseyi bitireydin" de falan filan. Ben de babam gönlümü almak için böyle diyor diye düşünüyorum. Haberi yokmuş adamın meğer. O arkadaşı uydurmuş. Ama o saatten sonra ne yapacaksın? Gittim öğretmen okuluna.

— *Antep'e. Ve lise sil baştan...*
— Sil baştan. Liseyi tekrar lise birden okuyorum. İyi mi? İşte ondan diyorum ya lise biri tam üç kez okudum.

— *Öğretmen okulu ikinci kez. Üçüncü kez nerden çıktı şimdi?*
— Anlatacağım. Şimdi Antep'teyim. Tabii dersler falan o zaman benim için çok kolay. İkinci kez okuyorum ya. Yatılı okulda akşamları ne yapılır? Bir sınıfta oturulur ders çalışılır. Mütalaa denirdi. Yatılıda bu mecburi. Çocuklar çalışıyor, ben şiir yazıyorum.

— *Resim değil, şiir...*
— Şiir.

— *Ne şiirleri bunlar?*
— Aşk şiirleri, doğa üstüne daha çok. İşte doğa, yaprak, çiçek, böcek, sonbahar.

— *O dönemden kalan bir şiir var mı?*
— Yok, sanmam. Önümdeki sırada bir kız var. Önde, tam önümde oturuyor.

— *Karma bir okul yani...*

ÖNCE ŞİİRLEŞMEK SONRA İLK AŞK

— Evet evet. Karma bir okul. O kızla anlaşıyoruz. Konuşuyoruz teneffüslerde.

— *Anlaşıyoruz derken ... Sevgili mi?*
— Yok öyle değil. Yakın duruyoruz birbirimize. Yani sempatimiz var birbirimize. Ben bir şey söyleyeyim mi? Seviyoruz birbirimizi aslında. Yani giderek öyle oldu. Seviyoruz ama öyle evlenelim filan gibi değil. Bir müddet sonra şiirleşmeye başladık.

— *Şiirleşmek... Bu yeni bir fiil mi Türkçede?*
— Yani o, akşam yazdığı şiirleri benim defterimin arasına koyuyor veriyor, ben de ona. Önümde oturuyor. Defterini alıyorum, içine şiir koyup veriyorum. Böyle bir sene şiirleştik. O arada ben sınıfın basket takımındayım, voleybol takımındayım, futbol takımında kaleciyim. Sporcuyum yani, çok sporcuyum. Fakat bizim spor hocası... Adamın takıntısı var bana. Antipatisi var. Sevmiyor beni. Ben ne zaman oyuna girsem; o hakem ya, her zaman dışarı atıyordu. Baskette hemen beş faul alıyor, çıkıyordum. Daha birine yaklaşırken faul çalıyordu

adam. Voleybolda bile bile yanlış kararlar veriyor. Benim yüzümden sınıf takımı yeniliyor. O adam hakem oluyordu ve bizim sınıf takımı da ama basket, ama futbol, ama voleybol, yeniliyordu. Benim yüzümden. İşte bir gün yine bir antrenmandan geliyorum. Biraz geç kaldım. Etüt odasına gidiyorum. O gün de nöbetçi bu adam. Bütün okulu o kontrol ediyor. Tabii bakıyor ben etüt odasında yokum, soruyor hemen: "Mehmet nerde?" Cevap "Bilmiyoruz efendim." Adam ne dese beğenirsin? "Eceli gelen köpek cami duvarına işer." İyi mi?

— *Hayır kötü. Bunu çocuklar sana yetiştirdiler herhalde...*
— Geldim, dediler "Hoca geldi, böyle böyle dedi". Ben de, "Ben onun üstüne işerim" dedim. Cami duvarına niye işeyeceğim ki? Doğru değil mi? Hoca bu sözü duyunca "Gel buraya" dedi. "Gelirim ne olacak" dedim ben de. Çıktık yine öğretmenler odasına gittik. Adam kapıyı kilitledi, yumruğunu kaldırdı. Beni karşısında tamamen gardını almış vaziyette gördü. Öyle duruyorum. Yani göze alabilirse artık. Sporcu olduğumu çok iyi biliyor. İyi olduğumu da biliyor. Yani öyle ağız burun kırılacaksa kesinlikle onunki de kırılır. Bu indirdi yumruğunu aşağıya, gitti karşıma oturdu. Benim salaklığım, iş bu kadar duruma gelmiş, ayakta duruyorum hâlâ saygıdan. Hazır olda duruyorum ayakta. Adam oturdu, konuşmaya başladı. Ben şöyleymişim de, böyleymişim de. Dedim "Hocam beni niye sevmediniz? Ne oldu yani, ben ne yaptım size?" Başladı: "Sen işte şöyle davranıyorsun" dedi, "şapkanı eğri giyiyorsun" dedi, "işli gömlek giyiyorsun" dedi.

— *Doğru mu dedikleri?*
— Doğru, eğri giyiyorum şapkamı. Biraz eğik. Yani dümdüz giymiyorum da hafif eğri giyiyorum falan. Ne var bunda? İşte tıraş olmuyorsun. E, benim sakalım serttir, o kadar da param yok, her gün jilet alamam, yüzümü gözümü kesiyorum, üç günde bir tıraş oluyorum. Sakal da tel fırça gibi. Çıkıyor, ben ne yapayım? Tıraş büyük dert benim için yani. Peki bu işli gömleği giyiyorsun. Adamın bana taktığı görülüyor değil

mi? Annem işlemiş göndermiş bana. O gömleği çok seviyorum. Orasında burasında sarı işlemeleri, süsleri var gömleğin. Adam bunlara takmış. Ama sonunda anlaşıldı. "O kızla konuşuyorsun, onunla bir daha öyle samimi konuşmayacaksın; onunla hiç konuşmayacaksın." Meğer adam o kıza göz koymuş. Nişanlanmak, evlenmek istermiş. Bak sen şimdi...

— *Bütün bunlar ilk yılda mı oluyor öğretmen okulunda?*
— Evet. İlk yıl. Siftah. Ben tabii o gün çok fena oldum. "Tamam" dedim, "bunları da yapmayacağım." Razı oldum, yoksa düşeceğim çünkü. Yorgunluktan düşeceğim. Antrenmandan gelmişim. İki saat ayakta durdurdu beni. Başım dönmeye başladı. Tansiyonum zaten düşük. "Kavga etsem bu gebertir beni" dedim kendi kendime. "Tamam hocam, bundan sonra o gömleği giymeyeceğim, şapkayı eğri takmayacağım, kızla konuşmayacağım. Tamam mı?" Çektim gittim yatakhaneye. Kapıdan girdim, düştüm, bayıldım. Düşünebiliyor musun?

— *Sahici bayılma mı?*
— Sahici bayılma tabii. O kadar yorulmuşum yani. Çünkü beni kaç saat tuttu ayakta. Neyse o hadise böyle kapandı. Ama kızla yine de devam ediyoruz. Şiirler yazılıyor, resimler yapılıyor. Orda iyi bir resim hocası var.

— *Onu soracağım zaten. Gaziantep Öğretmen Okulu'ndan söz ediyoruz ama resmin hiç sözü geçmiyor. Resim bitti mi?*

AKADEMİ OLMAZSA GAZİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

— Resim? Resim biter mi? Resim devamlı. Devamlı resim ve yine ben sınıfın en iyisiyim.

— *Ama artık kafada Akademi'ye gitmek yok.*
— Akademi'ye gitmek... Hayır yok. Ama şöyle bir şey var,

Gazi Eğitim varmış. Öğretmen okulundan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü varmış. Burayı bitireceğim. Sonra Gazi Eğitim'e girerim. Resim hocası "Sen girersin Gazi Eğitim'e, hiç merak etme" dedi.

— *Orda resim öğretmeni olacaksın...*
— Tabii. Resim öğretmenim beni çok beğeniyor. Bir gün ödev yapıyordum. Ben eskiden de alışığım ya, çocukların ödevini de yaptım. 20 tane çocuk. Yani 20 tane ödev yapmışım.

— *Ücrete de zam yapıldı mı bu arada bari?*
— Bilmiyorum. Onu bilmiyorum. Parayla mı yaptım? Dur hele, parayla yaptıydım galiba. Öğretmen baktı resimlere, "Bunları kim yaptı" diye sordu. Bütün resimleri yaydı yere. "Bu resimlerin hepsi aynı elden çıkmış" dedi.

— *Adam mesleğinin erbabıymış.*
— Dedi "Kim yapmışsa ortaya çıksın. Hemen şimdi çıksın. Yoksa hepinizi sınıfta bırakacağım." Kimseden ses çıkmıyor. Mecburen çıktım. "Ben yaptım hocam" dedim. Kendimi kendim ele verdim. Adam baktı baktı, "Peki" dedi, "yalnız şunu anlayamadım: En kötü resim de seninkisi olmuş."

— *Sona kaldığı için...*
— Ondan kaçırmış hoca. Benimkini ötekilerden biraz değişik yapayım dedim. Ordan kaçırmış hoca. Yani aslında bunları benim yaptığımı tahmin etmiş ama, kendiminki o kadar kötü olunca... Böyle de bir maceramız oldu. Yani resim devam ediyor, resme ara vermek yok. Yalnız Akademi yerine Gazi Eğitim'e gidilecek. Neyse bitti okul.

— *Biten birinci yıl herhalde. Birinci sınıf yani...*
— Evet, evet. Birinci yıl bitti, tatile girdik. Yayladağ'a geldim. İşte yine kırlardayım; yine balık tutmaya gidiyoruz; hayvanlar var yine; yine onları güdüyoruz.

— *Tatile gelmiş öğrenci yaşamı.*
— Aynen öyle. Ama karneleri almadan tatile çıkmışız. Âdet orda öyle. Karneler ardımızdan gelecek. Geldi bir şey ama, karne değil. Bir mektup geldi. Gaziantep Öğretmen Okulu'ndan geliyor. Mektubu açtım, okudum. Diyor ki "Derslerden geçmiştir. Fakat Öğretmenler Kurulu Mehmet Aksoy'un öğretmen olamayacağına karar vermiştir. Mehmet Aksoy bu kararla okuldan uzaklaştırılmıştır." Aynen böyle yazıyor. Daha birinci sınıftayım, sınıfımı geçmişim ama öğretmen olamaz diye karar veriyorlar.

— *Bu gerekçesiz bir karar mıydı?*
— Gerekçesiz... Yok değil. Gerekçe var: Disiplinsiz ve dikbaşlı!

— *Haksız bir karar mıydı sence?*
— Ne demek? Haklı olabilir mi böyle bir karar? Elbette haksız olduğunu düşünüyorum. Bir iki disiplinsizlikten dolayı öğretmen olamaz kararı verilebilir mi? Ne bileyim, hırsızlık yaptıysam, işte yüz kızartıcı bir suç filan, anlayacağım. Ama benimki hocanın birine karşı gelmek. Ki o olayda da yüzde yüz ben haklıyım. Disiplin denen şey herhalde şapkayı eğri giymek filan olmasa gerek. Değil mi? Ya da işlemeli gömlek giymek gibi. Ya da mesela okulda bir kavga çıkmış. Benim üstüme birileri yürümüş filan. Ben de kendimi savunmuşum. Yani kavga olur okulda. Niye olmasın? Bunlar her okulda olan işler. Bunlarla bir çocuğun hayatı karartılır mı? Kara bir leke bu benim için. Öyle ya, Mehmet yine tutunamadı; Antep'ten de gerisin geri yollandı. Ben deli oldum.

— *Daha baba mektubu okumadı...*
— Yoooo. Ben anlattım, hemen söyledim babama da. Arkasından fırladım, hemen çarşıya çıktım. Otobüse binip Gaziantep'e gitmeye çalışıyorum. Babam arkamdan bütün aileyi, tanıdıkları göndermiş. Kardeşlerimden her biri bir paçamı

yakalamış bırakmıyorlar. Ben Antep'e gitmek istiyorum yahut da ordan dağlara çıkmak, kendimi uçuruma atmak istiyorum. O kadar çok bunaldım yani. Eğer o gün Antep'e gitseydim adamı, o spor hocasını gırtlaklayacaktım. Yapacak başka bir şey yok. Öğretmen olamaz kararı ne demek?! Çok kötü oldum. Utanç içindeyim, öfkeliyim. Ölmek istiyorum be. Bu arada babam biraz sorup soruşturmuş. Öğrenmiş. İşte şiir yazıyormuşum da, kızlarla bilmem ne yapıyormuşum da, okulda şiir yarışmasında üçüncü gelmişim de. Babam tutturdu "Ulan seni şiir yazmaya mı gönderdik oraya?" Bir de ondan fırça yedim iyi mi? Ne komik değil mi? Ben deli gibiyim. Ama çocuklar, kardeşlerim yani, devamlı peşimde. Korktular benden. Gerçekten bu intihar edecek, kötü bir şeyler yapacak diye korktular.

— *Sahiden kafanda böyle düşünceler var mıydı?*
— Var tabii. Gerçekten var. Ama bizimkiler hakikaten gölge gibiler. Böyle bir hafta geçti. Sakinleştim biraz ama ille de Antep'e gitmek istiyorum. İlle de gidip hesap sormak istiyorum. Antep'e gittim. Bu arada kız da var. Âşığım biliyor musun? Onu da merak ediyorum; kız ne yapıyor bilmek istiyorum. Mektup falan yazdım ama yanıt gelmedi.

— *Ama esas isteğin hesap sormak...*
— Yok, her ikisi de. Hem hesap, hem kız. Gittim işte Antep'e. Okulun binasına girmeden, bahçede müdürü gördüm. Hemen ordan seslendim. Sen beni nasıl okuldan atarsın bilmem ne. Ana avrat küfrediyorum. Halbuki tasdikname diye bir belge var ya, işte o kâğıdı almam lazım benim. Ama ben duvardan atlayıp adamın üstüne saldırmaya filan çalışıyorum. Adam kaçtı içeri. Ben de bahçeye atladım. Arkadaşlar geldiler. Beni tuttular; teskin ettiler. Daha fazla konuşturmadılar. İçeri, binaya yani sokmadılar.

— *Tasdikname?*
— Tasdiknamemi aldım. Dedim ki tekrar lise sınavlarına gi-

reyim de hiç olmazsa birinci sınıftan ikiye geçeyim. O zamanlar böyle bir imkân vardı. Bütün dersleri verirsem...

— *İkinci sınıfa geçmiş sayılıyorsun.*
— Evet. Antep'te sınava girdim. Lise sınavına. Ama İngilizcem zayıf. Çaktık mı İngilizceden...

— *Ama ötekilerden geçtin öyle mi?*
— Evet ama faydası yok. Hepsini birden verdin verdin, veremedin olmuyor. Olmayınca ne oldu? Kaldık mı sana bir kez daha sınıfta. Bak şimdi. Kaç oldu? Antakya bir, iki burası, Antep; dön Antakya'ya üç. Lise birde üç yıl. Tekrar Antakya'ya döndüm, Antakya'da tekrar liseye başladım.

— *Yani akranların liseden mezun olurken sen başlıyorsun.*
— Tabii sil baştan. Yani kabadayılığımın cezası bu oldu.

— *Kız? Âşık olduğun kız?*
— Kıza gittim tabii. Evine gittim. Aaaa bir soğukluk var kızda. Bir şey var. Anlatamam. "Üzülme" filan diyor. Ben aşktan bahsetmek istiyorum. O ise beni böyle teskin ediyor. Bir abla gibi yani. Olacak iş değil. Allah kahretsin dedim, karar verdim: Ben bu Antep'i sildim arkadaş. Antakya'ya döndüm.

— *Ve sil baştan.*

OKUL DUVARINA BİR HEYKEL KAZIMAK

— Sil baştan. Ama aşk sil baştan değil. O kıza iki sene mektup yazdım. İlk altı ayında yazdıklarımı hakikaten gönderdim. Sonra, yani mektupların gerisini de yazdım. Yazdım ama yollamadım, bende kaldı.

— *Yollanan mektuplara cevap?*
— Hayır. Almadım, hiç almadım. Cevap yok.

— *Yani kız silmiş Mehmet Aksoy'u.*
— Silmiş. Ben ama öylesine âşığım ki kıza! Okulun bahçe duvarı taş örme. Keten taşı denen taşlardan örülmüş...

— *Hangi okul?*
— Antakya Lisesi. İşte lise birdeyim ben ve âşığım ya, o kızın resmini falan çizerdim. Dağlara bakardım, dağlardan benzetirdim onun yüzünü; bulutlara bakar bulutlarda benzetirdim. Ama bir gün gittim bahçe duvarındaki taşlardan birini bıçakla kazımaya başladım.

— *Nasıl bir taş bu?*
— Keten taşı. Duvar filan örülür o taşlarla. Beyaz bir taştır. Her teneffüste gidip o taşa kızın yüzünü yapıyordum.

— *Rölyef mi oyuyorsun?*
— Rölyef evet. Rölyef oyuyorum. Bir kıza benziyor ama kime? Şimdi okuldaki kızlar da başladılar, biri diyor "Bana benziyor", öteki diyor "Yok sana benzemiyor, şuna benziyor." Herkes bir şey söylüyor. Ortaya çıkan rölyef heykeli okuldan biri sanıyorlar. Tabii bulamıyorlar bir türlü. Çünkü hiçbirine benzemiyor. Herkes merak içinde ona bakıyor. Ben çalışırken arkamda sürekli birileri var.

— *Alet ne?*
— Bıçak. Tek bir bıçak. Tabii ben o duvarı başka bir ihtiyaçtan yapıyorum ama hiç beklemediğim bir anlamı oldu. Benimle okuldaki kızlar arasında böyle gizemli bir durum çıktı ortaya. Herkes üstüne alınıyor. Ama öyle bir şey yok. Bir sevgilim yok lisede; yakınlık duyduğum kız yok. Ben onların heykelini oymuyorum yani taşa. Ama...

— *Hem zaten onlar yaşça küçük senden. Sen lise birde üçüncü kez...*
— Evet. Küçük. Zaten ben de aşktan boyuna kaçıyorum.

Ben aslında Antakya'da değilim ki. Antep'teyim hâlâ. Hiç bırakamadım o kızı. Neyse, liseyi böyle bitirdim.

— *Peki lisede, Antakya Lisesi'nde resim öğretmeni ya da sanat öğretmeni...*
— Vardı. Ama bu arada ben daha da ilerletmişim resmi.

— *Öğretmenin katkısı var mı bunda?*
— Şimdi Öğretmen Okulu'ndayken, Antep'te biraz bir şeyler gösterdi sanıyorum. Onun dışında resim bir dersten sayılmıyor ki liselerde. Yani katkı filan yok. Ciddiye alınmıyor. Gerçekten yok. Sıfır. Kendi kendime öğrendim ne öğrendiysem. Portreyi iyi çizmeye başladım. Herkesin portresini böyle çok hassas, ince, fotoğraf gibi çiziyorum. Ama sırf fotoğraf gibi de değil. Bir anlam katıyordum portreye sanırım. Yaptığım portreler her zaman bir anlam taşıyordu bence.

— *Peki lise bitti. Aşk da herhalde bu arada bitti. Antep'teki, öğretmen okulundaki kıza duyulan umutsuz aşk...*
— Tam öyle olmadı. O aşktan başka bir aşkla kurtuldum. Çok hoş bir hikâyedir bu da.

BU DA İLK BAKIŞTA AŞK

— *Antakya Lisesi'ndeki bir kız mı?*
— Hayır. Antakya Lisesi son sınıftayım. Bitiriyorum artık. Aleviler çoktur Antakya'da. Yukarı mahallede Aleviler vardır çoğunlukla.

— *Din sizin evde önemli miydi?*
— Evet. Ama hayır hayır. Öyle aşırı değil. Namaz kılınır, oruç tutulur.

— *Beş vakit namaz kılarlar mıydı evde?*
— Annem eskiden kılmazdı, babam kılardı galiba. Ama di-

ne öyle çok büyük düşkünlük yoktu. Ben de oruç tutardım. Güzel olur. Bayram ziyareti, mezar ziyareti, orda olağan bunlar. Neyse lisede sinemaya gidiyoruz. En büyük eğlencemiz sinemaya gitmek. Haftada bir kere film değişiyor. Gündüz Sineması. Fransız yapısı bir bina. Muhteşem bir bina.

— *Ve orda. Sinemada bir kız...*
— Şimdi dur. Biz cumartesileri giderdik sinemaya. Gündüz Sineması.

— *Yani gündüzleri giderdiniz öyle mi? Matinelere?*
— Hayır hayır, sinemanın adı Gündüz Sineması. Eskiden tiyatroymuş. Fransız yapısı, güzel, taş bir bina. Ara oldu. Ben kalkmadım. Bazıları sigara içiyor, bir şeyler yapıyor falan, kalkıyorlar ya, ben kalkmadım. Öyle oturuyorum. Sahneye doğru bakıyorum. Bir ara ensem yandı. İnanmayacaksın biliyorum, ama aynen böyle oldu. Ensem nasıl ama nasıl sıcak. Şöyle bir dönüp baktım. Balkondan bir kız bakıyor. Bana, karşıdan, böyle gözlerini dikmiş bakıyor. Ben de bakakaldım kıza. Gerçekten bu olur mu? Valla oluyor. Yani oldu gerçekten.

— *Kız gözlerini sana dikmişti ve ensen ısındı. Öyle mi?*
— Evet. İster inan, ister inanma. Sen bilirsin yani. Gerçekten ensem ısındı. Yandı yani. Öyle döndüm, baktım kaldım. Kız bana bakıyor, ben kıza bakıyorum. Öyle, film başlayıp sinema kararıncaya kadar bakıştık. Öyle kaldık, büyülenmiş gibi. Bu olmaz falan sanırsın. Vallahi oluyor, kesin oluyor. Kız böyle gözünü kırpmadan bakıyor. Ama nasıl bakmak.

— *Tanımıyorsun da kızı?*
— Kızı tanımıyorum. Neyse film başladı. Ama ben film milm seyredemiyorum artık. Bitti film. Ben diyorum ki bunlar şimdi yukardan inecek, ben de aşağıdan yürüdüm. Öyle yürüdüm ki kızla karşılaşayım. Baktım. Kızı gördüm. Kızın gözlerinin içini gördüm. Bana şöyle bir göz attı. Tamam, yanlış görmemişim. Bu kız o kız. Yine bakıyor, hâlâ bakıyor.

Tam yanımdan geçiyordu ki bir daha, böyle daha kısa mesafeden yakıcı bir bakış. Ben bittim. Harbiden vuruldum. Tamam arkadaş, ben bittim. Arkasından ne yaparsın? İşte bizde âdetdir. Yani âdet dediğim Antakya'da öyle yapılır. Kızın arkasından gidersin, evini öğrenirsin falan. Ben şimdi ardı sıra gidiyorum. O köprübaşına doğru gidiyor.

— *Yalnız?*
— Yalnız. Orta boylu, beyaz tenli. Hoş, çok hoş bir kız. Sonradan öğrendim, meğer dillere destan bir kızmış güzelliğiyle. Yalnız kardeşleri var. Güreşçi, boksör. Meşhur bir aile. Lokantada filan resimleri vardır hani, böyle vücut sporu yapmış tipler vardır. Kardeşleri, ağabeyleri o tiplerden. Ben tabii bunların hiçbirini bilmiyorum.

— *Kız öğrenci değil?*
— Öğrenci falan değil. Kız ev kızı. Neyse, şimdi ben arkasından gidiyorum; kız kaldırımın öteki tarafına geçiyor, ordan bana bakıyor yine. Arkasından geldiğimi anladı. Yoluna devam ediyor. Ama her köşede bakıyor. Ama böyle gülücüklerle falan. Gel gibisinden. Geldik Yukarı Mahalle'ye. Antakya'da mahalle aralarında sokaklar bir buçuk metre falandır. Dar sokaklar. Taş döşeme, labirent gibi sokaklardır. Kız ordan döndü, burdan gitti derken, bir sokak döndü, bir sokak daha. Ben hep arkasında. Sonra bir ev. Bir duvar. Kocaman duvarın ortasında bir kapı. Son bir bakış.

— *O labirentlerde evi tekrar bulmak mümkün mü?*
— Çocuk musun? Tabii ben daha sonra on defa daha geçtim o yolları. İyice öğrendim evi. Artık ben her cumartesi gününü iple çekmeye başladım.

— *Sinema için?*
— Sinema. Gelecek, bakışacağız yani. Geldi yine. O sıraya girmiş bilet alırken, ben onun tam arkasında oluyorum hep. Sımsıcak her şey.

— *Antakya'da kadınlar yukarda balkonda, erkekler aşağıda salonda ayrımı var mıydı o zamanlar? Yan yana oturma şansınız var mıydı yani?*
— Yan yana oturma şansımız yok. İmkânsız. Onlar orda, biz burda. En büyük yakınlaşma, işte bilet alırken arka arkaya falan. Tam bilet alırken şöyle bir döndürüp bakıyor kafasını; Allaaaaah ben bitiyorum. Sinemadan sonra yine takipler tabii. Ben artık işi azıttım. Başka zamanlarda da evin önünden geçiyorum. Belki görürüm falan diye.

— *Konuşma yok ama.*
— Yok. Hiç. Tek kelime yok. Bu kızın adını öğrenmek istiyorum. Kimdir, nedir, onu öğrenmek istiyorum. Tuttum resmini yaptım. Gece başladım. Sabah üçe kadar filan...

— *Kafanda kalan görüntüsünden?*
— Tabii, tabii. Üçe kadar evde resim yaptım. En sonunda "Hah" dedim, "tamam." Sonra okula, liseye gittim. Kızlara göstereceğim. Kız arkadaşlarım var. Tek bir kızla çok yakın görünmüyorum, hepsiyle konuşuyorum. Götürdüm resmi bir kıza gösterdim. "Bunu tanıyor musun?" "Aaaa, tabii tanıyorum" demez mi?

— *Resimden tanıdı yani?*
— Tak diye tanıdı. "Sen mi yaptın" dedi. "Evet" dedim, "ben" dedim, "bu kıza âşık oldum." "Yapma" dedi. Ben umursamadım tabii, "Senden bir ricam var" dedim, "şu resmi al. Resmi ona götür. Beni söyle, adımı sanımı söyle. Ben de onun adını sanını öğreneyim. Söyle ona, ben onu seviyorum." Hayat mecmuası vardı, onun içine koydum resmi. Kız "Tamam" dedi, gitti.

— *Vermiş mi?*
— Evet. Çok memnun olmuş, çok hoşuna gitmiş. Ertesi sefer yine karşılaşınca kız daha bir şey, yani daha bir yakındı.

— *Ertesi sefer dediğin, yine sinema gününde?*
— Sinema günü tabii canım. Başka türlü bir imkân yok ki. Arkadaşlarıma filan da anlattım. Adını verdim kızın. Çocuklar dediler ki "Oğlum sen manyak mısın? Bunlar böyle bir aile. Bu kızın nişanlısı var. Nişanını atmak istedi, attı bu kız. Ama aile ısrar ediyor". Abiler, kardeşler filan. Hani güreşçi, boksör. "Sen" dediler, "başına bela açıyorsun. Adamlar seni görürse mahvolursun. Bir kaşık suda boğarlar oğlum, salak mısın" dediler. Ben döner miydim böyle sözlere bakıp! Hiç aldırmıyorum. Bizim çocuklara haber saldım, "Bu kızı görürseniz acele bana haber edeceksiniz" dedim. Ben kızı başka bir yerde görüp konuşmak istiyorum. Bir gün çocuklardan haber geldi: "Seninkisi Uzun Çarşı'nın orda görüldü; ordan yukarıya doğru çıkıyordu." Ben fırladım. Koşuyorum. Araba filan yok o zaman. Koştum, koştum. Çarşıda kızı arıyorum. Karakolun orda kuyumcular var. Tam oralarda dolaşıyorum. Bir de baktım kuyumcunun birinden çıkıp birine giriyor. Böyle yolu geçti, bir başka kuyumcuya girdi. Altınlar böyle ışıl ışıl. Işıklar var. Ben camın önünde duruyorum. Kızı altınların arasından görüyorum. Kız da beni gördü. Benden tarafa döndü. Bana bakıyor şimdi. Aramızda bir cam var ve altınlar ve ışıklar... Yani büyülü bir şey. İnanamadım. İnanılmaz bir görüntü. Fena oldum.

— *Yine konuşamadınız ama.*
— Konuşamayız. Yanında birisi var. Bir kadın. Sonra yürüdü gitti. Sonra cumartesi oldu.

— *Herhalde ağabeylerden dayak yedin, şimdi onu anlatacaksın.*
— Yok, yok. Kız yok. Bir hafta geçti, üç hafta geçti, yok kız! Ben ölüyorum. Sordum ettim, öğrendim: Kızı göndermişler.

— *Evlendirmişler mi?*
— Başka yere göndermişler. Belki de nişanlısı olan adama zorla verdiler. Bilmiyorum. Bu aşk da böyle bitti işte.

— *Ama bu arada Antep'teki aşk da silinmiş oldu.*
— Silindi evet. Silindi.

— *Bu arada da lise bitti ama.*
— Bitti.

— *İkmale filan kalmadan?*
— Kalmadım tabii. Canım iyiyim ben. Lisede bitirme derecem 97. İyi puan yani.

— *Yani 100 üzerinden 97 mi?*
— Tabii tabii. İyiyim be! Çok iyiydim.

— *Peki, buraya kadarını bir toparlayalım. İte kaka, birinci sınıfı üç kez okumacasına Mehmet Aksoy'a liseyi bitirttik. Heykel henüz hayatında yok. İyi resim yapıyor. Ama orda da öğrencilere sınav resmi çizmekten, kendi kendine portreler çizmekten ibaret. Yani resim de Mehmet Aksoy'un hayatında âşık olduğu kız kadar, hatta kumar kadar büyük bir ağırlık taşımadı. Hayatını resim belirlemiyordu yani. Buna karşılık Mehmet Aksoy, ilkokuldan itibaren ne olduğunu bile bilmediği Akademi'ye gitme kararında. Olmazsa Gazi Eğitim'in resim bölümüne gitmek istedi. Yani daha çocuk denecek yaşlarda bir yönünü çizme, mesleğini seçme var, yanılıyor muyum bunda?*
— Doğru.

— *Lise bitti. Haziranda mezun oldun.*
— Evet, oldum. Sınavlara gireceğim şimdi.

— *Ne sınavına?*
— Akademi sınavına tabii. İstanbul'a en nihayet kavuşacağım.

— *Daha önce hiç İstanbul'a gitmiş miydin?*
— Hiç.

— *Peki senin liseyi bitirdiğin yıllarda şimdiki gibi* ÖSS, ÖYS, *yani* YÖK*'ün yaptığı sınav sistemi yok.*
— Yok. Her üniversite kendi sınavını kendi yapıyor. Babam zabıt kâtibi ya, diyor ki "Oğlum bir de hukuka başvur, bir hâkim falan ol." Yahu baba etme. Benim öyle hâkim olmaya filan hiç niyetim yok. Ben ısrarlıyım Akademi'ye gireceğim. İstiyorum. Hem de nasıl. Artık liseyi bitirdim, iplerimi attım, hafifledim. Gelsin şimdi İstanbul, gelsin Akademi. Öyle sevinçliyim ki...

— *İstanbul'u hiç görmedin. Akademi'yi öğretmenlerden az da olsa duydun. Ama senin için somut olarak Akademi ne? Akademi sözcüğü o yıllarda ne anlatıyor sana?*
— Hiçbir şey. Bir ... bir bina işte. O kadar. Hiçbir şey yok. Bir bina görüyorum, Hocalar var, öğrenciler var.

— *Peki. Sınav için İstanbul'a geldin?*
— Geldim.

— *Yani 17-18 yaşında taşralı bir çocuk, tek başına...*
— Olur mu. Üç sene kaybettik, 20 filan olduk. 1960-61 dönemindeyiz.

— *Peki 1960 sonbaharında Antakya'dan otobüse bindirdiler Mehmet Aksoy'u. Öyle mi?*
— Öyle, evet.

— *Yanına da harçlık verdiler. Peki İstanbul'da nereye gidecek, nerde kalacak? Bu soruların cevabı var mı?*
— Var. Hem de nasıl bir cevap!.. Tarsus'ta, evlerinde kaldığım amcamın karısının kız kardeşi vardı, hatırladın mı? Hani İstanbul'dan misafirliğe gelen...

— *Hani evin avlusunda bir gece yarısı, ay ışığında...*
— Tastamam o işte. O haber yolluyor. Diyor ki Mehmet yanıma gelsin. Ben evliyim, bizim evde oturur, okuluna gider. Bense...

— *İstiyor musun, istemiyor musun?*
— İstemiyorum. Tabii istemiyorum. Yani bilmiyorum.

— *Niye istemiyorsun? Bu doğal değil. O yaşta bir delikanlı...*
— Bak o olay beni etkiledi. Çok etkiledi. Kendimi kötü, çirkin hissediyorum. Cinsel isteğim bile yok sanki. O zamanlar rüyalarıma girdi o kadın. Anlatmıştım. Böyle çıplak, kocaman memeleri var. Üstüme koşarak geliyor. Memeler sallanıyor orasından burasından. Böyle koşarak, bana doğru geliyor.

— *Ama bu taaa ortaokuldayken, küçükken yaşanan kâbuslar...*
— Evet. Neyse. İşte o haber yolladı. Gelsin, ben ona bakarım, siz merak etmeyin falan filan. Gittim mecburen. Kadın evli. Kocası var.

ASMALIMESCİT'TE BİR YAYLADAĞLI

— *Yani artık İstanbul'a geldin...*
— Evet. Kocasıyla tanıştık. Ben sanıyorum ki herhalde artık öyle şeyler olmayacak.

— *Nerde oturuyorlar?*
— Asmalımescit'te. Kibar Pavyon'un karşısında büyük bir apartmanın üçüncü katında.

— *Ne iş yapıyor kocası?*
— Kocası... Kocası pavyoncu. Kibar Pavyon'u işletiyor. Kadın ev kadını. Yani öyle "pavyon karısı" değil. Aşçılık bi-

liyor, terzilik biliyor. Becerikli, maceracı, sert bir kadın. Yani kendine güvenen bir kadın. Yani sağlam bir kadın. Beni seviyor, beni istiyor. Bu belli. Ama söylemiyor. Bu bir aşk, bir yara, bir tutku haline gelmiş. Yani kadın gerçekten bana âşık olmuş.

— *Ama bu yeni buluşmaya kadar aradan dört beş yıl geçmiş.*
— Dört beş yıl geçmiş. Ben de biraz büyüdüm tabii. Kendimi savunabilirim gibi geliyor. Kendi kendime "Olan eskiden oldu bitti. Belki bana iyilik yapmak istemişti" diye düşünüyorum. Zaten ilk günlerde, haftalarda bir şey olmadı. Böyle bir şey... İyilik yapmak istemiş.

— *Ama hep savunma, kendini savunma duygusu var içinde kadına karşı...*
— Var. Evet, hep var.

— *Peki. Asmalımescit'te Kibar Pavyon'un karşısındaki apartmana geldin. Bir oda mı verdiler sana? Bağımsız bir oda...*
— Tabii.

— *Ve giriş sınavını kazanırsan bu odada kalacaksın. Görünen o.*
— Evet öyle görünüyor.

— *Kocası "Bu delikanlı da nerden çıktı" falan demedi mi?*
— Yok. Bir hafta öncesinden anlatmış ona. İşte bu akrabam olur; resim okuyacak; ressam olacak. Zaten ben sınava hazırlanıyorum. Onun portresini yaptım.

— *Sınavlarda bu gerekiyor muydu o yıllarda?*
— Bilmiyorum ki. Bilmiyorum. Yani ben o konuda çok cahilim. Kurslar varmış meğer. Bildiğim yok. Hoş zaten para da yok. Ne kursuna gideceğim? Üstelik artık zaman da yok.

— *Galiba bilgi de yok.*
— Hiçbir şey yok. Sınavda öğrendim ben kurslar filan olduğunu. İlkönce hukuk sınavına gittim.

— *Babanın gönlünü yapmak için mi? Salt onun için mi?*
— Galiba öyle. Zaten ilkönce o denk geldi. Sıra olarak, o önceydi. Ona gittim. Sınava girdim. İki üç tane soru. Fransız devrimi ile ilgili bir soru falan. Kolay sorular. Benim için çok kolay. Çünkü o konularda çok sağlamdım ben. Kitaplar okumuştum. Biliyorum onları işte. Şimdi sınav sırasında sorulara cevap yazacağıma, ben düşünüyorum. Böyle bir oda düşünüyorum. Odanın dört tarafında kitaplar var. Sınavdayım ama ben şimdi başladım rüya görmeye. Kâğıda hiçbir şey yazamıyorum. Tuhaf bir şey yani. Sınav kâğıdı bembeyaz. O hayalimde kurduğum odadaki kitaplar başıma düşmeye başladı. Ben kitapların altında kalıyorum falan. Elimi sallıyorum. Kurtulmak istiyorum. Kitapların arasından çıkmak istiyorum falan. Belli ki ben orda hareketler yaparmışım. Asistanlardan biri "Hareket yapma, alırım kâğıdını" dedi. Ben ne yaptığımı bilmiyorum ki. Kâğıt da böyle önümde duruyor. Bembeyaz, bomboş bir kâğıt. "Al" dedim. Kalktım verdim sınav kâğıdını. Sonra yallah.

— *Hiçbir şey yazmadan?*
— Hiçbir şey. Tek kelime yok.

— *"Al" demen yiğitlikten, delikanlılıktan mı?*
— Yok. O da şaşkınlık. Belki delikanlılık da vardır. "Alırım" diyordu, "al" dedim. Aldı. Yok ki üstünde bir şey. Önce fark etmedi. Sonra apıştı kaldı. Arkasını dönemedi, kımıldayamadı. Ben çıktığım zaman asistan hâlâ orda duruyordu. Yani... Yani başka bir sınava girmek istemiyorum. O günden benim hatırladığım bu. Hukuk sınavından böyle kaçıp gittim Akademi'ye.

— *Şimdi Akademi sınavına geldik.*
— Akademi sınavına giriyorum.

— *Başka bir sınava da girmeyeceksin. İTÜ sınavına filan...*
— Girmiyorum. Başka hiçbir yere girmek istemiyorum. Tek sınava yazılmışım, başkası yok. Ötekilere yazılmadım bile.

— *Peki. Sınav başladı. Akademi'de, Fındıklı'daki binada.*
— Evet. Şimdi o sınavın tabii birkaç merhalesi var. Bir soru mesela: Niye ressam olmak istiyorsunuz? Böyle sözlü sınav, bir çeşit interview yapıyorlar. Niçin ressam olmak istiyorsunuz? Sınavın o bölümü galiba başarılı geçti.

— *Galiba?*
— Evet. Ben apaçık anlattım onlara. Nasıl ve neden Akademi'ye gelmek istediğimi falan anlattım. "Ressam olmak istiyorum ve ilkokuldan beri istiyorum" dedim. Sınavın o bölümünde kendimde bir iyilik hissediyorum.

— *Daha interview'dayız ama...*
— Evet. Ondan sonra bahçeye çıkardılar bizi. Bahçede...

— *Daha yazılı sınav filan olmadı...*

BİR AĞAÇ ÇİZMEK

— Yazılı sınav yok zaten be. Hiç. Önce böyle bir konuşma var, sonra da iki uygulama var. O kadar. Bahçeye çıktık. Bahçe dolu. Sınava girenlerle dolu. Ne yaparsanız yapın. Ne görüyorsanız, gördüğünüzü yapın dediler. Şimdi ben gördüğümü yaparım da, bu sınava ilk defa giriyorum. Ne yapacağım? Mesela diyorum ki şu ağacın boyunu şurasından kessem? Ben ağacın hepsini istemiyorum. Arkasını göremiyorum çünkü. Sağımdakine solumdakine bakıyorum, tek bir çizgiye böyle abanıyorlar kâğıdın üstüne. Tek bir çizgiyi çizmek için on kere üstünden geçiyorlar. Allah Allah. Ben şaşırıyorum.

— *Bu şaşkınlık ne? Yani senin için çocuk oyuncağı mı bu?*
— Hayır ilgisi yok. Tam tersine belki. Ben öyle çizmiyorum. Onlar gibi çizemiyorum yani.

— *Ne demek tek çizgi ve sen niye çizemiyorsun?*
— Eğri bir formu tek çizgiyle kavramak. Tek çizgiyle anlatabilmek. Düz çizgiyle. Diyelim ki ağaç. Ben çevresini de çiziyorum; gölge atıyorum, yaprak yapıyorum, ne bileyim ben.

— *Sen öyle anlıyorsun yani.*
— Ben anlamıyorum. Öyle yapıyorum sadece. Kurs görmemişim. Onlar terbiyeli, ben terbiyesiz.

— *Yani sınav başladı ama sen çizmeye daha başlamadın bile.*
— Hayır. Bakıyorum etrafıma. Ne yansıyabilir? Tamam yansıyanı yaparım. Ama kıstaslar ne? Onu bilmiyorum. Yani neye göre yapmak lazım? Ben dedim, karşıdaki ağacı yapmak istiyorum. İşte karşıda merdivenler var, onları da yapmak istiyorum. Bu ağacın yarısını kessem olur mu? Kes, dediler, istediğini yap. Peki, dedim, bakın arabalar geçiyor; arabaları görmesem, istediğimi yapsam, olur mu? Asistan, olur, ne istiyorsan koy, istemediğini çıkar, istediğini yap. Haydi, bir başladım. Gölgeler, çizgiler, ağaç, merdivenler...

— *Karakalem değil mi?*
— Karakalem.

— *Resim kartonu mu?*
— 50'ye 70, büyük kâğıt. İlk defa oluyor.

— *Bütün alan dolacak mı?*
— Tabii. Bir güzel yerleştirdim. Kendime göre iyi yaptım. Ama yanımdakilere bakıyorum hiç benimkine benzemiyor, hiçbirisi benimki gibi yapmamış.

— *Ne gibi fark vardı?*
— Daha böyle eğitimli, tek çizgiler, bilmem ne, ağaçların nerdeyse bir sapını, dalını yapmış, bırakmış. Bir başkası yalnız gövdesini çizmiş. Tek çizgiyle.

— *Bunlar sana yabancı...*
— Ben hiç böyle bir şey görmemişim. Neyse uygulamalı sınavın bu bölümü bitti. Ondan sonra antik Yunan Zeus başını koydular karşımıza. Dediler 50'ye 70 bir kâğıda bunu yapın. Zeus büstünü yapacağız tamam mı? 50'ye 70 kocaman kâğıt üstüne. Ben şimdi kâğıdı dizlerimin üstüne koydum başladım çizmeye. Ama ayaklarım da başladı titremeye.
— *Niye?*

TEK GÖZLÜ BİR ZEUS

— Heyecandan. Bu son şans. Bitiremezsem tren kaçıyor. Öyle bir heyecan ki, ayağıma vuruyorum ama ayağım yok. Ayağım bana uymuyor. Titriyor. Devamlı titriyor. Çizemiyorum titremekten. Dizlerimin üstünde duralit var. Duralitin üstünde de kâğıt. On üç dakika ayağımın titremesi geçmedi. Asistan geliyor, "Yapamıyorum" diyorum. "Heyecanlanma. Yaparsın. Bak güzel başlamışsın. Nefes al falan." Neyse on beş dakika sonra ben resme bir daldım. Unuttum her şeyi. Ayağımın titremesi geçti. Ama yine aynı sorun var bende. Ötekiler yine tek çizgi yapıyorlar. Ben de tek çizgi yapayım, sonra gölgelerim diye düşündüm. Böyle kenarlarını, kontürlerini falan çizdim. Sakalların etrafını çizdim. Bir yanından başladım gölgelemeye. Sağ tarafını gölgelemeye başladım. İşte saçlar, kıvrım kıvrım saçlar, kumaş dokur gibi hepsine gölge atıyorum. Derken çaldı mı zil? Kaşın birisi yok. Gözün biri yok. Gölgelemenin yalnız bir tarafı bitmiş.

— *Zaman yetmedi...*
— Evet, titremekten on beş dakika geçti. Yetmedi zaman.

Adam geldi kâğıdı istiyor, "Allahını seversen, ne olursun" diyorum. Artık herkesin kâğıdını topladı adam. Bir daha geldi. "Yok" dedim "izin ver bitireyim." Acele ediyorum ama acele de yapılmaz ki. Bir yolu yordamı var gölgelemenin. Gölge yapıyorum ama tüy gibi, incecik, titiz.

— *Herhangi bir eğitimden kaynaklanan bir titizlik değil.*
— Ben kendim öyle görüyorum, öyle istiyorum. Başka türlü gölge atamam. Şimdi en koyudan en açığa kadar atıyorum gölgeyi. Arada gri tonlar var ya, ben o tonları da atıyorum. İnce ince. Tüy gibi, tül gibi.

— *Asistan bekliyor...*
— Ama sonunda çekti elimden kâğıdı. "Oğlum bitti artık. Ver şu kâğıdı. Bak güzel oldu. Gerçekten iyi oldu. Sen kazanırsın" dedi. "Yarım gözlü resimle siz geçirmezsiniz adamı" dedim ama o ısrar etti. "Yok" dedi, "iyi oldu, sen bırak şu kâğıdı." Adam elimi tutmuş ama ben kâğıdı bırakmıyorum, vermiyorum. Kâğıdın bir ucundan ben tutuyorum, bir ucundan o tutuyor.

— *Yırtıldı mı?*
— Nerdeyse yırtılacak. Çekti aldı adam. Verdim ama balyoz yemiş gibi oldum. Kalkamadım yerimden. Eve geldim. Surat bende bir karış. Moralim bozuk. Çizemedim, yarısı kaldı. Bir hafta mı, on gün mü hep böyle geçti. Neyse sınav sonuçları asıldı. Gittim kâğıda baktım, hiç önlerde değilim.

— *Kaç kişide? Kaç kişi alınıyor?*
— O sene heykele sekiz kişi mi ne alıyorlardı. Resime de otuz mu ne...

— *Ama hiç heykel yaptırmadılar size.*
— Yok canım, heykel yok. Neyse kazanmışım. O koca yerde, o kurs filan görmüşlerin arasında kazanmak mucize.

— *Şimdi, yani 2002'deki Mehmet Aksoy olarak, o yıllardaki, 1960-61 eğitim yılındaki Mehmet Aksoy'un nahifliği, acemiliği, bilgisizliğiyle yaptığı resimler kötü müydü de, "kazanmam mucizeydi" diyorsun?*
— Hayır, kötü değildi. İyiydi hatta.

— *Yani?*
— Yani şimdi olsa diyorum, mesela o yıllardaki Mehmet Aksoy gibi çocuklar görsem sınavda... Bak, ben çok seneler sonra Akademi'de öğretim üyesiydim, bir sınava girdim ve aynı durumu yaşadım. Baktım bir çocuk aynı duruma geldi. Sanki kendimi gördüm. Adam ne yapacağını bilmiyor. Kurs görmemiş belli. Ama iyi kalem atıyor. Çok cesur. Ben o çocuğa "Bak şöyle yap, böyle yap. Haydi iyi gidiyorsun" filan dedim.

— *Kopya mı verdin yani?*
— Yooo, kopya sayılmaz o. Bildim ki o adam hiçbir kurs görmemiş. Ama iyi. "İyi gidiyorsun. Korkma, devam et. Böyle işte. Şunu yapma" falan. Böyle yaptım. Tereddütü var çünkü çocuğun ve çocuk iyi. Bu belliydi. Bütün kurs alanlar belli. O çocuğun kurs filan almadığı da belli. Ama rahat, hoş, güzel bir görüşü var; çizgisi var; çok acemi ama yetenekli bir çocuk.

— *Peki dönelim Mehmet Aksoy'a. Şimdi, sınavı kazandığını öğrendin. Tekrar Antakya'ya döndün mü?*
— Yok. İstanbul'da kaldım.

— *Peki bir ara soru: Babandan para geliyor mu? Harçlık düzeyinde de olsa?*
— Şimdi o meseleye geleceğiz.

— *Geldik ya işte.*
— Geldik mi? Babam bana 150 milyon göndermişti.

— *150 lira demek istiyorsun herhalde?*
— 150 lira? Evet, evet 150 lira.

— *İyi para. Evet, fena para değil.*
— Evet. Kendisi 300 lira maş alıyordu. Bana 150 lira yolluyordu. Ama ben babamın ayda 300 lira aldığını biliyorum ve bir tek bana bu paranın yarısı giderse... Başladım ailenin durumunu düşünmeye. Babam iki ay para gönderdi bana.

— *Ancak iki ay gönderebildi mi demek istedin?*
— İki ay gönderdi demek istedim. İki ay sonra ben babama iş bulduğumu söyledim.

— *Doğru mu bu?*
— Yani şey... Yarısı doğru. Yarım işler buluyorum. Part-time gibi.

— *Ama o Kibar Pavyon'un sahibinin evinde kalıyorsun, kira vermiyorsun.*
— Kira vermiyorum ama babam onlara da kira vermemi istiyor. Ben zaten babamdan gelen parayı teyzeye veriyorum, o da bana harçlık veriyor.

— *Teyzeyle sadece akraba ilişkisi var...*
— Evet. Neyse, ben işler bulmaya başladım.

— *Ne işi bunlar?*
— Tanıdığım bir tabelacı vardı.

— *Bildiğimiz tabelacı.*
— Tabii. Girdim onun yanına.

— *Yani bir tabelacıya gidip, usta iş var mı, diye mi sordun?*
— Tabii. Haftada beş lira. Ama birinci hafta vermedi, ikinci hafta vermedi.

— *Tam gün mü çalışıyorsun?*
— Yok, öğleden sonra geliyorum, akşama kadar çalışıyorum. Okuldan çıkıyorum, geliyorum. Geliyorum ama adam beni çalıştırıyor, para deyince yok. Ordan para alamadan çıktım. Sonra bir kalorifercinin yanında iş buldum.

— *Ne demek kaloriferci?*
— Kalorifer boruları döşüyoruz. Tesisatçı yani. Bu benim teyzenin başka bir kız kardeşinin kocası. Adam tesisatçılık yapıyor. Orda borulara kaynak yapılırken tutuyorum. Ben tutuyorum, adam karpit kaynağı yapıyor. Kaynak yaparken ben boruyu tutuyorum. Elim boruda, o elimin üstünde kaynak yapıyor. Kıvılcım sıçrıyor tabii. Mecburen bırakıyorum. Haydaaaa, "Niye bırakıyorsun?" Kalorifer dilimleri kaldırırım, monte edeceğiz ya. Bir ucundan o tutuyor. Tak, bıraktı. Oturdu mu koca radyatör elime. "Ne oluyor, dikkat etsene ulan." Halbuki altta kalan el benimki, onunki değil. Adam bırakıverdi böyle tak diye. Hem bırakıyorsun elimin üstüne, hem de bana bağırıyorsun. Niye böyle yapıyorsun? Ustalık var ya. Başladı "Okuyorsun diye sana iş yaptırmayacak mıyım" filan. Herifte aşağılık duygusu var. Çalışırken herifin kompleksleriyle uğraştık. Bakıyorum, herif koluma kasten kıvılcım atmaya başlıyor. Herif aslında bana işkence yapıyor. Dedim "Ben gidiyorum arkadaş." Yoksa papaz olacağız adamla. "Ben seninle kavga etmek istemiyorum, ben gidiyorum" dedim. O işten çıktım, başka bir iş arayacağım. Ama hemen bulamadım. Evde kalıyorum. Dışarı pek çıkmıyorum. Kadın evde olduğum sürece bana bakmaya başladı.

— *Yani başka türlü bakmaya başladı...*

TEYZE TEYZELİKTEN VAZGEÇİYOR

— Evet. Başka türlü bakıyor. Bir yandan da "Çalışma. Para filan sorun değil" demekte. Ben de onu istemiyorum. Yani

onun eline kalmak istemiyorum. Bu arada aramızda yakınlaşmalar başladı. İşte mutfağa giderken beni kendine çekiyor, odamdayken birden içeri giriyor. Ama ben çok kötü şeyler düşünüyorum. Kadının kocası var. Ben de aynı evdeyim. Artık çocuk değilim ki. Kadın bana geldiğinde eskisi gibi değilim, çabuk kışkırtılabiliyorum yani. Yani biz hemen her gün...

— *Anlaşılıyor. Peki sonra?*
— Akşam koca eve geliyor. Durum kadının hoşuna gidiyor. Oysa ben utanıyorum. Adamın yüzüne bakamıyorum. Ben yüzümü kaçırmaya başladım. Sonunda evden kaçmaya karar verdim. Ama kadın önüme çıktı. Kapıya gerildi, dışarı bırakmıyor. Yolu kapattı. Konuştum, anlattım. Hayır, kapıyı açtığı yok kadının. Sinirlendim, makas vardı onu fırlattım kadına. Hiç kımıldamadı.

— *Hasta bir ilişki değil mi bu?*
— Hasta ki ne hasta. Çok sinirlendim. Bir yumruk çakar mıyım? "Aman" dedi gözünü tuttu. Göz mosmor oldu mu!

— *Akşam kocası görecek...*
— Evet. Ama dışarı çıkmak istiyorum, çıkartmıyor kadın.

— *Kaçıp gideceğinden ve bir daha dönmeyeceğinden mi korktu?*
— Tabii canım. Kaçıp gitmek istiyorum. Kötü durumdayım. Gerçekten kötü bir durumdayım.

— *Genç bir delikanlının sonsuz cinsel haz duyacağı bir ilişki var aslında.*
— Hiç öyle değil. Suçluluk duygusu ağır basıyor. Ben ahlakçıyım. "Ben gideceğim" dedim kadına. Üstüne basa basa dedim bunu. "Ben de geliyorum" demesin mi? Yapma falan. I-ıh. Kadın kararlı. Sonunda biz evden kaçtık mı bu kadınla... Balmumcu'da bir apartman var. Yeni bitmiş. Gittik oraya, bir daire tuttuk.

— *Birlikte?*
— Birlikte.

— *Kocası peki? Hiç arayıp sormuyor mu?*
— Arayıp soruyor elbet. Biz beraberiz ya koca beni arıyor.

— *Karımı elimden aldı diye?*
— Tabii. Onun gözüyle bakarsan, herif evime girmiş bir ... bir...

— *Bir ırz düşmanı...*
— Gördün mü şimdi durumumu? Duruma bak şimdi... Böyle bir durum olur mu? Bak şimdi? Yayladağ'dan kalkıp İstanbul'a geliyorsun, başına gelenlere bak! Bu arada ben düzenli okula gidiyorum ve okulda acayip iyiyim.

— *Artık oraya gelsek diyecektim ben de.*
— Olmaz. Önce bu öyküyü bitirmeliyiz. Benim yaşamımda, o yıllarımda büyük ağırlığı var. Dinle bak sen de bana hak vereceksin. Önce bunu bir halledelim.

— *Peki halledelim.*
— Birlikte kaçtık, ev tuttuk; artık bir çeşit karı koca gibi yaşıyoruz. Para kazanmamız lazım. Bu yemekler yapıyor, güzel, çok güzel yemekler yapıyor. Tatlılar yapalım satalım, diye düşündük. Mafişi diye bir tatlı var. Biçimi kulak gibi bir şey. Böyle ağzına alıyorsun. Ufff çok hoş. Ağzında eriyor.

— *Mafişi?*
— Evet mafişi. Arapçadan gelme bir kelime. Bizim oraların tatlısı. Kadına bunu yapalım dedim. Bu arada kardeşlerimden biri, Muzaffer yanımıza, İstanbul'a geldi.

— *Ne yapmaya?*

— Okula girecek. Ortaokul mezunu. İki yıllık kurslar var. Onlara gidecek. O da çalışabilir yani. Ama İstanbul'a ilk gelişi. Neyse bir tepsi mafişi yaptık; tepsiyi koyduk Muzaffer'in önüne. Dedik "Götür bunu sat." Bu gitti, ağlayarak geldi. "Ulan ne oldu? Birisi mi sataştı sana, ne oldu?" Meğerse satamıyormuş, sokakta mafişi satmak ağırına gidiyormuş. Yahu soygunculuk mu yapıyorsun, nedir yani? Bir şey satıyorsun. Kötü bir iş değil ki niye ağırına gidiyor, niye utanıyorsun? O ağlıyor hâlâ. Tepem attı. "Verin şunu" dedim. Bir anda aldım tepsiyi, dışarı çıktım. Balmumcu'dan çıktım, yürüyorum. Tamam da ne yapacağım? Yani kafamda tepsi. Peki sonra? Yürüyorum. Bir komik durum. Yaşamadın, anlayamazsın. Yani kafanda tepsi, kızgınlıktan, "Ne olacak, bunu satmakta ne var" demişsin ve kafanda bir tepsi mafişi. Böyle bir on beş dakika yürüdüm.

— *Beşiktaş'a doğru mu?*
— Hayır Levent'e, Mecidiyeköy'e doğru. O sırada boş oralar. Baktım karşıdan bir adam geliyor. Ama ben adamlara bakamıyorum. Adam bana doğru geliyor, ben başka tarafa bakıyorum. Sesim de çıkmıyor. Bir "mafişi" desem ya şöyle adama doğru. Sonra kendi kendime söyleyeyim bari kimse yokken, diye düşündüm. Kimseler yokken çevremde başladım, "Mafişi" tatlı matlı filan bağırmaya. Sonra bir tekerleme uydurdum. Dedim ki, "Mafişi. Bunu yapan iki kişi. Biri erkek biri dişi. Mafişi de mafişi". Böyle bir tekerleme. Bunu ilk karşıma gelen adama böyle bağırır gibi söyledim. Adamın gözleri korkuyla açıldı. Ben biraz daha bocaladım. Bir daha filan denedim bağırmayı. Yarım saat, bir saat.

— *Daha hiç satış yok...*
— Satış yok. Ama ben bağırmayı öğreniyorum. Geldim bir ilkokulun önüne. Bu arada epey antrenmanlıyım ya. Çocuklar cıvıl cıvıl, kuşlar gibi sardılar çevremi. "Bu ne?" "Bu

mafişi" falan. İlkokul çocukları kapış kapana almaya başladılar. Tanesi 25 kuruşa. Aaa... "Abi bir tane daha versene!.. Abi bu ne güzel tatlı..." Bir iki derken, orda 15-20 tane sattım. Arkasından devam ediyorum artık. Şişli'ye mişliye geldim. Yürüyerek geliyorum. Orda yollarda başladım satmaya. Bu arada baktım rahatlamışım. Tam o sırada bir otobüs geçti. Baktım içinde bizimkiler.

— *Bizimkiler dediğin?*
— Akademi'deki öğrenci arkadaşlardan birkaçı. Hemen satışı kestim, başımdaki tepsiyi indirdim. Neyse Beşiktaş'a indim ve büyük satışı orda keşfettim. Beşiktaş'ta dolmuş durağı var. Ordaki şoförlere sattım. Orda bitirdim tepsiyi. Tekrar Balmumcu'dan yukarı çıktım eve döndüm, "İşte bu iş bu kadar" dedim.

— *Kardeşin hâlâ evde mi?*
— Evde, bana kötü kötü bakıyor. Onun için çok kötü bir durum. Ben ikinci gün yine çıktım. Sonuç yine aynı. Takır takır satıyorum mafişileri. Tepsiyi bitiriyorum ama okula gidemiyorum. Para kazanmak için tepsiyi bitirmek, tepsiyi bitirmek için bütün gün satmak lazım. Çok da yorucu. Ben okula gidiyorum. E, mafişi parası dediğin az bir şey. Kirayı veremedik. Ev bir binbaşının evi. Veremedik parayı. Bir ay geçti. Bir ay daha geçti, yine veremedik. Bu arada kadın, çocuk elbiseleri yapmaya başladı. Ben çocuk elbiselerini çiziyorum, o dikiyor.

— *O hüneri de var.*
— Çok hünerli canım. Hem de çok iyi. Acayip güzel elbiseler dikmeye başladı. Ben de, ama neler çiziyorum, inanamazsın. Çocuk elbiseleri, kız elbiseleri.

— *Bir yerden mi kopya çekiyorsun?*
— Yoo... Kafadan. Kafadan atıyorum. Bende terzilik de var çünkü. Ortaokuldan sonra yazları biraz da terzi çıraklığı yaptım. Kadınla birlikte Mahmutpaşa'ya gittik. İlkönce

dükkânlara verdik. Dükkânlar satacaklar, sattıktan sonra parayı verecekler ama bizim tahammülümüz yok. Dedim "Kendimiz satalım bunları." Çıkını aldım, doğru Mahmutpaşa'ya. Herkes bir şey satıyor ama hepsi dipdibe. Yeni gelene yer yok. Ben bir yer arıyorum kendime, bulamıyorum bir türlü. Neyse, baktım bir yer var orda. Çıkını aldım oraya götürdüm. Başladım bağırmaya. Epey sattım. Derken bir adam geldi, "Ne iyi yaa" dedi. "Oh ne güzel. Başımıza sıçın bari". Ben anlamadım. "Ulan" dedi, "Burda belediye zabıtası kulübede duruyor, sen önüne dükkân açıyorsun." Adam haklı. Belediye zabıtasının önüne dükkân açmışım. Ben "Aman abi, kusura bakma" filan deyip topladım malları, indim aşağı. Böyle komik işler oldu ama epey de sattık o çocuk elbiselerinden. Çoğunu dükkânlara veriyoruz, kalanını da ben satıyorum. Ama yürümüyor. Dükkânlar para vermiyorlar. Kandırıyorlar bizi. Yürümüyor yani. Ben başladım tabaklara cami resimleri falan yapmaya. Bakır tabaklara. Bu işleri yaptırıp satan adamlar buldum. Bir resim veriyorlar elime, bir cami resmi, "Bunu yapacaksın" diyorlar. Ben yapamıyorum. O usta kızıyor, "Yaparsın niye yapamayacaksın?" Bana bir iki gösterdi, ben hüneri kaptım.

— *Bakır üstüne cami resmi?*
— Bakır üstüne siyah selülozik boya atılmış. İncecik bir kat. Ben alttan selülozik boyayı kazıyarak resim yapıyorum.

— *Peki kendin yapıp kendin mi satıyorsun yoksa o adamlara mı?*
— Yok. O adamlara veriyorum. Ben yalnız işçiliğini yapıyorum, onlara veriyorum.

— *Tezgâh nerede?*
— Tezgâh? Tezgâh ev; tezgâh okuldaki atölye. Nerde olursa, her yerde yapıyorum. Daha çok evde. Okulda, atölyede de yapıyorum ama. Bu tabağa resim çizme işinde iyileşmeye, ustalaşmaya başladım.

— *Ve para kazanmaya...*
— Ve para kazanmaya. Bayağı para kazanıyorum hatta. Cami çizmekten Mevlana çizmeye geçtim. Arkasından Atatürk motifi çizmeye başladım. Atatürk motifi 25 lira. Yani fiyat da arttı. Ben günde iki tane yapıyordum. Sonra başladım resimden, fotoğraftan yapmaya. Adam fotoğrafını veriyor, ben de onu tabağa geçiriyorum aynen.

— *Bakır tabağa?*
— Bakır tabağa aynısını geçiriyorum... Yok böyle denemez. Fotoğraftan kopya çekiyorum. Bir iğneyle fotoğrafı delip işaretler koyuyorum tabağın üstüne.

— *Böyle bir teknik var mı, sen mi icat ettin?*
— İnsan zora gelince icat da ediyor. Evet icat ettim. Amerikalı askerler de en iyi müşteriler...

BAKIR TABAKLARA CONİ RESMİ ÇİZMEK

— *Farkında mısın? Mehmet Aksoy İstanbul'a geldi. Nerdeyse bir yıl olacak. Hiç okulu konuşmadık. Sanatla tanışan Mehmet Aksoy'u konuşmadık. Heykeltıraş Mehmet Aksoy'un ise daha lafı bile yok. Ama mafişi satışından, çocuk elbisesi satışına, ordan bakır tabaklara cami, Mevlana, Atatürk resimleri çizmeye derken geldik Amerikalı askerlere. 6'ncı Filo askerlerine ne yapılıyordu? Tabaklara Conilerin resimleri mi çiziliyordu?*
— Aynen öyle. Conilerin resimleri... Yahut da Coni'nin karısının, kızının resimleri. Onlar çizilecek resmi veriyorlar, ben de...

— *Bu pazarlama nerde oluyordu?*
— Beyazıt.

— *Onlar Beyazıt'a gezmeye geliyordu.*
— Duymuşlar. Ben doğrudan pazarlamacı değilim. Adamlar

sipariş alıyordu. Satan adamlar getirip bana "Al şu Coni'nin resmini" diyorlardı, yahut karısının veya çocuğunun resmini veriyorlardı. Bu arada zam da yaptık tabii. Portreler 50 lira, 75 lira olmaya başladı.

— *Hem de ödemeler Amerikan dolarıyla öyle mi?*
— Evet ama zamana karşı yarışıyorsun. Bir kez yapıyorsun. İlk yapışta tutturman lazım. Zor yani. Tabii iyi para alıyoruz. Kasımpaşa'ya taşındığımızda düzelmeye başladı durum.

— *Mali durum?*
— Evet. Durum düzelmeye başladı. Kadınla artık sağa sola gidiyoruz, geziyoruz.

— *Kocası artık aramaktan vaz mı geçti?*
— Bilmiyorum. Adamı takmıyorum. Bende bir gözü karalık da var. Bu gözü karalık önemli biliyor musun? Başım her an belaya girebilir o yüzden. Bak mesela bir gün kadınla birlikte Kasımpaşa'dan Taksim'e çıkıyoruz. Orda Kasımpaşa'da yolumuzun üstünde kahveler var. Akşam olmuş. Tam kahvelerin önündeyiz. Birisi bağırdı âniden. Kadına sesleniyor, "Vay be. Sen neymişsin be" gibi bir şeyler. Şimdi yanında kadın varken kabadayılık olmaz. Sesimi çıkarmadım. Ev yüz metre ötede. Eve geldik. "Ben şimdi geliyorum" dedim çıktım. Doğru o kahveye. Git sen kahvenin ortasında dur. Ana avrat küfürler et. "Ne biçim erkekse o şimdi gelsin. Bir erkeğin yanındaki kadına laf atmak ne biçim erkeklikmiş. Gelsin buraya, ortaya" diye bağırıyorum. Üstümde hiçbir şey yok ama. Ne silah, ne bir şey. Benim düşündüğüm, çıkacak adam ortaya, yumruklaşacağız. Öyle düşünüyorum. Kahveci, kahvedekiler beni yatıştırmaya çalışıyorlar. İşte "Yok kardeşim, bir şey yok, büyütme" filan. Ben ısrarlıyım. Bağırıyorum, "Kimse o pezevenk çıksın ortaya. İşte ben burdayım" diyorum. Meğer adam oranın kabadayısıymış. Hapisten yeni çıkmış. Üç tane leşi varmış filan ve tesadüfe

bak sen, ben eve gidip gelene kadar bir taksiye binip çıkıp gitmiş. "Burda değil" dediler. "Valla gitti" dediler. Ben inanmıyorum. Dedim "Ben burdan her gün geçiyorum. Bakın benim evim şurası. Bu kahvenin önünden her gün geçeceğim. Erkekse çıksın karşıma." Ertesi gün yine geçtim. Daha ertesi gün yine...

— *Bela arıyorsun...*
— Aramıyorum. Hayır. Ben bu işi halledeceğim, bu iş hallolacak. Sonunda kahveci geldi, "Sana selam söyledi. O bir hata yapmış. Hatasını kabul ediyor" dedi.

— *Bu seni yatıştırdı mı? Yani oraların raconu ile söylersek, seni kesti mi?*
— Herhalde... Böyle bir adamım işte. Böyle birtakım raconlarını var. Nasıl edinmişim bunları, nerden edinmişim, bilmiyorum. Ben oralarda, Kasımpaşa'da filan büyümedim. Allahın Yayladağı'ndan gelmişim. Bilmiyorum, belki gördüğümüz filmlerden etkilenmişimdir. Ne bileyim ben...

— *Peki ama şu kabadayılık öyküsünü noktalayalım artık.*
— Öyle yapalım. Aslında o kadın öyküsünü de noktalayalım. Zaten bitiyor. Ben artık para kazanmaya başladım. Tabaklarla filan geçiniyoruz işte. Hatta daha tabaklara portre çizmeye bile başlamamışım. Cami resimlerindeyim daha. Onlar çok zaman alıyor. Ama esas sorun para değil. Ben bu kadından kurtulmak istiyorum.

— *Tuhaf duygular değil mi bunlar? Hem birliktesin, hem kurtulmak istiyorsun.*
— Tuhaf bir duygu. Doğru. Ama bir kere yaşımız tutmuyor. Bir de öyle bir geçmiş var ya, hani Tarsus'taki...

— *Ay ışıklı gece...*

— Ay ışıklı gece. İçimden suçluyorum kadını. İşte o olmasaydı, tek başıma olsaydım böyle olmazdım; bunların hiçbiri başıma gelmezdi; ben buraya okumak için gelmiştim ama tabak boyuyorum falan... Böyle bir sürü karışık duygu var. Bir de ... bir de kadına âşık değilim. Hiçbir zaman âşık olmadım. Bu duygu var. Kesin var. Sadece seksüel bir ilişki bizimki. Gençsin. Seksüel ilişkiye her zaman, her an hazırsın. Bu bir tür bağımlılık. Evet, bağımlılık haline geliyor. Benim kaçıp kurtulmak istediğimi kadın da fark ediyor tabii. Hissediyor. Mesela büyü müyü yaptırmaya kalkmış. Bana kardeşim söylüyor. "Bu suyu içme, bu su büyülü" filan diyor. "İçerim" dedim. İçtim canına yanayım. Lıkır lıkır içtim. Böyle tatsızlıklar başladı. Hiçbir yere gidemiyorsun. Hep evdesin. Allahtan çocuğu olmuyor kadının. Çocuğu olsa hemen çocuk yapacak. Kesin. Düşün bir de o olsa. 22 yaşındayım, çocuk mocuk, kadın madın hep birlikte oturuyor olacağız. Ben kaçtım evden. Kardeşim Muzaffer'i de aldım kaçtım evden.

— *Nereye?*
— Başka bir eve çıktım. Ev kiraladım yani. Kadın tabii peşime düştü. Akademi'ye geliyor bizim sınıfa. Ben yokum allahtan. Tabak çizmeye gitmişim, "Yok" demişler "Burda değil" falan.

— *Hiç sormadım, güzel bir kadın mıydı?*
— Güzeldi. Çok güzeldi. Alımlı bir kadındı. Onu isteyen, arkasına takılan çok da, kadın bana takmış. Böyle bir tuhaf tutku bu. Sonra bir gün yine geldi Akademi'ye. Sınıfın kapısından şöyle bir baktı ve gitti. Bir daha da gelmedi. Hiç aramadı. İstanbul'da da kalmadı. Dönmez o kadın. Tanıyorum ben onu. Onun hakkında asla kötü konuşmam. Çok güçlü bir kadındı. Tek zaafı bana olan aşkı. Düşünsene geride bıraktıklarını. Her şeyi itip geliyor. Bana geliyor, bir öğrenciye.

Böyle bir maceraya nasıl girer bir insan? Kolay mı? Oysa iyi bir yaşamı vardı. Çok iyi yerlerde yaşıyordu.

— *Bu uzun hikâyede ondan hep "kadın" diye söz ettin. Hiç adını kullanmadın. Niye?*
— Bilmem. Bilmiyorum. Belki ağzım öyle alıştı. Bilmiyorum.

— *Neydi adı?*
— Aysel. Bir daha karşılaşmadık. Hiç... İki yıl önce öldüğünü duydum.

— *Peki Mehmet Aksoy, bu bir ara öyküydü. Hani intermezzo dediklerinden... Ama bitirdik. Akademi öğrencisi Mehmet Aksoy'un sanat yaşamındaki basamaklara hiç değinmeden, İstanbul'a Antakya'dan gelmiş bir delikanlının özel hayatını, tuhaf aşk öyküsünü dinledik. Bu bir ara hikâyeydi. Şimdi Akademi'ye dönelim ve Akademi'nin ilk gününden başlayalım.*
— Başladık okula. Çok sevinçli olduğumu hatırlıyorum. Bizi ilkin resim temel eğitimine götürdüler. Orda desen çiziyoruz.

— *Ama henüz heykel yok...*
— Yok. Ben mutluyum. Eve gidiyorum, desen çiziyorum. Yani okulda çalıştığımı evde de çalışıyorum. Devamlı resim yapıyorum. Klasiklerden kopyalar çiziyorum.

— *Ama bütün yıl sadece desen mi çalıştınız?*
— Desen. Evet. Ama başka dersler de var. Mesela modlaj dersi.

— *Ne demek?*
— Yani heykel dersi var.

— *Resim bölümünden herkesin katıldığı...*
— Evet herkesin. Çamurdan, kilden yani, heykeller yapılır. Öğrencilerin form duygusu edinmeleri için. Başka dersler de

vardı dedim ya, mesela sanat tarihi, mesela canlı modelle çalışma filan. Ama bunların hepsinin en önemlisi modlajdı. Bir tahta iskele üstünde çamur veriyorlar. Bir de karşımda model var. Mesela bir Afrodit başı. Çamuru alıp yapıştırıyorsun. Ellerinle biçim veriyor, modeli çıkarmaya çalışıyorsun.

— *Londra ya da Berlin'de de heykel okullarında aynı yöntem mi uygulanır? Sen oralarda bulundun, gözledin, bilmen gerek.*
— Aynı sisteme yakın yani. Oralarda da öyle modelden çalışmalar yapılır. Neyse işte böylece ilk defa heykel dersi aldık.

— *Ne anlattılar?*
— Teknik şeyler daha çok. Şimdi orda bunu al, şöyle yap filan diyorlar. Bu kadar basit. Aslında çamur burda, sen burdasın. Al. İşte model ve sen onu yapacaksın. Bu kadar basit. Baktım iş benim çok hoşuma gitti. Çamurları koyuyorum elimle, biçimlendiriyorum. Derken biraz hızlandım. Sonra bayağı hızlandım. Baktım ellerim aldı başını gidiyor. Allah Allah. Ben de şaşırdım yani. Bir baktım, iki saat sonra heykel bitmiş. Aynısını çakmışım. Kendim de şaşıyorum. "Nasıl oldu? Nasıl yaptım? Nasıl benzettim?" Biri ellerimi yönetti sanki. Ben o heyecanla ertesi hafta yine modlaj dersine koştum.

— *Bir hafta önce yaptığınız işi teslim mi ediyorsunuz?*

ŞADİ ÇALIK'LA TANIŞMA

— Hayır, sarıyorsun sarmalıyorsun. Haftaya yeniden açıp devam ediyorsun. Ertesi hafta geldim baktım, uzun boylu, beyaz saçlı biri benim heykelin önünde duruyor.

— *Tanımıyorsun...*
— Tanımıyorum. Geldim, yanına yaklaştım. Heykeli gös-

tererek "Bunu sen mi yaptın" diye sordu. "Evet" dedim, "ben yaptım." "Peki sen ne olmak istiyorsun?" Ben, "Ben ressam olmak istiyorum" dedim. "Peki hiç heykeltıraş olmayı düşündün mü" diye sordu. Hiç düşünmemiştim. "Yok hayır, hiç düşünmedim" diye cevap verdim. "Bak oğlum" dedi, "sen heykel yapmak için yaratılmışsın. Yeteneklisin. Bırak resmi mesmi. Ressam olursan heykeltıraş olamazsın. Ama heykeltıraş olursan ilerde ressam da olabilirsin. İyi düşün..."

— *Bunları konuşuyorsunuz ama konuştuğunun kim olduğunu hâlâ bilmiyorsun?*
— Daha sonra sordum tabii, öğrendim. Şadi Çalık. Koca Şadi Çalık.

— *Ve sen o günden itibaren heykele geçtin öyle mi?*
— Hayır. Olur mu? O bana "İyi düşün" dedi ya düşündüm ben de. Resimden, ressam olma isteğinden vazgeçemiyorum. Bir ay kadar sürdü bu kararsızlığım. Ama bu arada hoca benimle sürekli ilgileniyor. Beni sınıfına götürdü. Heykel bölümündeki öteki öğrencilerle tanıştırdı. Beni devamlı yüreklendirdi, onurlandırdı, övdü. Bu arada başka heykeller de yaptım. "Dişime kan değdi" yani. Yaptığım heykeli aldım, utana sıkıla gittim karşısına geçtim. "Hocam" dedim, "ben heykeltıraş olmak istiyorum." Şöyle bıyık altından bir güldü, "Tamam" dedi, "gel."

— *Şadi Çalık'ın sana söylediği o söz, hani "Ressam olursan heykeltıraş olamazsın; ama heykeltıraş olursan resim yapabilirsin" sözü doğru mu sence?*
— Sanırım evet. Hoca galiba haklı. Şimdi ben olsam, bana "bırak resmi, heykel yap sen" derdim. Heykel doğrudan bir çalışma biliyor musun? Mert bir iş.

— *Hilesi hurdası yok yani.*
— Yok. Mümkün değil. Hilesi hurdası yok. Heykel ortada.

Öyle duruyor. Ya yapmışsındır ya yapamamışsındır. Kimden neyi saklayacaksın. Ortada duruyor yaptığın.

— *Pekâlâ, böylece Akademi'de ilk yıl bitti ve sen heykele geçtin...*

HEYKELLE BULUŞMA

— Ben heykele geçtim. O zamanlar devlet bursu alıyordum. Beni idare ediyordu.

— *Peki heykeli seçtikten sonra resme elveda mı demiş oldun?*
— Evet. Yani... Evet evet. Mesela desen hiç yapmıyordum. İlk seneki desen dersi yetti bana. Ayrıca tabak işine filan geçince benim tutkum kayboldu. Biraz tuhaf oldum yani. Tabaklar beni etkiledi. Olumsuz etkiledi. Şevkim kalmadı resme. Sonra zaten resmi bırakırsan olmaz. Futbolcu gibi yani. Çıkmazsan antrenmana olmaz, yapamazsın.

— *Peki adım adım gidelim. Şadi Çalık'ın etkisiyle Mehmet Aksoy'da heykele bir eğilim, bir yönelim başladı. Akademi'de birinci yıl bitti. Artık desen çalışması yapılmıyor. Hatta tabaklar yüzünden desen zayıfladı ve Mehmet Aksoy heykel dünyasına girdi.*
— Girdim. Sonra heykel dünyasına girdim işte. Bir sürü enteresan olay geliyor başıma.

— *Ne gibi?*
— Heykel atölyesine girdik. İşte bir kış günü. Soba var o sınıflarda. Eski öğrenciler de var atölyede. Karışık bir sınıf. Hâdi Baran'ın öğrencileri de var mesela. Orda çalışıyoruz hep birlikte. Modelle çalışıyoruz. Çıplak modelle ilk karşılaşmam benim. Nü heykeller yapıyoruz. Ben henüz bazı şeyleri aşmış değilim. Yani heykelin, formun cazibesine kapılıp modeli model gibi, eşya gibi görmek... Hayır öyle bir durumum yok.

Heykel öğrencisi Mehmet Aksoy'un ilk nü çalışması. Heykelin bir özelliği daha var: Ramazandı, Mehmet Aksoy oruçluydu. O yüzden çıplak modele mümkün olduğu kadar bakmadan yapıldı.

Gencim. İlk defa orda çıplak bir model var. Türkiye üçüncü güzeli filan seçilmiş bir kız. Hoş bir kız yani anlıyor musun?

— *Anlamam mı? "Abazan" Türk erkeği...*
— Bilmiyorum ne erkeği ama benim içim gidiyor kıza. Göğüslerine falan bakıyorum. İçimde bir şeyler kıpırdıyor. Sonra mecburen heykele başlıyorum. İçimdeki istek biraz soğuyor. Heykele dönüyorum. Ama ondan sonra yeniden kız ağır basıyor. Sonra heykel. Böyle tuhaf bir çelişki var. Ama yavaş yavaş yenmeye başladım. Heykel ağır basmaya başladı yavaş yavaş. Tam o günlerde ramazan geldi. Ben hep oruç tutuyorum. Küçüklükten beri alışmışım.

— *Camiye gitmiyorsun ama...*
— Hayır. Ama bayram namazına gidiyoruz elbette. Ramazanda da normal hayatım devam ediyor aslında. Ama ramazanın ilk günü orucu tuttum. Atölyedeyiz ya, ben modele arkamı döndüm. Bakmıyorum modele.

— *Çünkü cinsel duyguların uyanacak, günah olacak. Öyle mi?*
— Neyse işte. Modele bakmıyorum. Heykeli bakmadan yapıyorum. Arkamı dönmüşüm. Tabii atölyedekiler anlamışlar mevzuyu. Saim Bugay var atölyede. Saim Bugay malın gözü. Hemen anlamış. Beş dakika ara var. Ben sobanın başına ısınmaya gidiyorum. Saim hemen kıza işaret ediyor, beni gösteriyor. Bir de bakıyorum kız gelmiş bana bir şey anlatıyor. Ama üstünde bornoz gibi bir şey var, onun önünü böyle açmış. Yani tam değil de...

— *Kuşağını gevşek bağlamış...*
— Gevşek bağlıyor. Ama mahsus yapıyor. Geliyor öyle, tam karşıma geçiyor, önümde bırakıveriyor bornozu. Öyle önümde duruyor. Benim tabii gözüm kayıyor kıza. Kaçıp kızın yanından, gidiyorum. Kız yine karşıma geçiyor. Böyle sürgit, sobanın etrafında dönüp duruyoruz. Atölyedekiler de gebe-

riyorlar gülmekten benim halime. Birden çaktım. Ulan kızı ayarlayan bunlar. Bir kızdım, çıktım gittim. "Ayıptır bu yaptığınız" filan diye söylendim de. Ama onlara matrak lazım. Tabii hocaya da söylemişler.

— *Şadi Çalık'a.*
— Evet. Şadi Bey bir gün atölyeye geldi. "Çocuklar merhaba, günaydın" deyip girdi içeri. "Haydi ne içiyoruz? Çaylar benden. Çay söyleyin" dedi. Çaylar geldi.

— *Sense oruçlusun...*
— Ben oruçluyum tabii. İçemem çayı. Çay geldi. Hoca koydu oraya bardağı. Hiç sesimi çıkarmadım. Ama bırakmaz. "Sen içmiyor musun oğlum? Çayını içsene" dedi bana. "Ben hiç çay sevmem" dedim. "Bırak" dedi, "çay sevilmez mi? İç şunu."

— *Oruçluyum desen?*
— Bilmiyorum. Diyemedim. Yani ne lüzumu var? Yani çekinmiyorum. Yok öyle bir şey. Kesin çekinmiyorum. Ama övünmüyorum da. Hani oruç tutuyorum falan diye. Öyle bir tavrım vardır benim. Herkes övünür falan da benim canım sıkılır. Oruç tutuyorsan kendine tutuyorsun gibi bir ahlak var bende. Öyle ben oruç tutuyorum diye siz de sigara içmeyin, yemek yemeyin falan, hayır böyle bir tavrım asla yok.

— *Yani etrafı terörize etmiyorsun...*
— Yok yok. Asla. Ama çayı da içmiyorum işte. "Oruç mu tutuyorsun?" dedi. "Günahı bana ait, bırak orucu morucu falan" dedi. Ama baktı ben kızıyorum, yakamı bıraktı. Bütün ramazan ben oruç tuttum. Ama canım sıkılıyor iyice. Benimle dalga geçiyorlar falan ya. Sıkılıyorum. Yayladağ çocuğuyum ya ben. Bak böyle şehirliler dalga geçince öfkeleniyorum tabii. Yediremem kendime. Mesela bir gün babamla Galata Köprüsü'nün üstündeyiz. Karşıdan karşıya geçiyoruz, orada gidiş-geliş ayrı ya, babam elimden tutmuş. Bir otobüs geliyor ama uzakta daha. Sağa sola baktık hızla geçtik. Ama tam da oto-

büsün arkasından bir taksi çıktı. Acı bir fren yaptı. Zorlukla durdu. Biz de durduk. Taksi şoförü camı indirdi, "Burası İstanbul, başka İstanbul yok" dedi, çekti gitti. "Ulan, ne dedi bu herif" diyorum. Tamam küfür etmedi. Ama sanki daha beter bir laf etti. "Burası İstanbul." Tamam İstanbul. Ne olmuş! Bir türlü o lafı anlayamadım. Sonra okuldayken birtakım konuşmalar oluyor. Diyelim taş lazım. Taş oluyor bende daş. Benim biraz ağzım kayıyor ya. Yani köylü ağzı var ya bende.

AKADEMİ'DE BİR KÖYLÜ OLMAK

— *Var mı?*
— Tabii. O zaman da vardı, şimdi de var. Ben kendi köylülüğümle övünürüm. Yani hoşuma gidiyor. Hatta tam tersine avantajlarım var gibi geliyor şehirlilere göre. Halen de öyle geliyor. Mesela doğa ile ilişki açısından, entrika, politika bilmem ne, düz yaşama açısından, doğruluk, iyilik, içtenlik, özellikle hayattan beklentiler, imece, bir şeyi emekle, ter dökerek, çaba göstererek elde etme gibi değerler açısından söylüyorum bunu. Bunlar şehirlilerde yok demek değil tabii. Ama köylerde hayat daha düz, daha açık, daha entrikasız... Doğa ile ilişkimin bana bir güç olarak geri döndüğüne inanırım hep. Felsefi anlamda da köylülüğün felsefesinin Bektaşilik olduğunu, Platonizmin ise şehirliliğe uygun olduğunu düşünüyorum.

— *Ama o zamanlar, öğrencilik yıllarında köylülüğün senin için bir sorun mu olmuştu?*
— O zaman sorundu evet. Şöyle bir sorun: Dil sorunu vardı. Yani ben biraz Hatay ağzıyla konuşuyordum, Yayladağ ağzıyla. Öz Türkçeye çok yakın bir Türkçedir. Şu anda da mesela, ben gitsem, Antakya'ya girer girmez, Yayladağ'a gelir gelmez başlarız ora ağzıyla konuşmaya.

— *Bu İstanbulluluk-köylülük meselesi seni etkilemiş ama...*
— Etkiledi. Evet, etkilemez mi, elbette etkiledi. Ama bu "İs-

tanbulluluk" eskiden vardı. Şimdi yok. Tamam İstanbulluluk diye bir şey, bir iddia vardı eskiden. Ben o döneme yetiştim. Yani taşralılık, İstanbulluluk ayrımına. Şimdi İstanbul'un kendisi taşra oldu. O yüzden İstanbulluluk bir numara değil artık. Kim dışardan gelmiş, kim İstanbullu hiç belli değil. Onun için önemli de değil. O yüzden benim o yıllarda canımı sıkan durum şimdi belki anlaşılmazdır. Ama o zamanlar öyle değildi. O zamanlar İstanbul'un gerçekten bir adabı; İstanbullunun bir konuşma stili, davranış biçimi var. O "Burası İstanbul, başka İstanbul yok" meselesini ben çok sonra anlayabildim ancak. Yani o kadar taşralıyım düşün. Bunu anlayamadım, gerçekten anlayamadım.

BOHEMLER ARASINDA BİR KÖYLÜ

— *Akademi'de bu durum, senin farklılığın, taşralılığın seni zorladı mı?*
— Zorluyor tabii. Alıngan oluyordum. Birileri tutuyor, senin konuşmanda kusur buluyor. Birtakım kelimeler farklı; birtakım kelimeleri farklı vurguluyorsun, şöyle diyorsun, böyle diyorsun.

— *Peki senin öğrencilik yıllarında Akademi'de her yıl kıyafet balosu olurdu. Akademililer, İstanbul Üniversitesi'ne, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne göre daha ... daha şey... Nasıl demeli?..*
— Avangard.

— *Avangard değil de ... Bohem. Evet, bohem daha doğru galiba. Akademililer öyle yaşayan, daha uç yaşayanlardı. Kıyafet balosu bir örnek.*
— Tabii tabii. Çok doğru.

— *Peki Mehmet Aksoy o tür etkinliklerde, eğlencelerde var mıydı?*
— Ben. Hayır yoktum. Öyle çevrelere hemen giremem ben.

— *Girmek dediğin, katılmak isteyip de katılamamak mı?*
— Tam değil. Tam öyle değil. Merak ettim, bir kere ben de gittim ama. Ama ben alışık değilim. Dans etmeyi filan bilmiyorum zaten. Benim yetiştiğim kültürde yok bu. Hem ihtiyaç da duymuyorsun. Tamam çok enteresan eğlenceler. Belki keyifli. İşte kıyafet balosu filan değil mi? Çok seneler sonra ben de bir kere katıldım o baloya. Avrupa'ya gidip gelmiştim. O zaman eğlendim diyebilirim. Ama öğrencilik yıllarımdayken, ı-ıh. O sıralar hiç gitmedim, hiç katılmadım. Bir de çok meşguldüm. Geçim davası. Yani hem Akademi'de okuyorum, hem geçim davası. Ben yaptım bunu. Başardım bu işi.

— *Peki öğrencilik yıllarına ilişkin, yani bir öğrencinin gelecek tasarımları üstüne bir soru. Şimdi hukuğa giden bir öğrenci veya teknik üniversiteye giden bir öğrenci, hele taşradan gelmişse, işte bu yılı geçtim, gelecek yılı da geçerim, ondan sonra mühendis olacağım, avukat olacağım, öğretmen olacağım diye hesap yapar. Akademi'nin böyle olmaması lazım. Çünkü sonunda sanatçı olacak; devlet dairesinde memur olmayacak bu adam. Köyüne dönüp, kasabasına dönüp avukatlığa başlamayacak. Bir şantiyeye gidip mühendis olmayacak. Şimdi Mehmet Aksoy bir yandan geçim kaygılarıyla boğuşuyor, bir yandan da heykele geçti. O sıralarda, ne olacağım ben? Heykeltıraş olacağım. Peki heykelle geçinilir mi? Geçinilmez herhalde. Hele o yılların Türkiye'sinde. Kafanda böyle sorular yok muydu?*
— Vallahi bu sorular... İlerde ben ne olacağım? Hayır bunu hiç sormamışım galiba. Öyle anlaşılıyor. İnsanlara davranışlarımdan, yaşama kaygılarımdan düşünmediğim anlaşılıyor. Düşünsem hatırlardım. Bir de o zamanlar hayatla o kadar cebelleşiyorsun ki... Yani ilerisini bırakıyorsun. Önündeki iki ayı kurtarmak çok daha önemli. Beş sene sonrası? Hayır, hayır zaten hayatta yapamıyoruz öyle bir plan. Yapmaya hakkım da yok, olanağım da. Öyle bir gelecek, belirli bir plan yok. Ama olur. Kapı kapıyı açar, ben hele çalışayım dersin en çok. Öyle bir gücüm var. İnanıyorum.

— Peki aynı soruyu başka türlü sormak istiyorum: Şu anda, günlerdir birlikteyiz ve bu söyleşiyi yapıyoruz. Ben de seni sürekli gözleyebiliyorum. Sen farkında mısın bilemem ama benim gözlemim, sen sürekli sanatla ve heykelle yaşıyorsun.
— Evet.

— Yani bu senin günlük davranışlarının tümüne yansıyor. Görüyor, gözlüyorum ben bunu.
— Evet, evet.

— Adeta nerdeyse başka bir dünyan yok. Tümüyle heykele bağımlılaşmış bir dünyan var. Oysa öğrencilik yıllarını, Akademi yıllarını anlatırken o zamanlar öyle değilmişsin gibi anlatıyorsun.
— Yok. Bu izlenim yanlış. O zaman da öyleydi. Aslında tam heykel delisiydim ben. Rüyasını görürdüm gece. Gerçekten heykel rüyası görürdüm hep.

— Daha öğrenciyken?
— Öteki işler beni yormuyor ki. O zamanlar enerji fazlası da var. Gencim be! Heykel yapıyorum. Elimle yapıyorum, kafamda başka bir heykel daha beliriyor. Hep heykel.

— Ama tam olarak istediğini yapamıyorsun Akademi'de. Sana verilen ödevleri yapıyorsun sonuç olarak.
— Yoooo... Yok, yok! Öyle olur mu? Heykelde bir öğrenim süreci var. Öğrenim sürecinin bir aşamasından sonra serbest çalışmaya başlanır. Yani hoca serbest bırakıyor. Mesela öğleye kadar atölye çalışmaları olur. Öğleden sonra hoca diyor ki şunu yapın, ya da istediğinizi yapın.

— Peki bir soru daha. İlkokuldan itibaren resme yatkınsın ama Gaziantep Öğretmen Okulu'ndaki resim öğretmeni dışında, ki o da öyle çok önemli değil, sana resim tekniği ile ilgili ciddi bir eğitim verilmedi. Ne bileyim, perspektif ya da boyaların kullanımı filan gibi. Ya da çağdaş sanat üstüne bil-

giler gibi. Yani hemen hemen yol göstereni olmamış bir Mehmet Aksoy. Nasıl demeli? Allah vergisi bir kabiliyetle mi yürümüş?
— Ne vergisi bilmem. Ama yürümüşüm işte.

— *Peki Akademi'de? Akademi, Mehmet Aksoy'un sanata bakışında bir değişiklik yaptı mı? Olumlu ya da olumsuz.*
— Yaptı tabii canım. Yaptı çok.

— *Bunu biraz açalım.*
— Sanata bakış demeyelim de, heykel konusunda, heykele form verme konusunda bir şeyler aldım elbet okuldan. Sanata bakış konusunda ise bize bir şey anlatılmadı. Çünkü kendileri de bu konuyu bilmez. Maalesef.

— *Şadi Çalık için bile söylüyorsun bunu. Öyle mi?*
— Yani sanat-toplum, sanat-ideoloji, sanat-siyaset ilişkileri... Yok, Akademi'de öyle bir şey yoktu. Şimdi de yoktur sanırım. Ama teknik olarak, heykel ve heykeltıraşlık konularında, estetik konusunda, form konusunda, kütle, malzeme konusunda... Anlatması zor. Şöyle: Heykel yaparsın, neyi, neden yaptığını da bilmezsin bazen. Bu yetenektir yani. Ama yetenekli bir insana dersen ki "Oğlum bak, kütle çok önemlidir." Asıl kütle, heykeli üstüne kurduğun yer, nasıl demeli, heykelin lekesi olan şey, bu önemlidir.
— *Heykelin lekesi olan şey... Bu ne demek?*

HEYKEL ÖĞRENCİSİ AKADEMİ'DE NE ÖĞRENİR?

— Evet, o kütle. Asıl ana kütle heykeli heykel yapacak. Senin kafana göre, fikre göre, her neyse o, o kütle çok, milyarlarca varyasyonu olan bir şeydir. Her durumda değişir bu varyasyonlar. Sonsuzluktur yani sonuçta. O kadar varyasyon üretilebilir. Yalnız bunu, bu duyguyu vermek mesele. Bunun üstü-

ne, kütlenin üstüne koyacağın her detay, kütleyi bozmadığı sürece önemli değildir, yapabilirsin. Bu bir laftır. Bu önemli bir laftır. Bunu Mısır yapmış. Bunu Asur yapmış, Babil yapmış. Ben detay-kütle ilişkisi deyince detayın kütleyi bozması, detaydan kütleye gitme, kütlenin üstünde detay meselelerini anlarım. Bunları ben Akademi'de öğrendim mesela.

— *Öğrettiler...*
— Bunu hocam gösterdi bana. Şadi Çalık gösterdi. Karışmazdı aslında ama tutar "Bunu ben şöyle yapardım" deyiverir, öğrenirsin. Hocamın bana iyilikleri çoktur. Özel muamele yaptı bana. Gerçekten özel. Benimle özel olarak ilgilendi. Kütüphaneye götürdü beni. Benim kütüphaneye gitme alışkanlığım yok. Böyle bir alışkanlık edinmemişim hayatımda. Hiç kütüphaneye gitmemişim. Olacak iş mi? Kütüphane nedir bilmiyorum. Şadi Bey aldı beni, götürdü kütüphaneye. Bana bir kitap okuma alışkanlığı ve zevki aşıladı. Sonra bir daha, bir daha...

— *Akademi'nin kütüphanesine mi?*
— Evet. Mesela 20'nci yüzyıl heykeli. Kendisi konuşurdu ben kitaba bakarken. Şu şundan şöyle, bu bundan böyle...

— *İki kişisiniz. Özel ders gibi...*
— Tabii canım. Kütüphanede birlikteyiz. Arkadaş gibi konuşuyoruz. Anlatıyor bana. Bu konuşmalardan benim kafamda kalan şeyler çok önemli oldu. On yıl, on beş yıl sonra anladım söylediklerinin, öğrettiklerinin ne kadar önemli olduğunu. Ve ben o sözleri, öğütleri hep tutmuşumdur. Geliyor, okulda modlaj dersinde bir iki laf söylüyor. İşte form, enerji, bu enerjinin nasıl elde edileceği...

— *Bir matematik öğretmeni öğrencisine toplama, çıkarma, çarpma, bölme logaritma filan öğretir. Peki bir heykel öğretmeni, heykeltıraşlık sanatının öğretmeni ne öğretir?*
— Çok önemli bir soru sordun. Çok zor bir soru. Heykel nasıl öğretilir?

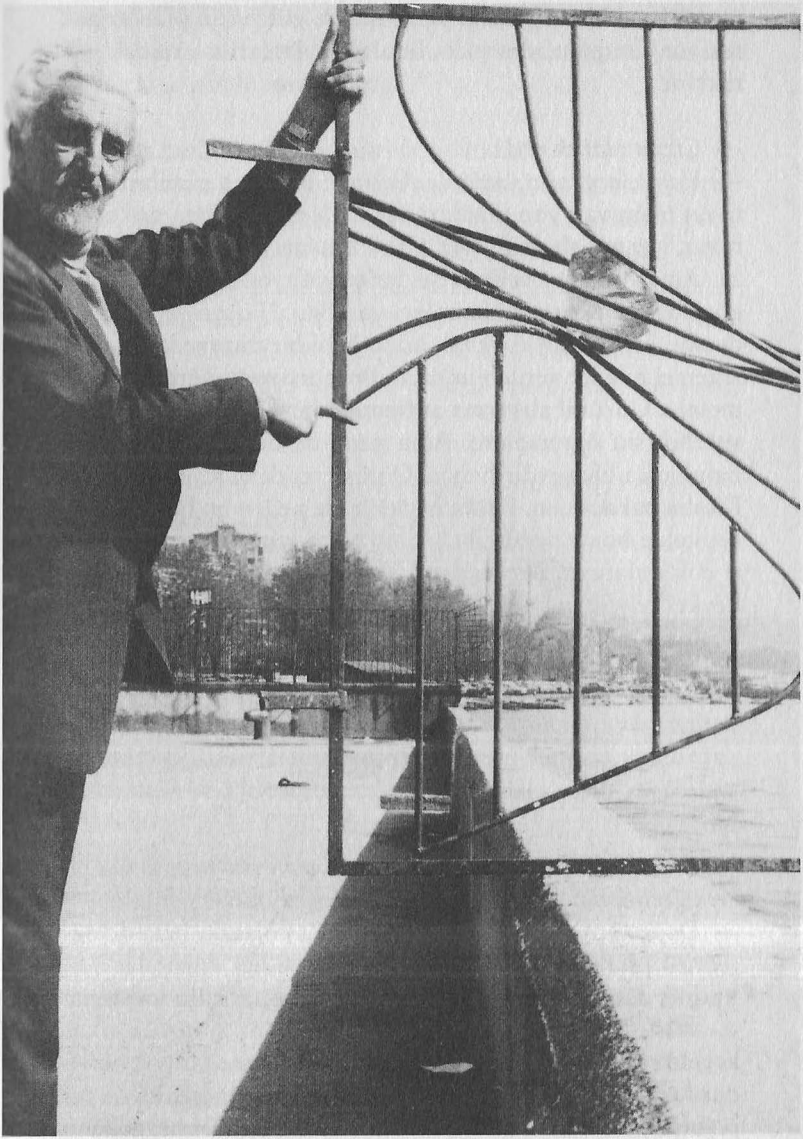
— *Bilmiyorum, sen söyleyeceksin.*
— Ben söyleyeceğim peki. Heykel nasıl öğretilir? Bunun başı da, sonu da yok. İşte şu form şuraya gelseydi de şöyle olurdu, bak işte kompozisyon şöyledir de böyledir de, işte belli ölçütler, oranlar var, onları ayarlarsın falan... Bunların heykelle uzaktan yakından ilgisi yok bence. Bunları herkes yapabilir, yeter ki biraz gözü olsun, biraz eli olsun...

— *Biraz kitap karıştırsın...*
— Evet. Yani herkes yumruk atabilir gibi bir şey demiş oluyorum. Doğrudur da, herkes kendini iyi kötü koruyabilir. Sorun orda değil. Sorun, yetenekli bir adam form dünyasıyla tanıştığı zaman ona form dilini kullanmasını öğretmekte başlıyor. Mesela örneklerle göstermeye başlıyor. Kütle diyor mesela. Kütle nedir? Hiçbir şey bilmiyorsun, kütle diyor, heykel kütlesi. Heykelin ana kütlesi çok önemlidir. Anlıyor musun? Detay bunun üstünde olur. Bir detay, heykelin ana kütlesine zarar vermedikçe yapılır bir şeydir. İşte şu heykelin üstündeki trükler, ışık kırılmaları mesela. Öğrenci bunu böyle bilmiyor. Ben bazen "heykelde en önemli öğe ışıktır" diyordum kendi kendime.

— *Kendi kendine?*
— Evet. Trük dediğimiz hikâyenin ışıkla doğrudan ilgisi var. Eğer ışığın dümdüz bir alanda çarpmasını istemiyorsan trük yapacaksın. Yani birtakım çıkıntılar, girintiler, oyunlar. Yüzeyde oyunlar yapıyorsun. Bunlar ışığın dağılmasını engelleyici işlevler taşıyor. Işık yine var, uçlarında ışıklar parlıyor ama gölgeler çok. Oysa dümdüz yaparsan onu, parlatıyorsan hele, ışık yalayarak hızla geçiyor.

— *Bu öğretilir bir şey midir?*
— Öğretilir aslında.

— *Mesela sana öğrettiler mi?*
— Işık şöyledir, ışık böyledir gibi bir temel bilgi verilmedi bi-

Öğretmen, usta, arkadaş ve heykeltıraş: Şadi Çalık.

ze. Onların bize öğrettiği plan. Işık ve gölge için planlar gerekiyor. Ön plan, yan plan, bunların planlarını yapmak gerekiyor.

— *Çizim olarak mı?*
— Hayır, heykelin üstünde. Üçüncü boyutun planları. Yani ön planı var, yan planları var, bunların kırılma noktaları var, işte geçişler var. Şadi Çalık bunları güzel anlatırdı bize. Ama o kadar belirsiz şeylerle oynuyorsun ki... Kişiye göre değişen form dizinimleri var. Sen "Bu böyle olmalı" dersin, öteki "Şöyle olmalı" der. Belli bir düzeye kadar bazı temel bilgiler verilebilir tabii. Proporsiyonu öğretebilirsin mesela. Gözünü alıştırma antrenmanları için teknik bilgiler verebilirsin öğrencilere. Ama gene de heykelle tanışması bambaşka bir şeydir bence. O göstererek olur, göstererek. Kitaba bakacaksın. Başka heykellerde neden bu böyle de bu heykelde böyle değil gibi... Şadi hoca kütüphanede bunları çok anlatırdı. Ben ordan kitaplara bakarken o "Bak şu heykel böyle, bak şu heykeldeki duruş, şurdaki gerilim, şu boşlukta aldığı enerji..." diye anlatırdı ve öğrenir insan böyle anlatılınca.

GEÇİM ZORUYLA ATATÜRK HEYKELİ YAPMAK

— *Anladığım Şadi Çalık sadece iyi bir heykeltıraş değil, iyi bir öğretmendi de aynı zamanda. Doğru mu?*
— Doğru... Doğru da, hem heykeltıraş olarak, hem de öğretmen olarak kendisinin de çaresiz kaldığı durumlar var. Varmış daha doğrusu. Anlattı bunları bana. Para kazanma meselesi. Atatürk heykelleri. Bir gün, bir yaz günüydü, okula geldim, atölyeye sokmadı. "Niye hocam, ne oluyor, ne oldu?" Öyle ya ben çırağıyım onun. Ayrıca bütün işlerini de yapıyorum. "Gözünü severim senin" dedi. "Kötüleme, gözünü bozma." Ben anlamadım tabii. Hoca ne demek istiyor anla-

madım. Dedi ki "Bak kötü bir şey yapıyorum. Ismarlama Atatürk heykeli yapıyorum. Buna heykel de denmez zaten. Göstermek istemiyordum sana."

— *Para kazanmak için yapıyor öyle mi?*
— Evet. Ama ben suçluyorum şimdi bunları. Bu ikiye ayrılmayı, bu yarılmayı suçluyorum... "Atatürk heykelini para kazanmak için yapıyoruz" diyor heykeltıraşlar. Bunu iddia eden çok oldu. Akademi'deki, yani Türkiye'deki heykelin bozulmasına sebep oldu bence bu. Heykel imajı değişti. Atatürk heykeli böylece kötü heykelin nedeni oldu. İşte ne yapalım, ekmek parası için bunu da yapmak lazım. Hayır onun da iyisi olabilir.

— *Tam da bunu sormak istiyordum. Kötü heykel niye Atatürk heykelinin kaderi olsun ki?*
— Ben Atatürk heykeli yapılmasına karşı değilim. Hiç değilim. Ben de yaptım. Atatürk heykeli bu. Bir yorumu var, onu bir yere oturtmak var. Yani kaş, göz, elbise, ayakkabıdan ibaret bir şey değil Atatürk. Bunu buraya indirgediğin zaman ya da bilmem ne paşanın ya da bilmem ne milletvekilinin ya da bilmem nerenin belediye başkanının seveceği, onun itibar kazanacağı ... öyle ya "İşte Atatürk heykeli de yaptırdık. Atatürkçüyüz, Cumhuriyetçiyiz" diyebilmek için yaptırılan öyle boktan şeyler değil. Birilerine yağ yapmak için heykel dikiliyor bu memlekette. 12 Eylül'de, en büyük Atatürk düşmanlığının yapıldığı bir dönemde, en çok heykel dikilmiş Türkiye'ye. Düşünebiliyor musun?

— *Evet doğru.*
— Bunu Kenan Evren yaptı. Kenan Evren öteki taraftan Türk Dil Kurumu'nu kapatıyor, Atatürk'ün kurduğu kurumları kapatıyor, partisini kapatıyor. Şimdi bu ne çelişki, bu ne kepazelik? Bir yandan Kuran kurslarını açıyor, bir yandan Atatürk heykeli diktiriyor.

— *İmam hatip liselerini açıyor...*
— İmam hatip liselerini açıyor. Şimdi bu adam, aynı adam, Atatürkçü. Atatürk pozlarında orda burda resim çektiriyor bir de. Şimdi bunlar... Bak kitapta aynen böyle çıksın istiyorum, böyle söylensin istiyorum. Bu sözlerin altına imzamı basarım. Türkiye'de heykele de Atatürk'e de böyle bir kötülük yapılıyor. Peki bunları yapanlar kim? Bizim arkadaşlarımız, hocalarımız. Atatürk heykeli elbette yapılsın, ama o bir sanat eseri olsun ve heykel sadece Atatürk heykelinden ibaret olmasın.

— *Şadi Çalık yapmasın mı mesela?*
— Ne demek yapmasın. En iyisini yapacak kıratta o ve yaptı da.

— *Nerdeki?*
— ODTÜ'de bir anıt yaptı. Atatürk anıtıdır o. Yaptı. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin orda duruyor ve yapılan Atatürk anıtlarının içinde en iyilerinden biridir. Ama yine de mesela üstüne koyduğu figürler vardır o heykelin, o figürleri beğenmiyorlar şimdi. Ama bir Atatürk heykeli olsun, "Hah işte Atatürk heykeli olmuş" desinler diye o figürleri yaptı Şadi Çalık. Ben bunu iyi biliyorum, çünkü o heykelin büyütmesini ben yaptım. Çalıştım o heykelde. En ağır işçilikleri elimden geçti.

— *Şimdi senin atölyede çalışan genç çocuklar gibi, senin çıraklar gibi, sen de Şadi Çalık'ın işlerinde çalıştın öyle mi?*
— Daha beter. Ben onun öğrencisiyim çünkü. Bu çocuklar nihayet maaşlı çalışıyorlar burda. Ama ben zaten onun çırağıydım. Anlıyor musun?

— *Hayır.*
— Bak, biz onunla yolda, otobüste giderken, evde, atölyede iş yaparken konuşuyorduk. Ben ondan öyle faydalanıyordum. Zorluklarını çekiyordum. O figürlerin kötü olduğunu, beğenmediğini biliyorum. O zaman ben bir şey öğreniyor-

dum. O figürler hakikaten orda sırıtıyordu. Ama bir bütünlüğü vardır o heykelin. O bütünlüğün içinde kaybolmuştur o figürler, yani pek dikkat çekmez. Şimdi bakıyorum, yine güzel buluyorum o heykeli. Ama başka bir sürü, yüzlerce Atatürk heykeli var.

— *Onları?*
— Onları heykelden saymıyorum. Bir sürü, böyle ayakta, oturan, at üstünde, üniformalı, elbiseli, şapkalı berbat, ayıp heykeller var. O heykelleri de heykelden saymıyorum ben. Şadi Hoca da saymazdı. Ama onları heykelden sayanlar var halen. Bu başka, o başka; o başka, bu başka gibi.

— *Yani ne demek?*
— İş başka alışveriş başka, derler ya hani.

— *Anladım. Sanat başka, ticaret başka demeye getiriyorlar yani.*
— Aynen öyle işte. Heykelle ticaret yapıyorlar. Yapılır mı? Bir heykeltıraş için, heykel dikmek, açık havaya, bir şehre heykel dikmek en büyük onurdur aslında. Bu onur yok şu anda.

— *Onur sert bir vurgu olmadı mı burda?*

ATATÜRK HEYKELİ NEREYE DİKİLİR?

— Doğru sert. Ama bu böyle. Çünkü heykeltıraş olmadan da heykel dikiliyor. On milyarı ver, beş milyarı ver, istediğin yere Atatürk heykelini dikersin. Kimse sormaz heykeltıraş mısın, değil misin, hangi okuldan mezun oldun, bu heykel sanat eseri midir, değil midir? Bunun kontrolü var mı? Bir belediye başkanı istediği yere heykel koyabilir. Koyabildiği için heykeli kaldırabilir de. Melih Gökçek haklıdır aslında. Evet, Gökçek kaldırabilir heykeli. Bir belediye başkanının istediği zaman, istediği yere, kendi zevkiyle, o salak zevkiyle, düzeysiz

zevkiyle... Ki bu konuda Türkiye'de en büyük bürokratından bilmem nesine kadar yüzde 98'i ilgisizdir, bilgisizdir, uzaktır heykele. Bir heykel kültürü yoktur. Olağan bu değil mi? Tersini kimse iddia edemez. O zaman ben de diyorum ki bu adamların heykel dikme, diktirme hakkı yoktur. Bunun bir kurulu olsun, bir yetkesi olsun. Objektif değerlendirme yapabilecek bir kurum olsun. Biliyorum çok zor. Ama gerekli de. Aslında böyle kurullar filan bizlere, heykeltıraşlara karşı bir şey. Ama yine de bugünkü duruma göre iyi olur en azından.

— *Peki sen yer konusunda, heykel ve bulunduğu çevre konusunda çok ısrarlı ve inatçısın. Yani heykel ve bulunduğu çevre düzenlemesini bir bütün olarak gördüğünden dolayı mı, bir belediye başkanı her yere heykel koyamaz diyorsun?*
— Her yere koyamaz değil; hiçbir yere koyamaz. Bir kere heykel kültürü yok. Bir heykelin heykel olması için ne gerekiyor onu bilmez. Semboliktir onların kafasındaki. Bir başka Atatürk heykeliyle kıyaslıyorlar. Onlara göre iyisi var, kötüsü var. İşte o yüzden koyamaz. Her yere zaten heykel konmaz. Olur olmaz yere öyle heykeller konuyor ki... Tuvalet var. Tuvaletin yanında da Atatürk büstü var okulların çoğunda. Onu da mesela demir parmaklıklarla sarmışlar. Sanki o bir hayvan da saldırmasın diye demir kafese sokmuşlar. Aslında dıştan korumak için yapıyorlar onu; ama çocuktaki etkisi başka olur; çocuk zararlı bir şey gibi algılar Atatürk'ü. Yani kendisinden korunacak bir şey. Hani belki saldırır. Çocuk bu. Bunu düşünmezler. Çocuk üstündeki psikolojik etkisi nedir bu heykelin? Bu heykel çocuğu Atatürkçü mü yapacak, yoksa Atatürk korkulacak bir şey midir? Nedir bu? Çocuğun belleğinde bir Atatürk duygusu kalmaz; çocuk onunla yaşayamaz. Ama çocuğu etkileyecek, onun duygularına bir yerinden dokunacak bir heykel yapsan, ki sanat eseri yapabilir ancak bu işi, o zaman, çocuk o etki altında kalır. Bu her heykel için geçerlidir, Atatürk heykeli için de geçerlidir. Oysa orda duran bir korkuluk, devleti temsil eden bir şey. Bir ... bir eşya. Bir şey ama heykel değil. Anlatabiliyor

muyum? Ona heykel diyemezsin. Ama deniyor. Bunların adı heykel oluyor.

— *Yani Türkiye'de heykel denince Atatürk heykeli anlaşılıyor ve sadece Atatürk heykeli anlaşılıyor. Halkın gözünde bu böyle.*
— Tam da bunu anlatmak istiyorum işte. Bak bir anımı anlatayım, Maltepe'de 76-77 yıllarında...

— *İstanbul'da, Kartal Maltepe'de?*
— Evet. Bir açık hava sergisi yaptık ressamlarla birlikte. Heykeli tanıtmak istiyoruz halkımıza. Ben de heykeli orda, herkesin gözü önünde yapayım, sonra da orda sergileyelim dedim. Yoldan geçenlerden beğendiğim birini alacağım, orda onun heykelini yapacağım.

— *Büstünü mü, heykelini mi?*
— Büstünü yapacağım. Millet de görsün. Başladık. Bir daldım işe.

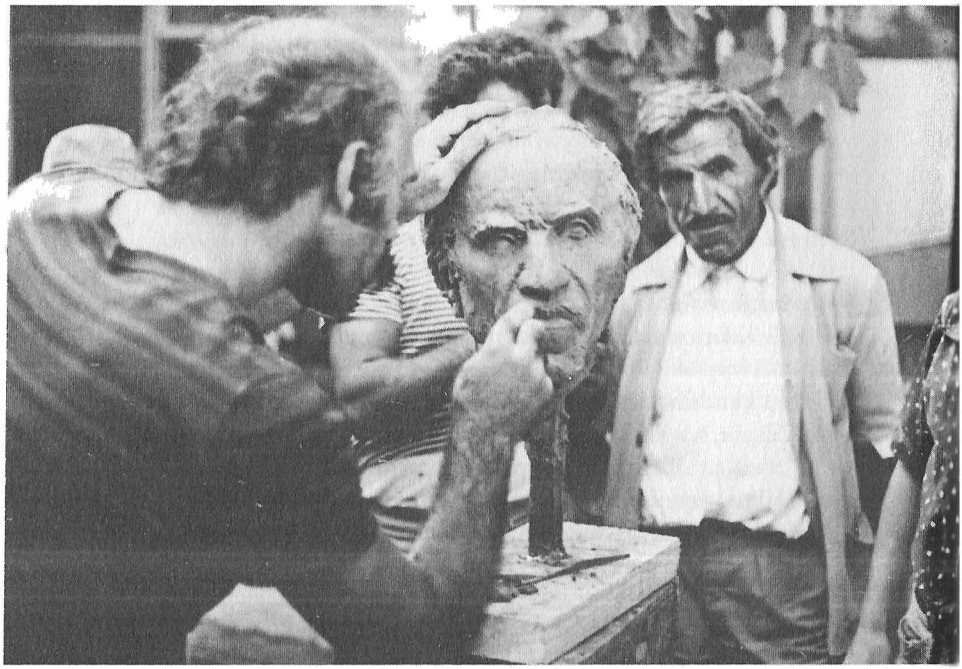
— *Malzeme ne?*
— Kil. Kil çamuru. Oturacağım, karşıma alacağım adamı, büstünü yapacağım, herkes de seyredecek. İlkönce bayağı ürktüm kendimden. Ya beceremezsem, örneğin benzetemezsem. Neyse, sonra bir güven geldi, oturdum yaptım.

— *İlkönce niye korktun?*
— Korktum, ya yapamazsam! Rezil olacağız. Hem heykeli tanıtmak istiyoruz, hem de yapamayacaksın.

— *Benzetemez misin?*
— Benzetmek değil. Benzesin ama etkili de olsun istiyorum aynı zamanda.

— *Yani yaptığından kendin de tat almak istiyorsun...*
— Tat versin. Ama bana değil, adama, bakanlara bir şey

anlatsın. Neyse başladım. Birini beğendim. Bir adam. Laz gibi. Burnu filan yani. Heykelde hoş duran bir yüz. Başladım yapıyorum, adam da öyle duruyor. Atatürk gibi duruyor. O an etrafımızda insanlar toplandı. Her gelen ya yorum yapıyor ya soruyor. "Ne yapıyorsun böyle? Atatürk mü yapıyorsun?" "Yok" diyorum "ne Atatürk'ü? Atatürk'e benziyor mu bu?" Etrafında dolaşıyorlar büstün ya da model duran adamın. "Tamam" diyorlar, "benzemiyor ama sen Atatürk yapıyorsun." Atatürk. İlle o. Başkası olamaz yani. "Bakın" diyorum, "burnuna baksanıza. Atatürk'ün burnu

İstanbul'da Kartal Maltepe'de Görsel Sanatçılar Derneği'nin etkinliğinde Mehmet Aksoy, halkın içinde ve halkın gözü önünde büst yapıyor. O modelin yüzünü çok anlamlı bulmuş. Seyredenlerinse kafası bu konuda pek karışık. Durmadan konuşuyorlar: "Heykeli yapılacaksa Atatürk'ün heykeli yapılır. Bu adam ne yapmış ki heykeli yapılıyor?"

böyle mi?" Hak veriyorlar. "Tamam, Atatürk'un burnu böyle değil." "Peki kaşları böyle mi?" "Değil." Tek tek anlatıyorum.

TÜRK HEYKELİNİN MEZAR TAŞLARI

— *Adam da duruyor karşında...*
— Adam da duruyor ve durmadan gülüyor. Ötekiler, o da beni seyrediyor sanıyorlar. Onun model olduğunun farkında değiller. Gelenlerden birisine "Bak, şu adama benziyor mu bu yaptığım" diye sordum. Baktı ve şaştı. "Evet, benziyor. Yahu, hakikaten ona benziyor." Bir adama bakıyor, bir heykele bakıyor ve şaşıyor, "Benziyor" diyor. "E öyleyse niye Atatürk heykeli diyorsun?" Cevap ne biliyor musun? "Peki bu adam ne yapmış da sen onun heykelini yapıyorsun?" Buyur bakalım. Ben "Ne yapmış? Hiçbir şey yapmamış. İşte duruyor orda benim karşımda. Bu adam işçi. Çalışıyor. İyi bir adam. Güzel bir yüzü var." İkna olmuyorlar. "Baksana şuna, neresi güzel abi bunun? Burnuna falan bak, komik."

— *Yani insanlarda heykel deyince Atatürk çağrışıyor...*
— Atatürk çağrışıyor ve de işte ille de bir şey yapmış olması gerekiyor. Anlıyor musun? Bende böyle çok hikâyeler var. Heykel eşittir Atatürk, hikâyesini anlatmak için ve heykele ne kadar zararlı olduğunu göstermek için çok anım, gözlemim var benim. Ben bunu yıllardır söylüyorum; devamlı söylüyorum. Türk heykelinin mezar taşları olmuştur Atatürk heykelleri.

— *Peki Mehmet Aksoy'a dönmek istiyorum. Şöyle bir soru: Mehmet Aksoy'un sanattaki, heykel sanatındaki gelişimine, değişimine gelmek istiyorum. Senin günlerdir anlattığın hayat hikâyene bakıyorum. İşte modlaj dersine giren, Yayladağ'dan gelme taşralı bir çocuk. Heykel dünyasına daha yeni adım atmış bir çocuk için heykel yapmak, bir şeye bire bir*

benzetmek olabilir. Nasıl resme ilk adım atanlarda "aynı vesikalık fotoğraf gibi oldu" marifet sayılırsa, Mehmet Aksoy'da da bire bir benzetme marifet sayılsa gerek. Ama kütüphaneye gitmek alışkanlığa dönüşünce, Şadi Çalık'la konuştukça, eski çağın ve modern çağın heykelleriyle, hele 20. yüzyılın heykelleriyle tanışmaya başlayınca, bu birebir benzetmekten, aynısının tıpkısını yapmaktan bir basamak yukarıya sıçradığı bir eşik oldu herhalde.

— Zaten baştan da öyle değilmişim ben. Böyle olduğumu şimdi görüyorum. Mesela benim öğrenciyken yaptığım heykellere bakıyorum. Bire bir benzetme yok. Her zaman bir yorum var. Her zaman.

YANKEE GO HOME!

— *Peki. Yeniden Akademi yıllarına dönelim. O yıllar Türkiye'de çok köklü bir siyasal uyanış yıllarıydı. 1965 seçimlerinde TİP on beş milletvekiliyle meclise girmiş. Bir siyasal olgu olarak TİP var. Sosyalizm kavramı, sosyalist terminoloji yaygınlaşmakta; yavaş yavaş Marks, Engels, Lenin çevrilmeye başlanmış. Öğrencilerin hızla politize olmaya başladıkları bir dönem. Politik ilgileri neydi o yıllarda Mehmet Aksoy'un? Ya da politik ilgileri var mıydı?*

— Ben Akademi'deyken Saim Bugay, yakın arkadaşım, o bu solculuk konularından iyi anlardı ve yoğun ilgisi vardı. Saim bize politik konulardan, sonra Nâzım Hikmet'ten, Bedri Rahmi Eyuboğlu'ndan, Sabahattin Eyuboğlu'ndan falan bahsederdi. Ordan bir miktar kulak dolgunluğum oldu.

— *Peki sola yönelme, sola yatkınlık?*

— Yatkınlık, yönelme hayır! Bir enterese, ilgilenme demek daha doğru olur. Bir ilgi uyandı sosyalizme, sosyalist fikirlere karşı. Ama Nâzım Hikmet'i bile tanımıyorum. Varmış öyle bir adam; hem komünistmiş hem de şairmiş filan. O kadar ama. Onun ölümünü duyduk. 1963'te okulda bir şey ol-

du, ne olduğunu bile hatırlamıyorum, demek yer etmemiş hafızamda, bir hoca bir şeyler söyledi o sıralar... 1960'taki ihtilal üstüne de bir şeyler söyleniyor filan. Bunları hem yaşıyorum, hem duyuyorum ve bunları kavramaya çalışıyorum. Bunlar devamlı kulağıma gelen şeyler. Birikiyor bunlar bende. Yani gitgide bir gülle oluşacak, böyle birtakım harfler falan geliyor, kelimeler geliyor. Öyle sanıyorum... Sonra 6'ncı filo, Amerikalılar meselesi çıktı. "Yankee go home!" meselesi yani. Amerikalılar geliyor; cumartesileri, pazarları görünüyordu bizim sokaklarda.

— *Sen de onların fotoğraflarını tabaklara çiziyordun.*
— Doğru. Ben de onlara tabak yapıyordum bir yandan, ama bir yandan da işte eylemler düzenlenmeye başladı. Mesela boya atma eylemi oldu, Conilere mürekkep atma eylemi.

— *Katıldın mı sen ona?*
— Evet... Sonra birkaç kere de, Beyazıt'taki İstanbul Üniversitesi'ne gitmiştim, orda bir amfide bir kutlama yapılıyordu. Dev-Genç'in yaptığı bir kutlama. Ona katılmıştım. Şiirler okunuyordu filan... Sonra bir yürüyüş hatırlıyorum, Atatürk kartonlarının falan taşındığı. Salı Pazarı'ndan Taksim'e doğru yürüyüş yaptık. Ben de katıldım ama fazla bir şey anladığımdan değil. Bir iki arkadaş katıldı Akademi'den, ben de onlara takıldım gibi... Yürüyüşte kızıyordum mesela... Yürüyorlar ama hiç ciddiyet yok. Yani ciddi bir şey için yürüyoruz, ama sallapati yürüyoruz. "Adam gibi, asker gibi yürüyelim" diye kızıyordum. Bir güruh oluşturuyoruz. Yürürken konuşuyorlar, dalga geçiyorlar. Sevmiyordum öyle şeyleri. "Bu yaptığımız ciddi bir şey, biz de ciddiye alalım şu işi." Anladığımdan değil de duygum oydu...

— *Ama ciddiye alınacak, aktarılmaya değecek bir siyasal bilinç hatta ilgi yoğunlaşmasından söz etmek mümkün değil.*
— Hiç değil. O manada tam bir kara cahildim ve ilgisizdim...

— Demek siyasal bilinci yok denecek kadar cılız, sanata, heykele ilgisi pek yoğun bir Mehmet Aksoy var o yıllarda Akademi'de. Akademi böyle mi bitti?
— Öyle biter mi hiç? Evlendim ben. 1963'te. Galiba ikinci sınıftaydım ve evlendim.

— Karın da Akademi öğrencisi miydi?
— Hem de aynı sınıfta. Tanju. Adı Tanju'ydu. Okula sonradan geldi. Paris'te eniştesi varmış. Oraya gitmiş. Askeri ataşe olan eniştesinin yanında bir süre Paris'e takılmış. Ordan bize geldi. Şık giyimli, alımlı. Tam bir şehir kızı. Rugan ayakkabılar giyiyor. Gözleri rimelli. Hem de ne rimel. Kirpikler tek tek ayrılmış.

— Sonradan geldi derken? Yani birkaç ay sonra mı geldi?
— Evet, evet. Aynı sınıfta olduk. Ben artık heykel yapıyorum, nü'ler yapmaya başlamışım. O aslında Kuzgun Acar'ların döneminden. Paris yüzünden ara vermiş. Benden iki üç yaş büyüktü. Akademi'ye geldi ya da döndü ama çalışmıyor. Derslerle ilgisi yok yani. Öyle geliyor, şık elbiseler, uzun saçlar, rugan ayakkabılar, ipek çoraplar. Hepsi yeni. Üstelik çok da güzel. Uzun boylu. Sanki model gibi, manken gibi. Oturuyor bütün gün atölyede. Bir sandalyesi var, sürekli o sandalyede oturuyor.

— Heykel yapmıyor mu?
— Heykel? Yok canım. Saçlarını sarıyor, gözlerine rimel sürüyor. Sonra tek tek ayırıyor kirpiklerini. Güzel kokular sürüyor. Ben heykel çalışıyorum ve yanımda devamlı kokular saçan ve saç tarayan bir kadın görüyorum. Belli etmiyorum ama tabii içim gıcıklanıyor.

— Yani ilgi mi duyuyorsun, yoksa "ne biçim kadın bu" mu diyorsun?
— İkisi de. Bir yandan "Bu kız niye heykel yapmıyor" diyor,

kızıyorum. Ama yapmıyor. Hoca da hiç ses çıkarmıyor. Yani kız biraz deli dolu. Çalışmaya ara veriyoruz, dışarı çıkılıyor. Teneffüs gibi yani. Sigara içiyor bu. Dışarda oturuyoruz birlikte. Ben o zamanlar sigara içmiyordum. Nefret ediyordum. Tutuyor, sigara veriyor. "İçmiyorum" diyorum. "Al iç bir tane" diye ısrar ediyor. "Al işte bir tane. Erkek değil misin sen?" Erkeklikle ne alakası var değil mi? Ama ben o zamanlar öyle düşünmüyorum tabii. "İyi, ver, içerim" dedim. Öksür tıksır içtim sigarayı. Sonra her seferinde bu sigara uzatıyor diye utandım, ben de bir paket sigara aldım. Ben de ona tutuyorum. Evde kendi kendime sigara yakıp alışmaya çalıştım. Erkeğiz ya hani. Hoşuma gitmiyor sigara ama içiyorum işte.

— *Kız sana özel bir ilgi mi gösteriyor, yoksa herkesle mi öyle?*
— Yok yok. Bana özel ilgi. Hep benimle dışarı çıkıyor. Sonra hep birlikte bir yerlere gidiliyor. Ben de katılıyorum. O zaman o da katılıyor.

— *Mesela nereye gidiyorsunuz?*
— Ne bileyim ben, mesela bir meyhaneye gidiyoruz, kafa çekiyoruz. Benim içkiyle aram iyi değil o zamanlar. Ama arkadaşlarla gidince ayak uydurmaya çalışıyorum.

— *O sırada bütün gelirin devletin verdiği burstan mı ibaret?*
— O sıralar yeniden tabağa başlamışım. Çok değil ama ufak ufak tabak boyuyorum. Yani mali durumum yavaş yavaş düzelmeye başlamıştı. Sonra o olay oldu.

— *Hangi olay?*
— Dinlersen anlarsın... Kız heykel filan çalışmıyor ya; bir sandalyesi var, hep o sandalyede oturuyor ya. Bense hiç oturmuyorum. Heykel yaparken hep ayaktasın. Bir gün yoruldum. Bu da o sırada yok. Sandalyesine oturdum. Geldi, "Kalk" dedi, "o benim sandalyem." Ben de "Niye kalkacakmışım? Senin sandalyen olur muymuş? Ben oturuyorum." O inat etti, "Kalk, bu

benim sandalyem. Ben oturacağım." Ben inat ettim, "Kalkmıyorum." Kalk, kalkma; kalkarsın, kalkmam derken, "Vallahi topuğu yersin" demez mi? Çıkardı ayakkabısını da. Bak sen şimdi! Kadın zaten o zamandan belliydi, öyle kadın alınır mı?

— *Bilmiyorum, bunu sen anlatacaksın.*
— Evet, "Bununla kafana bir tane geçiririm" dedi. Ben de "Geçir" dedim. Taaak diye geçirmez mi! Harbiden geçirdi. Tam şuraya, bir koydu. Başladı mı benim kafa kanamaya?

— *Yani gerçekten mi kanıyor?*
— Hem de nasıl. Pabuçlarının sipsivri topuğu var. Eline alıp tak diye vurunca... Tabii o da pabucun sivri topuğunun kafama denk geleceğini hesaplamamış. Yani öldüresiye vurmamış. Çok utandı. Herkes yerlere yatıyor gülmekten. İşte ben o darbeyi yedikten sonra o kadına tutuldum, iyi mi! Ya bende böyle kafa var işte.

— *"Kafayı yemek" diye argo bir terim var. Bu da öyle galiba.*
— Evet, çok doğru. Bu tam da önce kafaya yemek, sonra da kafayı yemek. O günlerde Şadi Bey, Göksu'da, Boğaz'da Göksu var ya, orda Hasan Usta diye bir seramikçinin atölyesinde rölyef yapıyordu. Çırağıyım ya, çağırdı gittim. Yaptığı işleri kurutuyoruz filan. Yani yardım ediyorum hocaya.

— *Para ödüyor mu?*
— Tabii tabii. Para alıyorum tabii. O günlerde her gün gidiyordum Göksu'ya. Bu da geliyor benimle, Tanju da.

— *O da Şadi Bey'e çıraklık mı yapıyor?*
— Yooo. Hiçbir şey yapmıyor. Oturuyor öyle. Süs karısı derler bizim orda. Tam öyle. Süs karısı. Oturuyor. Hiçbir şey yapmaz. Oturduğu yerden konuşuyor, şakalaşıyor; sonra benimle yürüyor filan. Böyle git gel falan derken bir yakınlık doğdu. Türküler, şarkılar söyleniyor, Göksu boyunda geziliyor. Sonra... Sonra işte bir gün dönüyoruz. Vakit epey geç.

Biraz şarap marap da içildi. Bir ağacın dibine geldik. "Ben" dedim, "seni öpmek istiyorum." Orda ben onu öptüm.

— *Razı geldi yani?*
— Tabii canım. Razı gelecek tabii. Olur mu başka türlü? Ordan deniz kıyısına kadar ağaçların altında öpüşe öpüşe yürüdük. İşte o gün o iş başladı.

— *İş? Yani aşk başladı...*

ÖPTÜYSEN EVLENİRSİN!

— Evet. Âşık olduk işte. Yine hep birlikteyiz. Ama birlikte dediğim, el ele tutuşuyoruz. Okulda, yolda, kırda ağaç bulursak öpüşüyoruz. Okulda herkes tanıdı artık bizi. Bir çift olarak legalize olduk. Bir gün bana "Ne olacak bizim halimiz?" diye sordu. "Ne demek istiyorsun? Ne demek yani ne olacak bizim halimiz? Evleneceğiz elbette. Sen benim karım oldun artık."

— *Köylü çocuğunun doğal tepkisi budur diyebilir miyiz?*
— Evet öyle. Ben madem onu öptüm, artık o benim kadınım oldu. Ben böyle biliyorum, böyle anlıyorum. O tutup "Ne olacak halimiz" deyince kızdım; üç gün konuşmadım. Düşün üç gün kızdım, küstüm. Yani öyle bir soru sordu diye. Ne demek yani? Ne yapıyoruz biz birlikte? Çok komik değil mi?

— *Komik olan ne?*
— Benim halim. O zamanki kafam. Belki bugün de kafam öyledir ya. Madem kızı öptün, bitti, evleneceksin.

— *Peki tutkulu bir aşk söz konusu mu? Sırılsıklam bir aşk?*
— Yoo. En azından sırılsıklam değil. Bilmiyorum. Hep birlikteyiz, hoşuma gidiyor, şakacı, dobra bir kız, güzel. Sonra kafa dengi, güven veriyor insana. Bir süre sonra ben evlerine gittim, bunu annesinden istedim.

— *Tek başına mı?*
— Evet. Yani anneni babanı çağır da istesinler gibi bir isteği olmadı. Annesi vardı, teyzesi de eve geldi. Ben de gittim onlara, kızı istedim.

— *Nasıl yaptın? Lacivert takım elbiseler, elinde bir buket çiçek, filan...*
— Yok yok. Ben böyle şeyleri bilmezdim ki. Hiçbir şeyden haberim yok. Zaten utanmaktan geberiyorum. Bu da içerde, odada. İşte Allahın emri, peygamberin kavliyle. Bu lafları da söylemek zorundayım. İki saat bunları ezberledim. Onlar da "olur" deyiverdiler, iyi mi? Ben öğrenciyim, köylüyüm. Bu köylülük meselesi sonradan bu evlilikte öne çıktı. Yani ben taşralıymışım da filan. Kusur mu bu? Ama işte bekçi, bilmem kapıcı, işçi, bıyık falan filandan anlaşıldı ki bunlar taşralıları küçük görüyorlar.

— *Onlar İstanbullu mu?*
— Evet. İstanbullu. Bir evleri var. Eski, konak gibi bir bina. İki katlı mı, üç katlı mı ne. Küçük bahçesiyle falan, Bostancı'da, çok güzel bir yerde. Tanju'nun dedesi Hamidiye zırhlısında yüzbaşı mıymış, binbaşı mıymış, öyle bir şey. Ölmüş, bu ev de kızına kalmış. Kızı dediğim benim yeni kaynanam.

— *Yani kentli orta sınıf...*
— Evet, evet. Bense sonunda bir köylü çocuğu, Akademi'de hiçbir geleceği yok... Yani bir mesleği yok sayılır. Daha öğrenci. Ama verdiler kızlarını. Enteresan değil mi? "İyi" dedim, "Tamam." Ben bu işi ciddiye aldım tabii. Evlenmek nasıl olur? Düğün yapılır tabii ki. Yoksa evlenilmez. Gelinlik yapacaksın falan.

— *Bunları kız mı istiyor, sen mi düşünüyorsun?*
— Ben düşünüyorum ben. Ben tabii ki... Elbet düğün yapacağız. Mecbur. Evleniyoruz ya. Bir kere evlenilir. Yani racon ne gerektiriyorsa onu yapacağız. Bereket o günlerde tabak-

lara portre işleri iyi gidiyor. Amerikalılar geliyorlar. Bir yandan "Yankee go home!" deyip kovalıyoruz, bir yandan resimlerini yapıp para kazanıyoruz. Komik değil mi?

— *Şöyle bir duygu var mı: "Allah kahretsin, doğru düzgün sanat yapacağıma üç kuruş için bu tabak işini yapıyorum" gibi bir duygu?*
— Yok. Hiç öyle bir duygu yok. Sanat yönünden tokum. Çünkü çalışıyorum, heykel yapıyorum yani. Heykel yapıyorum, gündüzleri hiç durmadan heykel yapıyorum. Gece evde bile yapıyorum.

SU DAMLALARINDAN BİR GELİNLİK

— *Peki, gelelim evlenme törenine ya da serüvenine...*
— Evlenme heyecanıyla kıza "ben sana bir gelinlik dikeceğim" dedim. Yayladağ'da bir yaz terzi çıraklığım var ya. Tanju "etme!" filan dedi ama ben inat ettim, "Ben dikeceğim, gelinliği ben dikeceğim."

— *Dikebilir misin?*
— Dikerim tabii. Diktim zaten. Ne olacak yani, üstünde prova yapıp dikiş atıyorsun. Gelinlik güzel bir gelinlik olacak ama. Vücuduna oturacak ve su damlalarından oluşacak bu gelinlik. İnciler buldum. Pembe, beyaz inciler. Onları ince ince işledim gelinliğe. Diktim yani. Becerdim. Ondan sonra düğün. Ben dedim ki bir düğün salonu kiralayacağız. Kadıköy'de Reks Düğün Salonu var. Reks Sineması'nın orda. Yeni açılmış. O günlerde en kral düğün salonu orası. "Ben" dedim "düğünü burda yapacağım." Kiraladım orayı. Orkestrası, garsonu, ikramı, her şeyi dahil kiraladım. Ne kadar para verdiğimi hatırlamıyorum. Bu arada annem babam sanki yokmuş gibi hareket ediliyor devamlı. Kızdan da, annesinden, teyzesinden de hiçbir kelime gelmiyor. Ben de, "Bunlar niye böyle yapıyor" diyorum.

— *Ne bekliyorsun?*
— Yahu, annem babam çağrılır, edilir, tanışılır, bir şeyler yapılır. Evleniyoruz be kardeşim. Ama bunlarda çıt yok. Ben safım ya, diyorum ki "Davet ettiler herhalde. Benden saklıyorlar. Sürpriz yapacaklar." Davet etmemişler. Evleneceğimiz gün geldi çattı. Düğün başladı. Komparsitalar, müzikler. Merdivenden aşağıya indik, dans ettik.

— *Sen biliyor musun dans etmeyi?*
— Şöyle böyle biliyorum. İdare ederim yani.

— *Nerde öğrendin?*
— Lisede. Benim adım Mambo Mehmet'ti lisede. Herkes beni Mambo Mehmet diye bilir. Pansiyonda birbirimizle dans ediyorduk devamlı.

— *Erkek erkeğe?*
— Tabii. Başka nasıl olacak?

— *Ama düğüne artık annenin babanın gelmeyeceği belli oldu değil mi?*
— Yooo. Belli olmadı.

— *Bir sürpriz bekliyorsun...*
— Ben hâlâ bir sürpriz bekliyorum. Biliyor musun, çok saflık iyi bir şey değil. Neyse, dans bitti. Bir baktım ki etrafımda kimse yok tanıdık. Bir kardeşim Orhan'ı davet edebildim ben.

— *O da İstanbul'daydı çünkü...*

BİR DÜĞÜN, HÜNGÜR HÜNGÜR...

— Balıkesir'deydi. Haaa, bir de İstanbul'da yaşayan çocukluk arkadaşım Kurtuluş vardı, o geldi. Bir baktım ki biz üçümüzüz. Bakıyorum etrafıma, herkes eğleniyor. Ama ben

kimseyi tanımıyorum. Biz, biz bizeyiz. Bir masa üç kişi. Ben başladım ağlamaya.

— *Sahiden mi ağlıyorsun?*
— Tabii canım. Ağlıyorum. Hem de nasıl ağlıyorum biliyor musun... Bir gariplik çöktü içime. Ben kendimi iyiden iyiye yabancı hissettim. "Bu işte" diyorum, "bu işte bir yanlışlık var." Aslında kalkıp gitmekle oturup ağlamak arası ... sonunda ağlamaya başladım.

— *Kız masada mı?*
— Yok, masada değil. Dolaşıyor oralarda buralarda filan. O orda olsa ağlamazdım. Yani ağlayamazdım. Kendimi bırakmışım öylesine ağlıyorum. Beni öyle görünce haydiii, kardeşim de başladı mı ağlamaya! Reks Düğün Salonu eğleniyor, biz ağlıyoruz. Milleti de hiç tanımıyorum. Bunlar kendi tanıdıklarını, arkadaşlarını, akrabalarını çağırmışlar. Teyzeleri, dayıları, enişteleri, sülaleleri... Ben ordayım ve yapayalnızım. Annemin babamın çağrılmadıkları da belli oldu. Benim iki konuğum var topu topu. Üstelik gece kim nerde yatacak? Kimse bir şey demiyor. Onlar bir otele gidip yattılar. Gerdek gecemiz işte böyle oldu.

— *Peki evlenince nerde oturdunuz?*
— Kızın evinde. İç güveysi girdik senin anlayacağın. Ama ben daha önce pazarlığımı yaptım. "Benim" dedim, "evim var. Benim evimde oturacağız. Burda kalmayacağız." Tutturdular, "Ama bugün ilk gece. İşte bizim ev daha düzgün, sizin daha eşyanız filan yok" dediler. Bir gerdek odası hazırlamışlar bize. Ama biz zaten gerdeğe girmiştik. Anlıyorsun...

— *Anlıyorum. Ama sen şimdi içgüveysisin?*
— Sorma. Öyleyim. Aslında ikinci gün hemen benim Üsküdar'daki eve gittik. Ondan sonra haftada bir kalmaya başladık bunlarda. Annesi yalnız. Kızı tek çocuğu. Ona çok düşkün. Ben de acıyorum kadına. Kadıncağız yalnız kalmasın is-

tiyorum. Kızından ayırmış gibi görüyorum kendimi. Gidiyoruz, yemek yiyoruz falan. Akşamları yine Üsküdar'a, benim eve geleceğiz ama hep otobüs kaçıyor, bir şeyler oluyor. Baktım haftada bir gün ikiye, sonra üç güne çıktı. Derken dört güne. Altı ay sonra baktım hemen hemen her gün biz orda kalıyoruz. Kadıncağız da "Bak oğlum ben de yalnız kalıyorum. Yemek de yaparım size. İyisi mi gelin burda kalın" diye yalvardı. N'apayım, "İyi" dedim, "kalalım."

— *Üsküdar'daki evi kapattınız mı?*
— Tabii. Şimdi, ben kazandığım parayı veriyordum annesinin eline, sonra ondan para istiyordum. O kadın büyüğümüz ya hani. Sıkılmasın, eksiklenmesin, benden para istemek zorunda kalmasın diye. Ona "Anne al yiyecek parası" falan dememek için böyle incelikler yapıyorum. Ama aynı incelik karşı tarafta pek yok. Çünkü kardeşim mardeşim geliyor mesela, başlıyor yüz ekşitmeler, somurtmalar filan. Kadıncağız bir gün tutup "Ya oğlum, işte bak, bizim de durumumuz biraz şey de... Sen, sonra şimdi bir de kardeşin. Yani..." diye bir şeyler gevelemesin mi!

— *Kardeşin sürekli kalmaya mı geldi?*
— Yok canım, nerden çıkarıyorsun? Askerden izinli gelmiş iki günlüğüne. Geçip giderken bana uğrayacak. Tanju'yu da çok sever. Onu da görecek filan. Ben o lafı duymamla, sürahi vardı masada, aldım sürahiyi, güm diye çarptım duvara. Sürahi paramparça oldu. Kardeşime "Haydi kalk gidiyoruz" dedim. Dış kapıya kadar arkamızdan koştu kadın.

— *Karın nerde o sırada?*
— O yukarda, üst katta. Kaynanam başladı yalvarmaya, "Aman oğlum. Yanlış anladın da" falan da filan da. Lafa bak! Neyi yanlış anlayacağım? Ne demek bizim durumumuz da bilmem ne filan. Bu çocuk benim kardeşim. Ben paramı kazanıyorum. Kazandığım parayı ona veriyorum. O ne diyor? Ben aslında orda oturmak istemiyorum. Oturuyorsam ona

iyilik olsun diye oturuyorum. Benim ihtiyacım yok... Ama bunları söylesem ip kopacak.

YÜRÜMEYEN BİR EVLİLİK

— *Ve çıkıp gittiniz evden...*
— Hayır. Kadın ağlıyor. Koskoca kadın. Ben dayanamam ki böyle şeylere. Geri döndük. Özür diledi. "Yanlış anladın" diye ha bire tekrarladı. İnandım, yanlış anladığıma inandım. Oysa inanmamak lazımmış. Yani bu çelişkiler gitgide artıyor.

— *Yıl?*
— Yıl 64-65. 66'da zaten çocuk doğdu.

— *O sırada sen öğrenciliğe devam ediyorsun...*
— Evet evet.

— *Kız da sandalyesinde oturup saç taramaya, kirpik ayırmayı mı devam ediyor? Hayat böyle mi geçiyor?*
— Zorlaya zorlaya, ite kaka Akademi'yi bitirdi. Bitirdi ama Akademi'de ne yaptıysa onu yaptı. Bitirdikten sonra tek bir heykel yapmadı. Ne sergi açtı, ne heykel yaptı. Hiçbir şey yapmadı.

— *Anne baba? Senin annen, baban gelmedi mi hiç? Tanışmadılar mı?*
— Tanışmadılar. Hayır. Çağrılmadılar ki. Ben gitmek istiyorum Yayladağ'a. Çocuk olduktan sonra hele mutlaka gitmek istiyorum. Torun görecek annem babam. Karım gelmiyor. Babam mektup yazıyor, "Ne oldu, gelecektiniz, gelmediniz" diye. Biliyor musun, babama bir nişanlılık fotoğrafı gönderdik topu topu. O da onu çerçeveletmiş, duvara asmış. İnanamazsın ama çok acayip insanlar bunlar. Çocuk oldu falan ama ben ayrılmak istiyorum. Çelişkiler çoğaldı. Akıllarınca küçümsüyorlar annemi babamı. Bana dönüyorlar "Sen baş-

kasın, sen sanatçısın." "Yahu" diyorum "ne ben başkayım, ne annem babam. Ben köylüyüm." Derken kan tartışmaları falan başladı. Asil kan!

— *Ne?*
— Asil kan vardır, diyorlar. İnsan asil olmalı. İnsanın asili var, olmayanı var. "Atlarda vardır bu benim bildiğim" dedim, "saçmalamayın, insanlar için böyle bir saçmalık yok." Büyük bir tartışma oldu.

— *Anneyle?*
— Anneyle. Yani kafa öyle bir kafa kadında, anlıyor musun?

— *Evet.*
— İşte köylü, bıyıklı, mıyıklı, kaba saba. Bir tuhaf durum. Yani böyle bir soğukluk doğdu artık.

— *Ama çocuk da doğdu...*
— Çocuk doğdu. Bir oğlum oldu. Çocuk çok sevindirmişti beni. Kerem koyduk adını. Tam da vallahi adı gibi oldu, yandı çocuk. Bu Kerem doğduktan sonra biraz yumuşadı ilişkiler ama aslında suyu çıkmıştı. Bizim artık eskisi gibi yakınlığımız filan yok karımla. Artık ortak hiçbir şeyimiz yok. Sadece bir soğukluk var.

— *Ama çocuktan dolayı bir geçici tazelenme mi oldu?*
— Gibi. Yok yok. Olmadı aslında. Çocuk olunca ikili ilişkimiz iyiden iyiye soğudu, bayağı soğudu. Aynı yatakta yatıyoruz, yatmıyoruz; konuşuyoruz, konuşmuyoruz.

— *Sen hâlâ öğrencisin...*
— Yok. Çocuğun doğduğu yıl, 66'da Akademi bitti. Artık askere gideceğim. Bekliyorum. O arada işte her gün denize çıkıyorum, her gün balık tutuyorum. Her gün bir iki kilo balık tutardım, getirirdim, akşam yerdik. Yapacak bir iş de bulamıyorum. Okulu bitirmişim, askerliği bekliyorum. Bir

gün yine balık akını var; kolyoz geliyor. Kınalıada'nın açığına çıktık.

— *Karımla beraber?*

— O var. Eniştesi var, bir kaptan, teyzesinin kocası... Teyze var. Benim kardeşim var. Çıktık Kınalı'nın açığına, balık tutuyoruz. Tanju'nun oltası dolaştı. Ben kayığın başında oturuyorum, o da kıçında. "Gel aç oltamı" dedi. İşi gücü bıraktık, gittik oltasını açtık. Ben daha yeni yerime oturdum, yine dolaştırdı oltasını. Yine "Gel şunu aç" deyince ben de "Kendin aç" dedim. "Gel ulan buraya" demesin mi? Düşün, "ulan" diye bağırdı bana. Orda teyzesi var, eniştesi var, kardeşim var. Bunların arasında bana "ulan." "Ben şimdi ne yapayım" dedim kendi kendime. Alternatifler ne? Denize atlamak var. Ama orda çok sert akıntı var. Atlasam kıyıya ya çıkarım ya çıkamam. Akıntı var gerçekten, inanılmaz. Dedim, "Vazgeç Mehmet, atlama." Ama atlamazsam kız susmuyor, devam ediyor. "Sen de adam mısın, sen de erkek misin..." "Sus" diyorum, susmuyor. Bir anda fırladım; kayığın bir başından bir başına, gittim buna bir tokat attım, döndüm yerime oturdum. Sesini kesti ama.

— *Buz gibi bir hava...*

EVLİLİKTE "KANLI" BİR SON

— Teyze, sonra kaptan enişte çok alındı. "Böyle şey olur mu?" dedi, "Utanmıyor musun bizim önümüzde dayak atmaya; nasıl tokat atarsın. Biz çekip gidelim" dedi. "Peki, tamam" dedim. Bostancı'da indi bunlar. Ben de kayığı bağladım. Kardeşimle ikimiz kalmışız. "Ben eve gideyim bavulumu alayım, sonra da çıkıp gideyim" dedim. Karar bu. Eve geldim, kapıyı çaldım. Annesi bir fışkırdı üstüme doğru, "Seni namussuz, seni terbiyesiz, sen benim kızıma nasıl vurursun da..." falan filan. Neyse, içeri girdim, odaya baktım ki bizim Tanju çocuğu almış kucağına. Aşağıda annesiyle bağırış çağırış var

ya, çocuğun gözleri kocaman kocaman açılmış ve çocuk korku içinde. Kendine kalkan etmiş çocuğu böyle.

— *Bu köylü maço gelir beni bir daha döver diye...*
— Allah Allah... Annesi falan tekrar üstüme geldi. "Ben size" dedim "bir şey yapmak istemiyorum. Gidin, üstüme gelmeyin." Bunlar hâlâ bağırıyor, çağırıyor. Sıkıştım kaldım. Kafeste gibi hissediyorum kendimi. Camlara bir geçirmeye başladım. Yumrukla. Vuruyorum Allah, vuruyorum. Her yerimden kan fışkırmaya başladı. Yumruğu atmışım, bilek kesilmiş. İki bileğim kesildi. Her yerime kesik camlar batmış. Ben ne görürsem yumruğu geçiriyorum. Eğildim, kolumu şöyle bir tuttum, bilekten fış diye çıkıyor, duvara ulaşıyor kan. Ben bavuldan da vazgeçtim, çıktım dışarı. "Buraya geldim, çünkü bavulumu alacağım" diyemedim, anlıyor musun? Dışarda tabii komşular falan görmüş, orda komşulardan bir Refret Hanım var. O gördü, dışarı fırladı. Durum çok kötü, kan fışkırıyor. Kadın korktu, "Bu gidiyor" dedi, geçen arabaların önüne durdu. Nihayet durdu arabanın biri. Haydi hastaneye. Hastanede diktiler kolumu. Tetanos iğneleri karnımdan, kıçımdan. Saim'lere, Saim Bugay'a gittik kardeşimle. İki gün Saim'de yattık. Ondan sonra ben askere gittim. Kol böyle sargılar içinde. Üstelik alerjiler başladı. Tetanos iğnesini yiyince protein alamıyorsun, hayvansal hiçbir protein alamıyorsun. Yumurta dokunuyor, et dokunuyor, her şey dokunuyor. İşte böyle bir vaziyette gittim askere. Tuzla'da yedeksubay teğmen...

— *1967'de?*
— 67-68 falan işte. Umur Bugay ordaydı. Umur, Saim Bugay'ın kardeşi olur. Tanışıyoruz yani. Benim kol berbat. Sargılar içinde. Potinlerimi bağlayamam, Haydiii, "Umur teğmenim benim potinleri..." Rezilliği görüyor musun? Umur Bugay yufka yürekli. Bir yandan potinlerimi bağlıyor bir yandan "Ulan" diyor, "kimse görmesin, rezil olacağız." Yani neşeli günlerdi. Ama ben çok üzgünüm. Askere gitmi-

şim, elim kolum sarılı. Çocuğumdan ayrıyım, karımdan ayrılmışım.

— *Resmen boşandınız mı?*
— Resmen hayır. Ama ben ayrıldım. Evden çıktım. Ayrıldım. Bir daha dönmem kesinlikle. Boşanacağım.

— *Karın da arayıp sormuyor...*
— Yok, o da aramıyor. O da istemiyor zaten. Tokat yemiş falan... Aslında tokat sorun değil sonuçtu. Patlama noktasıydı. Mesele tokat değildi tabii ki. Bir ara ben kaçtım askerden. Çocuğu görmek istiyorum. Onlar o sırada başka bir eve taşındılar.

— *Senin korkundan filan mı?*
— Bilmiyorum. Belki de. Benim çocuğu kaçıracağımı filan düşünüyorlar herhalde. Ben çocuğu görmek için gece evin etrafında dolaşıyorum. İnanamazsın! Çocuğu kucağına alıyor annesi. Oralarda dolaşıyor. İşte o zaman görüyorum ancak çocuğu. Saatlerce beklerdim. Sonra tekrar askere döndüm tabii. Ardından Tanju'nun annesi öldü. Karşıdan karşıya geçerken minibüs çarpmış. Hastanedeymiş. Bu da kötü bir hikâyedir benim için. Tuzla'da nöbetçi subay "Kaynananı sever misin?" diye sordu. Ben de "Niye ki? Severim evet de, niye sordunuz?" dedim. "Başın sağ olsun" dedi, "galiba ölecek. Şimdi hastanedeymiş. İzinlisin, git." Gittim hastaneye. Kadın komada, kendinde değil. Baktım bunlar, Tanju, teyzeler filan "Gece bekleyeceğiz" diyorlar.

— *O olaydan sonra ilk kez karşılaşıyorsunuz...*
— Evet. Kadıncağız komada, konuşmuyor. Kadınlar "Sen erkeksin, sen kal" deyip beni bıraktılar. Bütün sülale gitti. Bir ben kaldım orda. Ondan sonra bir hafta, gece gündüz bekledim kadını. Ayıldı. Kadına ben bakıyorum. Oksijen tüplerini değiştiriyorum, temizliyorum. Karnına buz konuyor. Komaya girmesin, beyin kanaması olmasın diye. Buzlarını

değiştiriyorum. Ben iki gün sonra "Buz koyuyorsunuz, durmadan buz koyuyorsunuz. Bu kadar buzu benim karnıma koysanız ölürüm" diye doktorlara itiraz ettim.

— *Hekimler senden daha iyi bilir herhalde...*
— Biz de öyle dedik zaten. O sırada Kıbrıs'ta bazı olaylar oldu. Öyle bir şeyler işte. Tam hatırlamıyorum. Yine döndüm askere. Geç kalmıştım, iki gün üç gün izinden kaçmış durumdaydım. İdare ettiler beni orda. Kadın bir hafta sonra öldü. Bağırsak kanamasından öldü kadın.

— *Yani buzu koymadıkları için mi?*
— Buzu koydukları için. Ulan kafasına koy, başka bir yerine koy. Karnında buz ne geziyor? Öldü kadın.

— *Peki. Ama hâlâ resmen boşanmış değilsiniz...*
— Boşandık boşandık. Askerden izin alıp gelmiştim bir ara. Bu kazadan önce boşanmıştık.

TAŞ'LA TANIŞMAK

— *Peki, bu evlilik öyküsünü galiba bitirdik. Mehmet Aksoy'u askere yolladık. Annem "Şu erkekler iyi ki askere gidiyorlar; askerlik hatıraları da olmasa anlatacak konu bulamayacaklar" derdi. Anladığım kadarıyla, sen şimdi uzun uzun "Mehmet Aksoy'un askerlik hatıralarını" anlatacaksın.*
— Tabii. Çok ilginç askerlik hatıralarım var benim.

— *Annem haklıymış... Peki. Ama önce bir sorum var. Şimdi senin okulu bitirmen, boşanman, askere gitmen hemen hemen eşzamanlı oldu. O yüzden Akademi'yi bitirişini konuşamadık. Akademi'de heykel bölümü nasıl bitirilir? Mezuniyet nasıl olur? Yani mezuniyette bir heykel mi yapılır? Mezuniyet tezi, diploma tezi gibi.*
— Tabii tabii. Bir heykel yaptırıyorlardı. Herkes bir heykel

yapıyordu. Ben de büyük bir travertenden bir heykel yaptım. İlk defa kocaman bir taşla çalışıyorum, onu yonttum.

— *Ne yaptın?*
— Bir balıkçı yaptım.

— *Satan mı, tutan mı?*
— Tutmuş. Böyle iki eliyle tutmuş, diz çökmüş. Hoştu.

— *Bu heykel senin taşla tanışman mıdır aynı zamanda? İlk taş heykelin mi?*
— Hayır. O balıkçı heykelindeki taşın özelliği kocaman oluşuydu. Benim taşla tanışmam daha öncedir. Mezuniyetten önce. Bostancı'da deniz kenarına, tren rayının altına, rayları deniz götürmesin diye taş yığmışlar. Yığınla taş...

— *Mermer değil ama.*
— Hayır. Kalker özlü taşlar ama. Esaslı, sağlam, güzel, parça parça taşlar vardı. Renkli taşlar da vardı. Bazılarını beğendim. İlk taşı ordan, o deniz kenarından alıp evin bahçesinde yonttum.

— *Şadi Çalık'ın bir yönlendirmesi?*
— Yok, Şadi Bey taş almaz. Taşla çalışmaz o. Evet, taşla yeni tanıştık. Ben kendi kendime evin bahçesinde bir şeyler yapıyorum. Ama Şadi Bey'e danıştım tabii. O yol gösterdi. Fatih'ten önceki o semt nedir? Hani Belediye Sarayı filan var.

— *Saraçhane.*
— Evet. Saraçhane'de Manuk Ustaya gittim. Bir çekiç, sonra murçlar filan aldım.

— *Murç mu, mırç mı?*
— Murç. Biz murç diyoruz. Mırç herhalde Arapçadır.

— *Türkçede küskü denmez mi ona?*
— Aslında öyledir. Küskü de murçtur aslında. Valla doğru söylüyorsun. Türkçesi küsküdür bence de.

— *Peki Manuk Ustadan çekiç ve murç alıp...*
— Murç aldım. Yaptık bir şeyler. Taşları bahçeye oturttuk. Hiç kimsenin de bir şey gösterdiği yok. Ama demek ki bende taşa bir yatkınlık var. Mesela büyük bir geyik başı vardı. Şimdi müzede. Müze satın almıştı. Mesela o çok güzel bir baştır bence. Bahçede, tık tık onu yaptıydım. Ama şu kadar, şu kadar parçalar koparaktan. Böyle sabırla. Yani sanki su gibi yontuyorsun taşı.

— *Derece olur mu sizin okulda? Mezuniyet derecesi?*
— Yahu, tabii olur. En iyi derece neyse onunla mezun oldum ben. En yüksek notu aldım.

— *Ama mezuniyetten bir, hatta bir buçuk yıl sonra askere gitmişsin. Arada ne yaptın? Evlilik bölümünü biliyoruz. Heykeltıraş olarak ne yaptın?*
— Heykel büyütüyordum. Heykel büyütmeden para kazanıyordum.

— *Ne demek "heykel büyütmek"?*
— Yani hocalar Atatürk heykelleri yapıyorlar, başka heykeller yapıyorlar. O heykellerin büyütmecilerinden biri de ben oldum.

— *Malzeme? Mermer değil galiba...*
— Alçı. Alçıdan büyütme işleri yapıyordum.

— *Peki. Artık askerlik öyküsüne gelebiliriz sanırım. Benim bildiğim, yedeksubaylar Tuzla Piyade Okulu'nu bitirince kura çekerler, bir başka yere filan giderler. Bitti okul, Mehmet Aksoy nereyi çekti?*
— Konya. Konya İkinci Ordu Muhafız Bölüğü.

— *İyi yer. Torpil filan var mı, yoksa şans mı?*
— Biraz yapılı filanım ya ben, herhalde o yüzdendir. Biraz da şanstır belki. Bilmiyorum. Ama öyle kura mura çektiğimi de hatırlamıyorum. Gittim Konya'ya, muhafız bölüğüne. Muhafız bölüğünde ne yapılır? Bayrak indir, bayrak kaldır, yürü...

— *Heykeltraşlığının bir anlamı, önemi yok orda...*
— Hiçbir anlamı yok. Zaten ben de heykeltıraşım demiyorum. Tuzla'da da demediydim. Pipo yontuyordum, pipo yapıyordum arkadaşlara, kendime. Ağaçtan. Hiç taş maş takılmıyordum. Kendimi terapi gibi pipo oyuyordum devamlı.

— *Heykeltıraş olduğunu söylememen alçakgönüllülükten mi, iş yüklerler diye mi?*
— Yooo, hiç düşünmüyordum. Dehşetli canım sıkılıyordu. İşte yürümeyen, kötü bir evlilik yaptım, sonra çocuk. Çocuk meselesine çok kızıyordum. Bana onu göstermiyorlardı. Çok canım sıkılıyordu.

— *Peki Konya'ya gittin; artık İstanbul'dan büsbütün koptun...*
— Hepten koptum. Hepten canım sıkılıyor.

— *Askerlik hatırası dediğin bu can sıkıntısından mı ibaret?*
— Olur mu? Soruya bak sen? Olur mu? Konya'dayken bende iz bırakan çok ilginç şeyler oldu. Orda ilkönce askerliği öğrendim. Tüfek hareketleri, tüfek döndürmeler, müzik eşliğinde yürümeler.

— *Eh, muhafız kıtası ya, her şey törensel olacak...*
— Evet törensel. Tam süslüyüz. Üniformalar, beyaz eşarplar, eldivenler filan. İyi, güzel. Olayı öğrendik. Akşamları da orduevine gidiyorum, yemek yiyorum filan. Ama kimseyle konuşmuyorum. Yok kimse. Bir iki arkadaşım var ama yakın değil.

— *Yıl 1968...*
— 68-69.

— *Yani Türkiye'nin de siyasal alanda çok çalkantılı günleri.*
— Evet, evet. Çok fena. Bu durumda ben askerlik yapıyorum. Düşün. O "Kanlı Pazar" olduydu ya, ben izne gelmiştim İstanbul'a. Yoksa bitirmiş miydim? Tam hatırlayamıyorum.

— *Önemli değil. Peki Mehmet Aksoy'un o yıllarda siyasal olarak, genel bir ilgi duymanın ötesinde, öyle militanca bir duruşu filan yok ama?*
— Yok. Hiçbir şey yok. İşte tam o sırada sonradan benim ikinci eşim olacak hatunla tanıştım.

— *Nerde?*
— Konya'da. Babası asker onun. Albay. Emekli albay. Emekli olunca gelmiş Konya'ya yerleşmiş. İşe bak sen. Kızın kendisi de öğretmen.

— *Mehmet Aksoy da orda yakışıklı bir subay.*
— Elbette.

— *Çok alçakgönüllüsün!*
— Gerçek ama. Öyle. Genellikle yakışıklı sayılıyoruz yani. En azından o tarihte kesin öyle. İşte kız da, adı Serpil, Serpil de benim gibi yalnız takılıyor. Orduevine geliyor o da, kitap okuyor. Ben de kitaba meraklıyım ya böyle tanıştık.

— *Yani albayın kızına "asıldığını" söylemiyorsun...*
— Ben asılabilir miyim? Asılmam, ben kimseye asılamam.

— *Ne demek yani? Gelip kızlar sana mı asılıyor?*
— Yok canıım. Onu demiyorum. Yani bir şeyler oluyor, denk düşüyor işte. Serpil'le bir iki konuştuk. Her gün de ge-

liyor orduevine. Ben de her gün zaten ordayım. Galiba ben ordayım diye daha çok, daha sık gelmeye başladı. Cumartesi, pazar günleri Konya Ebe Okulu'nda hocalık yapıyordu ek olarak. Cumartesi günleri de bayrak çek, bayrak indir törenleri var ya, biz de tören bölüğüyüz ya, biz ordan tam takım, önde bando, arkada biz geçerken, işte silahla marifetler filan gösterirken, ben de takım komutanı asteğmen olarak baştayım ya, tam Ebe Okulu'nun oraya geldik mi, bizim çocuklar sola bakardı. Çünkü solda Ebe Okulu var. Biz geçerken Ebe Okulu'nun bütün kızları dışarı çıkıyorlar, pencerelerden bakıyorlar. Ben erlere "Önünüze bakın" diyorum onlar, "Komutanım seninki, seninki çıktı komutanım" diye cevaplıyorlar. Yani bizim ilişki çoktan duyulmaya başlamış.

— *Yani bir şey oldu, bunların arasında bir ilişki var diye bir dedikodu oldu?*
— Evet, yani aralarında bir şeyler var.

— *Peki takım komutanı, asteğmen Mehmet Aksoy nasıl bir subay? Sert, yufka yürekli, ciddi, samimi, iyi kalpli, asık suratlı?*
— Yoooo. Çocuklarla, erlerle çok samimiyim. Eğitim yaptırıyorum, ama farklı bir eğitim.

— *Eğitim dediğin ne olur ki tören birliğinde? Selam ver, sağa bak, sola bak, rap rap yürü.*
— Yok ama o kadar değil. Şimdi ben takımı alıp götürüyorum. Eğitimde fıkra anlattırıyorum bol bol. Şarkı, türkü söylettiriyorum iyi sesli olanlara. Kendime göre sistem buldum, bölük zıpkın gibi. Sonra bol bol güneş banyosu yaptırıyorum onlara. Mecburi. Bir gün gittik eğitim alanına. "Üstünüzü çıkarın" dedim. Çıkardılar. Hepsini çıkarın. Hepsini çıkardılar. Alt tarafınızı da çıkarın. Alt tarafı da çıkardılar, hepsi donla kaldılar. Bakıyorlar, ne yapıyor bu herif diye. Komutanları emir veriyor, ama emirler alışıldık emirlerden değil. "Yat" dedim. Hoop, herkes yattı. Ben saate baktım. Altı yedi dakika öyle tutacağım bunları.

— *Neden, zulüm olsun diye mi?*
— Yok be, güneş banyosu yaptırıyorum! Onlar sonradan farkına vardılar. Beş dakika geçti. Kalk. Otur. Sırtüstü yat. Sırtüstü yattılar. Yarım yat... Böyle şiş kebap gibi çevire çevire kızarttım bunları bir güzel. Bir ay sonra bunlar bronz oldu. Kemik gibi, çelik gibi oldular. Ayrıca düşman gözetleme numaraları yaptırıyorum. Bizim yüzbaşıyı düşman ilan ettik. Nöbetçiler koydum. Yüzbaşı nerden geliyor, şu anda nerde filan. Aslında biz oyun oynuyoruz, normal eğitim yapmıyoruz. Nöbetçiler haber veriyor: "Düşman gözüktüüüü." Böyle biraz matrak bir askerlik yaptırıyorum çocuklara. Ama tören yürüyüşünde "Ayakları kaldır" dediğim zaman, ayaklar havaya öyle çıkıyor ki, emin ol, yüzbaşı değil, general bile yürütemez onları öyle. Beni çok seviyorlar.

— *Yani klasik bir subay değilsin...*
— Tabii canım. Geceleri koğuşa gidiyorum. Onlarla konuşuyorum. Bazen er koğuşunda yatıyorum. Bir gün bir astsubay çavuş geldi. Bağırdı, "Kalkın ulan pezevenkler" filan. Palaskayı çıkarmış, kalkmayanlara vuruyor. Bana geldi. "Kalk ulan daha ne yatıyorsun sen!" Şaaaaaak!.. bir palaska geçirdi. Ben kaldırdım kafayı. Aaaaa teğmen! Herif sapsarı kesildi. Bütün bölüklere rezil oldu.

— *Peki o sırada aşk da ilerlemeye başladı?..*
— Bu sırada aşk devam ediyor. Ben de askerlikle işimi halletmeye başladım.

— *Ne demek "askerlikle işimi halletmeye başladım?"*

KLOZET KAPAĞINDAKİ HEYKEL

— Yani canım sıkılmaya başladı artık. Fazla iş, fazla eğitim. Heykel yok. İçimde heykel yapma isteği kabardıkça kabardı. Bütün dertlerin üstüne çıkmaya başladı heykel. Ne yapalım?

Ben şimdi orduevinde bir odada kalıyorum ya, uygun bir çamur buldum. Odanın tuvalet kapağının üstünde heykel yaptım.

— *Klozetin kapağının...*
— Üstünde... Klozetin kapağının üstüne çamuru yığdım. Orda güzel bir Atatürk heykeli yaptım. Ben bunu Kurmay Başkanı'na götüreceğim.

— *Bildiğimiz Atatürk heykellerinden farkı var mıydı?*
— Var tabii. Kurtuluş Savaşı'na değiniliyor. Öyle bir Atatürk.

— *Yani büst değil.*
— Büst değil. Bayağı heykel yahu!

— *Ölçüleri ne?*
— Şöyle 40 santimlik bir heykel yaptım. Ama onu büyütmek istiyorum. Büyük bir heykel yapmak istiyorum. Çünkü orduevinin olduğu yerde, Alaaddin Tepesi'nde Atatürk heykeli yok. Kendi kendime "Buraya bir heykel dikilmeli" dedim. O sırada da Kenan Evren gelmiş. İkinci Ordu Kurmay Başkanı. Ben aldım heykeli, bir torbaya koydum, gittim Kurmay Başkanı'nın oraya. Emir subayı albay, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. "Ben" dedim, "Kurmay Başkanı'nı göreceğim." Güldü, "Her gelen öyle Kurmay Başkanı'nı göreceğim deyince görebilir mi? Dur bakalım hele" dedi.

— *Daha bilmiyor heykel getirdiğini...*
— Yok canım hiç kimsenin bir şey bildiği yok. "Ne oldu, ne için görüşeceksin?" "Ben" dedim, "heykel yaptım. Heykeli getirdim." Adam şaşırdı. "Allah allah" dedi, "Dur bir dakika sen." Gitti içeri sordu. "Gelsin" demiş Evren Paşa. Ben böylece doğrudan Kurmay Başkanı'nın karşısına çıktım arkadaş. İyi mi?

— *Evren'in karşısına?*
— Evet Evren'in karşısına. Öyle bakıyor bana. Baktı, baktı.

Ben de baktım. Önünde *Cumhuriyet* gazetesi. "Ooooo" dedim, "Bu adam iyi bir adama benziyor." Şöyle kaşını kaldırdı. Ses tonundan bozuk çaldığı anlaşılıyor. Ayağıma falan bakıyormuş meğer. Tabii bende heyecandan esas duruş filan yok. Çıkardım heykeli, masasının üstüne koydum. Geri çıktım. Hazır olda duruyorum. Adam baktı, baktı. "Bunu sen mi yaptın?" diye sordu. "Ben yaptım." "Sen nesin?" "Ben heykeltıraşım, Akademi mezunuyum. Alaaddin Tepesi'ndeki yerde bir heykel yok. Oraya bir Atatürk heykeli yapmak gerekiyor bence" dedim. "Bunu ben yapabilirim" diye ekledim. "Öyle mi, peki nasıl olacak bu" diye sordu. "Benim bir atölyem olacak. Bir atölye vereceksiniz bana. Çamur vereceksiniz. Bir iki tane er vereceksiniz. Heykeli yapacağım." Biraz düşündü. "Tamam" dedi, "sen git." Döndük gittik. Heykel orda, masasında kaldı galiba. Ertesi gün beni bir albay çağırdı. Atölye için yer gösteriyor bana. "Burası iyi mi, burası uygun mu," bilmem ne. Ben beğendim bir yer. Adam verdiler, gittim çamur buldum.

— *Çamur aranır mı?*
— Tabii tabii. Kil çamuru o. Kil çamur bulacaksın. İşte iyicene yoğrulacak, hazır hale gelecek. Ben çalışmaya başladım. 9'da, 10'da geliyorum, geceleri 12'ye kadar çalışıyorum. Asker yardımcılarım var iki tane.

— *Ama onların heykel eğitimi yok...*
— Yok. Onlar çamur hazırlıyorlar. Çamuru veriyorlar elime, ben heykel yapıyorum. Onlar çırak, kaldır, indir, şunu koy, bunu koy falan. Konuşuyoruz, çalışıyoruz. Bir gün albay geldi. "Sen" dedi "talime gelmiyorsun. Sabah yoklamaya çıkmıyorsun. Bundan sonra sabah 6'da kalkacaksın. Yoklamaya çıkacaksın. Ondan sonra atölyeye gideceksin." Ben "Yapmam. Yoklamaya gitmem" dedim. Adam şaşırdı. "Nasıl olur, emir veriyorum sana. Emir bu" dedi. Ben "Ya askerlik yaparım, ya sanatçılık. İkisini birden yapmam" dedim, "ikisi birbirine karışmaz, askerlik benim hayal gücümü engelliyor, ilhamımı bozuyor."

— *Atıyor musun, doğru mu?*
— Atıyorum tabii. 6,5'ta kalkacaksın da, yoklamaya geleceksin de... Sıkılıyorum. Ben olmaz diyorum, o olur. Olur, olmaz, olur, olmaz. Çok kızdı. Gitmiş Kurmay Başkanı'na, Evren'e. O da "Yahu" demiş, "sen ne diyorsun, onlar sanatçı. Ayrıca ben gittim, gece saat 12'de oraya baktım, çalışıyorlardı." Hakikaten de çalışıyorduk. Demek pencereden bakmış. "Sen onları rahat bırak" demiş, "onların ne zaman çalışacağı belli olmaz. Sanatçı onlar." Adamda anlayış var yani! Biz de böylece müsaadeyi aldık. Artık bana kimse karışmıyor. Ne yoklama, ne talim.

— *Sadece heykel?*
— Evet, sadece heykel çalışıyorum. Askerlikle ilişkim, yemekhaneye gitmekten ibaret. Şimdi, yemeğe gidiyorum öğlenleri. Askerlikte yemekhaneye girilir girilmez selam verilir. Ben o iş elbiseleriyle toz içindeyim. Alçılar malçılar bilmem ne...

— *Ama askeri elbise var...*
— Askeri elbise tabii ki. Ama toz içinde. Gidiyorum, bir selam çakıyorum, bir toz bulutu çıkıyor benden ki... Bir, iki, derken bir gün ordaki görevli subay, binbaşıydı galiba, geldi, "Teğmenim siz selam vermeseniz de olur" dedi.

— *Niye?*
— Adam tozdan korunuyor. Bir toz bulutu çıkıyor ki... Ben selam verdim mi, ortalığı titretiyorum. Küüt, bir vuruyorum bacakları, bir çarpıyorum postalları. Böylece boşa, havaya selam atmaktan da kurtulduk. Yalnız benim bölük komutanım olan yüzbaşı beni tatbikata göndermek istiyor. Neymiş, ben bölüğün başında olacakmışım. Bölüğü tatbikata ben götürecekmişim. Beni çağırdı. Ben, "Benim atölyem var" dedim, "gelemem." Adam beni hiç sevmiyor. Ben de onu sevmiyorum. Askerlere tokat mokat atıyor, askerleri dövüyordu.

— *Tipik asker...*
— Tipik askerdi yani. Acayip sorular soruyor: Nerelisin? Aydınlı. Demek Aydınlısın. Aydınlı piçi seni. İzmirlisin, İstanbullusun, Bursalısın, herkese bir şey uydurmuş soruyor, ardından basıyor tokadı. Beni sevmiyor ya tatbikata götürecek şimdi. "Tamam" dedim, "olur." Biliyorum ki Evren Paşa tatbikata gidenleri, bizim muhafız bölüğünü teftiş edecek. Teftiş başladı. Ben karar vermişim, ne yapılmayacaksa, hepsini yapacağım. Esas duruştan başladı. Benim esas duruş berbat. Esas duruşta baktı böyle gözüme, "Adımlarını düzelt" dedi, ben de düzeltir gibi yaptım, ama duruş yine berbat. Ardından "Bana manga komutanını çağır" dedi. Ben "Gel çocuğum sen" falan dedim. "Adı yok mu onun?" diyor. Ben de çavuşa dönüp, "Adın ne senin?" diye soruyorum. Aslında iyi biliyorum. Pek sevdiğim bir çavuş. Bir erin önüne geldik. Erin sırtında çantası. Evren bana "Sırt torbasının içinde ne var?" diye sordu. Ben "Peksimet vaaaar, battaniye vaaaar, sonra kazma-kürek olması lazım, sonraaaa belki de şey vardır..." Laflar aynen böyle. Yani şu olabilir, bu olması lazım gibi. Bölük komutanını çağırdılar. Adam koştura koştura geldi, bir çakıldı, bir selam verdi. Evren, "Bu teğmeni" dedi, "sen bölüğün başına mı getirdin?"

— *Evren seni hatırlamadı mı? Hani heykeltıraş olarak...*
— Hatırlamaz mı, hatırladı tabii. Yüzbaşıya döndü, "Sen bu adamı gönderiyorsun. Bölüğü tanımıyor, manga komutanını bilmiyor, takım komutanı kim bilmiyor, sırt çantasında ne var onu bilmiyor. Bu adamı nasıl gönderiyorsun be" dedi.

— *Senin planın bu muydu?*
— Tabii. Ben istemiyorum gitmek. Ne gideceğim! Heykel yapıyorum ben. Yüzbaşı morardı tabii. Kurmay Başkanı yerine gitti, önünden tören geçişi yapılacak. Yüzbaşı bölüğe emir verdi. Bölük yürüyecek. Tören yürüyüşü. "Sağa dön!" Bölük döndü. "Uygun adım marş!" I-ıh, bölük yürümüyor.

— *Hadi senin acemi numaranı anladık da bölük niye yürümüyor?*
— Bölük beni tutuyor. Yüzbaşıya kızgın hepsi. İntikam alıyorlar.

— *Yani bölük hareket mi etmiyor?*
— Kötü yürüyorlar. Çok kötü. Rezillik. Adam bağırıyor "Kaldırın ayaklarınızı, pezevenkler." Yok. Kaldırmıyorlar. Yüzbaşı "Bölük dur!" dedi. Durdular. Bana döndü "Al götür bu herifleri. Sen yürüt şunları." Ben "Marş!" deyince ayaklar bir kalktı, bir indi, bir kalktı bir indi. Toz bulutu çıkarıyorlar. İnanamazsın, böyle "güm, güm, güm!.." İçimden "Yüzbaşı, işte sana esaslı bir kazık!" dedim.

— *Peki tatbikata gitmekten böylece kurtuldun mu?*
— Kurtuldum ve heykele devam ettim. Heykeli bitirdim. Şimdi benim birkaç askerlik hikâyesi daha anlatmam lazım, askerlik hikâyesi beşten önce bitmez.

— *Hikâyelerin içinde heykel var mı?*
— Yok.

— *Öyleyse askerlik hikâyesi yeter. Biz gelelim yeni aşkına...*
— Hay Allah... İyi peki gelelim. Şimdi ben bu arada eve çıktım. Bir odalı bir ev buldum, eve çıktım. Serpil'le buluşuyoruz, gidip geliyoruz. İlişkimiz gelişiyor.

— *Yani karşılıklı aşk ilan edilmiş vaziyette mi?*
— Tam değil. Belli bir şeyler oldu aramızda ama açıkça söylenmiş bir söz yok. Buluşuyoruz, konuşuyoruz. Çok konuşuyoruz. Yavaş yavaş konuşmalar derinleşti. O kendi hikâyesini anlattı, ben kendi hikâyemi anlattım.

— *Göksu'daki ağacın altı olmadı daha ama?*
— Ağacın altı? Haaaaa. Yok. O henüz yok. Ağaç altı bulamadık. Konya'da ağaç kıt ya.

— *Evet, bozkır.*
— Bozkır bozkır. Uygun ağaç yoktu. Ama uzun, güzel sohbetler oluyordu. Bir gün bu geldi, "Ben" dedi, "bir hafta izne çıkıyorum. Doğu gezisi yapacağım. Burdan bineceğim trene. Erzurum, Erzincan, Kars, öyle gideceğim."

— *Tek başına?*
— Evet. "Van, Kars... Taaa Artvin'e kadar gideceğim" dedi. Ordan geri dönecek Ankara'ya. Böyle gezmek isterdi kendi başına. Cesur bir kadındı. Ayrıca onun önemli bir özelliği de var. Sosyalist. Sosyalizme angaje. Bütün klasikleri okumuş ve devrimci. İşçi Partili.

— *Politik olarak senden önde yani?*

KENAN EVREN'İN ENİŞTESİ: MEHMET AKSOY

— Benden çok ama çok önde. İşçi Partisi'nin o güler yüzlü sosyalizm, komünizm, parti, Troçkizm gibi tartışma konularını iyi biliyor; benimle bunları konuşuyor. Konuşmaları hep o yönlere çekiyor.

— *O Doğu Anadolu gezisi ne oldu? Yaptı mı?*
— İşte öyle bir haber verdi bana. Üç gün önce mi ne söyledi hem de. Cuma günü trenle, Konya'dan yola çıkacak. Ben artık iyiden iyiye tutulmaktayım kıza. Ayrıca birbirimize alıştık. Kendimizle ilgili çok şeyler anlattık. Çok sağlam bir sempati var aramızda. Ama hiçbir böyle dokunma filan, hayır. Bir şey yok. Bir temas yok. Ama ilişkimiz yine de çok hoş.

— *Yani ben seni seviyorum, sen beni seviyorsun filan konuşulmadı daha?..*
— Yok, hiçbir şey yok ortada. Ama her şey de belli aslında.

Birbirimizi her gün görüyoruz. Herkes bunun farkında. Adımız çıktı, bunlar sevgili diye.

— *Albay baba da farkında mı?*
— Farkında oldu. Hem de nasıl? Kenan Evren bile duymuş. Daha sonra anlaşıldı bu. Çünkü bana "Enişte dikkat et" falan gibi bir şeyler söyledi. Enişte olduk yani. Çünkü Serpil'in babası, zamanında Kenan Evren'in komutanıymış. Neyse, kız gidecek Doğu'ya. Ben de onunla gitmek istiyorum. Kız gidecek, ben niye gitmeyeyim? O trene binip alıp başını gidiyor. Hay Allah. "Ben" dedim, "Kenan Evren'e çıkayım, izin isteyeyim." Kenan Evren'e gidip izin isteyeceğim. Ee durup dururken izin nasıl istenir bilmiyorum, ama isteyeceğim. Verir, diye düşünüyorum. Serpil'in yola çıkmasından bir gün önce gittim yaverinin yanına, "Albayım, ben Kurmay Başkanı'na çıkmak istiyorum." "Ne olacak?" dedi. "Ben" dedim, "izin istiyorum." Albay gitti içeri sordu. Evren "Gelsin" demiş. "Komutanım, benim izne çıkmam lazım. Çok şahsi, çok özel sebeplerim var. Muhakkak izne çıkmam lazım." "Ne oldu. Ailevi bir mesele mi?" "Evet" dedim. Başka ne diyebilirim ki? Şöyle baktı. "Git" dedi, "izinlisin." Ben yirmi dakikada, bir haftalık izin kâğıdını kaptım. Nasıl seviniyorum biliyor musun? Ertesi gün kız yola çıkacak, trende beni görecek. Allaaaah, müthiş bir sürpriz. Hakikaten de öyle oldu. Trene bindi o. Ardından kompartımana ben geldim. Onu uğurlamaya geldim sandı. Dedim "Ben de geliyorum." "Ama sen askersin, nasıl gelebilirsin?" filan dedi. "Geliyorum ya ötesini boş ver sen" dedim. Yolculuk böyle başladı.

— *İkiniz. Baş başa.*
— Yok. Onun bir öğrencisi de vardı yanında. Bir kız. Üçümüz gidiyoruz trende. Çok güzel bir seyahat yaptık. Erzincan, Erzurum...

— *Geceleri birlikte mi kalıyorsunuz?*
— Yok canım. Zaten uyunmuyor ki. Yataklı falan değil.

— *Siz hep trende misiniz?*
— Trendeyiz hep.

— *Yani diyelim Erzincan'dasınız ve otele filan gitmiyorsunuz?*
— Yok. Nerde durduk bilmiyorum, Van mıydı, Artvin miydi, bir yerlerde bir otele gittik. Otelde öyle üç kişilik bir odada kaldık galiba.

— *Üç kişi?*
— Evet. Üçümüz bir odaya girdik, uyuduk. Yani saflık var ya saflık. Olumlu anlamda saflıktan söz ediyorum. Saf, temiz. Trende bir öpüşme falan oldu. Ama o kadar. Ondan sonrası heyecan, çok hoş duygular, doğa, yıldızlar, aşk, romantizm. Yani ne varsa, hepsi vardı. Güzeldi. Çok güzeldi. Taa Artvin'e kadar çıktık. Artvin'e otobüsle gittik tabii. Ardından Hopa'ya çıktık. Ordan döndük Ankara'ya. Ankara'dan da Konya'ya. Artık askerlik bitiyor. Bu arada heykeli de bitirdim.

— *Heykel dikildi mi yerine?*
— Ben heykeli askerliğimin son gününde bitirdim. Son güne kadar heykel yaptım. Son olarak betona döktük ve orda bıraktım, Kenan Evren'e çıktım, "Heykel tamam komutanım" dedim. O da bana "Ben bu heykeli burda bırakmam" dedi. O sırada terfi edip Malatya'ya tayin olmuştu. "Ben bunlara bırakmam bu heykeli" dedi. Bu lafı unutmuyorum. Bu Kenan Evren hikâyesini anlatmak istiyorum. Konya'da onunla böyle bir ilişkimiz oldu. "Ben bunlara bırakmam" diyor. Bu laflarına filan bakıp bu Kenan Evren gericiliğe karşı, Atatürkçü bir adam diye düşünüyorum. Hep o imajı veriyordu bana o sıralar. Gazete okuyor ve okuduğu gazete *Cumhuriyet* gazetesi. Kaç defa elinde *Cumhuriyet*'i gördüm. Böyle hoş bir ilişki var aramızda. Ben askerliği bitirdim. Serpil de benimle geldi. İstanbul'a geldim. Akademi'de asistan oldum. Genelkurmay Başkanı'ndan eve bayram tebriği geldi. Cumhuriyet bayramı tebriği.

— *Niçin?*
— Tebrik Kenan Evren'den geliyor. Beni tanıyor ya.

— *Haaaa, Genelkurmay Başkanı olmuştu artık.*
— Tabii olmuştu, Genelkurmay Başkanı olmuştu.

— *Yıl?*
— 78-79.

— *Hayır, senin askerliğin bitişi?*

KENAN EVREN VE KALPAKLI ATATÜRK

— 69-70. Kenan Evren'e dönmek istiyorum. 1979'daydı. Ben yurtdışına gitmiş gelmişim. Akademi'de öğretim görevlisiyim. Meclisin önüne dikilecek bir Atatürk heykeli yarışması açıldı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önüne bir anıt dikilecek. Büyük bir yarışma bu ve Türkiye'deki bütün heykeltıraşlar, mimarlar katıldı. İki yüzden fazla proje verildi.

— *Yüksek bir katılım mı demek bu?*
— Evet. Çok yüksek. Ödüller de çok yüksekti zaten. Bir de çok büyük bir onur bu. Ben de girdim. İki aşamalı bir yarışmaydı. İlk aşamaya herkes katılabiliyor, herkese açık. Ardından bunlar arasından yedi kişi seçilecek. Bu yedi kişi açık adlarıyla birbirleriyle yarışacaklar. Projeyi nasıl gerçekleştireceklerini, hangi materyali kullanacaklarını anlatacaklar. Yani ilk eleme fikir yarışması gibi. Projenin genel fikri. Hani konsepti denir ya öyle. Ben o yediden biri oldum. Bu yedi kişi içinde Hüseyin Gezer, Şadi Çalık, Ali Teoman Germaner, Tamer Başoğlu, Haluk Tezener, Hüseyin Anka var. İkisi benim hocam zaten.

— *Biri Şadi Çalık. Öteki?*
— Hüseyin Gezer. Bunların arasında girdim yarışmaya. Ya-

rışma Büyük Millet Meclisi'nin o büyük salonunda oluyor. Yarışmanın son bölümü yani. Karar verilecek. Orda ben birinci ilan edildim. Yedi kişi arasında jüri beni birinci seçti.

— *Ve bu ilan edildi...*

— Ah işte burası çok matrak ve çok rezil bir hikâyedir. Şimdi o günlerde ben İstanbul'dayım. Arnavutköy'de. Tabii yarışmanın sonucunu çok merak ediyorum. Kazanmak büyük onur. Büyük Millet Meclisi'nin önüne bir heykel çakacaksın. Az şey mi? Üstelik heykelime hem çok güveniyorum, hem de çok beğeniyorum. Bir gün Arnavutköy'de arkadaşlarla balığa çıktık. Bir kayık aldık çıktık. Balık tuttuk muttuk. Döndük. Tam karaya çıkıyorum, "Seni bir polis arıyor" dediler. Haydaaa... Türkiye'nin en çalkantılı, kanlı günleri. Polis beni niye arasın? Ama yapılacak bir şey yok. Üstümde mayo, elimde balık torbası, çapari oltalarım filan... O sırada polise, benim balıkta olduğumu söylemişler, o da kıyıya gelmiş. Polis geldi, bana yaklaştı. Ben gerginim tabii. Ama adam birden elime hamle etti...

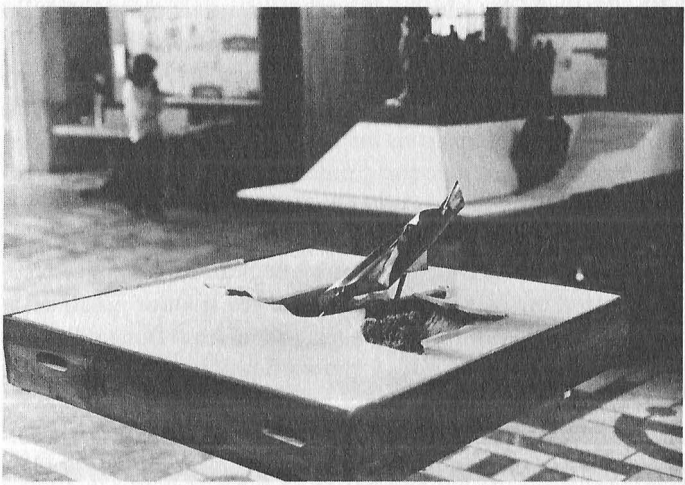
— *Tutacak?*

— Hayır, öpecek. Sarıldı elime, "Hocam tebrik ederim. Çok tebrik ederim sizi" dedi. Ben ne olduğunu anlamadım daha. O müjdeyi verdi. TBMM'ye dikilecek heykel yarışmasında jüri benim heykelimi seçmiş. Dolmabahçe Sarayı'ndan Arnavutköy Karakolu'na telefon edip haber vermişler. Beni bulmak istiyorlar, çünkü akşama televizyonda yayına filan çıkmam gerekiyor... Arnavutköy Karakolu'ndan gelen polis memuru müjdeyi verince ben adama bir sarıldım, şöyle bir döndürdüm keyifle. Sonra onu da alıp eve gittik. Adama ikramlar filan. O "İçmem, vazife başındayım" filan dediyse de birayı tutuşturduk eline. Tam o sırada haberler başladı. Hepimiz heyecanla bekliyoruz. Bizim haber verilince bir kez daha havaya fırlayıp sevineceğiz. Ama o da ne, sonuç açıklandı ve Hüseyin Gezer birinci ilan edildi. Ben ikinci olmuşum. Kalakaldık tabii...

— *Polis memuru söyleneni yanlış mı anlamış?*
— Yok canım. O dosdoğru anlamış da, o birkaç saat içinde jürinin ilk kararı değiştirilmiş. Yani değiştirtilmiş...

— *Kim değiştirtir jüri kararını?..*
— Kim değiştirir? Şimdi yarışmanın bir de onur jürisi var. Son kararı onlar vereceklermiş. Bu jüride o zamanki TBMM Başkanı Cahit Karakaş var, bir yüksek politikacı var ve bir de Kenan Evren var. Kenan Evren o sırada Genelkurmay Başkanı ya.

— *Jüri, bu üç kişilik bir onur jürisi yani.*
— Evet, üç kişi. Onur jürisi. Onlar karar veriyorlar. Bakıyorlar "Bu heykel birinci seçilmiş ama olmaz. Bu olmaz. Bu komünist işi" diyorlar. "Bu olmaz" diyorlar, "Çünkü bak Ata-

Türkiye Büyük Millet Meclisi önüne dikilecek heykel için açılan büyük yarışmada finale kalan yedi heykel arasından Mehmet Aksoy'un bu maketi "sanat jürisi"nin oybirliği ile büyük ödülü kazandı. Ancak "siyasal jüri" tarafından "Kalpaklı Atatürk komünist işidir" yargısı ile reddedildi. Heykel, yarışmanın sanat birincisi ilan edildi ama TBMM önüne sıradan bir Atatürk heykeli dikildi.

türk'ü kalpaklı yapmış." Çok ilginç değil mi? 79'larda kalpaklı Atatürk komünist işi oluyordu.

— *Tek bir Atatürk heykeli miydi senin projen?*
— Hayır, hayır. Olur mu? Anlatması zor. Emperyalist ağı parçalayan bir bayrak. Heykel milli mücadeleyi anlatıyor. Bir tavan yapmışım. Tavanı parçalayan bir bayrak çıkmış. Altta insanlar yürüyor. Bir çatlak açılmış. Küçük bir çatlak büyüyerek gidiyor. Rölyefler giderek heykelleşiyor. Üç boyut kazanıyor ve ışığa doğru gidiyorlar. Heykelin içine girdiğinde bir ışık izi görüyorsun zaten. O çatlağın izini görüyorsun. Üç tane kolon üstüne... Ve bayrak tavanı patlatıp yukarı çıkmış.

— *Mustafa Kemal?*
— Mustafa Kemal onların içinde. Orduyu teftiş ederken. Neyse. Heykel anlatılmaz ki. Heykel görülür. Fikir şuydu, ana fikir: Büyük Millet Meclisi, Kurtuluş Savaşı'yla oluşmuştur. Bu hatırlanmalıdır. Hep hatırlanmalıdır. Cumhuriyet böyle kurulmuştur. Bu Cumhuriyet'in temelinde Kurtuluş Savaşı var. Kurtuluş Savaşı'ndan ayrı bir Türkiye Cumhuriyeti, bir Büyük Millet Meclisi olamaz ve bu hep hatırlanmalıdır. Heykelin ana fikri bu. Bence fikir çok güzeldi ve heykel çok çağdaştı. Yapılan bütün Atatürk heykellerine de bir karşı çıkıştı. Hani bir kaide üstündeki klasik bir Atatürk heykeli vardır ya. Eliyle bir yeri gösterir filan. Öyle bir Atatürk değildi. Bir anlam taşıyordu. Heykel bir olay anlatıyordu. Gel gör ki onur jürisindekiler "Bu heykel güzel. Ama olmaz" demişler. "Olmaz!"

— *Evren'in katkısı ne bu kararda?*
— Bunu diyen o be! "Kalpaklı Atatürk komünist işidir. Olmaz" diyen Evren'in ta kendisi. Benim adımı biliyor; beni de tanıyor aslında. Ulan eniştelik var ortada bir de.

— *Tamam ama Mehmet Aksoy'un Konya'daki askerlik döneminde "Mehmet solcudur" diye bir not da yok.*
— Yok tabii. Ben Evren'i anlatıyorum. Belki ben onu yanlış

değerlendirdim, o hep böyleydi ya da değişti. Bilemiyorum. Ama kalpaklı Atatürk'e komünist işi diyen bir kafa işte. Neyse jüri üstünde, yani asıl jüri üstünde baskı kuruluyor. Resmen tek tek konuşuluyor jüri üyeleriyle, "Kazanan bu heykel olmayacak!" diyorlar.

— *Sonunda ne oldu?*
— Ne olacak, rezillik oldu. Jüri beni sanatsal birinci ilan etti ama Meclis'in önüne başka bir heykel dikildi. Hüseyin Gezer'in yaptığı sıradan bir Atatürk heykeli.

— *Haydi yine Mehmet Aksoy'un yaşamöyküsüne dönelim: Askerlik bitti, aşk iyice alevlenmiş...*
— Evet. Serpil'le beraber İstanbul'a geldik.

— *İstifa mı etti öğretmenlikten?*
— Hatırlamıyorum. Tatile mi denk geldi ne? Ya da izin mi almıştı?.. Hatırlamıyorum. Bildiğim, birlikte İstanbul'a geldik. Tabii önce bir balayı yaptık.

İKİNCİ EVLİLİK

— *Resmen nikâhlanmış mıydınız?*
— Yok. O da istemiyordu. O solcuydu. İyi solcuydu. Sıkı solcu yani. Nikâha falan inanmazdı. Bal gibi nikâhsız da birlikte yaşanabilir. Madem her şeye karşıyız, nikâha da karşıyız gibi bir eğilimi vardı yani.

— *Bu onun fikri?*
— Onun fikri.

— *Mehmet Aksoy da benimsiyor mu bunu?*
— Ben benimsemiyorum. Yani köylüyüm o konularda da. Tabii "köylüydüm" demek daha doğru olacak. Ama daha sonra yine de nikâhlanmak zorunda kaldık. Çünkü annesi

babası vardı. Sanki kızları kaçmış; askerden bir adam gelmiş, kızı kaçırmış gibi oldu. Albayın prestiji falan yani. Baktım adam her gün gelip gidiyor, görüşüyoruz. Sıkıntılı bir durum yani. "Biz en iyisi evlenelim" dedim, "Bu böyle olmayacak."

— *Yani?*
— Evlendik tabii. İki şahit bulduk, nikâhı kıydırdık. Törensiz filan. Maksat albayın onurunu kurtarmak değil mi?

— *Bu defa düğün yapmadınız...*
— Hayır. Düğün yapmadık bu sefer. Çünkü artık sosyalist fikirlerimiz var, önemsemiyoruz öyle seremonileri falan. Önemsememekten de öte reddediyoruz.

— *Peki İstanbul'a geldiniz, bir ev tuttunuz...*
— Evet. O sırada Devlet Heykel Sergisi'nden bir ödül kazanmıştım. Ayrıca askerlik sırasında da İstanbul'a kaçıp bir horoz heykeli yapmıştım. Yani biraz paramız vardı. Biraz sonra da asistan oldum Akademi'ye. Hocam, Şadi Çalık yani, beni Akademi'ye almak istiyordu. Akademi'ye faydalı olacağımı düşünüyordu. Müracaat etmemi istedi. Başvurdum. Hemen değerlendirdiler.

— *Yani askerlik bitti. Yeni bir evlilik var ve iş arama sorunu çıkmadan asistan oldun ve...*
— Ve böylece devlet memuru oldum. Ben devlet memuru olduğumun farkında bile değilim. Öyle bir zihniyet olmadığı için. Bak hocada da yoktu böyle bir zihniyet, böyle bir tavır. Yani memur zihniyeti bana da, hocama da hiç bulaşmadı.

— *Peki, bizim bilmediğimiz bir dünya bu. Şimdi bir heykeltıraş Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne asistan olunca, artık işi öğrenci yetiştirmek midir, heykel yapmak mı?*
— Hocaya yardım etmek, öğrenci yetiştirmek... Heykel yapma olanakların kısıtlı. Çünkü atölyen yok. Orda burda çalışabilirsin. Atölye hocanın atölyesi. Akademi'de böyle bir

açmaz vardı. Çok kötü bir şeydir bu. Bak, yurtdışına gidip döndükten sonra, 78'de, tekrar öğretim görevlisi olarak Akademi'ye girdiğimde atölye istedim. Küçücük bir atölye verdiler. Taş atölyesi. Taşla çalışan heykeltıraşa küçük atölye yetmez ki. Ben sonra onu yan tarafından açtım, koridora yayıldım. Yani sarktım, genişledim. Ama bu 78'de böyle oldu. Oysa ilk asistanlığımda hiç çalışamıyordum. Evde küçük heykeller yapıyordum kendi kendime. Ama zaten bu asistanlık dönemi çok sürmedi. Bir sene kadar devam etti. Arkasından yurtdışı sınavları açıldı. Karar vermem lazım. Bu sınavlara gireyim mi, girmeyeyim mi?.. İşte asistan olmuşun. Ya akademik kariyer yapacaksın ya da yurtdışına gidecek, yeniden öğrenciliğe başlayacaksın. Zor bir karardı benim için.

— *Hocanın eğilimi neydi?*
— Sen bilirsin dedi. "Ne istiyorsun?" diye sordu bana. Karım da "Önce kendin ne yapmak istiyorsun? Bunun kararını ver" dedi. Ben görmek istiyorum; yani yurtdışını görmek istiyorum. Oralardaki anıtları, heykelleri gözle görmek istiyorum. Çok merak ediyordum gerçekten. Şimdi geriye baktığım zaman şunu görüyorum: Bu öğrenime doymamış bir halim vardı benim. Daha öğrenmek ihtiyacındaydım. Çok eksiğim var gibi geliyordu bana ki doğruydu. Çok eksiğim vardı.

— *Ama şu âna kadarki konuşmalarımızda, ilkokuldan beri okuldan öğrendiklerinin sana bir şey katıp katmadığı konusunda "Yooo, fazla bir şey katmadı" demeyi tercih ettin hep.*
— Evet.

— *Buna rağmen yurtdışına çıkmak, bir şeyler görmek, kendini eksik bulmak...*
— Yani yurtdışı benim için kitaplarda görünenden, basılandan çok daha önemliydi. Bunun bir büyüsü var. Gidecek, yerinde göreceksin. Mesela Michelangelo'yu göreceksin. Şimdi onun heykellerini yerinde görmek, dokunmak o heykele başka bir şey. Fotoğraf bunu hiçbir zaman vermeyecek tabii ki.

— *Bunu biraz anlatır mısın? Bizlerin, örneğin bir Michelangelo heykeline bakışı ile bir heykeltıraşın bakışı...*
— Farklıdır tabii. Tabii ki çok farklıdır. Senin dikkat edeceğin şeyler başkadır; çünkü merak ettiğin şeyler başkadır. Benimkilerse çok daha başkadır. Bakışlarımızın, meraklarımızın bazıları çakışabilir. Ama onun üstüne çıkan yanlar var. Malzeme kullanımı, teknik birtakım hareketler, ışık gölge oyunları, figürün kavranışı ve ordaki o cazibe... Başka bir cazibedir. Kendi aşamalarını ölçersin. Uzaktan bakıyorsun. Sonra yandan. Sonra bir başka yönden, bir başka açıdan. Her taraftan... Dönüp duruyorsun heykelin çevresinde.

— *Bu amaçla yurtdışına çıkmak, heykel klasiklerini kendin görmek istedin...*
— Bu da gerçekten büyük bir ihtiyaçmış. Çok doğru bir karar vermişim. Bu kararıma çok memnun oldum sonradan. Akademilerde, hatta yurtdışındaki okullarda pek bir şey öğrendiğimi söyleyemem. Burdaki akademinin üstüne pek çıkamadım. Yani bizim o zamanki Güzel Sanatlar Akademisi'nin düzeyini, örneğin Berlin Akademisi'yle aynı tutuyorum. Aynıydı evet. Daha da iyiydi belki.

— *Bir ara soru, heykel eğitimi, öğrenimi üstüne bir soru: Sen öğretmen olsaydın, ki öğretmen de oldun daha sonra; gerek Berlin, gerek Londra, gerek İstanbul'daki akademilerin öğrencilere öğrettiklerinden daha fazlasını öğretebilir miydin? Yani bozukluk nerde? Yoksa akademiler genel olarak öğretemez mi? Konuşmalarımızdan sende böyle bir yargı var gibi geldi bana.*

AKADEMİLERE GEREK VAR MI?

— Güzel soru. Çok da baba, çok da can alıcı bir soru. Çok önemli bir soru. Bunun bir ucu "Okullara, akademilere ne gerek var"a uzanıyor.

— *Yok mu?*
— Yok tabii. Ya da yok gibi. Yani okula ne gerek var aslında. Bu iş usta çırak işidir, orda öğrenilir. Ötesi palavradır. Gerçi ben tam da böyle düşünmüyorum. Usta çırak ilişkisi. Tamam, eyvallah. Bu çok önemli. Ama tecrübelerle sabit oldu ki orda da bir sorun var. Şimdi o çırağı seçmek çok zor. Seçtiğin çırak tam da o kişi mi, olması gereken kişi mi? Yüz öğrenci var diyelim Akademi'de, heykel bölümünde. Tesadüflerle diyelim birileri senin çırağın oluyor. Ama öyle bir kişi ya da üç kişi neyse... Onlar senin ne anlattığını çok iyi anlayabilirler. Yani ikilemezsin lafı. Lafı bir kere söylersin, ikinciye gerek kalmaz. Bak, Akademi'den bir kişi de çıkabilir on sene içinde, bir tek kişi.

— *Geri kalan doksan dokuz kişi ne olacak? Akademiye heykel öğrenmeye girmiş doksan dokuz öğrenci?*
— Onlar. Onlara da aynı şeyleri söylüyorsun. Biri alıyor hocanın verdiğini, ötekiler alamıyor. Ne yapacaksın? Yapacak bir şey yok. Yani eğitimin düzeyi çok önemli. Ne öğrettiğin çok önemli bence. Akademilerde eksik olan bence bu. Bir de bizde hocaların tavrı.

— *Kötü mü?*
— İyi mi? Nasıl iyi olsun? Akademi'de çalışılmıyor. Hocaların atölyeleri yok örneğin. Hoca okula sanki çay kahve içmeye geliyor gibi. Memur gibi yani.

— *Berlin'de de mi öyle?*
— Hayır Berlin'de öyle değil. Burda, bizde, hocalar memurlaşıyorlar. İstanbul'da hocaların atölyesi yok. Çalışmıyorlar. Hocaların yaptığı işleri okulda göremiyorsun. Hocalar Atatürk heykelleri yapıyorlar sadece ve en kötüsü de bu. Atatürk heykellerini yazın filan yapıyorlar. Okul tatildeyken. Yani bir bakıyorsun, yazın, Akademi kapalı, hocanın biri Atatürk heykelini koymuş atölyeye, heykel yapıyor. Ben buna çok rastladım. Örneğin Hüseyin Gezer'in böyle işleri çok oldu.

— *Senin Atatürk heykelleri konusunda bir duyarlılığın var.*
— Var. Atatürk heykeli para için yapılan heykeller oluyor çoğunca. Sanat değeri az, düşük, hatta yok. Öğrencilere bir şey katmayacağını hocalar da biliyorlar. Hatta Şadi Hoca şöyle diyordu: "Oğlum gözünü bozma, bakma boş ver!" Atölyesinin kapısından içeri sokmuyordu beni.

— *Atatürk heykeli yaparken mi?*
— Evet. Atatürk heykeli yapıyordu. "Kötü bir şeyler yapıyoruz. Boş ver ne diye gözünü bozacaksın." Aynı bu lafı etti bana. O yüzden çok severim Şadi hocayı. Ne yaptığını biliyor ve yaptığının bir heykel olmadığını biliyordu en azından. Aramızdaki fark: O benim gibi mücadeleci değildi. Ben reddediyorum, yapmıyorum. Ama Atatürk heykeline yasak koymuyorum. Ben işin ticaretinden tiksiniyorum, ticarete dökülmesinden. Elbette Atatürk'te var olan içeriğe uygun, sanatsal anlamı ve değeri olan bir heykel yapılabilir.

— *Akademilerdeki heykel öğrenimini konuşuyorduk...*
— Bak, hocalar Akademi'de, okulda çalışmadıkları, heykel yapmadıkları için öğrenciler de bir şey göremiyorlar. Hocalardan lafla bir şey öğreniyoruz.

— *Teorik bilgiler mi?*
— Teorik de, bu iş, heykeltıraşlık öğrenimi ne kadar teorik olur? Hoca geliyor atölyeye, birtakım düzeltmeler yapıyor. Şurasını şöyle kes, burasını şöyle yap filan. Ama asıl sorun, bir problemin çözüldüğünü görmektir. Onu göremiyorsun. Hocayı çalışırken görüp takip edemiyorsun. Heykel eğitiminde ben bunu yeğlerdim. Akademi'de çalışıp, bizatihi öğrencilerin ortasında bir problemi ortaya koyup, kendi yaptığım heykelde problemi ortaya koyup, nasıl çözdüğümü göstermek...

— *Bizim anlamamız için kendi yaptığın heykelde ortaya çıkan bir problem örneği verebilir misin?*
— Çok var. Var ama bunu böyle lafla anlatamazsın ki... Ne bileyim, şimdi mesela kafayla el arasında bir ilişki var, çözmen gerekiyor. Ya da bir heykele bir enerji katmak istiyorsun. O enerjinin yönü nasıl olacak? Yani hangi hareketleri yapacaksın da o öyle olacak. Yapıyorsun, bir biçim deniyorsun mesela. Ama olmuyor. İçerikle ters düşüyor. Ya da çok uydurma oluyor heykel. Bunları böyle yüksek sesle konuşup, kendi heykelin üstünde anlattığın zaman öğrenci de zenginleşiyor, öğreniyor. Öğrencinin iyi olması için Akademi'deki hocaların hepsinin iyi heykel yapması da lazım. Bu şart. Tıp fakültelerinde bir cerrah öğrencilerine nasıl öğretiyorsa, heykelde de öyle olması lazım. Yoksa diploma, profesörlük, akademik unvan... Hayır bunlarla hocalık olmaz. İyi heykel yapamayıp profesör olunmaz. Oysa bizde böyle bir terslik var. Bu bir kötülük. Heykele karşı bir kötülük. Birtakım tezler yapılıyor, doçentlik tezi, bilmem nelik tezi falan. Komik komik tezler. Ordan burdan apartma tezler. Ama ortada heykel yok. Heykelin kendisi yok. Olur mu? Şimdi akademilerdeki hocalar çalışsalar, kendi heykellerini yapsalar, bunu öğrencilerinin önünde yapsalar, sonra iki üç senede bir sergi açabilseler, çocuklar bundan çok faydalanırlardı. Böyle bir şey yok ki. Ben Akademi'de öğrenci olduğum sırada hocaların açtığı bir sergi görmedim. Bizdeki hocaların çoğunun profesörlüğü tezler mezler yaparaktır; heykel yaparak değil. Öyle bir sistem yok.

— *Başka ülkelerde, örneğin Avrupa'da?*
— Çok farklı. Oralarda profesör nasıl olunuyor? Mesela Almanya'da... Heykel yapıyorsun. Heykeltıraşsın. Kendini ispatlamışsın. Bir okul seni istiyor. Dışardansın. Akademisyen filan değilsin. Okula seni hoca olarak istiyorlar. Yani profesör olarak. Yeni bir sınıf açacaklar sana. "Gel" diyorlar ve hemen profesörlüğü veriyorlar adama. Tak diye.

— *Atölye?*
— Sorulur mu? Hemen atölye de veriliyor. Öğrencilerin oluyor. Öğrencilerini sen seçiyorsun. Öğrenci seçebiliyorsun. Şimdi bu farklı bir sistem. O zaman öğrencilerle direkt uğraşabiliyorsun; öğrencilerin sana direkt ulaşabiliyorlar. Mesela öğrencinin bir problemi oluyor. Sana geliyor. Senin çalıştığın yere. Sana bütün gün boyu gelip bir şey sorabiliyor, danışabiliyor. Sen çalışıyorsun, heykel yapıyorsun, öğrenci geliyor, soruyor, seni çalışırken görüyor, izliyor. Sen onların çalıştığı sınıfa, yani ders atölyesine gidiyorsun. Haftada bir ya da on beş günde bir de atölyeye direkt gidiyorsun. Herkesle konuşuyorsun. Bu farklı bir sistem. Bizde ise nerdeyse tam tersi ve hocalarımız heykel yapmıyor.

— *Senin Akademi'deki asistanlığında da bu böyle mi oldu?*
— Ben bir yıl asistanlık yaptım. Çok kısa yani. Ama 78'de yurtdışından dönüp öğretim görevlisi olduğumda işleyişi değiştirdim. Ben kendime göre çalışıyordum. Öğrencilerimle birlikte çalışıyordum üstelik. Birlikte taş taşıyorduk, birlikte yontuyorduk. Ben heykeli gösteriyordum. Onların yanında ben de çalışıyordum. Yani gözü önünde çalışıyordum.

— *Peki sen öğrenciyken? Örneğin Berlin'de master öğrencisiyken?..*
— Berlin'de benim özel bir durumum oldu. Bunu da biraz kendim sağladım, biraz da tolerans gösterdiler. Benim kendi atölyem vardı orda. Tek bir hoca vardı. Benimle ilgili tek hoca. O geliyor, gidiyordu. Ama ben istersem geliyordu, istemezsem gelmiyordu.

— *Yani sıradan bir heykel öğrencisi değildin Berlin'de...*
— Değildim, değildim. Bir kere yaptığım heykellerle kendimi kanıtlamışım. Yaptığım işleri gördüler. Sonra orda bir hoşgörü, bir tolerans ortamı vardır. Mesela yoklamaydı, geldiydin, gittiydin pek taktıkları yok. Zaten bu bir gönül işi değil mi? Kendin sorumluluk duymazsan sanat olur mu? Gön-

lün yoksa, sorumluluk duymuyorsan bir şey yapamazsın. Oysa bir iş çıkarman lazım ortaya. Orda senden beklenen bu. İşi çıkaracaksın. Çıkaramazsan olmuyor. Çalışacaksan gece 12'ye kadar çalış, sabaha kadar çalış, pazar günü çalış, izin al ve çalış. Bizde şimdi akşam 5'te, 6'da kapıyı kapatıyorlar. Şimdi çalışıyorsun, tutuşmuşsun heykele. "Dışarı" diyorlar, "Kapanıyor, dışarı çık." Olur mu?

— *Oldum bittim böyle miydi bu bizde?*
— Hayır. Bak bu önemli işte. Sanat öğretimi, heykel mesela, okulda, ordaki atmosferden öğrenilir. Hoca da ancak böyle bir sistemde, atmosferde öğretebilir. Atmosfer çok önemli. Şimdi düşün, hocalar çalışıyor, öğrenciler çalışıyor; orda bir sanat atmosferi yaratılmış, herkes sanattan, heykelden konuşuyor. Eğlencelerin bile öyle. Bir yere içmeye gitsen yine heykelden konuşuyorsun. Böyle bir kıvam halinde yaşıyorsun. Bizde, benim öğrenciliğim sırasında mesela resim bölümünde, heykel bölümünde böyle bir atmosfer vardı.

— *Bunu hocalar mı yaratıyordu?*
— Tabii. Başka türlü nasıl olacak? Bedri Rahmiler vardı, Cihan Altollar vardı, Şadi Çalık, Hâdi Bara... Bütün bu eski hocalar, bizim hocalar vardı. Bir aktivite vardı. Resim ve heykel kokardı, sanat kokardı Akademi. Atmosfer dediğim bu işte. E bu yoksa... Hoca çalışmayınca, sabah 9, akşam 5 gelip, çay kahve içerse bu olmaz. Memur heykeltıraş, memur sanatçı zaten olmaz. Bence Akademi hocalarının atölyelere sahip olması lazım. Atölyede, başka yerde kaçak iş yapmamaları lazım. Ne yaparlarsa öğrenci görmeli. O zaman zaten öyle salak işler, piyasa işleri de yapamazlar. Hele bir yapsınlar bakayım, öğrencilerin gözü önünde yapsınlar bakalım. Çünkü öğrenci onun atölyesine girecek ve görecek. Biraz utanırlar belki o zaman. Yani bilmem ne kadar büst yapıp, böyle kalıplarını alıp durmadan bilmem ne büstü yapıp, sonra da bunları çocuklara göstermeye utanırlar.

— Peki Akademi, Mimar Sinan'a dönüşünce, üniversiteye dönüşünce durum değişti mi?
— Hiç değişmedi. Tam tersine daha kötü oldu.

— Yine mi atölyeleri yok?
— Yok tabii. Herkesin başka yerlerde, okul dışında atölyeleri var. Orda burda çalışıyorlar yani. Okulda bir demir atölyesi var, öğrencilerin tümüne ait. Bir ahşap atölyesi var. Yani uygulama atölyesi. Eee hocalar başka yerlerdeki atölyelerinde çalışıyorlar, öğrenciler de okuldaki atölyelerde. Böyle bir atmosferde bir şey öğrenemezler. Öğrencileri bir yere götürmezler; tartışma yok. Hep aynı lafları etmekten, kendileri de bıkmış zaten. Edecek lafları da pek yok. Çünkü heykel yapmayan adamın problemi de olmaz. Heykel yapmıyorsan heykel hakkında problemin de olmaz.

— Senin yaşamöyküden epeyce ayrıldık ve Türkiye'de heykel öğretimi, akademik eğitim üstünde durduk. Gözlemim yanlış mı? Sen öfkelisin... Akademi'ye ve onun yerini alan Mimar Sinan Üniversitesi'ndeki Heykel Bölümü'ne öfkeleniyorsun.
— Hem de çok öfkeliyim.

— Sana haksızlık yapıldığı gibi bir duygun mu var? Yani orda artık öğretmen değilsin, akademik yaşamın yok. Belki hakkının yendiğini düşünüyorsundur...
— Hayır, hayır, hayır. Bana haksızlık yapılmadı. Akademi, Akademi'nin kendisine, heykele haksızlık yapıyor. Söylemek istediğim işte tam da bu. Heykele büyük bir haksızlık yapılıyor. Yani heykel öğreten bir kurum, heykele ihanet eder gibi bir durumda. Böyle olmaz. Bu çok ayıp.

— Mehmet Aksoy aynı zamanda Akademi'de bir akademisyen olarak da çalışmak ister miydi?
— Tabii ki isterdi. Teklifler falan da geliyor. Düşünüyorum yani. Belli bir birikimim var ve bunu aktarmak gerekir. Aktarıyorum da. Çocuklar da "Kimse bize böyle laflar etmiyor.

Bak sen neler anlatıyorsun. Lütfen gel" diyorlar bana. Öğrencilerde hep bir bıkkınlık hissediyorum. Öğretmenlerle dalga geçiyorlardı bir zamanlar. Dalga geçiyorlar resmen. "Söyledikleri şey hep aynı şeyler" diye dudak büküyorlar ve haklılar.

— *Ticari ilişkilerin de farkındalar mı?*

HEYKELİMSİ GECEKONDU

— Hem de nasıl. Olunmaz mı? Yani şimdi bir akademide, bilmem ne hoca Akademi Heykel Bölümü Başkanı olup da Beşiktaş'a o acayip, o heykelimsi gecekonduyu dikerse... Beşiktaş'ın ortasında modern bir gecekondu o. Görüyor çocuklar onu. Onu kimseye anlatamazsın. Kimseye onu heykel diye yutturamazsın. Öyle kulenin üstüne sinek gibi bir Atatürk heykeli yaparsan... Hoş, heykel olduğu da çok şüpheli ya. Çünkü mimari bir yapı gibi görünüyor. Üstüne de kelebek gibi Atatürk, Türkiye haritası filan... Hiçbir ilişki zinciri yok. Hangi aksı tutuyor, hangi mekânı yaratıyor, nasıl bir ilişkiler zinciri? Sıfır. Öylesine dikilmiş bir heykel işte. Bunu yapan, Akademi'de, yani Mimar Sinan'da rektörlük yaptı. Aynı zamanda heykeltıraş ve profesör Tamer Başoğlu. Bunu böyle yazabilirsin. Ben bu lafın arkasında duruyorum. O iş yanlış bir iştir. Biliyor musun Akademi'ye yazık oldu. Çok yazık oldu Akademi'ye ve geleneğe. 1940'larda, 50'lerde, Hâdi Baraların, İlhan Komanların, Kuzgun Acarların anısına yazık.

— *Peki, Akademi üstüne, bizdeki heykel öğrenimi ve eğitimi üstüne bu kadarla yetinelim ve dönelim Mehmet Aksoy'un yaşamöyküsüne. Yurtdışı sınavı açıldı ve Mehmet Aksoy henüz bir yıllık asistanken bu sınava girip yurtdışına gitmeye karar verdi...*
— Evet, bir devlet bursu bu. Beş senelik. Yurtdışında ihtisas göreceksin. Ben Akademi'yi bırakayım mı, bırakmayayım mı, akademik kariyer mi olsun, yurtdışı mı olsun arasında

kararsızım. Çünkü gidersem Akademi'den istifa etmem lazım. En sonunda, görme, öğrenme duygusu ağır bastı. İstifa ettim. Yaşım da 30-31 o sıra. Tam zamanı yani.

— *Yurtdışında nereye gidileceğine kim karar veriyor?*
— Ben karar veriyorum. Ama bak sen şimdi, bende bu konuda bilgi de, enformasyon da sıfır. Ben gelmişim Yayladağ'dan. Şimdi Paris'i ne bilirim, Londra'yı ne bilirim? Kulaktan dolma bir şeyler işte. Diyorlar ki Paris iyi de eskisi gibi değil. Eskiden Paris sanat ve kültür merkeziydi dünyanın. Ama artık değil. Paris'in tadı kaçtı. Daha çok Londra, New

Bu heykelle Mehmet Aksoy devletin "yurtdışı ihtisas bursu sınavı"nı kazandı ve heykeltıraşın Avrupa seriveni başladı.

York oldu. Hepsi kulaktan dolma bilgiler. Öylesine konuşuluyor işte. Ben de İngiltere'ye gitmek istiyordum. Tabii önce asistanlıktan istifa edip sınava girdik. Sınavı kazandık.

— *Sınav ne? Heykel mi yaptırıyorlar?*
— Tabii heykel yaptırıyorlar. Konu veriyorlar.

— *Kaç kişi girdi?*
— Epey vardı. Heykelden iki kişi kazandı. Biri ben, öteki Saim Bugay. Saim Paris'e gitti. Ben de karımla birlikte Londra'ya.

— *Sende İngilizce şakır şakır tabii...*
— Tabii canım. I am going, it is a pencil, Mr. Brown goes at the seaside filan... İngilizce sıfır, sıfır.

— *Herhalde bu ilk yurtdışına çıkışın?*
— İlk yurtdışına çıkışım. Büyük şaşırmalar... Orda solcu bir grup vardı. Başlarında Nihat Akseymen. Londra Halkevi miydi, İngiltere Türkiyeli İşçiler Birliği mi ne, öyle bir dernekleri de vardı. Onlar, ev bulmakta yardımcı oldular.

— *Akseymen, Türkiye İşçi Partisi'nin gençlik örgütünün başındaydı. Sonra İngiltere'ye gitti. Türkiye Komünist Partisi'ndendi. Yani Marksist bir gruptan söz ediyorsun. O günlerde Mehmet Aksoy kendisini heykeltıraş ve Marksist olarak tanımlıyor muydu?*
— Hayır canım, hiç ilgisi yok. Ne Marksisti, ne heykeltıraşı?.. Marksizmden hemen hemen hiç haberim yok, heykeltıraşlıkta da hiçbir iddiam yok. Tam tersine, öğrenmek istiyorum, bilmek istiyorum, o kadar.

— *Genel bir sol eğilim mi var sadece?*
— O kadar. Soldaki ayrılıkları, çekişmeleri, olup bitenleri filan da bilmiyorum. Ama işte soru soruyorum. Yani soru sormayı biliyorum.

— *Peki, Londra'da bir ev bulmakta onlar yardımcı oldu...*
— Evet. Bir ev bulduk. Bir oda, bir mutfak.

— *Burs, devletin verdiği burs yeterli miydi?*
— Yeterliydi aslında. Yetiyordu. Zaten az bir kira veriyorsun. Başka masraf da pek yok. Dil okuluna gidiyorum. Okulun parasını da ödüyor devlet. Ben her gün okula gidiyorum. O sırada Serpil, eşim, öğretmenlik işini düzeltmek üzere Türkiye'ye gitti. Altı aylık bir rapor filan alacak. Ben yalnız kaldım evde.

— *Heykel çalışması?*
— Heykel meykel yok daha. Okullara müracaat edeceğim, ama nasıl yapacağım, nasıl edeceğim bilmiyorum. Wimpy'de çalıştım bir iki ay. Bu arada durmadan müze geziyordum, dil öğreniyordum, televizyon seyrediyordum, evde desen çiziyordum.

— *Farklı bir dünya oldu mu senin için?*
— Çok acayip bir dünya. Zaten ordan tek aklımda kalan müzeler. Başka bir şey de yok. Aklımda tek kalan şey o. Eski eserler. Dünya sanatının yarısını yükleyip götürmüşler müzelerine zaten.

— *British Museum yani?*
— British Museum başta tabii. Ayrıca ötekiler. Çok var. Afrika Sanatları Müzesi, Hint Sanatları Müzesi, Okyanus bilmem nesi. Adamlar tam mirasyedi. Dünya kolonyalizmi o işe yaramış. Bayağı yaramış. Çok değerli eserleri toparlamışlar ve korumuşlar. Londra'da dünya sanatıyla tanıştım ben. Tarihle ve modern sanatlarla.

— *İçine girdiğin sosyalist çevre seni dünya sanatıyla tanıştıracak ilgilerin yoğun olduğu bir çevre değil bildiğim kadarıyla...*
— Onlarla pek ilgim yok canım. Nerdeyse hiç ilgim yok. Benim, kendi dertlerim var. Okula gireceğim, giremiyorum. Benim zorluğum o. Okula gireceğim. Heykel okuluna gireceğim ve ihtisas yapacağım. Ama nereye gideceğimi bile bilmiyorum aslında. Royal College var, diyorlar. Royal College of Art. "Oraya gir" dediler. Ama önce dili öğreneceksin, ondan sonra okula gireceksin. Sekiz ay falan geçti. Sıkı dil öğreniyorum. Müze geziyorum ve dil öğreniyorum. Sonra okullar için müracaat etmeye başladım. Bir dosya hazırladım. Dosyada eski işlerimin fotoğrafları var, heykel fotoğrafları. Bir de yaptığım desenler falan. Aslında orda, Londra'da çizdim çoğunu. Hiç unutmuyorum, Royal College'a gittim. Götürdüm dosyayı verdim. Bakmış etmişler, çağırdılar gittim. Adam, kolej müdürü galiba, "Sen çok iyisin" dedi. "Yani heykel işinde aslında bizim sana öğretecek bir şeyimiz yok. Sen bu işleri bitirmişsin. Biz buraya seni alamayız, çünkü artık böyle bir eğitim vermiyoruz. Yani senin bu yaptığın ve o yolda ilerleyeceğin bir eğitim yok burda. Biz artık değiştirdik yönümüzü."

— *Ne demek bu?*
— Akademinin sanat eğitimini tamamıyla değiştirmişler. Nitekim, "Gel sana göstereyim, atölyeleri gezdireyim, kendin gör" dedi. Adam şunu demek istiyor: "Hoşuma gitti senin işlerin. Yani seni beğenmedim filan gibi anlama. Ama bizim burası sana uymuyor."

— *Yani seni başından savmıyor...*
— Hayır, hayır, savmıyor. Adam bayağı üstünde durdu. Beni atölyeye götürdü. Baktım atölyede bir kız. Bir ip germiş duvardan duvara. Ortada bir yaprak gibi kâğıttan bir sayfa. Beyaz bir sayfa. Üzerine bir şeyler de yazılıydı galiba. Aşağı-

da, yerde su birikintisi gibi bir şey var. Duvarda bir yazı var: Orange yazıyor, portakal. Ben baktım, "Merhaba. Ne yapıyorsunuz? Bunlar nedir?" Anlattılar. Heykel bölümünde artık konsept sanatı başlamış meğer. Conceptional Art yapılıyor. Bir başka atölyeye gittik. O da o tür bir şey. Böyle ahşaptan bir çalışma. Ahşapları yapıştırmışlar, üstüne bir şeyler yapıyorlar. Akademi başkanı bana döndü, "Sen bunları ister misin, burda bir şey alabilir misin? Bizim üretimimiz bu" dedi. Ben de "Yok istemem. Ben heykel öğrencisiyim. Bu Conceptional Art bana gelmez" dedim. Ama ben heykele devam etmek istiyorum. Öğrenmek istiyorum. Adam, "Yok" dedi. "Senin heykel kaliten iyi. Sen Picasso ya da birtakım İspanyol sanatçıları ayarında heykel yapıyorsun. Sana hiçbir şey veremeyiz biz. Sen yapacağını yapmışın."

— *"Sen olmuşsun" mu diyor açıkça?*
— Bilmiyorum. Ama benim istediğim yönde bir eğitim vermediklerini gösteriyor bana. Konsept sanatı eğitimi veriyor onlar. Modernist akımların tümü Royal College'da doğmuş. Çünkü adamların genel politikası, devlet politikası bu. Dünya sanat merkezi haline gelmek istiyorlar. En son moda akımları Londra'ya taşıyorlar.

— *Peki bu conceptional art Mehmet Aksoy'a çok mu yabancı?*
— Çok yabancı. Çok ters.
— Hâlâ öyle mi?
— Hâlâ öyle. Çok hafife alıyorum ben bu işi. Gerçekten hafife alıyorum. Yani sanat bu kadar basit olamaz diye düşünüyorum. Bu kadar basit, bu kadar matematiksel, bu kadar uyduruk olamaz. Londra'da bu akıma ve eserlere baktım, "Bunlar heykelse ben bu işi bırakırım" dedim. Heykeltıraşlık buysa, sanat buysa, ben sanatçı değilim, heykeltıraş değilim. Bunu açıkça, aynen böyle söyledim orda. Ondan sonra da iki sene heykel yapmadım.

— *Peki o Royal College'dan başka okul yok muydu Londra'da?*
— Vardı. Saint Martin School of Art vardı. Oraya kafam biraz yatıyordu. Çünkü form vardı orda. Gireyim, girmeyeyim diye kararsız kaldım. Saint Martin School of Art'ın bir profesörü vardır. Antoni Caro. Çok iyi, çok sıkı bir adamdır. Ben bayılırım ona. Bizim arkadaşlardan, Tülay Baytır'dı galiba, bir kız öğrencisi vardı. Ben de istesem girerdim. Yani göstersem işlerimi, girerdim.

— *Ama sen başvurmadın...*
— Başvurmadım. Başvurabilirdim. Tülay'ı tanıyorum. Hoca iyi. Form konusunda iddialı. Okul iyi. Royal College gibi düşünmüyorlar. Daha farklı bir yön tutturmuşlar. Minimalist bir sanat akımı denebilir. İyiydi yani.

— *Ama yine de başvurmadın?*

BEN LONDRA'YI SEVMEDİM!

— Bak şöyle oldu. Bütün sergileri dolaşıyorum orda. Ne varsa heykel adına, görüyorum. Ama Londra'yı sevmedim. Tamam çok canlı, çok yaratıcı bir şehir. Ama çevrem yok. Arkadaş bulamıyorum. İngilizceyi iyi kötü halletmişim. Ama bir tuhaf yabancılık hissettim orda. Kendimi çok yabancı hissettim. On milyonluk bir şehir. Milyonlarca insan yaşıyor ve sen yapayalnızsın. Çok acayip bir duygu. Bir de "Ben çağdaş akımlara karşı ters bir sanatçıyım" diyorsun. Sanat konusunda bir çelişki var ve ben ilk defa böyle bir durumla karşılaşıyorum.

— *Yani?*
— Bilmiyorum. Bu konsept sanatları, bu modern, bu deneysel sanatların tümü beni şok etti. Ne yapacağımı şaşırdım. Kabul mü edeceğim, ret mi? Bunlar sanatsa, benim o güne kadar yaptığım neydi? Aynı anda sanattan, heykelden ve

her şeyden kuşkuya düştüm. Sanat buysa o zaman bir yalan var ortada, diye düşündüm. Sanat buysa bugüne dek benim yaptığım her şey yalan oluyor o zaman.

— *Yani o gördüklerinin sanat olmadığı kanısındasın...*
— Bugün hiç kuşkum yok o konuda. Hiç kuşkum yok. Ama kendimi buna inandırana kadar çok sendeledim. Bu conceptional sanat örneklerine bakıyorum; belki daha iyisi vardır diye arıyorum, sergiler geziyorum. Kendi kendime "Sanatta heykelin de iyisi var, kötüsü var. Bunun da iyisi vardır, kötüsü vardır. Belki severim, göreyim mutlaka" diyorum. Bu sanatı, bu konsept sanatını savunanların yazdıklarını okuyorum. Teoride okuduklarımın hiçbirisini pratikte göremiyorum. Teorik olarak çok felsefi iddialar var. Ama yapılan işler onu karşılamıyor. Eşyaya çok şeyler atfediliyor. Bir nesneye tuhaf anlamlar yüklüyorlar. "Zamanı bulmak" diye bir iş gördüm. Zamanı yakalamak isteyen bir iş. Konsepte bak şimdi. Gittim gördüm. Bir bodrumda. Yani bodrum katı gibi bir yer. Bir oda. Ortada bir kömürcü çırağı var. Almış eline bir kürek. Adam kürekle kömürleri alıyor bir yere boşaltıyor. Yere boşaltırken videoya çekiliyor. Ondan sonra tekrar dolduruyor. Tekrar doldururken videoda yere boşaltırkenki sahne gösteriliyor. Böyle devam edip gidiyor. Bak sen şimdi! Bu ne şimdi? Bunu anlayamadım. Anlayamıyorum. O kadar sanatla da uğraşıyorum ama bu tamamen yabancı geliyor bana. Zaman yakalanıyormuş da bilmem ne. Bu kadar matematiksel, bu kadar teknik bir "zaman yakalamak". Kolayına gitmek bu. Sanatın kolayına gitmek yani. İkinci bir örnek vereyim sana. Bu da zamanla ilgili. Zamana takmış bir kısım adamlar. Gittim baktım. Heykeller var ortada. Mumdan ama. Mumdan heykeller yapmış adam. Oturan, ayakta duran, birtakım figürler.

— *Başarılı figürler mi?*
— Eh işte. Zaten başarısını falan taktığı yok adamın. Önemli olan o değil adam için. Önemli olan heykellerin mumdan olması ve adamın elinde bir pürmüz ocağı. Anladın mı yaptığı-

nı? Başlıyor heykelleri eritmeye. Yukardan başlıyor, kafadan aşağı doğru mumları eritiyor adam. Birini yakıp bitiriyor, gidiyor ötekinin omzunu indiriyor aşağı. Giderek heykeller eriyor bitiyor. Şimdi bu zaman oluyor, bu sanat oluyor. Ben bu zamanı yakalama hikâyesi nedir diye düşündüm kendi kendime. Yani heykelde zamanı yakalamak nasıl olur acaba? Ben kendime böyle bir problem koymuşum. O gün bugün kafamdadır bu soru benim ve ben heykelde ciddi ciddi bu tavır, zamana karşı bir tavır nasıl alınır diye düşündüm durdum. Bugün çok iyi yerlere geldiğimi düşünüyorum o konularda. Bir kere zaman elle tutulur, dokunulur bir şey değil. Yani görsel bir şey yok. Zaman bir iz bırakıyor yalnızca. Üstümüzde, eşyalar üstünde bir iz bırakıyor. Zamanı izinden yakalıyorsun.

— *Böyle bir heykeli var mı Mehmet Aksoy'un?*
— Var. Ben heykellerde esas strüktürel, yapısal olanı bırakırım. Taşın yüzeyindeki trükler, birtakım izler... Bunları bırakıyorum. Mesela iz yapıyorum. İzler yapıyorum. Negatif formlar bunlar. İşte zaman. Kalmış, geçmiş, iz bırakmış. Selçuk'taki *Kurtuluş Savaşı* heykelinde başka bir şey yaptım. Zamanla ilgili. Mustafa Kemal'in gölgesi düşüyordu belli bir saatte yere. Ordan geçiyor gidiyor. Zaman orda öyle gözle görülen bir şey. Gölgeden insan figürü. Gölgeden bir profil. Saat 12'de burda oluyor. Beş dakika sonra gölge çekiliyor, gidiyor.

— *Sen bunu daha o heykelin tasarımı sırasında düşünmüş müydün?*
— Ne demek? Tabii düşündüm. Gölge çekiliyor, çekiliyor, duvara yaklaşıyor ve bitiyor. Zaten Mustafa Kemal profili de bitiyor o zaman. Yani gölge geliyor. Saat 10'da, 10,5'ta filan gölge geliyor. Ben Selçuk'taki anıtta bir platform yaptım. Gölge o platforma ulaştığı zaman ortaya bir Mustafa Kemal profili çıkıyor. Tam saatinde, tam oturuyor. Saat 12 ile yarım arasında tam oturuyor. Gölgeden Mustafa Kemal profilinin artık eğriliği büğrülüğü de kalmıyor. Hani bazı aynalarda bakanın yüzü uzar, boyu kısalır filan ya.

— *İçbükey, dışbükey aynalar.*
— Evet. O saatte öyle olmuyor artık. Tam oturuyor. Sonra genel bir bozulmaya başlıyor hafiften. İşte sana zaman ve heykel ilişkisi. Sonra anıta giden yolda Kurtuluş Savaşı'nın ayak izlerini yaptım. Geçilmiş, yürünmüş bir yol gibi. Hatırlatsın o yolu diye. İz diyorum, insanın yüzündedir, yüzünden anlarsın ki zaman geçmiş. Yürüdüğü yoldadır. İz kalmıştır ve o zamanın izidir. Zamanın ölçüleri böyle yaşamın içindedir. Ben böyle anlıyorum zamanı. Biz böyle ölçüyoruz zamanı. Ben bunun matematiksel hesabını yapamam; teknik hesabını zaten yapmam. O sanat değil başka bir şey olur. Yani mumun erimesi, eriyince tükenmesi... Bu kimyasal veya fiziksel bir olay. Bunu tekrar göz önüne sermenin sanatsal bir anlamını göremiyorum. Benim bu konudaki düşüncelerim gitgide gelişti. Ama ordayken silahsızdım bu akımlara karşı.

— *Londra'dayken?*
— Londra'dayken çok silahsızdım. Teorik hiçbir şey bilmiyordum. Sadece duygusal yahut sezgisel olarak reddedebiliyordum ve ettim zaten. Ama nasıl ettim? "Ben" dedim, "burdan gidiyorum. Londra'dan gidiyorum. Burası bana göre değil."

— *Reddettiğin ne? Londra mı, yoksa...*
— Londra ve Londra'da artık sadece o tür heykelin geçerli olması. Londra beni çekmiyordu artık. Benim oraya gitme amacım heykeldi. Dil öğreniyorum durmadan, dilim çok düzeldi, çok iyi oldu; ayrıca müzeleri dolaşıyorum deli gibi. Ama heykel denince bir kuşku düştü içime. Heykeli bırakmayı düşündüm. Yapılan heykeller bana uzak. Müzelerde gördüklerim bana yakın, ama artık yapılmıyor... "İlerde belki bir yere gelirim, ama şimdi heykel yapmayayım" dedim. Yani "Artık bu geçerli" dedikleri heykeli yapmayayım...

— *Londra'da hiç heykel yapmadın mı?*
— Yapmadım. Hiç yapmadım. Londra'yı terk ettim. Berlin'e gittim. Berlin'de de yapmadım. İki sene hiç heykel yapmadım.

— *Peki Londra'da ne kadar kaldın?*
— Bir buçuk yıl.

— *Sonra Berlin'e gitmeye karar verdin?*
— Evet. Berlin'e.

— *Niçin Berlin?*

YENİ BİR DURAK: BERLİN

— Şöyle oldu: Dil okulunu bitirdim. Bu arada Berlin'de sanatsal tartışmaların yoğun olduğunu, işte doğu-batı bloku yarışmasının orda somutlandığını ve tartışma düzeyinin çok yüksek olduğunu ve Berlin'deki okulun forma dayanan, figüre dayanan bir eğitim verdiğini öğrendim.

— *Kimden?*
— Ordaki arkadaşlardan. Sonra telefon ettim, konuştum hocamla. Şadi Beye "Hocam" dedim, "Londra'da durum böyle böyle. Ben çok zorluk çekiyorum." O da "Berlin'e git. Orda benim bir arkadaşım var. Teknik Üniversite'de hoca. Ona git. Berlin'e git; onunla bir konuş" dedi. Öyle yaptım. Berlin'e gittim. Fritz Reuter'i buldum. Meşhur Ernst Reuter'in kardeşi Fritz Reuter. Türkiye'de Teknik Üniversite'de hocalık yapmış. Türkçe de biliyor. İşlerimi gösterdim ona. Profesör Reuter işlerimi beğendi.

— *Yıl ne? 72 mi?*
— 71 buçuk gibi bir şey.

— *Türkiye'de 12 Mart olmuş...*
— Tabii tabii. Muhtıra filan verilmiş. Ama ben, 12 Mart'la öyle çok ilgilenmiyorum. Duydum, o kadar. Kendi derdimle o kadar meşgulüm ki... Ben orda varlık mücadelesi veriyorum. Neyse Fritz Reuter "Sen gel, benim asistanım ol" dedi.

— *Berlin Teknik Üniversitesi'nde heykel bölümünde, öyle mi?*
— Evet. Orda heykel bölümü var. Modlaj bölümü var. Fritz Reuter de orda hoca. İşlerimi gördü, beğendi, "Gel asistanım ol sen" dedi. Ben sevindim. Çok sevindim. Nasıl sevinmem. Koskoca Fritz Reuter'e asistan olacağım. Hemen Milli Eğitim'e "Ben Berlin'e gitmek istiyorum" diye yazdım. Yani resmi başvuru yaptım. Ama bizde işler tuhaf. Ben cevap bekliyorum. Hiçbir şey bilmemek ne kadar kötü. Bürokrasiyi bilmiyorsun. Türk Milli Eğitim'deki adamların elindesin yani. Bak sen şimdi! Onlar senin dilekçeni okuyacaklar da, akıllarına gelecek, seni dosyaya koyacaklar da... Altı ay geçti. Tam altı ay ben cevap bekledim. Aklıma gelmedi, Berlin'de Fritz Reuter'a "Türkiye'den cevap bekliyorum" demeyi düşünemedim. Nihayet cevap geldi: Berlin'e gidebilirsin. Aldım dosyalarımı tekrar Berlin'e gittim. Gittim Profesör Reuter'i buldum. "İşte ben geldim" dedim. O da, "Nasıl geldin sen?" dedi, "Bu kadar zaman geçti. Ben senden umudu kestim. Yerine birini asistan aldım."

— *Bu doğal değil mi? Altı ay!*
— Normal olmasına normal de, biz böyle düşünür müyüz? Ben ne oldum biliyor musun, vallahi minareden düşmüş gibi oldum. Öldüm sanki. Nasıl olacak şimdi? Bütün umutlarım çöküyor. Altı ay bunu düşünmüşüm. Berlin'e gelmişim, pılımı pırtımı toplamışım, gemileri yakmışım. Bak sen şimdi! "Yok" diyor adam, "Çok geç." Eee dedim ne yapacağım şimdi? Fritz Reuter "Bak" dedi "Altı ay ben seni nasıl bekleyeceğim burda? Kadroyu bekletemem ki bu kadar. Sen şimdi, okula gireceksin. Berlin'deki akademiye." HDK'ya girip düz öğrenci olacaksın, diyor adam.

— *Ha-De-Ka? Güzel Sanatlar Yüksek Okulu. Akademi yani.*
— Hochschule der Künste, HDK. Oraya müracaat edecekmişim; Sınava gireceğim filan yani.

— *Öğrenci gibi?*
— Evet evet. Yeni başlayan bir öğrenci gibi sınava gireceğim.

Ben "Sınava girmem" dedim. "Ben İstanbul'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmişim, niye gireyim sınava?" Ama adam haklı. Bizim Akademi'nin denkliği tanınmıyor Berlin'de. Bu benim bir ağırıma gitti. "Sınava girmeyeceğim, girmem" diye direttim. Ben böyle konuşunca Fritz Reuter biraz yumuşadı. Üzüldü de benim halime. Bu saflığıma hele, çok üzüldü. "Dur" dedi, "Bir hoca var orda. Tajuri diye bir Japon hoca var. Sen ona git." N'apacağım? Tajuri'ye gittim. Japon profesör işlerime baktı. Fritz Reuter de benden söz etmiş besbelli. "Sen bana gel" dedi. Ben işi sağlama bağlayacağım: "Sınav var mı?" "Yok" dedi, "Sınava mınava gerek yok. Ben kendi kontenjanımla seni alıyorum."

SİL BAŞTAN: YİNE ÖĞRENCİ

— *Ama asistan olarak değil...*
— Hayır. Kontenjanla öğrenci oldum. Ama sırf onun öğrencisi. Öyle bir kontenjan varmış. HDK'da her hocanın varmış. Ne güzel değil mi? Beğendiğin bir öğrenciyi direkt alabiliyorsun. Eğitim durumu, bitirdiği okul filan ne olursa olsun.

— *Peki sahiden öğrencilik yaptın mı?*
— Aslında yapmadım. Açıkçası bu. Demir atölyesine girdim, başladım dövmeye. Ben o zamanlar henüz taş çalışmıyorum. Demir dövmekten de çok hoşlanıyorum. Başlar başlamaz bir iki de ödül kazandım.

— *Sana ait bir atölye mi var?*
— Yok, o kadar değil. Demir atölyesinde üç kişi falan çalışıyoruz. Atölye aynı zamanda öğrenci olan bir Almana teslim edilmiş. O çalışıyor, bir Alman daha var. Ama atölyede en çok ben çalışıyorum. Atöyle şefi durumundaki Wolfgang Bierde, demirle çok agresif işler yapan bir heykeltıraş. Sonradan çok da meşhur oldu. Ama huysuz bir herif. Sonunda bu Wolfgang Bierde'yle papaz olduk. Çünkü geliyor, benim çalıştığım

heykeli masadan alıp kenara itiyor. Ben atölyedeki masalardan birinde çalışıyorum, geliyor "Bu masada ben çalışacağım. Sen çekil" diyor. Ama her seferinde bu böyle. Herif emir-komuta zinciri gibi bir düzen kurma hevesinde. Bir gün onun çalıştığı bir heykel masadaydı. Tuttum heykelini yan tarafa çektim. Bu sefer o dikildi. "Sen" dedi, "benim heykelimi nasıl çekersin?" Ben aşağıdan alır mıyım? "Bu atölyenin nesi olursan ol, madem sen benimkini sormadan çekiyorsun, ben de seninkini çekerim." Elimizde çekiçler var. Bir hır çıksa, çekiçlerle anlıyor musun? Hemen Profesör Tajuri'ye haber uçurmuşlar. Tajuri koşup geldi. "Mehmet ne oluyor?" diye sordu. Şimdi durum aslında komik. Adamın ordaki atölye şefine ben kafa tutuyorum. Ben "Bu senin adamın bana kötü davranıyor. Bu ne biçim adam? Ben burada esir miyim? Ne diye onun istediği yerde çalışacakmışım" diye dikildim. Aslında ben kavganın asıl kaynağını biliyorum. Bu Wolfgang Bierde sıkılıyor benden. İstemiyor beni. Ben onun işini bozdum. Atölyede mutlu mutlu çalışırken ben geldim. Gelince de bir başlıyorum... Oooo, çekiç sesleri göklere vuruyor. Dövme yapıyorum. Masanın üzerinde dövüyorum inadına. Öyle sıcak dövme falan değil. Soğuk dövüyorum. İki üç milim sac. Adam buna bozuluyor. Ama Tajuri onun yanını tuttu. "Olmaz Mehmet. Bu benim adamım. Bu atölye ondan sorulur" dedi. Ben hiç takmıyorum. "O zaman ben çalışmak istemiyorum burda" dedim. Tajuri de "Tamam" dedi, "sen artık bu atölyeye girme." "E ne olacak?" Durdu, "Sen" dedi, "başka bir hocaya git." İyi mi?

— *İyi değil galiba...*

OĞLAN KOMÜNİST OLURSA REDDEDİLİR!

— Yooo iyi oldu. Heilige, Bernhardt Heilige diye bir hoca vardı. Ona gittim. Kabul etti. Onun yanında devam ettim. Bu arada dil okuluna gidiyorum. Bir sene falan geçti. 73 filan oldu yani. Ben okula yalnız canım istedikçe gidiyorum. Heili-

ge de beni zorlamıyor. Ben okul yerine Türk Toplumcular Ocağı'na gidip gelmeye başladım. Oranın en sıkı üyesi ben oldum. O yüzden babam bile reddetti beni!

— *Anlamadım!*
— Evet babam beni evlatlıktan reddetti. 1972'ydi zannedersem. Bir gün bir mektup aldım. Babamdan bir mektup. Kendi el yazısı ile. "Allah beni affetsin, bunları yazıyorum" diye başlıyor. Böyle bir giriş. Sonunda da "Ben seni evlatlıktan reddediyorum. Bir daha ne buralara doğru gel, ne adımı an" diye bitiyor. Bak sen şimdi! Böyle bir sayfalık duygusal bir mektup. Çok üzülmüş. Ben tabii "Bu nerden çıktı" diye şaşkınım. Hiç bilmiyorum. Türkiye'de ne oldu acaba diye düşüne düşüne buldum. Bu olsa olsa "Oğlum komünist oldu" hikâyesi olabilir. Bizim orda İbrahim Dağıstanlı diye bir adam vardı. Yarı cahil, yarı bilmiş bir herif. Aslında çok iyi bir insan. Gazete okur, olup biteni takip etmeye çalışır. Lakin adam tam bir anti komünist. Sonuna kadar. Bu siyasal konularda onunla bir gün tartışmıştık.

— *O da mı Berlin'deydi?*
— Hayır hayır, Yayladağ'da. İşte o tartışmadan anlamış ki ben solcuyum. O da Yayladağ'da konuşmuştur, "Osman Emmi senin oğlan komünist olmuş" filan diye...

— *Sen kendi kendine düşünüp, bu yüzdendir herhalde diyorsun...*
— Nitekim haklı da çıktım ama. Tam üstüne basmışım. O konuşmuş babamla gerçekten. Babam da bana böyle bir tepki gösterdi işte. İyi mi? Ben mektuplar yazıyorum, mektupta şakalar yapıyorum. Hiçbir cevap yok, hiç...

— *Kardeşlerin, annen?*
— Onlarda sorun yok. Sorun babamda. Ben bu arada ona kasetiyle teybiyle birlikte Ruhi Su bantları yollamıştım. Bütün gün onu dinlermiş babam. Dinler, üzülürmüş, ağlarmış. Ben

uzaktayım, ayrıyım ya... Devamlı onu dinlermiş ama mektuplara tek satır cevap yok. Baktım olmayacak, 1973'te Türkiye'ye geldim. Doğru Antakya'ya. Antakya'ya geldim ama haber de geldi: "Aman Yayladağ'a gelme!" "Niye?" "Vallahi çok kötü, bu seni vuracak."

— *Baban?*
— Evet. "Ben" dedim, "korkmuyorum." Tuhaf bir durum var. Atladım arabaya, doğru Yayladağ'a. Eve gittim, annem ağlıyor. Herkes evde. Bana yalvarıyorlar, "Ne olursun dama çık, babam şimdi gelir."

— *Ne demek dama çık?*
— Yani dama çık da görünme. Seni evde görürse ya kalbine bir şey olur, ya vurur. İşte tabancası var bilmem ne. "Elinden bir kaza çıkar, bir kötülük olur. Ne olursun evladım" diye tutturdu annem. "Yahu anne" diyorum, "yapmaz bir şey korkma." Yok, "Senin bildiğin gibi değil" filan deyip beni zorla dama çıkardılar mı? Allah Allaaaah!.. Gerçekten de on dakika sonra babam geldi. Akşam yemeği vakti. Karardı hava zaten. Girdi eve, beş dakika sonra, ben damdan izliyorum, bu çıktı gitti. Girmiş içeri, oturmuş. Bakmış tuhaf bir durum var. "Ne oldu?" demiş. "Yok bir şey bey. Sen otur" filan deyince annem, bu anlamış. "Mehmet geldi değil mi?" demiş. Annem hık mık edince "Derhal, acele çıksın gitsin. Nerdeyse gözüme görünmesin, beni evlat katili yapmasın" demiş. Sonra da işte, çıkıp gitmiş.

— *Devamını dinlemeden bir şey sormak istiyorum. Şu ana kadar anlattığın hayatınla ilgili hikâyeler beni yadırgatmadı. Benim de başımdan geçebilirdi. Benzerleri geçti de. Ama bu anlattığın çok ekstrem bir şey, çok uç bir tepki...*
— Ekstrem bir şey. Bir felaket!

— *Doğal da değil.*
— Değil. Zaten sonu da öyle olmayacak, hiç merak etme. Şimdi ben "Bu adam gaza gelir; hakikaten bir şey yapabilir.

Ama ben yine kalacağım" diyorum. Ama araya komşular girdi, akrabalar girdi filan ve beni gece yarısı Antakya'ya gönderdiler.

— *Sen de he, dedin?*
— Ben de he dedim... Kardeşim var Antakya'da, orda oturuyor. Ona gittim. Ertesi gün annem geldi. Damdan mı ne düşmüş bir süre önce, ağrıları varmış filan. Onu doktora götürdüm. O gün öyle geçti. Ertesi gün öğleden sonra saat 2 mi neydi, ben çarşıdan kardeşimin evine geldim, "Baban evde" dediler. Beni durdurmak istiyorlar ama bu sefer dinlemedim. Evdeyse evde, ne olacak? "Hiç karışmayın. Ben eve gidiyorum, şimdi onunla yüz yüze karşılaşacağım, ne yapacaksa yapsın" dedim.

— *O da sana gelmiş belli.*
— Tabii canım. Ben içeri girdim. Odasının kapısı kapalı. Kapıyı açtım, baktım odanın ortasında dikilmiş duruyor. Bana bakıyor. Ben de ona baktım birkaç saniye. Sonra üstüne yürüdüm. Elini öpecek oldum. Tuttum elini falan ama elini kaldırmak mümkün değil. Vermiyor. Çok da kuvvetli bir adam.

— *İri yarı mı?*
— Babası pehlivanmış zaten. Felaket bir şeydi. Çok kuvvetli bir adamdı. Ben biliyorum baş edemeyeceğimi. N'aparsın? Boynuna bir sarıldım. Ben sarıldığım anda başladı ağlamaya. O ağlar, ben ağlarım, o ağlar, ben ağlarım... Çok inanılmaz bir karşılaşma. Baba oğul hayatta ilk defa birbirimize sarılıyoruz. Çocukluğumda falan elimden bir kere ya tutmuştur ya tutmamıştır. Yani kucağına alsın, sevsin, etsin, ı-ıh, bunlar yabancı duygular ona. Bizim oraların töresi de öyledir zaten. İşte erkekliğinden mi yitiriyor erkekler, ne oluyor bilmiyorum... Şimdi ise biz birbirimize sarılmışız ağlaşmaktayız. "Baba" dedim, "dışarı çıkalım, biraz gezelim, konuşalım. Burda konuşmayalım." Gözleriyle "Tamam" dedi. Antakya Parkı'na kadar gittik. Ben orda herhalde hayatımın en önem-

li konuşmasını yaptım. Ajitasyon anlamında yani. Ben kendi inancımın, idealimin savunmasını yapıyorum. En temelinden başlıyorum. Haklılık haksızlık, fakirin hakkını yememe, onu koruma. "Senden doğru adam var mı baba bu Yayladağ'da?" Sahiden inanılmaz doğru bir adam. Zırnık rüşvet yemez; üzerinde çalıntı malıntı hiçbir şey yok. Yumurta getirirler, adamın kafasına atar. İşte bana bunları sen öğrettin baba. Hak korunacak, fakirlerin ezilmesine karşı çıkılacak, kimsenin ezilmesine göz yumulmayacak... Ben böyle bir herifim işte. Ben bunları doğru olarak biliyorum. Sen de bize böyle gösterdin. Bunları bir saydım döktüm. Öyle dinliyor. Sonra geçtim Berlin'e. Bizim Berlin'deki Türklerin nasıl ezildiğini, nasıl horlandığını, nasıl kötü şartlarda çalıştığını ve bunlara sahip çıkmanın, bunlarla birlikte hareket etmenin çok namuslu bir iş olduğunu... Anlattım da anlattım... Böyle gözleri açıldı. "İşte Berlin'de ben bunları yapıyorum, bunları yaptım, bunları yapacağım baba" dedim, "Bunlar kötüyse ben de kötüyüm. Ama ben bunların hepsini yaptım." Ama bunları o kadar güzel anlatıyorum ki inanamazsın. En büyük ajitatörden daha iyiydim o gün. Tam üç saat konuşmuşum. Konuştukça açılmışım... Ağzı açık dinliyor beni. Ama o kadar konuştum bir şey olmadı...

— *Hiçbir şey demedi mi?*
— Hiçbir şey demedi. Ama yüzünden belli. Hem bana hak verdi, hem yüreğinden affetti... Üç dört gün daha kaldık. Babam, kardeşlerim birlikte briç filan oynadık. Ben briçte acemiyim. Babamsa ortağı kötü oynayınca bağırır çağırır. Benimle ortak olmayı o istedi. Sonra ben yola çıkacağım, baktım pencereden bana bakıyor babam. Gözünü kırpmadan bakıyor. Öylece bakıyor. Ama o bakışı ben anlıyorum, veda o. Ordan bana veda ediyor. Anladım, bir daha göremeyeceğim ben bu adamı...

— *Nitekim öyle mi oldu?*
— Nitekim öyle oldu. Gittim, üç ay sonra ölüm haberi geldi.

— *Sen yine Berlin'e mi dönmüştün baban öldüğünde?*
— Evet evet.

— *Militanlığa dönmüştün...*
— Evet dedik ya...

— *Ama sen heykeltıraşsın, Berlin'e heykel öğrenmeye gitmişsin ama heykeli bir yana bırakıp sıradan birinin yapabileceği işleri yapmaya başlamışsın: Militanlık.*
— Evet.

— *Neden?*
— Eğitim. Adı üstünde: Toplumcular Ocağı. Toplumcu yani sosyalist. Ben öğrenmek istiyorum, sosyalizmi anlamak istiyorum. Berlin'deki sosyalist çevreyi daha Londra'da iken duymuştum. Nihat Akseymen filan anlatmıştı. Berlin'de aslında derneği yeni kuruyorlar. Gittim. Bana "Mehmet sen boya yapmayı bilirsin" dediler. Ressamlık da var ya. Badana boyadan da anlayacağız elbet. Ne diyeyim! "Bilirim" dedim. E, hadi al fırçayı boya bakalım. Böylece dernekte ilk görev olarak boya badana işlerine başladık. Ama ben hiç yüksünmüyorum. Tersine istiyorum. Zaten Londra'dan sonra heykelden bir ürkme gelmiş bana. Elim gitmiyor heykele. Üstelik sosyalizmi öğrenmek istiyorum, ayrıca militanca çalışmak da istiyorum. Derneğin şu işi, bu işi derken, *Kurtuluş* diye bir gazete çıkarıyorlar. Gazetenin mizanpaj çalışmaları da benim üstümde kaldı mı? Afiş yapmak, bildiri hazırlamak falan filan. Ardından afişe çıkmaya, bildiri dağıtmaya başladım. Dernekte kurslar var. Sosyalizm öğretiliyor, tartışılıyor. İşçilerle birlikte politik derslere devam ediyorum.

— *Ama henüz parti üyeliği yok?*
— Yok. Parti yok. Bu arada Berlin Türk Öğrenciler Birliği seçimlerine girdik. Öğrenci Birliği'nde yönetimi almak için Ma-

ocularla kavga ettik. Benim elim kırıldı. Tam o günlerde Deniz Gezmişler için idam kararı çıktı. Denizlerin idamına karşı Öğrenci Birliği'nde açlık grevi başlattık. Ben de kırık elle açlık grevine yattım. Açlık grevi ama tam açlık. Ölüm orucu gibi. Bende bu saflık var ya, her yerde ortaya çıkıyor. Hiçbir şey yemiyorum. Yalnız su ve şekersiz çay.

— *Sahici açlık grevindesin...*
— Evet sahici. Tam yaparsan yedi-sekiz gün zor dayanıyorsun. Bugün altmış gün, yüz gün filan diyorlar, pek aklım ermiyor. Neyse beşinci gün karım Serpil, hastanelik oldu, gitti evde yattı.

— *O da Berlin'e geldi öyle mi?*
— Evet, evet. Ben yedinci günde fena oldum, yedi mi sekiz mi bilmiyorum, doktor geldi, kontrol etti. Ama ben dayanmaya kararlıyım. Dokuzuncu gün mü neydi bir de baktım, bizimkiler, yani benimle birlikte açlık grevi yapanlar güreş tutuyorlar. Canları sıkılıyor ya. Hakkı Keskin'le birisi güreş tutuyor açlık grevinde. Meğer Hakkı Keskin de, ötekiler de gündüz açlık grevine yatar, akşam yemek yerlermiş. Hakkı Keskin'i ordan tanırım. Akşamları kendi odasında yatıyordu zaten. Meğer yemek yiyormuş. Tabii yesin. Beni ilgilendirmez. Ama grevdeyim demesin Allahsız herif. Ama çok başarılı bir açlık grevi oldu. Bütün dünyaya mesajlar gidiyor, insanlar geliyor izliyor, medya çok ilgili. Alman Kültür Bakanlığına, Dışişleri Bakanlığına mektup yazıyoruz. O zamanlar Hans Dietrich Genscher Dışişleri Bakanı. Bizim isteğimizle o Türkiye'ye mektup yazdı.

— *İdamları durdurmak için?*
— Evet. Ama başaramadık. Asıldılar. Açlık grevinin sonunda ben kötü oldum. Metabolizmam bozuldu. Acayip kötü oldum. Eee, ben tecrübesizim, bu işleri hiç bilmiyorum. Yat diyorlar yatıyorum. Yattım mı ölümüne yatıyorum.

— *Bu dönemde hiç mi heykel yok?*
— Var... Aslında yok. Derneğe gelir sağlamak için arada heykeller, biblolar, Nâzım Hikmet portreleri yapıyorum. Mesela dernek bir Nâzım Hikmet günü düzenliyor, orda benim portreler satılıyor. Sonra 1 Mayıs'ta yürüyenleri yapıyorum, kol kola girmiş yürüyen işçiler yapıyorum.

— *Yine demir mi çalışıyorsun?*
— Yok. Alçıya dönüştürdüm işi. Ama ne yapıyorsam dernek için, politik hareket için yapıyorum. Başka türlü söylersem sanki okuldan kovulmak için ne varsa yapıyordum.

— *Yani "angaje sanat" denen işlere yoğunlaştın?*

BİR SERGİ: MEHMET BERLİN'DE

— Hem de ne kadar angaje. 1975'te "Mehmet Berlin'de" sergisini yaptık. O iyi, başarılı, çok yankılı bir sergi oldu.

— *Senin bireysel sergin mi bu?*
— Hayır hayır. Hanefi Yeter, Mehmet Çağlayan, bir de ben. Üç kişi. O sırada Türk Akademikerler ve Sanatçılar Derneği'ni kurmuştuk. Bu derneğin etkinliği olarak açtık o sergiyi.

— *Yani sen aslında artık bütünüyle politik çalışmaların içine daldın?*
— Hem de nasıl!.. Türk Toplumcular Ocağı'nda aktif üyeyim. Türk Akademikerler ve Sanatçılar Derneği'nin kurucusuyum ve başkanıyım. Sergiler açıyoruz, koro, folklor çalışmalarımız var ve ben hepsinde yer alıyorum. Bu politik çalışmalar sürüp gidiyor. Ben vakit buldukça Akademi'ye gidiyorum. Orda Profesör Tajuri ile sorunlarım var. Ama bizimkilere de laf anlatamıyorum. Bizimkiler dediğim Türk Toplumcular Ocağı'ndaki politik arkadaşlarımız. Yani yönetim kurulundaki arkadaşlar.

— *Nedir onlara anlatılmak istenen ve anlatılamayan?*
— Yani "Arkadaşlar, bakın ben iyi heykel yaparım. Biraz da böyle şeyler yapayım" diyorum, "Ben vallahi heykeltıraşım ve iyi heykel yaparım" diye ısrar ediyorum. "Boş ver. Sen gel yarın Siemens'in önünde buluşalım, bildiriye çıkalım" diye cevap veriyorlar. "Tamam çıkalım da ben ara sıra heykel de yapayım" diyorum. Hayır, razı edemedim bir türlü.

— *Herhalde onları heykel, sanat filan ilgilendirmiyor?*
— O da var tabii. N'aparsın! Şimdi, ben o Toplumcular Ocağı'nda bir Nâzım Hikmet kutlama günü düzenlettim. Yönetim kurulundan karar aldırdım. Ben atölyede gizlice çalışıyorum; Nâzım Hikmet'in büstünü yapıyorum.

— *Kimden gizli? Akademi'den mi, örgütten mi?*
— Örgütten gizli. Sürpriz yapacağım onlara. Ayrıca okuldan da gizli çalışıyorum ya. Duvardan muvardan atlayıp içeriye giriyorum, tatil günleri bile çalışıyorum. Cumartesi, pazar demeden oturdum bir haftada bitirdim büstü. Kutlama töreni için bütün hazırlıkları da tamam ettim. Ben örgütledim her şeyi. Bir çocuk buldum, o araştırdı filan, çok güzel bir text hazırladı. Dialar bulduk Nâzım'la ilgili. Batı Berlin İşçi Koromuz vardı. Orda da Nâzım Hikmet'in şiirlerinden bestelenmiş bir iki parça hazırladık. Felaket hoş bir şey oldu. Berlin'de ilk defa böyle düzgün bir kutlama yapılacak. Ben de Nâzım Hikmet'in büstünü getireceğim, masanın üstüne koyacağım. Ben heyecanlıyım. Toplantı pazar akşamı oluyor. Pazar günü okul kapalı. Ben cumartesi akşamından okulda kaldım, geç vakit büstü bitirdim. Bak sen şimdi işe! Ön kapı kapanmış Akademi'de. Ben içerde çalışıyorum. Eyvah, çıkamıyoruz. Dernekten bir çocuğa telefon ettim. O geldi duvarın arkasında durdu. Nâzım'ın büstünü çıkardım duvara, ordan sarkıttık iplerle aşağı. Arkasından ben de aşağı atladım. Kucağımızda Nâzım büstü, üstüne bir şey örttük; metro, otobüs filan, tören salonuna yetiştik. Törenin başlaması için herkes beni bekliyor. Ben kucağımda acayip bir şeyle geldim. Orda konuşmacı için bir masa hazırlamışlar. Ge-

Berlin'de, Nâzım Hikmet'i anma etkinlikleri için Mehmet Aksoy bu rölyef-heykeli yaptı.

tirdim büstü masanın üstüne koydum. Açtım örtüsünü. "Oooo bu ne yahu? Kim yaptı bunu? Bu ne güzel şey. Vay anasını. Kim yapmış acaba bunu?" İyi mi? "Yahu ben yaptım" diyorum, "Git yahu, dalga mı geçiyorsun" diyor, inanmıyorlar.

— *Senin heykeltıraş olduğunu biliyorlar ama...*
— Biliyorlar bilmesine de, çok güzel olduğu için benim yaptığıma inanmıyorlar. Ha bire soruyorlar "Bunu nasıl yaptın lan? Ne zaman yaptın?" Dedim, "Oğlum sizden gizli yapıyorum, çalışıyorum." Zar zor inandılar. Tam da o günlerde biri *Türk Heykel Tarihi* diye bir kitap bulmuş. "Yahu senin adın var içinde" diyor, başka bir şey demiyor. "Gördünüz mü?" dedim, "Benim ne kadar büyük adam olduğumu artık siz de anlayın." Hatırladıkça gülerim o günü.

— *Ama biz yine heykele dönelim. O dönemde yaptığın, nasıl demeli, politik vurgusu fazla işlerden, örneğin 1 Mayıs'ta yürüyenler, işçi heykellerinden bugünkü, 2002'deki Mehmet Aksoy heykeltıraş olarak memnun mu?*
— Vallahi gerekliydi bence o zamanlar yaptığım... Öyle düşünüyorum şimdi. Evet, gerekliydi.

— *Kimin için gerekliydi, siyasal hareket için mi, heykeltıraş Mehmet Aksoy için mi?*
— İkisi için de. Ama tabii daha çok benim için. Benim için, çünkü o teori insanın, hayatın bir yansıması olacak senin kanalınla. Sanat böyle bir şeydir ve bu bire birlik önemlidir. Sanatçı kimliği, sanatçı sahiciliği... Sahicilik. Sahiciysen hayatınla yaptığın iş özdeşleşmeli, örtüşmeli. Tamam mı? Onu yaşıyorsun, onu yapacaksın, onun heykelini yapacaksın. Çaresi yok. Başka da alanın yok zaten. Ne yapacaksın yani? Ağaçta kuşu görecek halin yok o sıralar. Ne yapıyorsam, ne yaşıyorsam onun heykelini yapıyordum. Yürüyüşler, yürüyüşlerdeki o içtenlik, heyecan var ya, bir sanatçı için o çok güzel bir şey. Onun heykeli de oluyor. Ha, burda çelişki şu. Sanat yanı mı ağır basacak, slogan yanı mı ağır basacak hikâyesi.

Burda eğer sanat yanından memnunsan... Valla ben o sıralar yaptığım bir sürü işin sanat yanından memnunum.

— *Memnunsun?*
— Tabii. Memnunum, mesela şu anda sergiliyorum bunları. Sergileyeceğim ve onların arkasında duruyorum. O form anlayışı, o form endişeleri...

— *Berlin'desin, politik çalışmalar ağırlıklı; heykelle ilgili korkularını, çekingenliklerini yavaş yavaş attın. Heykeller yapıyorsun. Ama hâlâ, nasıl demeli, Alman "heykel sosyetesinin" diyelim veya çevrelerinin ilgisini çekmiş bir Mehmet Aksoy yok ama ortada değil mi?*
— Yok.

— *Nedir, işte heykel de yapan bir ausländer, bir yabancı, bir karakafa, bir Türk mü var?*
— Yok yok, öyle de değil. Daha sergi filan açmamışım ki nasıl tanısınlar? Ama 75'teki sergi...

— *Üç sanatçının açtığı sergi, "Mehmet Berlin'de" sergisi?*
— Evet. Bu sergi önemli bir sergi. Bir sürü bakımdan önemli. Bir kere, Türk ve öteki yabancı işçiler ve iş göçü konusunda Almanya'da açılan ilk sergi. İkincisi, Almanya'da yaşayan sanatçıların açtığı, ses getiren ilk büyük sergi. Sana bir örnek vereyim: Sergi Berlin'de altı ay uzatıldı. Bu olağan değil. Sergi kataloğu iki dilde üçüncü baskısını yaptı; okullarda ders kitabı olarak okutuldu. Berlin'de sergiyi tam 27 bin kişi gezdi.

— *Berlin, o zamanki adıyla Batı Berlin dışına, yani Federal Almanya'ya gitmedi ama...*
— Kim demiş? Tam bir yıl boyunca Federal Almanya'da kentten kente dolaştı.

— *Yalnız Türk sanatçıların katıldığı bir sergiydi bu, öyle mi?*
— Evet evet. Ben heykel ve fotoğraflarımla katıldım. Hane-

fi Yeter resimleriyle; Mehmet Çağlayan da seramikleriyle. Üç sanatçının ortak sergisi oldu yani. Ve gerçekten inanılmaz yankılı, etkili bir sergi oldu "Mehmet Berlin'de". Benim de Profesör Heilige ile aramı açtı.

— *Sergiyi mi gezdi?*
— Hayır. Sergi üstüne gazetede yazı çıktı. *Bild Zeitung*'da. Almanya'nın bu büyük bulvar gazetesi, "Berlin Senatosu komünistlere para yatırıyor" gibi bir yazı yazdı. Profesör Heilige bunu okumuş. Adam sağcı. Çok kızdı bana. Arkasından ben Nâzım Hikmet projesine giriştim. Alman Lotto İdaresi'ne bir proje verdik. Kunstamt, yani Sanat Dairesi kanalıyla bir müracaatta bulunduk.

— *Berlin Kunstamt?*
— Hayır, Kreuzberg Kunstamt. Kreuzberg Berlin'in bir semti. Orda Türkler yoğun oturuyor. İşte Lotto İdaresi'ne bir sergi konsepti verdik. O sıralarda ben BBK'nın da yönetim kuruluna girdim. BBK yani Berliner Bildender Künstler.

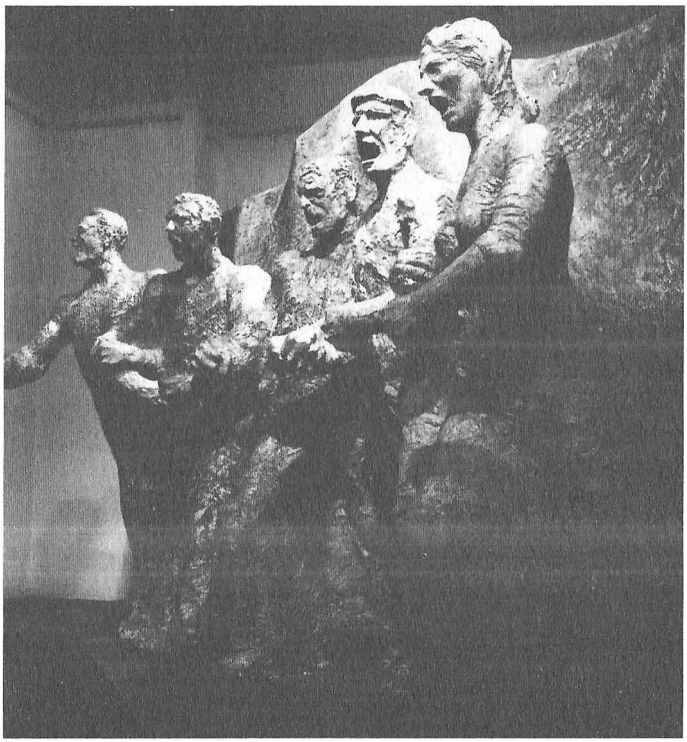
— *Berlin Görsel Sanatçılar Derneği. Türkler mi kurdu bunu?*
— Hayır hayır, Almanlar. Yani Berlin'deki bütün görsel sanatçılar. Sonradan sendikaya dönüştü zaten. Ben orda da aktifim çok. BBK'nın yönetim kurulundayım. Nâzım Hikmet Sergisi konsepti için BBK'nın da faydası oldu. Proje kabul edildi.

— *Nedir bu proje?*
— Proje şu: Nâzım Hikmet için bir kitap, Nâzım Hikmet ile ilgili bir sergi, Nâzım Hikmet ile ilgili konserler, tiyatro. Bir ay sürecek bir etkinlik. Konsept kabul edildi. 160 bin mark ayrıldı proje için. Ama *Bild* gazetesinde o yazı çıkınca, işte komünistlere yardım ediliyor filan diye, Profesör Heilige'ye "Yahu senin ne biçim öğrencin var? O Mehmet Aksoy senin öğrencinmiş. Sen böyle bir adamı nasıl öğrenci olarak kabul edersin" demişler. Heilige hemen geldi tabii bana. Ben anladım, bir bokluk var. Normal günlerde böyle davranmıyordu

bana. Oysa şimdi üstünde çalıştığım heykeli eleştiriyor, "Bu çok kötü. Bu ne biçim heykel, bu nasıl form?" filan diyor. Benim heykeli yerden yere vurdu. Sosyalist realizmin ne kadar kötü bir akım olduğunu söylemeye başladı.

— *Eleştirdiği heykel ne?*

— **1** Mayıs yürüyüşü üstüne bir heykel. Bir yürüyüş heykeli. Ajitatif bir heykel. Adam tutturdu, "Bu böyle olmaz. Bunu biraz soyutlamak lazım." Herif bir bakıma haklı. Ama aslında itiraz ettiği heykel değil, benim sanat anlayışım. Ona temelinden karşı. Ben de aşağıdan almadım. Tartışmaya başladık. Ben de

Berlin. 1 Mayıs'ta Yürüyenler.

sosyalist realizmi savunuyorum adama karşı. Tabii bazı bilgiler edinmişim bu konuda ama yine de çok kaba ve cahil bir argümantasyonum var. Adam iyice öfkelendi. "Ben seninle çalışmayacağım. Sen bu atölyeyi boşaltacaksın" dedi. Bana tek başıma çalışacağım bir atölye vermişlerdi. Ben "Boşaltmam" dedim. Niye boşaltacağım ki? O git diyecek ben de gideceğim ha? Öyle olur mu? Gittim HDK'nın Heykel Bölümü Başkanı'na, "Durum böyle. Beni atmak istiyor" dedim. "Atabilir mi? Buna hakkı var mı?" diye danıştım. Bölüm Başkanı beni yatıştırdı, "Bir şey olmaz" dedi, "sen merak etme." Öğrenci Birliği'ne gittim, onlar da öyle dediler. Şimdi laf mı? Beni okuldan atmak istiyor adam. Sınıfta bırakmak filan değil, okuldan atmak istiyor.

— *Sen öğrenci statüsündesin...*
— Evet. Öğrencilik bitecek, daha sonra master yapacağım. Ben bursluyum, okuldan atılınca ne olurum? Burs kesilir. Ayrıca çok kötü duruma düşerim. Ama okul da kötü duruma düşer ha. Politik görüşünden dolayı bir öğrenciyi atıyor. Yani öyle kolay mı o iş? Heykel bölümündeki bütün hocalar benim arkamda durdular, attırmadılar. Orda başka bir hoca vardı. "Sen" dedi "gel benim atölyeye." Onun öğrencisi oldum. Ama aynı atölyedeydim, çıkmadım ordan. Kimse de çıkaramadı.

— *Peki öğrenci olduğuna göre belli bir süre yok mu bitirmek için?*

DÖRT YILDA TEK HEYKEL

— Var tabii. Okulu zamanında bitirdim. Devamlı o el heykelini yapıyorum o aralar. Sadece o el heykeliyle oyalanıyorum işte.

— *Neden gülerek söylüyorsun bunu, sevmediğin bir heykel mi?*
— Sevdiğim, bayağı sevdiğim bir heykel de, işin komik ya-

nı şu: Ben bu heykelin parmaklarından başladım. Bir sömestri geçtim. El bileğe kadar geldi, bir sömestri daha geçtim. Dirseğe yaklaştı, bir sömestr daha... Yani okul bitene kadar pazulara filan gelebildim.

— *Kasıtlı olarak mı ağırdan alıyorsun?*
— Yooo. Zor gidiyor iş. Demir dövme. Ama en sonunda koydum ortaya heykeli. Sonunda hem okul bitirme heykeli

Kol *heykeli. Mehmet Aksoy bu heykele Berlin Görsel Sanatlar Akademisi öğrencisi olarak başladı. Her sömestr bir bölümünü tamamlayarak sınıflarını geçti ve heykeli master çalışması olarak bitirip okuldan mezun oldu.*

oldu, hem master tezi heykeli. 1977'de Berlin Akademisi'ni bitirdim, mezun oldum, master'ımı da aynı anda bitirdim. Almanya'da kural öyledir. Masterschule yaptım yani. Masterschule, yani bizim Türkiye'deki master.

— *1977'de mezun oldun Berlin'de ve burs da bitti ister istemez...*
— Bir yıl uzamış oldu. 77'de bitirdim. Bursu bir yıl uzattılar.

— *Peki, Berlin'de işte bir dizi sosyal aktiviteye, politik aktiviteye katıldın; sosyalizm alanında, felsefe alanında sende değişiklikler olması gerek...*
— Büyük değişiklikler oldu tabii...

— *Bunu biraz açalım.*
— Açalım. Bir kere dünya görüşü açısından büyük değişiklikler. Bir de angaje olmak. Politik olarak angaje olmak. Çok daha angaje oldum işe. Heykelden söz ediyorum. Taraf oldum bir bakıma. Ayrıca eksiklerimi daha çok görmeye başladım.

— *Hangi eksikleri? Sanatsal, politik?*
— Daha çok teori alanında. Sanatsal anlamda açılımları görmeye başladım. Sosyalist realizme karşı hareketler, akımlar da vardı. Onların içindeki yanlışlar üstüne bilgilerim arttı. Çünkü Berlin'de bilgilenme olanakları, kaynaklar çoktu. İşte dibimiz Sosyalist Almanya. Duvarın öte yanı. Her zaman geçebileceğim, sergilere gidebileceğim bir yer.

— *Alman heykel sanatı, geleneği, özellikle senin orda olduğun yıllardaki, 1970'li yıllardaki Alman heykel sanatı seni etkiledi mi? Hayranlık ya da toptan ret gibi yani.*
— Etkiledi aslında. Mesela Akademi'deki insanların tepkileri, davranışları, heykeli alış tarzları... Ne kadar çok alış biçimi vardı. Bunun kişilere göre değişmesi. Bunlar beni etkiledi. Öteki tarafta da yani DDR'deki...

— *Demokratik Alman Cumhuriyeti. Doğu Almanya yani...*
— DDR'deki sosyalist realizm... Kuru, politik görüşleri direkt yansıtan heykeller... Onların farkını anlamaya başladım.

— *Yani olumsuz örnekleri görerek...*
— Tabii tabii.

BISMARCK HEYKELLERİ – ATATÜRK HEYKELLERİ

— *Peki, Türkiye'deki Atatürk heykelleri, DDR'deki Marx-Engels heykelleri, Batıdaki, ne bileyim, Bismarck heykelleri mesela. Hepsine aynı tepkileri mi verdin? Mesela Atatürk heykelleri ile Bismarck heykellerini karşılaştırdığın, "Bak bunlar bizdeki Atatürk heykellerinden farklı ya da işte bunlar da Alman heykelinin mezar taşları" dediğin oldu mu?*
— Mezar taşları? Hayır hayır... Ama etkilendim tabii...

— *Bunu daha ayrıntılı anlatsan...*
— Bak, diyelim Bismarck heykeli. Bismarck'ın heykeli dikileceği zaman heykeltıraşların o konuda en iyisine yaptırıyorlar. Bizim gibi öyle kim vurduya gitmiyor. Atatürk bizde kim vurduya gider. Kimin yaptığı belli değil. Her yerde var. Yeter ki adı Atatürk heykeli olsun. Sanat değeri konuşulmaz. Yani Bismarck heykeli bile olsa akademik anlamda bir üslubu var, bir ahlakı var. Biz de o da yok. Öyle bir ahlak da yok. Anlatabiliyor muyum? Hiçbir şey yok yani. Ne gelenek var, ne üslup. Bismarck heykeli yaptırılan adam iyi, o dalda iyi olmak zorunda. Heykel sanatında bir değeri, bir adı, bir yeri olmak zorunda. Bizde böyle bir şey yok.

— *Berlin üstüne bir sorum daha var. Londra'yı anlatırken sürekli müzelerden söz ettin. Çılgın gibi müze gezdiğini anlattın. Şimdi Berlin'desin ve Kara Avrupası'ndasın. Müze gezmeler bitti mi?*
— Biter mi? Paris'i komşu kapısı yaptım. Louvre'u, d'Orsay

Müzesi'ni falan bir bir gezmiştim. Bunun dışında, o sıralar tabii ki Berlin'deki bütün müzeleri geziyorum. Berlin, Paris müzeleri çok iyidir. Ama hiçbirini British Museum'la kıyaslayamazsın. Taa Mezopotamya, Mısır, Asur... Muhteşem, muhteşem...

— *Mehmet Aksoy'un Avrupa'daki yaşamını konuşurken sanat ve politika üstünde çok durduk. Bu arada evlilik nasıl? Yürüyor mu örneğin?*
— Yürümüyor. O günlerde yürüyor gibi ama aslında yürümüyor. Yani aksıyor. Şimdi ben daha Londra'da iken... Bunu ayrıntılı anlatmalıyım. Anlatayım mı?

— *Bu sana bağlı.*
— Şimdi ben İngiltere'deyken canım sıkılıyor. Serpil, karım, Türkiye'ye altı yedi aylığına işlerini halletmeye gitti. Öğretmenlikten izin alacak, bir şeyler ayarlayacak yani. Ben ders çalışıyorum, İngilizce öğreniyorum, arada dışarı çıkıyorum. Ama içimde bir mutsuzluk var. Yalnızım ve şiddetli yalnızlık hissediyorum. Ama bunu öyle bir kız arkadaş bulacağım, kadın arıyorum filan gibi anlama. Hiç öyle bir şey değil. Hani derler ya ihanet etmek filan, hiç öyle bir duygu değil; öyle bir fikrim hiç yok. Hatta karşıyım böyle şeylere. Hani Berlin'e gidip Fritz Reuter'le konuşmuştum ya. İşte ordan yine Londra'ya dönüyorum. Elimde bir dolu dosya var. Yaptığım işlerin dosyaları. Fritz Reuter'e gösterdim ya hani, anlatmıştım. Londra'da trenden Victoria Garı'nda ineceğim. Oraya geldik. İndim ama zorluk çekiyorum. Dosyalar, bir valiz, çanta filan. Ellerim dolu. Bir kız geldi "Birini ben alayım, yardım edeyim size" dedi.

— *Türkçe mi?*
— Yok canım İngilizce konuşuyor. Ben de epey sökmüşüm canım İngilizceyi. O kadar da değil yani, köylü çocuğuyum dedikse... Ben şaşırdım. Tanımadığım bir hatun ve güzel bir hatun. Sarışın, boylu. Çok güzel bir kız canım. "Allah Allah nerden çıktı bu" derken aldı benim dosyaları, taşıyor. Peki

şimdi ne olacak? Ben taksi, otobüs, bir şey bulup eve gideceğim. Bekliyoruz. Kız "Gelin şurda bir kahve içelim" dedi, "Oturalım, biraz konuşuruz." Oturduk konuşuyoruz kızla. Bir sorular bana, bir sorular... Allaaaah, beni zaten izlermiş bir saattir. Gerçi ben de sağa sola bakıyordum ama ben ne bileyim nereye baktım. Enteresan bir durum değil mi? Heykelden, heykellerden konuşmaya başladık, Asur heykellerinden. Bunu hatırlıyorum. Çok enteresan şeyler söylüyor bana. Asur, erkek, erkek güzelliği, erkeklerin süslenmesi...

— *Yani kız seni gözüne mi kestirmiş?*
— Evet, öyle anlaşılıyor. Gözüne kestirmiş beni. Ama biz bir buçuk saat konuştuk.

— *Anlıyor mu sanattan gerçekten?*
— Anlıyor. Asur üzerine inanılmaz laflar ediyor. Mesela Asur heykelinde benim takıldığım noktaları hemen anladı. Çok hoş bir duygu doğdu orda. İnanılacak gibi değil. Ben de zaten altı yedi aydır yalnızım. Pek kimseyle de konuşmuyorum. İngilizlerde konuşup sohbet edecek insan da bulamıyorsun. Parklarda falan bazen bir iki adamla konuşuyorsun. Beni Galli sanıyorlardı. Aksanıma bakıp Galli olduğumu düşünüyorlardı. Kıza "Eve gidelim" dedim. Kabul etti. Eve gittik. İşte ne bileyim, böyle acayip bir ilişki oldu. Tabii o akşam... Evet müthiş bir akşam oldu. İlk defa bir Avrupalı hatunla yatağa giriyorsun. Allaaaah ben coştum artık. Kız da öyle. Neyse sabah oldu kız gitti. Saat altı filandı daha. Gitti. Ben tabii bütün gün kadını düşünüyorum. Aynı günün akşam üzeri saat altıda, ben evdeyim, tak diye Serpil geldi.

— *Haberin yok geleceğinden?*
— Yok. Sürpriz. Gerçekten sürpriz.

— *Suç izleri var mı evde?*
— Yok canım. Suç izleri falan yok. Ama ben bir tuhafım. Öyle rüya gibi bir şey olmuş. Başımdan öyle bir şey geçmiş

ki. Bunu üstümden atamıyorum. Anlatması zor. Onu, Serpil'i yabancı gibi gördüm. Yani geldiği zaman ben biraz tuhafım. Bana dokunmaya kalkıyor, dokundurmuyorum kendime. Bu kadar tuhaf. Anlıyor musun? Sanki korumaya aldım kendimi. Hayret bir şey yani. Serpil "Ne oluyor?" diye sorunca, ben "Böyle böyle işte, bir kızla tanıştım, böyle böyle oldu. Ben onu istiyorum" diye olanı biteni anlattım.

— *Bu kadar açık?*
— Ben yalan söyleyemem. Serpil mahvoldu tabii. Evden çıktı gitti. "Allah kahretsin seni" deyip kapıyı vurdu, çıktı gitti.

— *Öbür kızı bir daha bulma şansın var mı?*
— Var tabii canım. Telefonunu filan almışım. Kız zaten istiyor beni. İsveçliymiş galiba. Fizyoterapist miymiş neymiş. Psikolojiden falan acayip anlayan bir kız.

— *Yani Serpil, karın Türkiye'den döndü ve bu olayla karşılaştı...*
— Evet arkadaş. Ben de yani o kadar zaman durdum hiçbir şey olmadı, ne olduysa o gece oldu işte. Olaya bak sen. Planlanmış bir durum yok. Geldi; tam gelişinde oldu, üstüne düştü. Kader gibi bir şey. Ama ben de hile yapmadım. Ben söyleyince daha da fena oldu. Bense İsveçli kızı istiyorum. Yalan yok. Ona gitmek istiyorum. Hinoğlu hinlik yok yani. Ama Serpil'in bunu anlamasını nasıl beklersin? Saçma olur değil mi?

— *Bence de saçma olurdu.*
— Kadınlar daha gerçekçi tabii. Vurdu kapıyı gitti. Ben de kıza gittim. Kıza da anlattım: Böyle böyle oldu, işte evliydim, karım geldi... Çok üzüldü. "Hay Allah ne yaptık biz!" filan dedi usulca. Sonra tuttu, "Acaba, konuşsam onunla, seni bana beş günlüğüne verse" dedi.

— *Ooooo!.. İyice pembe dizi oldu bu hikâye.*
— Haklısın. Tam pembe dizi. Ben "Ne oluyor? Böyle değil

yani" filan dedim. Karımın evden çıkıp gittiğini anlattım. İsveçli kız "Sen" dedi, "yapma bu işi. Sen karına dön." Hiç unutmuyorum, bir müzede konuşuyoruz bunları. Ben "Madem böyle istiyorsun, sen git diyorsun, ben de giderim" dedim. Giderim ne olacak yani! Ben de giderim. Gittim hakikaten de. Öyle oldu. "Ciao" dedim ve gittim. Bir daha da aramadım, sormadım. Nihatlar araya girdi, Serpil'le buluştum yine. Bizi barıştırdılar. "Utanmıyor musun? Sen bu Serpil'i nasıl satarsın böyle?" diye azarladılar beni. "Yahu bir şey yapmadım ben. Olay bu. Ne satması, ne itip kakması. Hiçbir şey yok ortada. Olanı anlattım işte. Yalan mı söyleseydim? Ne diyorsunuz siz?" dedim. Böyle olduğuna inanıyorum çünkü sahiden böyle oldu. Benimki saflıktan başka bir şey değil.

— *Ama yine de sakatlanmış bir evlilik olmuş.*
— Doğru. Sakatlanmış bir ilişki oldu ve ondan sonra Serpil'in bana güveni de sarsıldı. Benim de öyle kavgalar mavgalar, canım sıkılmaya başladı. Almanya'ya bu durumdayken geldim.

— *Birlikte geldiniz?*
— Birlikte geldik ve ilişkimizi epey düzelttik. O boydan boya politikaya girdi. Harekete katıldı. Çok daha angaje, çok daha militanca.

BERLİN YAĞMURUNDA ISLANMAK

— *Bir daha böyle bir sabıkan olmadı mı?*
— Oldu, oldu. Berlin'de tekrar yüze vurdu bu. Berlin'de o sıralarda, hani vardı ya, yani kadınlar artık özgürlük bayrağını çekmiş durumdalardı. 70'li yıllarda "68 Ruhu" filan hani. Berlin'de işte Frei-Sex modası vardı. Neydi Türkçesi?

— *Özgür seks.*
— İşte bu özgürlüğü abartılı yaşamaya başlamıştı millet Berlin'de. Orda yağmur yağıyor, sen de ıslanıyorsun tabii.

— *Benzetme güzel de sen bunu neden söyledin?*
— Bunu neden söyledim? Çünkü böyle durumlar çıktı ortaya. Böyle fırsatlar...

— *Yani seksüel özgürlüğünü kullanan Alman kadınları, Mehmet Aksoy'u kolundan sürükleyip tekme tokat yatağa koydular...*
— Yok canım, kolumdan sürüklemek tabii olmaz. Yani benim de gözüm açılmaya başladı. Bunu anlatmaya çalışıyorum. Gözüm açılmaya başladı, bakmaya başladım sağa sola. Ee işte orda da çarpan çarpana oluyor tabii. Baktık yürümüyor, Serpil'le anlaştık ve boşandık.

— *Ama o da Almanya'da kaldı?*
— O da Almanya'da kaldı. Daha sonra öğretmen oldu Berlin'de. Onun durumu iyiydi. Hiçbir zaman kötü olmadı.

— *Eh artık evlilik öyküsünü ve bu pembe diziyi noktalayabiliriz. Şimdi Mehmet Aksoy master'ını yaptı, okul bitti...*
— 1977 sonunda mezun oldum. 78'de de Türkiye'ye döndüm, bizim Akademi'de öğretim görevlisi olarak işe başladım.

— *Bu zorunlu bir dönüş müydü?*
— Zorunluydu. Tabii istesem kalırdım; öderdim burs parasını, kalırdım. Ama tercih etmedim. İstedim dönmeyi. Döneceğim ve Akademi'ye girip hocalık yapacağım.

— *İstesen kalabilir miydin Almanya'da?*
— Kalabilirdim, yani burs borcumu ödeyebilirdim, öder ve rahatça kalabilirdim. O sırada artık tanınmaya başlamışım; adımdan bahsedilmeye başlanmış. İlişkilerim düzgün, işlerim yolunda. Önüm açıktı yani. Sonra bendeki birtakım dogmatik yaklaşımlar hafiften kaybolmuş, daha geniş bir perspektiften bakmaya başlamışım.

— *Politik anlamda mı?*
— Hem politik, hem sanatsal anlamda. Yani sosyalist realizm konusuna daha perspektifli, böyle tek bir açıdan bakmayan, yani at gözlüğü takmamış biri olmaya başlamıştım. Bunun için de Almanya büyük olanaklar, ufuklar sağlıyor kişiye...

— *Yani kalman için bir sürü neden vardı ve sen dönmeye karar verdin...*
— Dönmeye karar verdim. Bir kere Türkiye'yi özlüyorsun. Türkiye'de bir şeyler yapılması gerektiğini de düşünüyorsun. Böyle de bir idealizm var. Eh Türkiye'de de o sıralar müthiş hareketler var. İçinde de olmak istiyorum. Böyle bir heves, bir istek, böyle bir idealizm. Tamam geliyoruz, yani gidiyoruz da nasıl gideceğiz? Önce heykellerim var. Kendi ev eşyalarım var ve kesin dönüş yapıyoruz artık.

— *Almanya'da yaşayan Türklerin diliyle söylersek "naklihane" yapıyorsun...*
— Evet. Naklihane. Biliyorsun kesin dönüş yaparken bir sürü eşya getirebilirsin. Ev eşyaları, iş aygıtları filan. Benim tabii heykellerden başkasını düşünecek halim yok. "Minibüs" dedim, "En iyisi bir minibüs alayım, bunları minibüse yüklerim."

— *Büyük boyutlu heykeller yok çünkü. Öyle mi?*
— Var, onlar da var ama çok büyük değil. İşte *El* heykeli var, *İşsiz* heykeli var. Minibüste olur yani. Ama olması için biraz buluş lazım. Biraz fanteziyle sığıyor hepsi. Ve sonunda dünyanın en komik bir naklihanesini yapmış bulundum.

— *Çünkü?..*
— Çünkü bütün bu saydığım heykelleri yükledim minibüse. Benim iç çamaşırlarım, çoraplarım, donlarım, kazaklarım, pantolonlarım heykellerin arasında tampon olarak kullanıldı. Böylece heykeller iyice sıkıştı. Çok güzel oldu. Hiçbiri oy-

namıyor yerinden. Ama bu arada minibüsün istiap haddini (taşıma kapasitesini) bir ton kadar geçmişiz.

— *Çok güzel. Türkler memlekete gidiyor...*
— Nasıl gitsin? Araba kullanmayı bilmiyor ki bu Türk. Şoför arıyorum kendime. Sonradan üçüncü karım olan Thura, "Ben seni götürürüm" dedi. Allah Allah, sürebilir mi acaba arabayı? Sürüyor. Çok da güzel sürüyor. Yani bayağı sürüyor. Alman kızı. Cesur, kendine güveniyor...

— *Ama bir Alman istiap haddini bir ton aşmış minibüse ne biner, ne de onu sürer.*
— Bilmiyor ki... Kız zaten heyecanlı. İlk defa bir minibüs sürecek ve yüklü bir minibüs. İçinde taş heykeller var, şu var, bu var. Yüklü...

— *Peki buzdolabı, çamaşır makinesi öyle şeyler yok mu? Naklihane yapıyorsun, kesin dönüş bu...*
— Buzdolabı yok. Bir çamaşır makinesi vardı galiba. Emin değilim. Galiba o da yoktu be. Yoktu yoktu, hiç beyaz eşya yoktu.

OTOYOL'DA HEYKEL SERGİSİ

— *Thura'yla evli değilsiniz o zaman...*
— Evli değiliz. Sevgiliyiz. Şimdi minübüsün üstüne, tepe bagajına yani, *El* heykelini koydum. Böyle minibüsün üstünden öne doğru çıkan bir el. Onun üstüne bir *İşçi Kız* heykeli, akar bantta çalışan bir kız. Onun yanında *İşsiz* heykeli var. Yan yatmış, ayakları yola doğru bakıyor. *İşçi Kız* heykelinin altından çıkıyor. Çok enteresan bir görünüşü var minibüsün. Autobahn'da (otoyol) giderken herkes bize bakıyor. "Ben otoban sergisi yapıyorum" dedim Thura'ya. Ne var bunda? Olmaz mı, olur. Her gelenin, her geçenin gözü takılıp kalıyor. Kaza yapacaklar nerdeyse. Sonunda geldik sınıra.

— *Almanya çıkışındasınız daha?*
— Evet. Sınıra geldik. Gümrük memurları, sınır polisleri filan. Adam "Bunlar nedir?" diye sordu haliyle. "Bunlar heykel" dedim. Adam "Bu tekerleklerin hali ne?" diye soruyormuş meğer. Makaslar inmiş aşağı. Bizim kız farkında değil. "Tartıya gireceksiniz" dediler. Girdik tartıya. Bir ton fazla çıktı. İnanılacak gibi değil. Tam bir ton fazla. Adam, "Bunları" dedi "boşaltın." Ulan nasıl, nereye boşaltacağım? Olurdu olmazdı, yapma, etme... Adam haklı olarak "Yok" diyor, "indirin aşağı." Ben artık umutsuz bir duruma düştüm. Öyle ya heykellerimi indireceğim; peki nereye koyacağım? Nasıl olacak? Heykellerim yoksa ben niye gidiyorum Türkiye'ye? Böyle bir açmaza düştüm. Alman'a sordum: "Ben bu heykelleri ne yapacağım peki?" Adam güldü. "İlerde tren istasyonu var. Götür oraya. Bir konteynere koy, nereye gideceklerse gönder." Aaaa, olur mu? Tabii olur. Allah Allah, ben niye düşünmedim peki bunu?

— *Çünkü o Alman ve sen Türksün.*
— Alman tabii. "İyi" dedim. Boşaltıyorum minibüsü. Ben boşalttıkça tabii çoraplar, donlar monlar çıkıyor aralardan. Bir utandım ki sorma. Bütün iç çamaşırlarım serildi mi yere! Rezil oldum ki bildiğin gibi değil. Aradan bir heykel çıkıyor. Onu indiriyorum. Donlar, çoraplar tekrar içeri. Bir heykel daha. Donlar çoraplar yine içeri... Neyse minibüsü indirdik normal tonajına. Götürdük heykellerin bir bölümünü konteynere verdik. Şimdi konteynere verdiğimiz heykellerin içinde *Köylü Portresi* var, Nâzım Hikmet'in rölyefi var, Nâzım Hikmet'in büstü var. Birkaç tane de küçük heykel var. Bazı kişisel eşyaları da konteynere aktardık. Kalan heykeller yine minibüste ama minibüs artık normal tonajında. Gazladık gidiyoruz. Gidiyoruz ama buharlı tren lokomotifi gibiyiz. Duman. Minibüsten dumanlar fışkırıyor. Sonra ne oldu?

— *Ne oldu?*
— Kaldık yolda. Motor gitti.

— *Yandı yani?*
— Yanmış. Biz bilmiyoruz tabii. Anlamıyoruz ki? Adamlar uyardılar bizi. Adam Thura'ya "Sen ne biçim şoförsün?" diye soruyor. Thura "Anlamadım" diyor. Adam üsteliyor, "Fren yolu uzamıyor mu, direksiyon sağa sola çekmiyor mu?" Ben bilmiyorum tabii. Şoförlükten anladığım yok. Fren yolu diyor adam. Yük aşırı ağırsa fren yolu uzarmış gerçekten.

— *Doğru. Ama motor gitti.*
— Gitti. Telefon ettik Ford firmasına. Geldi adamlar, bizi çektiler. Heykeller de yine içinde. Bir tamirhaneye girdik. Baktılar motoru yanmış; değişmesi lazım. Bereket adamlarda bir "çıkma motor" varmış. Makul bir paraya motoru değiştirttik. Yeni bir motor takıldı arabaya. Ertesi gün yeniden yola çıktık. Git Allah git. Koca E-5 bu. Thura da acayip sürüyor. Uyku muyku yok. Ha bire gidiyor. Geldik, geldik, Yugoslavya'ya girdik. Yugoslavya'dan korkuyorum. Nedense güvenemiyorum Yugoslavya'ya. Çünkü benim başıma işler geldi birkaç kere. Bizim Türk işçilerinin orda başlarına gelenleri biliyorum. Ama Thura bana mısın demedi. Yağ gibi geçtik Yugoslavya'yı. Bulgaristan'a geldik. Sofya'ya vardık. Sofya'da bir yerde benzinciye gireceğiz. Şurdan dönelim, burdan dönelim diye bir telaş oldu. Benzincinin girişini biraz kaçırdık, tekrar döndük. Tam giriyoruz, "Güüüüm" diye bir ses. Allaaaah, bir baktım heykelin bir parçası yerde, bir parçası minibüsün tepesinde. Benzin pompalarının üstünde bir çatı olur ya. İşte o çatı biraz alçak.

— *Yahut sizin minibüsün tepesi biraz yüksek...*
— Evet, ikisinden biri işte. Bizim kız ne bilsin. İlk kez minibüs kullanıyor zaten. Benim heykel, *İşsiz* heykeli ortadan biçildi. *El* heykeline bir şey olmadı. O kurtuldu ama *İşsiz* paramparça. Bir bacağı koptu, yerde duruyor. Tam bir trafik kazası sanki... Ayak kopar filan ya... Neyse *İşsiz*'in ayağını mayağını topladık sağdan soldan. *İşçi Kız*'ın da kolu kopmuş. Onu da topladık. Bu arada çatının kirişi biraz zarar gör-

dü. Bulgar benzinciler, "Komşu ne oldu bak?" diyorlar, "bunu ödeyeceksin." Yahu ne ödemesi? Bizim kız tabii yerlere serilmiş, tepiniyor, tepiniyor, zıplıyor, zıplıyor. "Allah kahretsin... Ben bunu nasıl yaptım da!" filan diye ağlıyor. Ama nasıl ağlıyor, inanamazsın. Ben bir yandan ayakları, kolları, bacakları topluyorum, bir yandan Thura'yı teselli ediyorum. Bulgar baktı baktı, o da gülmeye başladı halimize. "Haydi gidin komşu" dedi.

— *İnsafa geldi yani?*
— Nasıl gelmez? Komik bir durum. Zıplayan, tepinen bir Alman kadın. Onu teselli eden bir Türk ve bir yandan da yerlerden kol bacak topluyor... Neyse sonunda toparladık heykelleri, geldik sınıra.

— *Kapıkule'ye, Türkiye sınırına?*
— Türk sınırına... "Oh be," dedim "en sonunda vatanımdayım..." Tabii bunu biraz erken söylemişim.

ŞİİR SEVEN BİR GÜMRÜKÇÜ

— *Niye?*
— Başımıza daha gelecekler varmış... Vatan be, Allah be diyoruz, gelen giden, bize bakan yok. Bekliyoruz. Beş dakika, on dakika, on beş dakika... Neyse kırk beş dakika kadar sonra bir gümrük memuru geldi, gümrük muayene memuru. Şöyle bir minibüse baktı, "Aç" dedi. Selam melam yok. Açtık. Bu arada gece oldu. Adam ışığını yaktı, şöyle içeri baktı. "Bu ne?" diyor; "İşte heykel" diyorum. "Bu ne?" "Seramik heykel..." Adam kızdı, "Bu ne yahu?" dedi. "Başka bir şey yok mu? Sen tut kesin dönüş yap ve hiçbir şey getirme. Ulan ne iş be!.." Adam önce aşağıdan aşağıdan başladı, şimdi küfür ederek konuşuyor. "Allah kahretsin. Dünyada ne adamlar var. Manyak mıdır nedir bu?" diyor. "Herife bak, taşı toprağı toplamış gelmiş. Böyle kesin dönüş mü olur

ulan?..” Ben anlamıyorum, adamın niye kızdığını anlamıyorum. Herhalde kafayı bozmuş zavallı diye düşünüyorum. Adam çekti gitti. Meğer o, arabanın içinden bir sürü eşya çıkacak diye beklermiş. Elektronik eşyalar filan...

— *Avantasını alacak...*

— Avanta alacak. Taş toprak çıkıyor. Anlamadığı şeyler. Heykeldir filan ne bilsin herif. Kızdı adam. Gece vakti biri düşmüş eline. Onun için beni bekletirlermiş meğer. Yani pasaporttan anlaşılıyor ya kesin dönüş yaptığın. Adam başka hiçbir şey demeden çekti gitti. Ne yapacağım ben şimdi? Gittim başka bir adama. Bu biraz hoş bir adam. Geldi, “Siz nesiniz?” diye sordu. “Sanatçıyım” dedim. “Aaa, ben de şiir yazmıştım. Şiir yazarım ben” dedi. Ben sevindim hemen: “Ne güzel, iyi bir adama düştük.” Adam baktı, heykelleri gördü. Bu sefer sandıkları açmaya başladı. Sandıklarda küçük heykeller var. Onlardan birini aldı, baktı, bıraktı, bir başkasını aldı. Sonra bir heykeli beğendi. “Bu ne kadar güzel heykel” dedi, onu ayırdı, bir kenara koydu. Ben de bakıyorum. Ayırdığı heykel, *Sevişen Çiftler*'in ilk örneklerinden. Daha çamur halinde; ama kurumuş. “Onu ben de çok beğenirim” dedim. Aldım koydum yine sandığa. Adam öteki sandıklara baktı. Döndü tekrar o heykeli gördü, “Aa vallahi ne kadar güzel heykel” deyip yine ayırdı. Ben salak, hâlâ anlamıyorum. “Ya, ya... Ben de çok severim onu. Yeni de yaptım zaten” diyorum; alıp yerine koyuyorum. Adam baktı benimle baş edemeyecek; minibüsün kâğıtlarına baktı, “Olmadı” dedi, “minibüs yedi yaşında”. Doğru, minibüs eski. Bilmem kaç model. “Sizin işiniz çok zor” dedi, “sizin geri gitmeniz gerekiyor.” Ben “Aman yapma” filan dedim ama oralı değil. “Geri gitmeniz lazım. Bu eski minibüsü geçiremezsiniz. Bunu Türkiye'ye sokamazsınız” dedi. “Yahu yapma. Olmaz böyle bir şey, gerçekten olmaz. Böyle bir şey olamaz. Geri döneceğim, minibüs de geri çıkacak. Türkiye'de kalmayacak” diyorum. Yok. “Geri çıksan da içeri geçmesi yasak bunun” diyor. Ben ısrar edince “İstersen git, triptik polisine

sor" dedi. Gittik triptik polisine sorduk. O da "Evet" dedi, "geri gitmeniz lazım. Burda olmaz." Beni aldı bir korku. Bu kadar yol almışım. Üç gün üç gece yol gelmişim; heykellerim kırılmış. Tekrar geri gitmek ölüm yani. Olacak iş değil. İmkânsız. Ee şimdi ne yapacağız? Ben kara kara düşünüyorum. Thura'nın sesi çıkmıyor. Alman o, ne olduğunu anlamadı. Hiçbir şey anlamıyor. Zaten anlatsan da anlamaz, çünkü anlaşılacak bir durum değil onlar için. Ben de hiçbir şey söylemiyorum, hiç konuşmuyorum; kendi kendime düşünüyorum. Bir saat geçti. Saat oldu gecenin iki buçuğu filan. Ben makarayı tersine sardım, olup biteni gözden geçiriyorum.

— *Belli. Adam heykeli ayırmıştı ya...*
— Evveeeet!.. Heykeli aldı koydu hikâyesinde durdum. O an çaktım: "Bu adam heykeli istiyor galiba?" Çok zekiyim ya ben.

— *Evet belli oluyor...*
— Çok komik... Ondan sonra karar verdim. O heykeli o adama vereceğim. Heykeli çıkardım sandıktan, elimin üstüne koydum. Böyle kahve tepsisi gibi. Artık tam gemi azıya aldım, resmen gidiyorum gümrük muayene memuruna rüşvet vereceğim. Doğru adamın odasına. Orda bakanlar falan var ama ben hiç takmıyorum. Gittim baktım. Oturuyor herif. Masasının üstüne koydum, "Bu heykeli size veriyorum. Buna iyi bakacağınıza eminim. Çünkü siz de şiir yazıyorsunuz, şairsiniz..." Lafa bak şimdi... Böyle matrak bir şey olmaz. Adam pişkin. "Öyle miii?" dedi. "Çok memnun oldum. Oturun çay, kahve için..." Başladı anlatmaya, işte kendisi nasıl şiir yazmış filan. Anladığım, lise çağında falan bir şiir karalamış bu.

— *Bir de şiir dinletmedi mi?*
— Yok. Ondan sonra biz konuştuk, ettik. En az beş kere heykeli eline alıp baktı, çok memnun olduğunu söyledi. Beş kere heykeli alıp baktı, okşadı, sevdi. Sonra durup dururken "Bir probleminiz oldu galiba sizin. Neydi o?" diye sormaz mı?

İşte minibüs vardı da böyle böyleydi de..." "Ha tamam, bir dakika" dedi, "Biz onu hallederiz. Aslında siz şimdi Edirne'ye gideceksiniz. Edirne'de noterden arabayı o hanımın üstüne yaptıracaksınız. O yabancı, o girip çıkabilir bu arabayla..." dedi. Sonra biraz durdu, "Ama bak şu anda gece, oraya gideceksin, geleceksin, bu saatte noter yok. Olmayacak işin. Sen notere gitmişindir, bu kâğıdı bize göstermişindir. Kaybedebilirsin tabii ki bu kâğıdı..." Ben hemen "Tabii" dedim, "kaybederim elbet." Acele bir damga çaktı oraya. "Haydi git, ciao" dedi. Biz atladık arabaya, vurduk yola. Yolda bir trafik polisi çevirdi. "Nereye? Kesin dönüş değil mi hemşerim? At bakalım bir paket sigara." "Vermiyorum" dedim. "Sigara içmiyorum. Sigara içenleri de sevmiyorum." Artık torpilliyim ya şair gümrükçüden... İşte böyle geldim, böyle geçtim sınırdan.

— *Ve ülkeye döndün...*

— Bu ülkeye dönüşün tokadı canım ve üstelik daha bitmedi. Bu "vatana dönüş" hikâyesi şöyle bitiyor: Eve geldim. Arnavutköy'de, Dulkadiroğulları Sokak'ta bir ev kiralamıştım daha önce gelip, işte o daracık sokağa gürültü patırtı, zor bela minibüsle girdik ve eve yerleştik. Ama benim aklım konteynerde tabii.

SİYASİ POLİSTEN ÇAY DAVETİ

— *Trenle gelecek olan konteyner...*

— O konteyner. Nihayet, Halkalı'ya geldi bu. Haberini aldım. Gittim Halkalı'ya. Bir ay mı, bir buçuk ay mı ne geçmiş. Gittim, başvurdum. Aradık bulduk. Bir gümrük muayene memuru geldi yine. Şansa bak ama, adam tanıdık çıktı. Yayladağ'da gümrük muayene memuru olarak çalışmış. Babamı adıyla sanıyla tanıyor. "Demek sen gümrük koruyucusu Osman'ın oğlusun" filan... Şansa bak sen. Kâğıtlara baktı, sonra konteynerin kapağını açtırıp şöyle bir içine baktı. "Tamam" dedi, "kapat." O sırada onun yanında birtakım herif-

ler var. Onlar da bakıyorlar konteynere. Bizim hemşeri uzattı kâğıtları, "Al bunları Karaköy Yolcu Salonu Gümrüğü'nde muamelesini yaptır, imzalat gel, çıkışını yapalım" dedi. Saçmalığı görüyor musun? Taa Halkalı'dan Karaköy'e geleceksin. Bir imza alıp döneceksin. Ben yine de ucuz atlattım hesabındayım. Gittim aldım imzaları, bastırdım mühürleri döndüm yine Halkalı'ya. Konteynere doğru gidiyorum. Üç dört adam önüme çıktı: "Mehmet Aksoy siz misiniz? Bu heykeller sizin mi?" Ben "Evet" dedim, "ne oldu?" Adamların başındaki "Siz liderlerin heykellerini geçiriyormuşunuz" dedi. Anlamadım tabii. "Ne lideri, ne diyorsun sen?" Herifler konteynerin içindeki heykelleri işaret edip soruyorlar yine, "Onlar ne heykeli?" Allah Allah, "Heykel" diyorum, "ne heykeli olacak! Heykel işte" Adam ısrarlı, "Allah Allah kardeşim" diyor, "neyin heykeli, kimin heykeli?" Ben de "Sana ne yahu!" dedim, "sana ne! Ne yapacaksın sen kimin heykelini?" Adam "Biz" dedi, "ihbar aldık. Sen liderlerin heykellerini kaçak olarak Türkiye'ye getiriyormuşsun." Bak sen şimdi. MHP'liler o yıllarda gümrüklerde çok aktif ya, birileri ihbar etmiş. Benim *Köylü* heykelini Lenin'e benzetmişler. Öteki zaten *Nâzım Hikmet*. Daha ötekine Troçki'yi münasip görmüşler. Ben itiraz ettim. "Yok" dedim, "liderlerin heykeli değil bunlar. Bu heykeller benim heykellerim. Bak katalogda resimleri var. Benim olduğu belli. Ben Akademi'de hocayım." O sırada hocalığa başlamıştım ben. Daha ev bakmaya, dönüş koşullarını hazırlamaya geldiğimde başlamıştım hocalığa. Adam geri adım atmadı. "Bak" dedi, "en iyisi biz seninle gidelim birinci şubede bir çay içelim." Başlayacağım adamın çayından. Yanmışım. İşim var. Ben "Sağ ol, ben heykellerimi alıp gideceğim, çay falan içmeyelim" dedikçe o ısrar ediyor, "İçelim be kardeşim. Bir çayımızı iç." Ben de inanıyorum saf saf. Salaklık işte. Adam sahiden çaya davet ediyor sanıyorum. "Sağ ol abi içmem" diye tutturdum mu ben de...

— *Adam patlamadı mı?*

— Patladı. Nerden bildin? Sahiden patladı. "Kardeşim gel

çay içelim diyorum sana. Anlamıyor musun be!" dedi. Ben o zaman çaktım, "Yani sen şubeye gideceğiz, mecburuz diyorsun öyle mi?" "Evet" dedi. Ben de "E niye öyle söylemiyorsun? Tamam gidelim, ne olacak?" dedim. Öyle ya, ne olacak? Hiçbir şey. Tamam gidelim... Yanımda yine Thura var. Thura da güzel, akıllı bir Alman kızıdır.

— *O yine hiçbir şey anlamıyor...*

— Ne anlayacak ki? Anlaşılacak işler mi bunlar bir yabancı için? Thura direksiyona geçti, yarma gibi bir polis yanıma oturdu. Öteki polisler de bindiler. Birinci şubeye doğru minibüsle yola düştük. Yola düştük ama ben düşünmeye başladım. Konteynerin içinde Nâzım Hikmet katalogları var. Berlin'de biz çıkarmıştık. *Türkülerimizden Korkuyorlar* adlı koca bir katalog kitap. Ondan en az on tane var. Sonra bir 1 Mayıs 78 filmi var; ben kendim çekmiştim 1978'de. Bir de cebimde bir mektup var. Berlin'deki arkadaşlara mektup yazmıştım. Daha atmamıştım. Orda birtakım isimlerden bahsediyorum, bazı ilişkilerden söz ediyorum. "Şimdi yandık" dedim, "bu mektup benim başıma iş çıkarır..."

— *Doğru, çıkarabilir.*

— Hiçbir şeyden korkmuyorum. Tek derdim mektup. Şimdi kız arabayı sürüyor. Almanca konuşmaya başladım Thura'yla. Bakıyorum heriflerde reaksiyon var mı, yok mu? Öyle havadan sudan bir şeyler anlatıyorum. Baktım adamlar anlamıyor. Elimde bir *Stern* dergisi var. Mektubu derginin içine koydum. Thura'ya da Almanca anlattım. O "Tamam" dedi. Kız akıllı kız... Herifin önünde oluyor bütün konuşmalar. Ne olur ne olmaz hesabı zor bir Almanca konuşuyoruz. Berlin diyalekti yani. Herkes anlayamaz. Thura anladı, derginin içinden aldı koynuna soktu mektubu. Geldik birinci şubeye. Oturttular bir yere bizi. Polisler geliyor, sataşıyorlar: "Kimsin sen, nesin, ne yapıyorsun? Şu haline bak, hiç Türk'e benziyor musun? Şu saçlarına bak." Ben dayanamadım, "N'olmuş. Alpaslan'ın saçı da uzundu bilmiyor musun sen?" de-

dim, "Türklükle ne ilgisi var bunun? Sonra bıyıklarım. Benim bıyığım varsa senin de yok, n'olmuş yani?"

— *Zıtlaşıyorsun...*
— Zıtlaşıyorum. Salak gibi zıtlaşıyorum işte... Bir ara Thura'ya "Sen tuvalete git. Mektubu yırt at" dedim. Thura "Tamam" dedi, gitti tuvalete. Gitti gelmez... On beş dakika geçti yok. Yarım saat oldu. "Tuttular kızı, bir yere tıktılar" diye düşünüyorum. Çok fena oldum, bir ileri, bir geri dolaşmaya başladım. Neyse Thura çıktı geldi.

— *Ne yapmış? Tek tek yırtıp...*
— Evet, Thura süper... Deliği küçükmüş kenefin. Küçültmüşler, huni gibi bir şey takmışlar. Bir şey atılmasın, saklanmasın diye. Thura da mektubu kuşbaşı kadar yapıp yapıp atarmış. Geldi alı al, moru mor. Şimdi düşünüyorum da bu Thura çok çekti benim yüzümden...

— *Tahmin edebiliyorum. Polisler yok mu ortada?*
— Var var, az sonra bizi çıkardılar oranın şefine. Şef beni bir sorguladı! Anlattırdı. Ondan sonra tekrar "Gidin, dışarda bekleyin" dedi. Bir saat filan geçti, tipsiz bir adam geldi, "Gel" dedi, "çık bakalım." Çıktık. "Minibüsü aç." Açtık arka kapıyı. Adam heykelleri gördü, "Bunlar ne, bunlar ne? Çıkarın bunları, alın götürün" dedi.

HEYKEL TUTUKLANIR MI?

— *Polislere diyor...*
— Polislere diyor. Bir anda benim kafamın tası attı. Kendimden hiç öyle bir hareket beklemiyordum. Bir anda ben bir zıplarım minibüsün arkasına, kollarımı açarım, gerilirim oraya. "İndiremezsiniz" diyorum, "indiremezsiniz. Çok büyük yanlış yapıyorsunuz." Şefe döndüm, üstüne yürüdüm. "Sizle bir dakika konuşabilir miyim?" dedim, "Arkadaşlar

duymasın konuşacağımızı." O da şaşırdı. Şöyle beş altı metre ileri gittik. Ben çok alçak sesle başladım konuşmaya: "Bakın beyefendi, hayatınızda ilk defa, Türk emniyetinin birinci şubesinin tarihinde ilk defa karşınıza heykel çıktı galiba. Siz ne konuma düşeceğinizin farkında değilsiniz. Yarın Türkiye'de, *Hürriyet* gazetesinde mesela, bir haber çıksa, Mehmet Aksoy ve heykelleri birinci şube tarafından tutuklandı, diye bir haber çıksa, bu haberin altından kalkabilecek misiniz? Ben, Akademi'de hocayım, heykel tutuklanmaz. Beni tutuklayın. Buyrun tutuklayın. Ama o heykellerin bir tanesine bir çizik atsanız, bir yıllık maaşınız yetmez ödemesine. Bunu biliyor musunuz? Bunun farkında mısınız?" Herif şaşırdı kaldı. Duraladı. Döndü adamlarına "gelin" dedi. Hepsi gittiler içeri. Bir yarım saat daha konsültasyon yaptılar.

— *Daha yukarılara danıştılar...*
— Adam, şef yani, geldi bana, "Git" dedi, "ama kitapları alıkoyacağız." Bütün kitaplar gitti. Benim cennet vatanıma ilk dönüşüm işte aynen böyle oldu...

— *Eh, artık Akademi'ye yeniden, öğretim görevlisi olarak, çok idealist duygularla dönüşünü konuşabiliriz. Kiminle konuştun Akademi'ye dönüşünü? Hüseyin Gezer o sırada Akademi başkanıydı sanırım.*
— Ama ben ilkin hocamla görüştüm. O sırada bizim hoca, Şadi Çalık yaşıyor daha. "Şadi Bey, ben geleceğim" dedim. "Hemen gel" dedi. Gittim. Hoca da Akademi'nin karşısında, Cihangir'de bir evde oturuyor. Saim Bugay da var yanında. Birlikte oturuyorlardı galiba. Şadi Hocanın evine gittim. Durumumu merak ediyordum çünkü. Akademi'ye kolay kolay kimseyi almıyorlar. Zorlaştırdılar işleri. Burs aldın diye hemen Akademi'ye girmek yok yani. Liselerde öğretmenliğe yolluyorlar, Kültür Bakanlığı'nda yazı çizi işlerinde çalıştırıyorlar. Böyle berbat durum. Aslında bizi bir yere sokmak zorunda devlet. Yani mecburi hizmet ama kadro yok. Kadro verilmiyor, çalıştırmıyorlar. Saim, ben, bir de Şadi Hoca oturuyoruz. Şadi Ho-

ca, "Sen" dedi, "Berlin'de komünistlik yapıyormuşsun. Saim'i de davet etmişin hatta." Bak sen şimdi. Hoca benim ağzımı arıyor. Ben, "Hocam, 1973'te Berlin'de, Doğu Berlin'de Dünya Gençlik Festivali oldu. Saim de gelsin diye düşündüm. O Paris'teydi. Berlin'de kalacak yer var nasıl olsa, gelsin görsün dediydim. Bütün dünyadan sanatçılar geliyor, o da gelsin dediydim" diye cevap verdim. Sonra döndüm Saim'e "Öyle değil mi Saim?" diye sordum. Saim yarım ağız "Evet" dedi. Saim ona öyle anlatmış, komünistlik yapıyor filan diye. Bak sen işe. Hoca da haklı. Akademi'ye alacağı adamı soruşturuyor tabii. Ben anlatınca "Haa, anladım" dedi. Sonra hoca bir gün Hüseyin Gezer'le geldi. Akademi binasındayız. Bir odaya girdik.

— *Akademi'de öğretim üyesi değilsin daha?*
— Değilim. Değilim ama alacaklar. Çağırdılar beni, bir odaya girdik. Hüseyin Gezer konuşmaya başladı: "Oğlum işte biliyoruz, sen başarılı bir öğrencisin, şöyle iyi işler yaptın. Berlin'deki çalışmalarını da biliyoruz."

— *Biliyorlar mı sahiden?*
— Biliyorlar. Ben kitap, sergi katalogları falan da göndermiştim. Biliyorlar yani. Ama korkuyorlar. "Biliyoruz, sen politik çalışmalar yapıyorsun. Bak biz seni aslında Akademi'ye almayı düşünüyoruz ama böyle politik çalışmalardan da vazgeçmen lazım" dedi Hüseyin Gezer Hoca. Sanatçıdan çok bürokrat bir kişiliği vardı Hüseyin Gezer'in...

— *Ama Akademi başkanı da o...*
— O evet. Ama Akademi'ye başkan olmak sanatçı olmayı sağlamaz yahut bürokrat olmayı engellemez ki... Bak mesela, daha biz Akademi'de öğrenciyiz. Heykel atölyesinde iyi bir arkadaşlık havası var. Şadi Çalık, Hâdi Bara gibi önemli hocalarımız var. Akademi o günlerde sanat soluyan bir eğitim kurumu. Bir akşam saat dokuz mu, dokuz buçuk mu ne, okulda kalmışız, atölyede heykel çalışıyoruz. O gün bir arkadaşımızın da doğum günü. Bir iki şişe şarap almışız.

Hem birer yudum şarap içiyor, hem heykel yapıyoruz. Birden kapı açıldı ve kapıda Akademi Başkanı Hüseyin Gezer Hoca belirdi. Ne yaptı dersin?

— *Arkadaşınızın doğum gününü kutladı, sizlerle oturup bir bardak şarap içti, sonra da gençleri yalnız bırakayım diyerek gitti...*
— Bildin!.. Tam senin dediğin gibi yaptı!.. Kapıda bize şöyle bir baktı. "Okulda içki içmenin yasak olduğunu bilmiyor musunuz?" dedi ve ekledi: "Hepinizi okuldan atıyorum..."

— *Okuldan atıyor. Akademi'den...*
— Evet, aynen öyle dedi ve çekti gitti. Bizim tabii keyfimiz kaçtı, kara kara düşünüyoruz... O sırada tesadüf, ama tam tesadüf, Hâdi Bara Hoca okulun önünden geçiyormuş; bakmış heykel bölümünde ışıklar yanıyor, bir uğrayayım demiş, Hüseyin Gezer'den en çok on beş dakika sonra Hâdi Bara girdi atölyeye. Baktı bizde suratlar bir karış, moraller berbat. "Ne oldu, ne bu haliniz?" diye sordu. Anlattık. Güldü. Bize bir şey söylemeden, "Siz çalışmanıza devam edin çocuklar" deyip koridora yöneldi. Kafasını sallayıp, "Kâtip Hüseyin... Kâtip Hüseyin..." diye söylenerek uzaklaştı.

— *Sonra ne oldu?*
— Hâdi Hocanın ne yaptığını bilmiyoruz ama bizi okuldan atan olmadı, atmaya kalkan da... Hüseyin Gezer böyle bir bürokrat işte. O yüzden benim Akademi'ye öğretim üyesi olarak girip politik faaliyette bulunmamdan dehşetli korkuyor. O yüzden bana "Politik çalışmalardan vazgeçmen gerekiyor" deyince ben de "Hocam," dedim, "politik çalışmalardan vazgeçmem. Çünkü bana göre politik çalışına, buraya, Akademi'ye girersem, sizleri örgütlemektir. Benim politik görevim bu olur. Ben o dalda çalışabilirim ancak. Çünkü benim görevim ne? Öğretim görevlisi. Ancak o düzeydeki insanları örgütleyebilirim. Asistanları, sizi, politik anlamda örgütlemeye çalışırım. Bunu yapacağım" dedim. Sonra ek-

ledim, "Ama" dedim, "öğrenci birliklerine karışmam, öğrencileri politize etmeye çalışmam. Böyle bir aptallığı yapmam. Benim politik görüşüm de zaten böyle ilkel bir görüş değil."

— *Sen o sırada partili misin artık?*

İSTANBUL'DA, AKADEMİ'DE, TAŞ ATÖLYESİ'NDE

— Evet. Hocalar beni dinlediler. "Tamam öyleyse" dediler. Öğretim görevlisi olarak girdim. Taş atölyesini ben yöneteceğim, çocuklara ders vereceğim.

— *Taş atölyesinin yöneticisi yok muydu?*
— Akademi'de taş atölyesi yok ki daha. Ben kuracağım. Taş, plastik atölyesinde vardı; biraz çalışmış da. Fakat başındaki hoca kendi heykellerinden ve Atatürk heykellerinden zaman bulamadı galiba. Kaldı orası. Yani taş atölyesi yoktu. Ben kurdum taş atölyesini.

— *Taş senin de esas çalışma materyalin değildi yanılmıyorsam. Demir, alçı filandı. Taşa geçişin nasıl oldu? Çünkü bugün Mehmet Aksoy denince ağırlıklı olarak taş geliyor akla. Hatta Berlin'de seni "Daşçı Mehmet" diye anarlardı politikadaki arkadaşların.*
— Onların bana "Daşçı" demesi bir şey bildiklerinden değil, cahilliklerinden. Heykel deyince taş anlıyorlar da ondan. Ama soru doğru. Ben heykele taşla başlamadım. Taşla tanışmam ve taşa tutulmam sonradır. Şimdi ben demir çalışıyordum ya Berlin'de, Profesör Heilige'nin atölyesinde. Sonra taş, demir işlerini falan yaptım. Aslında taşa ben Türkiye'de, Akademi'de başlamışım. İki tane taş heykelim vardı.

— *Taş deyince bizler, okur olarak bizler ne anlamalıyız?*
— Yani mermer.

— *Sadece mermer mi?*
— Değil tabii. Sırf mermer değil. Taşı bir üst kavram olarak düşünürsek, işte kalker, mermer, granit...

— *Okulda bunun eğitimi var mıdır, yani malzemeyi tanıtmak gibi?*
— Yok yahu. Nerdeee!..

— *Peki Mehmet Aksoy bunları deneme yanılmayla mı öğrendi?*
— Tabii. Başka nasıl öğrenecek?

— *Berlin'de de mi yok? Orda da mı öğretmezler?*
— Yok.

— *Yani sen taşla ilgili bütün bilgilerini... Herhalde her taşın ayrı bir çalışması vardır, yanılıyor muyum?*
— Elbette. Taşına göre vuruşu değişir, darbesi değişir. Kimi yumuşaktır, kimi serttir. Tabii ona göre alet değişir.

— *Bütün bunları sen kendin mi buldun?*
— Ben kendim buldum gerçekten. Bir meraktı bu ve öğrenerek, yani her seferinde, çalıştığım mekânlarda karşılaştığım insanlardan bir şeyler kaparak ilerlettim işi. Yani kendi kendime.

— *Türkiye'de birkaç kez taş çalışmıştın ama Berlin'de demirde ağırlıktaydın.*
— Yoooo. Öyle bir anlam mı çıktı anlattıklarımdan? Tam değil. Sırf demir filan değil. Berlin'de de işte demirden yap, çamurdan yap, ne buluyorsam yapıyorum o sırada. Demirse demir. Ben epey seviyordum demiri. Halen de severim aslında. Yani o sertliği seviyorum. Zor hâkim olursun demirde. Bayağı çaba sarf etmen gerekir. Tok bir form duygusu verir insana. Hoştur demir. Ama bende taşın yeri başka. Taş beni cezbetmeye başladıktan sonra, bunun tam farkında değildim ben aslın-

da, Akademi'deki bitiriş heykelim de taştı, ama yine böyle tam bir karar kılamamıştım... Ama Berlin'de uzun bir aradan sonra yeniden taş çalışınca... *Anlamak* diye bir heykelim var, o heykeli Berlin'de yaptım. 75 yılında. Onu Berlin'de bir sergiye koydum... Evet yeniden taş çalışınca benim gönlümde pencere açtı taş. Taşa duygum, tutkum olduğunu anladım.

— *Öyle mi gerçekten, sen taşla daha mı iyisin?*
— Çok daha iyiyim tabii. Bunu sorman iyi oldu. Ben bu taş tutkumu, taşa yatkınlığımı 80'lerden sonra çok daha iyi anladım. Taş atölyesini kurdum ya Akademi'de. Öğretim görevlisi olunca taşla ister istemez daha fazla ilgilenmem gerekti. Aslında kulaktan dolma bilgilerim vardı. Ama o kadar. Yapıyorum, ediyorum, taşla çalışıyorum da, çok bir bilgim yok. Kitaplar aldım; burdaki taşçılarla, ustalarla tanıştım. Ocaklar falan derken, her seferinde bir şey öğreniyorsun. Açıksın öğrenmeye ve her şeyi biliyorum ben demiyorsun. Halen de öyleyimdir. Öğrenecek çok şey var her zaman. Yani benim taşı öğrenmem 80'lerden sonradır. Ben okulda taşı öğrettim çünkü taşın kendisi bana çok şey öğretti.

— *Ne demek taş sana öğretti? Taş sana, "Beni böyle yap. Beni yont ve şöyle yont" mu diyor? Taş, en ham, en el değmemiş halindeyken bile böyle çağrışımlar mı yolluyor sana?*
— Tabii yolluyor. Her zaman yapıyor bunu.

— *Nasıl yapıyor? Nasıl bir duygu bu?*

TAŞ'LA UYUŞMAK

— Doğada yürürken, bir yerde geziyorsun falan bir taş görüyorsun, "Vaaay" diyorsun. Aslında o taş benim kafamdaki bir şeye benziyor da ondan bu "vaaay." O ama benim benzettiğimden daha başka bir şey. Daha düşünmediğim şeyler var onun içinde. Ve böylece denk düşüyor işler. Yani "tesadüfleri yaka-

lamak" denen bu işte. Tam bu. Bir hazırlığın var. Daha önce çiziyorsun, ediyorsun, bir konuda yoğunsun, dolusun. Doğaya çıktığın zaman ona benzer herhangi bir şeyi kaçırmazsın artık. Tesadüf dediğimiz bu. Öyle bir taş gördüğüm an ben hiç kaçırmam, dolaşırım, başka hiçbir şeye bakmanı. Onu ararım sanki. O taşı... Onun gibi bir taş düşünürüm ve bulurum çoğu kez. Doğada taş çok. Ama o taş beni alır başka bir yere götürür. Yani bizi etkileyen bir süreçtir bu ilişki. Sonunda düşündüğünden bambaşka bir şey çıkar. Hiç düşünmediğin formlar da çıkar. Kaba hatlarıyla düşündüğüne yakındır, ama sürprizlere açık, tesadüflere açık bir çalışma tarzı benimsersen...

— *Mehmet Aksoy açık mıdır buna?*
— Çok açığım. O yüzden taş çalışıyorum aslında. Taş çalışmamın büyük bir nedeni de bu.

— *Ne demek bu?*
— Yani tesadüfleri daha bol yakalıyorsun taşta. Daha bol tesadüf oluyor. Çünkü kütleden bir yere gidene kadar, asıl yapmak istediğine gidene kadarki macerada sana bir sürü tercihler sunuyor taş.

— *Yani taşın formu sende çağrışımlar mı yapıyor? Böyle mi anlamalıyım bu söylediklerini?*
— Yok, yok... Sen beni hiç kesme, dinle... Bak şimdi, taşla çalışıyorsun, çalışmaya başlamışsın, bir ok giriyorsun, beş santim girdin. Beş santim girdiğin zaman asıl çizgiye doğru giderken birden gidemez oluyorsun... Taş "dur" diyor sana. Vura vura, küçük küçük parçalar kopara kopara gidiyorsun. Oraya gelinceye kadar taşta tabii kaba bir şekil var. O kaba şekil sana yeni formlar sunuyor, tercihler sunuyor. "Bak bu da olabilir; bak bunu böyle düşünmemiştim. Tamam..." diyorsun, "biraz daha gideyim." Bazen biraz yontup kalabiliyorsun. Orda görüyorsun, "Bak bu da güzel. Bak bu da iyi..." Anlatabiliyor muyum? Seni sürekli yeni tercihlere yöneltiyor taş. Çünkü yeni yontuyorsun, bir yerden başlıyorsun, bir ye-

re doğru yontuyorsun. İster istemez öteki tarafı da yontacaksın. Ama o tarafı mesela hiç düşünmemişsin. O yonttuğun tarafla bu tarafın ilişkisini kuruyorsun, bakıyorsun ki "Aaaa bu da ilginç. Bu hiç düşünmediğim bir şey." Böyle gerilimli bir durum oluyor, en sonunda taşla sen uyuşuyorsun.

— *Bir daha!*
— Taşla sen uyuşuyorsun.

— *Taş da seni etkiliyor yani. O kadar da senin emrinde değil, öyle mi?*
— Etkilemez mi? "Böyle de olabilir, böyle de olabilir" der hep. Adamın anasını ağlatır taş. Anlıyor musun?

— *Söylediklerini evet, ama daha ötesini hayır. Ama boş ver ben heykeltıraş değilim zaten. Peki mesela heykeltıraşlıkta emprovizasyon... Doğaçlama filan mı diyeceğiz? Cazda bu var. Biliyoruz. Tiyatroda yer yer var. Ama taşta?*
— Topun gelişine vurmak var bizde. Ama şimdi gelişine vurduğunda kale burdadır, top öteki tarafa gider, tribüne gider mesela. Öyle bir şey değil.

— *Şimdi taşla çalışıyorsun. Müzisyen için mesela piyanosu var, sesler var. Yazar için kelimeler var. Yani eğilip bükülen şeyler. Taşta ise benim gördüğüm kadarıyla... Mermer işte. Bir dikdörtgenler prizması. Büyük boyutlu bir kibrit kutusu... Hani dedin ya, oymaya başlayınca başka bir yere götürüyor seni. Ama ilk vuruşta, ilk oymaya başladığında senin kafanda bir somut form var herhalde...*
— Var tabii. Zaten daha önce ne yapacağın bellidir, ona göre boyutlarını hesaplarsın, ona göre taş ısmarlarsın. Ama durup dururken de... Mesela bir taş vardır, yine dikdörtgen prizmadır, 120 santime 50 santim. 50x50x120 boyutlarındadır. Ona göre bir heykel düşünebilirsin; onun içine bir heykel sığdırabilirsin. Aslında temel prensip de şöyledir: Taşı en az harcayarak bir form çıkarmak. Doğrudur bu prensip. Benim

için çok doğrudur. Ben taşa kıyamam. Evet kıyamam, olmaz yani. Çalışıyorsun. Başladın çalışmaya. Şurdan alacaksın, burdan alacaksın, en az taş atarak bir şey çıkarmaktasın. Ona doğru giderken bir sürü tercihler çıkıyor. Ama bazen mesela taşın bir özelliğini beğenirsin, onun bir yanını almak istersin. Orasını alırken başka oyuklarda karşı tarafı hesaplayamazsın, yanlarını hesaplayamazsın, taştan ne çıkacak bilemezsin. Mesela boşluk - doluluk formları böyle formlardır...

— *Form olarak mı ne çıkacak, yoksa taşın cinsinden dolayı mı?*
— Form olarak. Taşın cinsi başka bir sorun. Başka bir konu. O kolay. Sağlam taş bulacağız, yontmaya müsait taş bulacağız, çatlak olmayacak. Bunlar normal...

— *Evet anladım.*
— Ama o hesaplar... Önünü böyle yontuyorsun. Peki arkası ne olacak, yanı ne olacak, şurdan etkisi ne olacak? İşte bu bizi çok uğraştırır, çok yorar. İşte orda sürprize açık olacaksın. Burda tabii bir gerilim de var. Taşı bozabilirsin de yani.

— *Peki Mehmet Aksoy'un meslek biyografisinde, biliyorum kötü bir örnek olacak ama sorumu iyi açıklayacak, yani kuş heykeli yapayım derken fil heykeli çıktığı oldu mu?*
— O kadar da değil tabii..

— *Tamam, kötü bir örnekti. Heykel yaparken taşın seni başka yerlere sürüklediği, başlangıçta hiç tasarlamadığın bir heykele götürdüğü oluyor mu?*
— Oluyor oluyor. Oluyor tabii ki. O olmazsa olmaz.

HEYKELE GEBE KALMAK

— *Olması daha iyi sence...*
— Olması da iyidir. Sürecin yoğunluğuyla ilgili bu senin de-

diğin. Ben bunu çok sık yaşıyorum. Bir heykele başlıyorum mesela. Bir ara veriyorum. Onu bir yana koyuyorum. Sonra devam edeceğim. O sırada o heykele bakıyorum. Yaptığıma bakıyorum yani. Mesela beğenmediğim bir noktaya takılıyorum. Bir parça buluyor, o heykelin mesela üstüne ya da yanına koyuyorum. Aaaaa!.. Başka bir şey oluyor. Derken kafanda, içinde ikinci bir heykel çıkmaya başlıyor. Bazen bir heykel yerine dört beş heykel çıkarırsın. Şöyle de olsaydı olurdu ama başka bir şey oluyor. O zaman "Onu bir başka heykel yapayım" diyorsun ve yapıyorsun. Durmadan yeni fikirler geliyor. Bir heykel yaparken bile böyle oluyor. Hatta özellikle o zaman böyle oluyor. Ben bir heykel yaparken iki üç heykele gebe kalıyorum genellikle. Böyle berbat bir şey yani. O zaman hiç yetişemiyorsun. Fikirler arkası arkasına geliyor.

— *Bir heykeli yaparken iki üç heykele gebe kalıyorum, dedin. Bunu o heykelin, ilk tasarlananın varyasyonları anlamında mı kullandın, bambaşka heykeller mi?*
— Varyasyon da sayılabilir, bazen de bambaşka bir şey oluyor. Sana bir misal: *Kibele* heykelini yaparken, arkadaki o yıldızlı gökyüzü... Aaaa bambaşka bir heykel yakaladım. Başka bir heykel çıktı. Âniden çıktı bu. "Allaaaah", dedim "bak bu başka bir heykel. Çok enteresan bir heykel olabilir üstelik"... Derken deseni aklında tutmaya çalışıyorsun, olmadı desen çiziyorsun ve durup dururken başka bir heykel çıkıyor. Çıktı da. Yaptım onu: *Yıldız Ağacı*...

— *Peki taş üstüne bu kadar yetsin ha? Biz yine yaşamöyküsüne dönelim Mehmet Aksoy'un. Almanya'dan döndü. Bu yurtdışına çıktıktan sonra ülkeye ilk gelişi miydi?*
— Nasıl yani? Haaa!.. Hayır hayır. Her sene geliyordum canım. Burdaki festivallere, sanatsal etkinliklere geliyordum. Tatile, anneme babamı görmeye geliyordum... Yani geliyordum. Mesela Antalya'ya heykel yapmaya geldim, 1975, yok 1976 yılında.

— *Almanya'daydın ve geçici olarak geldin?*
— Evet. Geçici olarak geldim. Antalya Sanat Festivali'ne katıldım.

— *Hani o duvar resimlerinin filan yapıldığı?*
— Evet duvar resimlerinin yapıldığı ve ardından tahrip edildiği, benim heykelimin yıkıldığı, benim heykeli yeniden yaptığım festival.

— *O festivalin öyküsünü, özellikle senin heykelin başına gelenleri ayrıntılı bir anlatsan diyecektim...*
— Eğer sözümü kesmeseydin anlatacaktım. Sen sormasan da anlatacaktım. O olay çok önemli bence. İbretlerle dolu bir olay o... Şimdi bak, ben, Antalya'da meydanın ortasındayım. Küçük bir model heykel var. O küçük modeli büyütüyorum. Çamur yapıştırıyorum filan. Bir heykelin meydana gelişinin bütün safhalarını insanlara göstermek istiyorum. Aslında böyle ortada heykel yapmanın amacı buydu. Asıl amaç oydu. Etrafımda insanlar devamlı dolanıyor. 25-30 kişi devamlı oluyor, bunlar çoğalıyor, zaman zaman 100 kişiyi buluyor. Ben anlatıyorum. Soruyorlar çünkü. İşte "Ne yapıyorsun, kime yapıyorsun, bu ne, niye yapıyorsun bunu?" Bunları kendilerine sorar gibi yapıyorlar ama aslında bana soruyorlar. Ben de anlatıyorum: "İşte bu bir işçi. Bu adam emeğiyle geçimini sağlıyor. Bak emek mukaddestir" diye bir şeyler söylüyorum. Ve niye ille de Atatürk heykeli yapılması gerekmediğini anlatıyorum. Bu işçinin de çok önemli bir toplumsal varlık olduğunu, vazgeçilmez olduğunu anlatıyorum. Yani buna benzer yarı ajite laflarla anlatıyoruz meseleyi. Çocuğunun geleceğini korumasının çok önemli olduğunu, bizim de aynı şeyi yaptığımızı falan. Bunları gitgide artık ben anlatmaz oldum. Birtakım adamlarım oldu. Onlar hep geliyorlar, heykel yapılışını seyrediyorlar. Bakıyorum onlardan biri ordaysa "Sen anlat" diyorum. O başlıyor soru soranlara anlatmaya. Adamım olmuşlar artık. Her gün geliyor, inceliyor, bakıyor, seyrediyorlar devamlı. Bazen birini model olarak falan da koyuyorum önüme. Kahveci çırağını

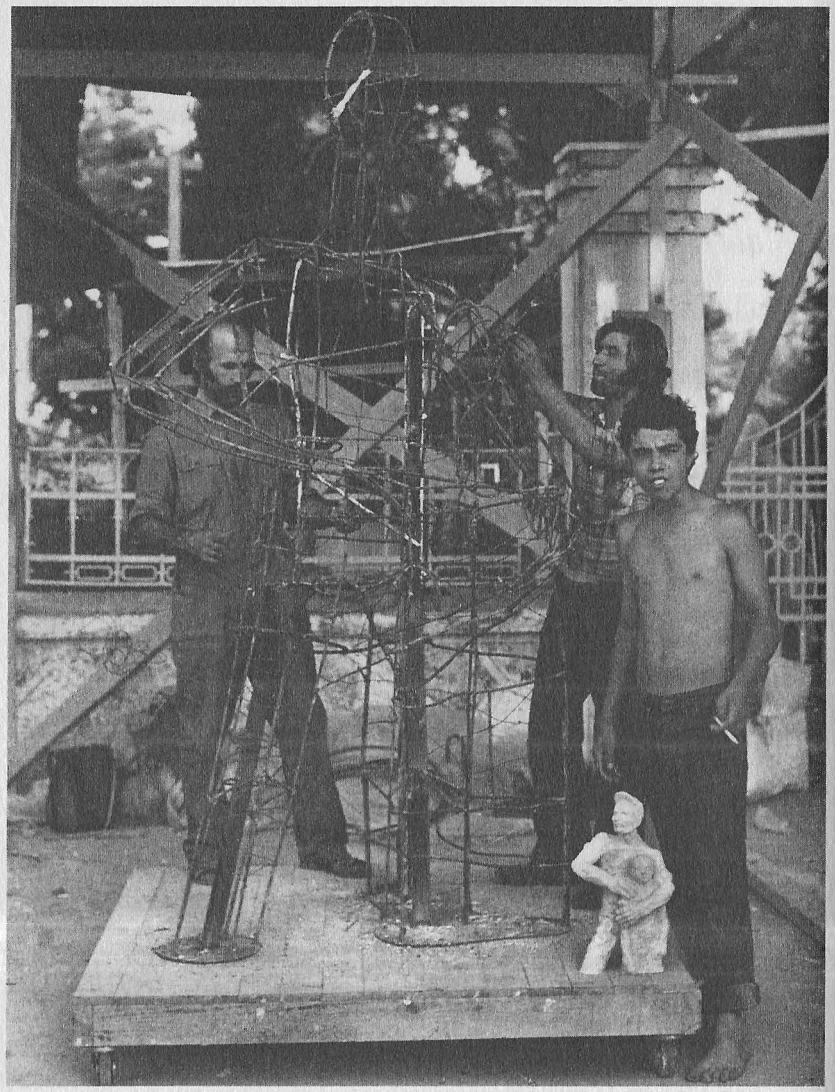
model olarak almışım. Orda bir inşaat işçisi vardı. Onun da kafasını model aldım. Eli kolu güzel bir adamı tutuyorum, önüme model oturtuyorum. "Sen dur bakalım. Senin kolun güzel, damarların iyi çıkıyor" diyorum. Onu model alıyorum. Yani benim heykel halka mal oluyor adeta. İlginç bir durum oldu.

— *Senin yerine heykeli onların anlatmaları dediğin ne? Senden kaptıklarını mı anlatıyorlar?*

— Başlangıçta evet. Artık adamlar anlatıyor. Biri sordu mu adamlar anlatmaya başlıyor. İşte bu heykel bu çocuğun geleceğini koruyor. Bu işçidir, bu da onun oğludur yani gelecektir ve emek mukaddestir. Sonra bir baktım laf öyle bir değişti ki, adam anlatıyor, ama benim söylediklerimden epey farklı cümleler kuruyor. Bak sen şimdi! Üstelik benden daha iyi anlatıyor heykeli. Anlatıyor ve savunuyor. Bir başka adam anlatmaya başlayınca o daha da farklı anlatıyor. Birisi şimdi anlatıyor; "Bak kardeşim bu işçi," diyor "sanki dünyayı kucaklamış gibi duruyor". "O," diyor "geleceğimizdir. Gelecek onun dünyasıdır. Bak şu kollara nasıl onurlu duruyor" diyor.

— *Bunlar senin cümlelerin değil.*

— Alakası yok. Hiç değil. Onlar uyduruyor. Askerden yeni gelmiş bir adam. "Bak," diyorum "şimdi işçinin kolunu yapacağım. Senin kollarında çok güzel damarlar var. Sen dur bakayım" diyorum. Adam duruyor. Bir buçuk saat kolunu kıpırdatmadan duruyor. "Yoruldun, dinlen" diyorum; "Yok yorulmadım" diyor. O havaya girmiş. Bir buçuk saat, sıkmış da yumruklarını. Damarlar hakikaten nasıl çıkıyor! Tabii benim de işime geliyor. Gerçekten heykeli yaptım, bir kollar çıktı ortaya, inanılmaz. Arada ben de gaza geliyordum tabii. Orda bir inşaat işçisi görüyorum. "Yahu bir dakika, bu güzel bir yüz, çok hoş, heykele çok uygun" diyorum. Allaah!.. Adam yerlere yatıyor. Yani bir erkek, bir erkeğe "güzel" diyor. Olacak iş mi? Utanıyor fukara. Tesadüfen adı da Ali. Heykelin adı da *Ali*, oldu mu sana *İşçi Ali*! Sonra o heykel bitti. Herkes sahip çıkıyor heykele.

Antalyalılara verilen söz tutuluyor. Aşırı sağcıların kırdığı İşçi ve Çocuğu *heykeli bu kez demirden yapılıyor. Sonra betona dökülecek ve betonda kum yerine demir tozu kullanılacak. Kimse kıramasın diye...*

— *Nereye dikildi bu heykel?*
— Dikilmedi. Yıkıldı. Tam bitmek üzereyken bir gece Antalya Ülkü Ocakları duvar resimlerine, heykele, festivaldeki bütün sanatsal etkinliklere karşı saldırıya geçti. O duvar resimlerini yok ettiler. Balonların içine boya koyup duvara attılar, patlattılar. Boylarının yetiştiği yerlerini karaladılar. Bozdular her şeyi. Benim heykeli de yıkmışlar. Sabahleyin ben geldim. Kimse bana bir şey söyleyemiyor.

— *Bitmiş miydi heykel?*
— Bitmek üzereydi. Alçı konstrüksiyon üzerine çamur. Geldim, gördüm. Kafası, kolu kopmuş. Yarısı gitmiş. Adam, kucağında kolunun arasında çocuğun başı. Adamın başı kopmuş, yerde. Ama çocuk duruyor hâlâ kucağında. Öyle dramatik bir durum. Ben öyle başında duruyorum, resimler çekiliyor, gazeteciler geldi. Ben sanki çocuğum ölmüş gibiyim. İnsanlar geldi "Başın sağ olsun ağabey" dediler. Aynen böyle: Başın sağ olsun.

— *Kelime bu mu?*
— Aynen bu: Başın sağ olsun abi!.. Bu başka bir duyarlılık. Kimin aklına bir heykel yıkıldığında, kırıldığında böyle bir söz gelir? "Başın sağ olsun" diyor adamlar. Bu çok hoşuma gitti, duygulandım, etkilendim. Beni kışkırttı. Festival bitti, sempozyum süresi bitti, benim iznim bitti. Ama ben bir ay daha kaldım orda. "Ben," dedim, "kalacağım ve bunu yapacağım. Yapacağım ve kimse yıkamayacak bunu. Demirden yapacağım" dedim.

— *Yaptın mı?*
— Yaptım. Demirden. Bir ay daha kaldım ve hakikaten en baştan başladım. Bu arada devamlı başsağlığına gelenler oldu. Ve de bana şöyle diyorlar: "Abi biz gece gündüz bekleriz. Sen yap, korkma." Ben de "Tamam," diyorum, "yapa-

cağım". Börekler geliyor, kurabiye getirenler, çay ısmarlayanlar. Bu bir dayanışma örneği. Ardından fabrikalardan gelmeye başladılar. İşçi kadınlar, "Bizim fabrikaya böyle bir kadın heykeli yapacaksın" diyorlar. Fabrikalardan gelen işçiler arasında bir tanesi, bir kadın, tam bir gün boyunca durdu heykele baktı. Öyle bakıyor. Başörtülü bir kadın...

Kırılan heykel yeniden yapılıyor. İşçi ve Çocuğu'*nun demir kafesi keten ve alçı karışımı ile kaplanıyor...*

— *Duruyor, seyrediyor...*
— Duruyor ve seyrediyor. Dikkatimi çekti kadın. Devamlı heykele bakıyor. Heykelin yüzüne bakıp duruyor öyle. Hiç konuşmuyor. Bakıyor. Yahu yarım saat, bir saat baktı öyle. Dedim, "Bacım bu ne iştir? Ne oluyor? Çok mu etkilendin?" "Soluksuz adam yapıyorsun oğlum," dedi, "soluksuz adam yapıyorsun. Buna can verebilecek misin?" Soruyu görüyor musun! "Buna can verebilecek misin?" Tuhaf.

— *Bu Türkiye'de heykele ilişkin o bildik dinci itiraz değil mi?*
— Değil. Tam bir çelişki yaşıyor kadın. Bence bu dinci itirazın çelişkisi. O duymuş, "Heykel yapmak günahtır. Can vermek lazım." Bunu softalar uyduruyor ya. Heykel yaparsın ama ona can vermek lazım. Versin bakalım. Ama yapılan heykel de kadının hoşuna gidiyor. Kararsız yani.

— *Nerden anladın?*
— Yoksa saatlerce seyretmez; tam bir gün, bütün bir gün boyu seyretmez. Günahtır diye bakmaz bile. Oysa görüyorum hayranlıkla bakıyor. Sonra da "Soluksuz adam yapıyorsun oğlum" diyor.

— *Yeniden yapıp bitirdin ama heykeli?..*
— Yaptım, belediyenin önüne koydum. Sabaha kadar elektrikleri kesti AP'liler. Biz mum, lüks ışığında heykeli döktük.

— *Heykeli dökmek ne demektir?*
— Dökmek... İşte kalıp var, beton döküyoruz. Betondan yapıyorum heykeli.

— *Yani demir değil?..*
— Demirden değil demir tozundan. Kum yerine demir tozu koydum. Anladın mı? Demir tozu. Hiç kum katmadım çimentoya. Antalya Sanayi Sitesi'nden bütün demir tozlarını topladım. 2-3 ton demir tozu. Kum yerine demir tozlarıyla karıştırdık çimentoyu.

— *Sen mi icat ettin, böyle yapılır mı?*
— Ben icat ettim. Kum yerine demir tozu kullandım. Oldu da yani çok güzel.

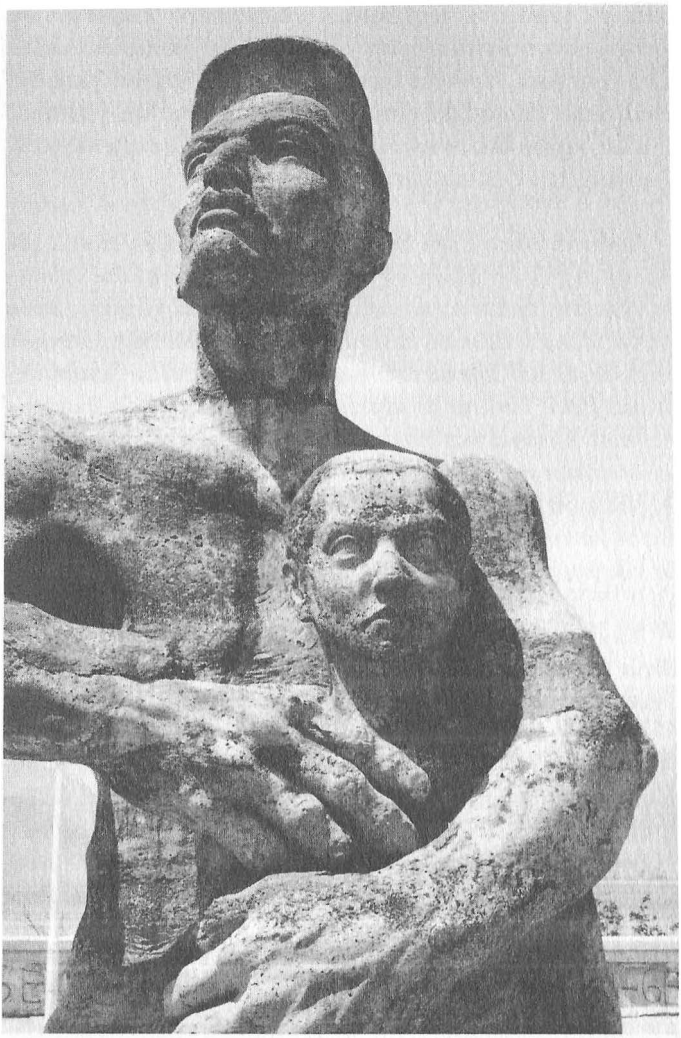
— *Ne fark etti?*
— Bir kere daha ağır oldu. Öyle kolay kolay kaldırıp atamazsın. Sonra kırması da zor, belki imkânsız. Ayrıca heykeli kıranlara kazık atacağım ya, bu işçi heykeli giderek kızıllaşacak. Paslanacak ya. O yüzeylerden demir tozları çıkacak ve yavaş yavaş kızaracak, kızıllaşacak. Zaman içinde...

— *Yani çimentonun içindeki kum niyetine kullandığın demir tozları.*
— Tabii. Demir paslanmaz mı? Paslanacak, pas rengini alacak...

— *Peki aradan yirmi yedi yıl geçti, paslanmış mı?*
— Acayip yahu, nasıl da güzel paslanmış. Pas kızılı olmuş. Böyle oturaklı bir heykel olmuş. Çok güzel olmuş. 1970'li yılların bir hatırası gibi...

— *Şimdi nerde duruyor Antalya'da? Belediyenin önüne koyduk demiştin...*
— Şimdi 12 Eylül'den onu ordan kaldırmak istiyorlar. Ama itirazlar oluyor halktan... Benim, daha doğrusu, heykelin sempatizanları var. Onun yapılışını gördüler ya. "Bu Kara Ali ile çocuğunun heykeli. Bundan ne istiyorsunuz? Ne var bunda?" diye itiraz etmişler. Ama yine de alıyorlar heykeli belediyenin önünden, kahvenin önüne, ağaçların altına bir yere koyuyorlar. O kahvenin adı ondan sonra Kara Ali'dir. Kara Ali'nin Kahvesi. Yani bizim heykel Kara Ali'nin Heykeli oldu durup dururken...

— *Kara Ali de modellerden biri miydi?*
— Modellerden biriydi. Orda duruyordu. Heykeldeki çocuk da kahveci çırağı. Heykel orda, kahvede epey bir durdu.

İşçi ve Çocuğu. *İlkini Antalya'nın gericileri kırdılar. Yeniden ve bu kez demirden yapıldı. Betona dökülürken de çimentoya kum değil demir tozu katıldı. 2,5 ton demir tozu. Heykel şimdi Antalya'da bir parkı süslüyor. Aradan yıllar geçtiği için demir tozları paslandı ve* İşçi ve Çocuğu *heykeli çok özgün bir renge kavuştu...*

Sonra bu yenilerde, yeni Belediye Başkanı'na "*Kara Ali ile Çocuğu* heykelini itibarlı bir yere koyalım" demişler. Antalya'da yeni park yapılıyor o sırada. Denize doğru bir park bu. Belediyenin yanındaki parkın devamı. O parkta yuvarlak bir alan yapmışlar, ortasına da *Kara Ali ile Çocuğu* heykelini koymuşlar. Çok da güzel duruyor orda.

— *Mehmet Aksoy, sen angaje bir adamsın. Yani dünya görüşünle angaje bir adamsın. Safını tutmuşsun, yolunu seçmişsin. Şimdiye kadar toplumun daha az eğitim görmüş, daha yoksul, daha kültürsüz kesimlerinin Mehmet Aksoy heykelleriyle ilişkisine dair birtakım anekdotlar anlattın; anılar aktardın. Peki Türkiye'de elit sanat sosyetesi ya da aydınlar Mehmet Aksoy'a nasıl bakıyor? Bir heykeltıraş olarak onu beğeniyorlar mı yoksa küçümsüyorlar mı?*
— Valla bir hayranlık havası hissediyorum. Bu dile de getiriliyor zaten. Mehmet Aksoy iyidir, kalitelidir gibi bir tevatür çıktı ortaya yani. Bu tabii benim sübjektif izlenimlerim.

— *Ya Avrupa'da? Sen Avrupa'da da heykellerini sergiledin. Orda heykel yapan bir "ausländer" yani bir yabancı, bir Ortadoğulu muydun, yoksa "etnik kökeni önemsiz, Mehmet Aksoy bir heykeltıraştır" mıydın?*
— Şimdi sen Avrupa'yı bilirsin; Almanya'yı özellikle iyi bilirsin. Almanya'da "Bizim Türkler" diye bir ... nasıl demeli, bir kavram, bir deyiş vardır: "Bizim Türkler." Tabii burda çok ince bir nokta var. "Bizim Türkler" bir kabul, bir benimseme anlamına gelir. Sanki senden yanaymış gibidir. Ama altında bir küçümseme yatar. Bilirsin sen de. Bunu çok hissederiz biz Almanya'da yaşayanlar. Her zaman hissederiz.

TÜRK'TEN HEYKELTIRAŞ OLUR MU?

— *Bunun heykelle, heykeltıraş Mehmet Aksoy'la ilişkisi?*
— Var. Genelde Türklerin heykeltıraş olması kabul edil-

mez. Alman, ama heykeli filan bilmeyen, kültürü düşük kesim, işçi kesimi için bu böyledir. Heykel mi yapıyorsun? Evet. Peki memleket neresi? "Türküm" dedin mi hiç şaşmaz aynı tepki gelir "Aaaa Türksün, hem de heykel yapıyorsun öyle mi?" Bir şaşkınlık vardır yani. Türksün ve heykel yapıyorsun. Olacak iş değil gibi. Çok şaşırdılar. Hemen her zaman. Sergilerde beğeniyorlar, sonra soruyorlar. Türk oluyorsun, bir de heykeltıraş oluyorsun. Ooo!.. Ben de bunu bol bol kullanıyordum tabii. Hoşuma gidiyordu. Giderek "Söyle bakalım hangi ülkedenim ben?" diye soruyorum. İlkönce İtalyan diyorlar. Arkasından İspanyol. Onun arkasından Fransız diyorlar. Yunanistan'a kadar geliyorlar, bir türlü Türkiye diyemiyorlar. "Bir memleket var, hani ordan çok insan var burda. Bir de onu söyleyin bakayım" filan diyorum. İşte o zaman "Ach soooo!..Türkei. Türkei..." Aynen öyle. Ben tabii bunun dalgasını geçiyordum. "Evet Türk'üm, vallahi billahi, yemin ederim Türk'üm" diyor gülüyordum.

— *Anlaşıldı. Alman işçi kesiminde, sıradan insanlarda bu böyle. Peki elit kesimde, yani sol çevrelerde, aydınlar arasında ya da sanat sosyetesi de denen kesimlerde nasıl?*

— O kesimde zorluklar daha başka. Ben bir de solcuyum, komünist görünüyoruz hem. Hem ausländer, hem komünist, hem de heykel yapıyor. Bu kadarı olamaz artık değil mi? Hepsi birden, hepsi bir arada... Yooo, bu kadarı olmaz yani. Böyle düşünenler var bir. Karşındaki herif bir de sanatçıysa kıskançlıktan duman ediyorlar ortalığı. Öyle bir entelektüel "milieu", yani çevre var orda. Mesela Almanya'da bir yazı çıktı benim hakkımda. Tabii beni batıran bir yazı. Berlin'deki sergiyle ilgili. Ama ne sergi biliyor musun? Sergiye bütün politik işlerimi getirmişim. *1 Mayıs* heykeli mesela. Mesela *Türkiye* heykeli. O *Türkiye* heykelinde Türkiye gebe kadın. Devrime gebe gibi yani. Sonra *İşkence Gören Adamlar* heykeli. Bildiri gibi bir heykel aslında. Sergi için bir de kitap çıkmış. Kitapta da sendikacılar yazıyor, Barış Derneği temsilcileri yazıyor. İlkönce kapitalizmi bir boyuyor, arkasın-

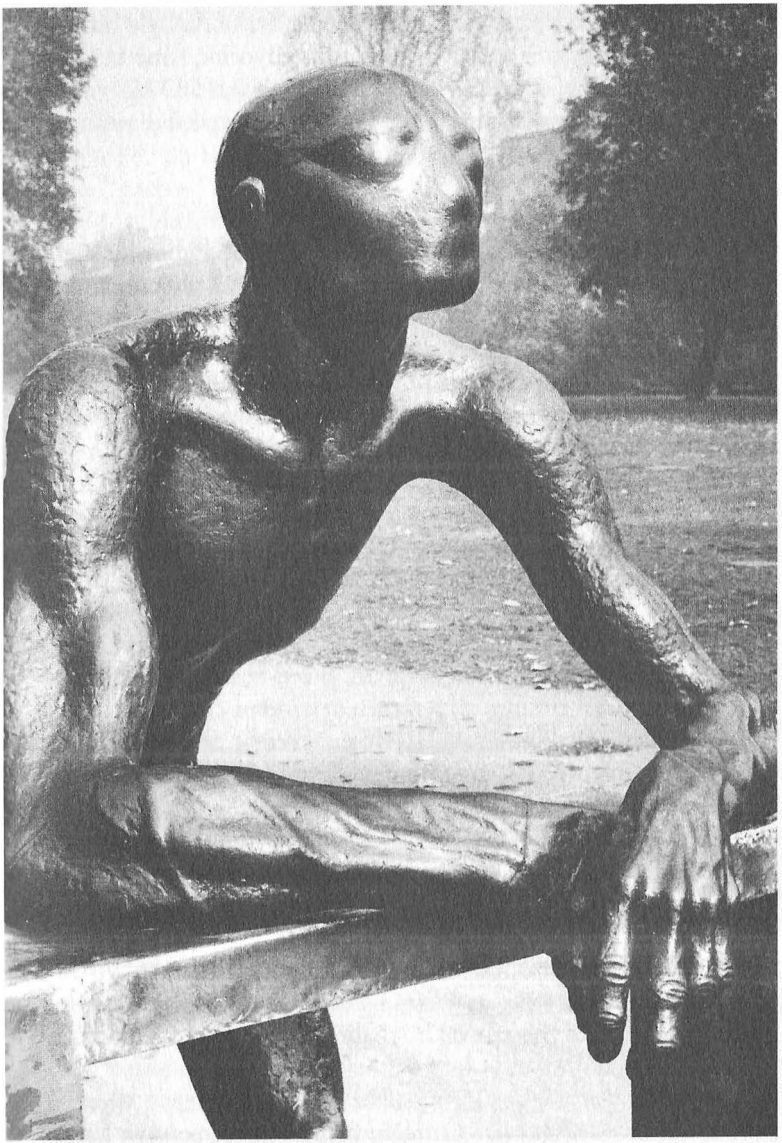
dan bana geliyor, Nâzım'a geliyor. Bana iltifatlar ediyor filan. Adamlar fena oldular. Bir de ben Profesör Heilige'nin öğrencisi oluyorum. Heilige tutucu bir adam. Adam gazetede bir yazı döşemiş.

— *Tanıdığın biri mi?*
— Tanımıyorum ama eleştirmen olarak çok ünlü bir herif. Dediği dedik. Heykel konusunda otorite sayılıyor. Adam döktürüyor: Mehmet Aksoy solcu, sosyalist realist akımdan. Yani propaganda amaçlı anıtlar yapan bir adam, falan filan... Bu tabii çok negatif bir puan. Bununla da savaşıyorum. Bir yabancıyım, bir de komünistlerin tarafına dahil olmuşum. Yani sol entelektüeller beni çok seviyorlar ama sağ inanılmaz karşı. Böyle bir yazı çıktı. Diyor ki, işte bu Mehmet Aksoy böyle bir sergi açtı. Bütün anlattıkları politik ve de aslında kitsch. Ama Fritz Cremer gibi ünlü bir heykeltıraşı arkasına almış. O da onu tanımıyor aslında. Tanımadığını da söylüyor zaten. O yüzden pek bir şey yazmak istememiş. Çünkü yazmak istese de iyi bir şeyler yazamazmış. Böyle gidiyor işte yazı. Sanatçı gözüyle bakmıyor zaten bana. İşte bir komünist, işte bir yabancı ve heykel yapmaya çalışıyor... Adam böyle bakıyor ve buna kızıyor. Aslında sevmiyor ve kızıyor. Kızıyor çünkü ses çıkarıyorum. Çünkü 75'te yaptığımız "Mehmet Berlin'de" sergisi çok başarılı. Berlin'deki hiçbir sergi bu kadar uzun gösterilmedi. Tam beş ay.

— *Politik nedenlerle mi bu kadar uzun gösterildi?*
— Yoo istendi. İstek vardı. Görmek istendi ve devamlı uzatıldı sergi. Berlin'le de kalmadı. Bütün Batı Almanya'yı gezdi. E şimdi böyle bir başarı, böyle inanılmaz bir seyirci sayısı...

— *Ağırlığı Türk mü seyircinin, sergiyi gezenlerin?*
— Ağırlığı Türk olamaz.

— *Niye?*
— Olamaz, çünkü biz Türkleri sergiye çekmek için yirmi

İşsiz *heykeli. Yaratıcı, güçlü, hünerli eller ve embriyo halinde bir kafa...*

takla atıyoruz orda. Yok yani, Türkler arasında öyle bir gelenek yok. İlk gün açılışa çağırıyoruz geliyorlar. Ama hepsi o kadar işte. Belki arada birkaç Türk gelmiştir. O da yakın semtteyse, işi yoksa ya da cumartesi pazar açık bir yer aradıysa...

— *O zaman seyirci ağırlığı Almanlardaydı?*
— Evet, evet. Orta öğretimdeki öğretmenler, öğrenciler özellikle. Çok, inanılmayacak kadar çok seyircisi oldu serginin. Rekor kırdık. Bu çok sevindirici tabii ve tabii bunlar duyuluyor basında. Bu adam da, o eleştirmen yani, duyuyor ve sergi Türk Akademikerler ve Sanatçılar Derneği'nin bir etkinliği. Derneğin başında da ben varım ve de heykel ağırlıklı bir sergi.

— *Bu tepkiler hep Mehmet Berlin'de Sergisi ile ilgili ama...*
— Yoooo!.. 1982'de açtığımız bir başka sergi vardı. O da Alman sağının çok tepkisini çekti.

— *O da başarılı bir sergi miydi?*
— O da çok başarılı bir sergiydi. Bunu açıklamalıyım. Sergi 1970'lerin ruhunu yansıtması açısından çok başarılıydı. O yılların Türkiye'sini anlatıyor. Devrime gebe, fıkır fıkır bir Türkiye. İşçiler, grevler, çatışmalar. Ayağa kalkmış bir Türkiye yani. Ama onlar, Almanlar o ruhu tanımıyorlar. Çifte kambur yani. O ruhu hiç bilmiyorlar. Bilmeyince de yadsıyorlar. Böyle bir ifade tarzı yabancı onlara. Nedir, ifadede yabancı olan nedir biliyor musun? Biz abartılı duygular yaşıyoruz her zaman. Türkülerimiz öyle, hareketlerimiz öyle, inançlarımız öyle. Bu abartıyı severiz biz. Ve bunun sanatını da yaparız. Bu Divan Edebiyatı'nda da böyledir, halk kültürlerinde de böyledir. Karacaoğlan'da da böyledir.

— *Abartı dediğin ne? Örneğin bizde "Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır" der türkü. Böyle bir abartı mı?*

— Çok iyi buldun. Çok çok iyi örnek. Yıkılır elbet. Bir of çeksen yıkılır elbet acın büyükse. Şimdi bunun heykeli nasıl olur? O da abartılı olur. Tutup buna "patetik" diyorlar. İçinde "pathos" var ya. Patetik. Hastalıklı duygular yani. Abartılmış, olağan değil, hastalıklı. Ben tabii bu pathos kavramına sonradan çok taktım. Çok iyi oldu benim için. Ben diyordum ki, bir farkımız var bu Almanlardan. Sonra soruyordum: Nedir bu fark? Tam buymuş meğer. Pathos farkı var aramızda. Biz aşırı duygulu, zengin imajlarla konuşuyoruz. Şiirde de bu böyle. Bizde Nâzım'ın acayip imajları vardır. Hasan Hüseyin öyledir, Ahmed Arif öyledir. Al işte, "Hasretinden prangalar eskittim." Bu büyük bir imajdır. Büyük bir laftır. İnanılmaz bir laftır, bu... Al bir tane daha: Ölüm ile ayrılığı tartmışlar, elli dirhem ağır basmış ayrılık. İşte bu pathos'tur, bu yüceltmedir. Bu duygunun yüceltilmesidir. Biz böyleyiz. Ve kendime, "Ben böyleyim. Böyle kabul et bunu. Hiç öyle sağa sola sapma. Öyle, tutup da, yanılıp da 'Ben bu pathos'u, bu abartılı anlatımı düzelteceğim' filan deme" dedim kendime.

— *Bunu Mehmet Aksoy, Mehmet Aksoy'a mı söylüyor?*
— Evet. Yani salaklık etme oğlum. Sen böyleyim diyorsun, böyle yaşıyorsun, böyle anlatıyorsun meseleyi. İşte ondan sonra pathos'u anlamaya başladım. Pathos benim için artık bir küfür değildi. Ama onlar patetik olanı, duygusal olanı küçümsüyorlar. Örneğin onlar...

— *Onlar! Onlar dediğin?*
— Almanlar. Onlar en duygusal şiiri bile konuşur gibi okuyorlar. Sanki içinde hiç duygu yokmuş gibi. Okumak zorunda kaldılar. Faşizm, Hitler dönemi etkilemiş onları. Hitler bu duygusal durumu çok kullanmış. Patetik konuşmalar yapmış. Folkloru bitirmiş. Almanlar folklorlarına sahip çıkamamış. Volk, yani halk diyemezler. "Das Volk" yok. O kelime

sanki lügattan silinmiş durumda. Hitler'den dolayı. Çünkü Hitler bunu nasıl kullanmış hatırlasana. Konuşmaları hep "Das Volk... Das Volk... Das Volk..." diye gider. Yani ben de çok acayip bir yerde dükkân açmışım anlıyor musun? Halk sözcüğüne karşı bu farklılığın, bu çelişkinin özünü ben çok yaşadım orda. Sonradan bunun benim için bir kazanım olduğunu anladım. Ama ordayken çok zararını gördüm, çok azap çektim bundan dolayı. Yapıyorum. Benim heykelim farklı, anlıyor musun? O herifler de, "Farklı yapsın ama yaptığı folklorik olsun" diyorlar. Oysa folklorik değil benim heykelim. Onu görüyorlar. Anlatımda farklı bir şey var ve onu anlamaları mümkün değil.

— *Anlamayınca da reddediyorlar. Öyle mi?*
— Evet. Tastamam öyle işte. Anlamayınca da, tutuyor "Bu patetik" diyor mesela. Patetik böyle kullanılınca övgü değil. "Aaa pathetisch!" diyorlar. Ben şaşırıyorum bunlara. Gerçekten... Sonra bu patetik meselesinin özüne indim. Kafayı taktım ya, "Pozitif Pathos" dedim. Yani olumlu pathos. Berlin'de kendi kendime tutturdum. Bunu sağda solda, heykeltıraşlarla, sanatçılarla özellikle Almanlarla tartıştım. Onlar için de bir açılım oldu. Bunu fark ettim. Allah Allah böyle bir şey var mı? Pozitif pathos...

— *Etkilendiler mi?*
— Hem de nasıl. Pozitif pathos diye tutturdum. Pozitif pathos vardır. İnsanı yücelten pozitif pathos'tur diyorum. Eğer sen bir duyguyla birlikte yükseliyorsan, yüceliyorsan, aşağılanmıyorsan, küçülmüyorsan o iyi bir duygudur diyorum. E doğru bir şey. Yüceltilecek bir şeydir yani. Mozart'ın senfonisiyle yüceliyorsun da benim heykelimle niye böyle olmuyorsun?

— *Yani Mozart da patetiktir öyle mi?*
— Hem de sonuna kadar. Sen ne diyorsun? Kendilerine en yakın gördükleri Beethoven'da inanılmaz pathos vardır. *9. Senfoni*'den daha patetik bir müzik var mı? Bence yok. Ger-

çekten yok. Ben de şimdi bakıyorum bunlara. Goethe'ye bakıyorum, "Allaaah," diyorum, "o zaten bizden." Goethe gerçekten bizden. Çünkü adam Almanya'da yaşamış, o kültürde büyümüş ve *Westöstlicher Diwan* çıkmış ortaya. Bize özenmiş o. O Alman iyi anlamıştı pathos'u yani.

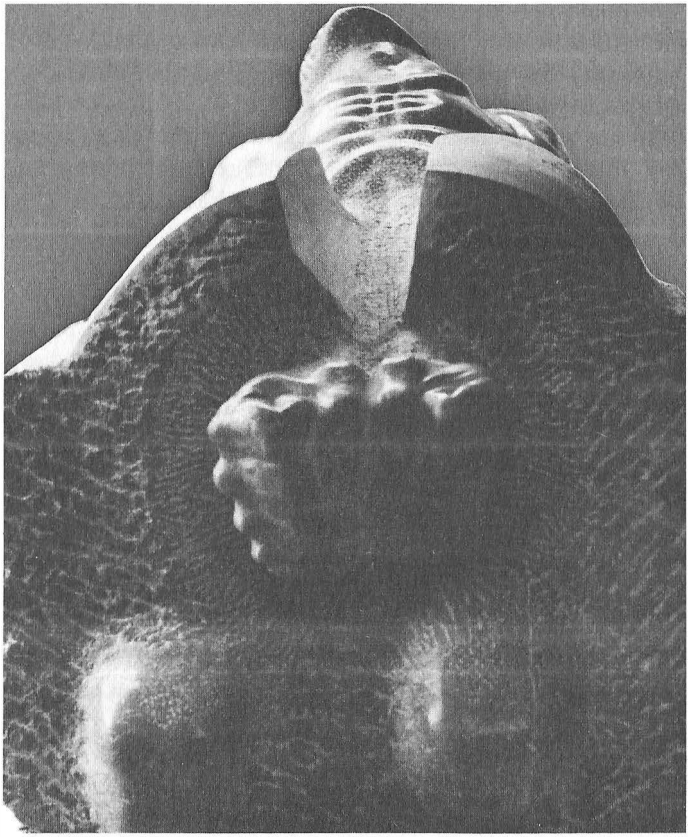
— *Peki Michelangelo'daki pathos'u nasıl açıklıyorsun?*
— Hümanizmanın yükselişi var orda. Izdırabın sonsuzluğu var. Izdırabı, öyle bir ızdırabı anlatıyor ki Michelangelo... *Pieta*'daki pathos var ya, kimse daha öylesini yapamamış. Hiç kimse yapamamış o acıyı. Ona öyle bir insani duygu, abartılmış bir duygu katmış ki... O ızdırabı, insanın çektiği o ızdırabı. Vücudun çektiği ızdırap var ya, o insanlığa maledilmiş bir acıdır artık ve muhteşem bir heykeldir. Bunu Almanlar göremiyorsa göremiyor. Bana ne! Almanlar genellikle böyle. İtalyanlar öyle düşünmüyor oysa. Pathos, İtalyanların çok hoşuna gidiyor. İtalyanlar farklı, çok farklı...

— *Bunu, İtalyanların senin heykelinden hoşlandıkları olarak da mı anlamalıyım?*
— Tabii. Carrara'da heykel yaptım. Tepkilerini gördüm. İnsanlarla konuştum...

— *Carrara macerası herhalde ikinci kez Avrupa'ya, Berlin'e gittiğin dönemde?*
— Evet. 82'den sonra. Ama biz bu pathos meselesini bir bağlayalım. Çok ilginç ve Türk sanat çevrelerinde hiç tartışılmamış bir konu bu. Maalesef bu kadar üstüne düşeriz, bunu uygularız hatta, ama bilmeyiz. Böyle bir tartışmaya şahit oldun mu hiç?

— *Hayır. Galiba hayır.*
— Olmadın. İşte sorun bu. Bundan, patetik olmaktan, pathos'tan utanılmasın. Bu tutum palavradır, hikâyedir. Abartma gibi laflar ediliyor bazen. Şimdi böyle modalar da başladı mesela. Almanlar gibi şiir okumak sözgelimi. Heyecanlanma-

dan, kelimelere duygu yüklemeden, konuşur gibi, dümdüz. Ben buna katılmıyorum. Kelimeler anlamlıdır, hele şiirde. Öyle seçilmiş çünkü onlar. Onlara anlamlar yüklenmiş. Öyle oku, o anlamları oku. Heykelde de bu böyle. Ama ben pathos'a önem verdikçe, bu bana negatif bir puan olarak dönüyordu. Bak mesela ben *İşsiz* heykelini yaptım. İşsiz heykel, evet. Öyle duran bir adam. O kadar. Berlin'de Akademi'de yaptım onu 1977 yılında. HDK'da sevdiğim bir hoca vardı.

Nelson Mandela *heykeli.*

Heykel bölüm başkanı Schmetau. Beni sever. Öğrenciyim ya. Geldi atölyeye, gösterdim. Öyle herkese gösteremiyorum.

— *Maketi mi gösterdin?*
— Yok yok. Heykeli bitirmişim, gösteriyorum. Geldi adam, baktı, baktı, baktı. "Schön aber sehr pathetisch" dedi. Güzel ama çok patetik. Ben ilk defa duyuyorum patetik lafını.

EVET, BEN HEYKELTIRAŞIM!..

— *Patetik, yani çok aşırı duygusal...*
— Evet. Adam böyle diyor ama ekliyor "Ama bir şey var bu heykelde." Ben ısrar ettim. Pathos derken ne demek istediğini sordum. O anlattı. Ama benim heykele bakarak anlatıyor. Sonunda o da başka bir dünya, başka bir ruh hali olduğunu kabul etti. Böyle söyledi yani. Kendisi anlatırken fark etti bunu. Pozitif pathos düşüncesini işte ordan çıkardım. Almanların reddettiği bir şey bu. Evet kolay olmadı benim için. Çok zorlandım. Ama bu konuda bayağı fikir ürettim, kafa patlattım. Sonra başka bir sergi oldu. *Ayrılık* heykelimi yaptım. O artık Allahına kadar pathos. Sonra *İkinci Kuşak* heykeli. O da öyle. Düsseldorf'da her sene yapılan bir sergi vardır. Seçmeli bir sergi. Seçilenler katılır o sergiye ve o sergiye katılmak önemlidir. O sergiye seçildim. İşlerimi koydum sergi salonundaki yerine. Orda kendimi kıyaslayabildim öteki heykeltıraşlarla. Sonra da "Ben iyi bir yerdeyim arkadaş" dedim kendi kendime. Ve orda karar verdim, "Ben heykeltıraşım" dedim. "Ben heykeltıraş oldum. Bitti bu iş."

— *Yıl?*
— Yıl 1987.

— *Yani bu ne demek şimdi? 87'de "ben heykeltıraşım arkadaş" demek ne demek? Sen daha önce de heykel yapıyordun?*
— Heykel yapıyordum ama "ben heykeltıraşım" demiyor-

dum. Hiçbir zaman dememiştim. "Heykeltıraş Mehmet Aksoy" ismini kullanmıyordum. Kimsin, nesin diyenlere "Mehmet Aksoy'um" diyordum ama o sıfatı kullanmıyordum hiç. Ondan sonra başladım kullanmaya. O sergiye gittim; başkalarının, Almanya'nın en iyilerinin işlerini gördüm. Kendiminkilerle karşılaştırdım ve ... Heykeltıraş olduğumu işte o zaman anladım. Ben bugün "heykeltıraşım" diye imza atabilirim. Oysa eskiden "Ben heykeltıraş Mehmet Aksoy" diye kendimi hiç tanıtmazdım. Şimdi tanıtıyorum. Bu 87-89 yılları arasında oldu.

— *Bunu biraz daha açsana...*
— Sergiler oldu, yarışmalar oldu, kendime güven geldi. Birileriyle karşılaştırdım kendimi ve de belli heykeller yaptım. Orda Alman heykeltıraşlarla sempozyumlarda falan karşılaşınca dedim "Yahu ben iyiyim galiba. Yok yok iyiyim. Yani iyi bir heykel benim heykelim..." Sergideyiz mesela. Baktım yaptığımız işler böyle yan yana duruyorlar. Kuzguna yavrusu anka görünür gibi değil ama. Objektif, dışardan bakıyorsun. Başkalarının da fikrini alıyorsun ve "Benimki iyi" diyorsun. Hatta bir sempozyumda... Sempozyumlara heykeltıraşlar çağrılı olarak katılırlar. Bir sempozyuma beni, "Bu da Türk. Bir de Türk bulunsun. Bu da girsin, Türkler de gerekir" düşüncesiyle çağırdılar. Bunu resmen demedi tabii adamlar. Ama ben seziyorum. Sezdim. Bunu hissediyorsun. Her hallerinden hissediyorsun.

— *"Yabancı düşmanı değiliz biz" demeye çalışıyorlar. Ben de başka konumlarda buna çok tanık oldum...*
— Öyle falan derken en sonunda sempozyumdan en iyi sanatçı olarak ben çıktım. Ordaki sanatçılar da söyledi bunu. Yani katılanlar. Bu hoş bir şey tabii. "Mehmet en iyisini sen yaptın, birincilik sahiden senin hakkındı. Tebrikler" filan. Oysa başta beni bayağı...

— *Küçümsediler.*
— Onu da söyledim. Çünkü tartışıyoruz. Benim çok politik

olmam bir dezavantaj o sıralar. Benden yumruk mumruk, kırmızı karanfil heykeli filan bekliyorlar her zaman. Onların politik angajmanları yok, öyle bir dertleri de yok. Sanata geniş, daha özgür bir perspektiften bakıyorlar. Benim de öyle bakacağımı düşünemediler. Çok şaşırdılar. Çok şaşırdılar. Benden kaba bir ajitasyon heykeli bekliyorlardı. Ben *Buluttan Sevgililer* diye bir heykeli koydum ortaya. Bulutları gökten aşağı uçuruverdim. Taşlardan bulut çıkardım. İşte o zaman dediğime geldiler.

İKİNCİ KEZ AKADEMİ'DE

— *Peki ama artık Türkiye'ye dönelim değil mi? Bir türlü dönemiyoruz. Oysa Almanya'da okul bitti, master bitti ve Akademi'ye öğretim üyesi olarak döndün.*
— 1978'de geldim işte. Akademi'de öğretim görevlisi oldum ve hemen arkasından bir sergi açtım, Akademi salonlarında.

— *Berlin'deki işleri mi getirdin?*
— Berlin'de yaptığım işler evet. Burda yeni işler yaptım. *İşçi* heykelini, *1 Mayıs* heykelini, *Vietnam* heykelini, *Türkiye* heykellerini burda yaptım. Sonra *Nelson Mandela* heykeli, *Nâzım Hikmet* heykeli, *El* heykeli. Yani çok politik bir sergi. Barış Derneği Başkanı Mahmut Dikerdem açtı sergiyi. Çünkü Hüseyin Gezer açmak istemedi. Aynen böyle oldu. Çok politik buldu ve bazı heykellerin kaldırılması gerektiğini söyledi. Ben de kabul etmedim. "O zaman ben açmayacağım ve konuşma yapmayacağım" dedi. "Sen bilirsin hocam" dedim. Mahmut Dikerdem'e gittim.

— *Hüseyin Gezer o zaman Akademi Başkanı mıydı?*
— Tabii tabii. Akademi Başkanı'ydı. Kızdı bana. Çünkü orda ona "Evet" demedim. Demem de. Açtı Dikerdem sergiyi, konuştu. Duyuldu sergi. Bayağı bir yankı yaptı. Sabancı bile duymuş.

— *Sakıp Sabancı?*
— Evet evet. Sakıp Sabancı. Adam göndermiş heykel almak üzere benden. Ben heykel satmasını bilmiyorum tabii. Yani Türkiye'de heykel nasıl satılır filan bilmiyorum. Türkiye'yle ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Almanya'da da heykel satmamışım zaten. Heykel satılır diye de bilmiyorum. Yani böyle de komik bir durum var.

— *Yani sen Berlin'de hiç heykel satmadın mı?*
— Belki o sıralar bir tane, iki tane satmışımdır ama sattım diyebileceğim ciddi bir iş yok yani. Zaten, öyle bir niyetim de yok. Yaptığım heykellerin çoğu da politik o zaman. Berlin'de de öyleydi. Zaten beş sene çalışmadım; heykel yapmadım aslında. O ilk dönem Berlin'de çok az heykel yaptım. Gerçekten çok az. Beş, bilemedin altı.

— *Sabancı'ya gelelim.*
— Sabancı'nın adamı geldi, Sakıp Ağa bir heykel almak istiyormuş. Adam beni aramış, buldular. Ben "Sabancı benden nasıl heykel alacak?" dedim. Öyle ya sergidekilerin hepsi politik heykeller. "Valla," dedi adam, "işte almak istiyor." Ben de "Şu sergiye bir bak bakalım, alabileceğin bir şey var mı?" dedim.

— *Adam heykelden anlayan biri mi?*
— Bilmiyorum. Tanımıyorum ki. Belki de şoförüdür. Yani adamı azarladım nerdeyse. Sabancı nasıl benden heykel alırmış gibi oldu. O sırada biraz hızlıyız ya. Haksız da sayılmam. Şimdi Sabancı niye benden heykel alacak, nasıl alacak? Ama adama "Al" denmiş. Bense adama "Alma, alamazsın" anlamında laflar ediyorum. Adam, "Hayır," diyor "almak istiyorum." Ben de "Yahu kardeşim bu senin Sakıp Ağa, *Nâzım Hikmet*'i mi alacak, *Nelson Mandela*'yı mı alacak" diyorum. Sonunda adam "Abicim sen ne yapacaksın? Almak istiyor işte" dedi. Ondan sonra telefon edildi, randevu verildi bana. "Şu gün şuraya gel, seni alacaklar, Sakıp Sabancı'ya götüre-

cekler, konuşacaksınız" dediler. Hisar'da buluşacağız. Ordan ilerde, onun evi varmış Emirgân'da. At heykeli olan hani. Halbuki ben o evi Vehbi Koç'un sanıyordum. Rumelihisarı İskelesi'nde bekledim. Ama randevuya kimse gelmedi. Hikâyeye bak sen! Öyle de bir kabalık oldu aslında. Sonuçta Sabancı Koleksiyonu'nda yer bulamıyoruz açıkçası. Çünkü yanlış iskelede beklemişim...

KLASİK MÜZİKLE GÖBEK ATMAK

— *Tam da bu noktada bir sorum var. Almanya'yı anlattın. Hazır Sabancı'dan söz etmişken bir de Türkiye'ye bakalım. Mehmet Aksoy angaje bir sanatçı; sosyalizmi benimsemiş angaje bir sanatçı. Türkiye'de bu yüzden itilip kakıldı mı, yoksa "Allah kahretsin bu herif de böyle işte" denerek katlanıldı mı, yoksa benimsendi mi?*
— Valla Türkiye'de böyle bir şey yok. Ne kadar güzel. Sanatta bu önyargı yok şu anda.

— *Yaptığına, çıkardığın ürüne bakıp değer mi biçiliyor yani?*
— Hayır hayır. Öyle de değil tabii... Bu çok ilginç bir tartışma. Bu konuda doluyum ben. Söyleyecek çok şeyim var.

— *İyi ya işte, söyle.*
— Bunu açıklamak zor. Aslında bizde... Bizde burjuva yok aslında. Yani şimdi... Bizde birkaç ailenin dışında burjuva kültürü olan bir sınıf yok. Bizim burjuva dediğimiz adamların hepsi sadece kapitalist. Yok, "kapitalist" de uymadı. Şöyle diyelim: Hepsi "para sahibi." O kadar. Bir yerlerden para kapmış. Bunların çoğu bir şekilde kapıyor hakikaten parayı. Çok köklü bir geçmişi yok hiçbirinin. Birkaç aile dışında... Bu insanlar türkü dinliyor, arabesk dinliyor. Bir yerde klasik müzik çalıyor, bu insanlar göbek atıyor. E bizim işçimiz de bunu yapıyor. Ne farkı var? Yok! Biliyoruz değil mi, sanat bir üstyapı kurumu. Üstyapı kurumları arasında sanat çok önemli. İdeoloji önem-

li... Bunlar bilinen gerçekler. İyi, güzel, tamam. Sanat da sınıfsal yani. Teoriye göre öyle olmak zorunda. Bir burjuva sanatı, burjuva kültürü olması lazım. Bunun da karşısında alt tabakanın sanatı olması lazım. Demokratik bir sanat ve kültür ortamında üstyapıda bastırılan, kabul ettirilmek istenen sanata karşı bir hareket yok. Yok böyle bir şey. Çelişkiye bak sen şimdi. Böyle bir şey yok. Gerçekten yok. Burjuva dediklerimiz de ondan hoşlanıyor, sen de ondan hoşlanıyorsun, işçi de, varoştakiler de, Etiler'dekiler de, Bebek'tekiler de... Haydi bakalım. Böyle tuhaf, acayip bir durum var ortada.

— *Bunu olumlu, pozitif bir olgu olarak mı değerlendiriyorsun?*
— Pozitif arkadaş. Bu gerçekten pozitif bir vaka.

— *Peki herkesin ortaklaşa beğendiği sanat mesela çok yoz, çok kepaze bir düzeyde ise...*
— Öyle zaten. Komik bulmuyor musun, bak bu arabesk çıktı. Arabesk belli bir takımın, lumpen proleterya diyebileceğimiz kesimin müziği. Bence öyle. E herkes arabeskten hoşlanıyor kardeşim. Demirel de hoşlanıyor, Özal da hoşlanıyordu, bilmem ne holdingin patronu da hoşlanıyor. Ne olacak şimdi? Bu çok tuhaf bir karmaşa aslında. Ve bu elbette geçici bir durum. Bir geçiş dönemi yaşanıyor bence Türkiye'de. İlerde daha seçici, daha elit bir üstyapı kendiliğinden oluşacaktır. Ama şu andaki durumdan bizim faydalanmamız gerekiyor. Bunu görüp, bunu fark edip, bu arada her şeyi empoze edebiliriz. Daha iyiyi, daha seçkini, daha değerliyi yani... Bizim burjuvazimiz de eğitilir o zaman... Bence bu iyi bir rüzgâr, bu rüzgârda iyi şeyler yapabiliriz.

— *Yani sen bu anlattığın nedenlerden dolayı, angaje, solcu bir sanatçı olduğun halde Türk burjuvazisi tarafından itilip kakılan...*
— Hiç değilim. Burjuvazi falan beni de itip kakmıyor, sanatımı da.

— *Ama sen arabesk müzik yapmıyorsun.*
— Yapmıyorum. Buna rağmen bir şey olmuyor bana. Ben iyiyim. Hayret bir şey ama iyiyim. Ayrıca doğru da bu. Ben kötü adam değilim ki...

MERMER HIRSIZI BİR ÖĞRETMEN

— *Dönelim Akademi'ye. Akademik yaşamına. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretim görevlisi olarak başladın. Bu Mehmet Aksoy'un belli bir eğitim, bir Avrupa görgüsü, bir heykeltıraş olarak kendini geliştirdikten sonra İstanbul'da yeniden akademik yaşama dönmesi demek. Bunca aradan sonra Akademi'yi nasıl buldun?*
— Farklıydı artık. Öğrenci hareketleri bayağı yoğundu. Öğrenciler eskisi gibi heykele, resime, sanata çalışmıyorlardı. Eskisi gibi sanat üretimi yoktu. Buna karşılık politik anlamda çok angaje bir durum vardı. Akademi çok politize olmuştu.

— *Fakat Mehmet Aksoy öğrencilerine heykeli öğreten bir öğretim görevlisiydi.*
— Aynen öyle. Ben öğretmenliği çok ciddiye aldım. Bu çocuklara ne öğreteceğim, nasıl başlayacağım, nasıl başlayacak bu iş? Bunu sordum önce ve devamlı sordum. Bir programımız yoktu. Benim pedagojik bir formasyonum da yoktu. Böyle başladık. Çocuklar bana baktılar, herhalde "Öğretir bu adam" diye düşündüler. Tabii taş atölyesinin faydası şu oldu: Taş benim bildiğim bir materyal. Çok bilmesem bile çok sevdiğim bir materyal. Sonra birtakım aletleri kullanmayı biliyorum. Yeni aletler getirmişim Berlin'den. Otomatik aletler. Bir kompresör aldım. Bir kesme aleti. Sonra taşlama dedikleri bir alet. Böyle bir taş atölyesi işte. En gerekli, temel aletleri bulduk, kurduk. Zaten atölye de on beş yirmi metrekarelik bir alan.

— *Yani büyük taşların konulabileceği bir alan...*
— Değil. Yok canım. Dört tane adam çalışamıyor yan yana. Ondan dolayı ben yan kapıyı açtırttım, bahçeye sarktım. Bahçeyle deniz kenarına kadar olan alanı temizledik. Bu arada komşu okul Atatürk Kız Lisesi'nin bahçesinde mermerler keşfettik, eskiden kalma mermerler. Blok mermerleri ordan kimseye sormadan bu tarafa geçirdik.

— *Çaldınız yani.*
— Evet. Öğrencilerle birlikte. Nasıl çaldık ama? Koca mermerler. Borular üstünde yürüterek bizim tarafa geçirdik. Bir sürü taşımız oldu. Sonra Marmara Adası'na gittim. Ordan da taşlar getirdik.

— *Peki sana taş atölyesi kurmayı kim önerdi?*
— Hocalar. Akademi'de taş atölyesi yok. Polyester var, alçı var, çamur var; taş atölyesi yok. Eh ben de taş beceriyorum. O yüzden bu işi bana verdiler. İşte öğrencilerle birlikte çalışıyorum. Birlikte temizlik yapıyorduk; birlikte taş çalıyorduk. Güzel bir macera yani. O sırada *Nelson Mandela*'ya başladım. Öğrencilerin önünde. O Gebze taşıdır. Özel bir taş. Kimse çalışmamış. Akademi'ye eskiden getirilmiş, kalmış. Kimse yüz vermemiş. Ben aldım o taşı. Çalıştık, bayağı iyi iş götürdük.

— *Peki öğrencilerle birlikte çalıştım derken, onların gözü önünde derken bir şey mi vurgulamak istiyorsun?*
— Vurgulamak istiyorum, çünkü gerçekten öyle çalışıyordum. Daha önce birçok hocanın yaptığının tam tersini yapıyorum.

— *Pozitif bir etkisi oldu mu çocuklarda?*
— Çok büyük pozitif etkisi oldu. Herkes benimle çalışmak istiyordu. Bir anda on, on beş öğrencim oldu. O küçücük yerde.

— *Çok yani?*
— Tabii çok. Çocuklara sempatik geliyor ordaki düzen. Bu

arada beni çamur atölyesine de çağırıyorlar. Gidiyorum, hocanın atölyesi bu. Şadi Hocanın. Hoca çıktıktan sonra beni çağırıyorlar. Bir de ben eleştiriyorum çocukları. Hoca çok memnun. Hocanın karşı çıktığı, benim eleştirilere kızdığı, ben şöyle söylüyorum, Mehmet başka türlü söylüyor gibi bir alınganlığı asla olmadı.

— *Bu onun olgunluğu mu, yoksa sana güveni mi?*
— İkisi de. Hem bana güveni, hem olgunluğu. O anlıyordu işi. Benim çocuklara kötü bir şey söylemeyeceğimi biliyordu. Kendisine karşı bir şey de söylemeyeceğimi biliyordu. Tam tersine, çocuklarda başka bir kapı açacağımı düşünüyordu. Çünkü ben başka türlü konuşuyorum, onunla konuşurken bile. O provoke ederdi insanı. Onu Hüseyin Bey (Gezer) pek anlamazdı. Hoca provoke edip konuşturmaya çalışırdı insanları devamlı. İnsanlar daha çok öğrenirdi bu yolla. Kitaplardan çok, böyle konuşarak, konuşturarak. Beni çok denemiştir, bir sürü konuda denemiştir Şadi Hoca. Sorar mesela, "Anlat bakalım nedir bu?" Onu konuşurduk. Bir defasında Hüseyin Bey kızmıştı. "Sen ne biçim konuşuyorsun hocanla?" demişti, "Hocan böyle konuları bilmez olur mu hiç?" Çünkü biz konuşurken, ben, "Ama hocam bilmiyorsunuz. Bu, bu, bu aslında böyledir" diyebiliyorum. Hoca adamı sürekli provoke eder, konuşmaya kışkırtır. Biliyor musun, yıllarca öğrencisi oldum, benim ustam oldu, hiçbir kırgınlık olmamıştır aramızda. Saygısızlık asla. Çok severdim onu. O da beni severdi. O bakımdan bana da, genç öğrencilere de güveni vardı. Benim kötü bir şey yapmadığımı, yardımcı olduğumu görüyordu. "Şu kıza dikkat et," derdi, "o çok akıllı, çok zeki. Onunla konuşurken dikkatli konuş. Öğret ona."

— *Ne kadar sürdü bu öğretmenlik? 78'de başladı, ne zaman bitti?*
— 80'de. Yani 12 Eylül'den az sonra.

— *Bu iki yıllık dönemde Mehmet Aksoy'un, bugün Türkiye'de heykel sanatında yeri olan öğrencileri oldu mu? Kaldılar mı o çocuklar heykelde? Senin öğrencilerin yani. Taş atölyesindeki öğrencilerin...*
— Tabii. Tabii var. Bu taş atölyesi seçmeli bir sınıftı. Seçiyorsun, geliyorsun. Ondan sonra gidiyor başka derslere giriyor. Ben not vermiyorum onlara. Benim elimden de geçmiş öğrenciler gibi oluyor. Bana gelip gitmişler, ders almışlar. Bu çocuklardan ekmeğini bu işten kazananlar var bugün.

— *Bu iki yıl boyunca sadece Akademi'de öğretmenlik mi yaptın? Yani akademisyen olarak mı kaldın?*
— Olur mu hiç? Sergi açtım, Görsel Sanatlar Derneği'nin yönetim kurulunda aktif çalıştım. Cihat Aral, Orhan Taylan, ben...

ATATÜRK DEĞİLSEN HEYKELİN OLAMAZ!

— *Şöyle mi anlamalıyız: Berlin deneyimin ve politik angajmanınla buraya geldiğinde, sadece Akademi'ye kapanıp kalmış bir heykeltıraş olarak kalmadın ve...*
— Ve idealist bir tutumla, heykeli halkımıza tanıtmak, sevdirmek görevini üstlenmeye çalıştık. Nasıl laf ama... Ama doğru da bu laf. Onun için aksiyonlar yaptık. Kartal'da, Kartal Maltepe'de sanat festivali yaptık mesela. Belediye destekli. Görsel Sanatlar Derneği'nin bir eylemiydi. Açık hava resim, heykel, fotoğraf sergisi. Bu Kartal festivalinin, şenliğinin öyküsü ilginçtir. Şimdi ben sanatçı olarak, heykeltıraş olarak ne yapabilirim, diye düşündüm. Mesela orda çocuklara heykel, çamurdan heykel yaptırabilirim. Başladım. Çamur aldık, bir stand kurduk. Çocukları topladık. Ama ben bununla yetinmedim. Yoldan geçenlerin heykelini yapabilirim, diye düşündüm. Böyle bir atraksiyon yapabilirim. Arkadaşlar, "Yapabilir misin?" dediler, çünkü benim de daha önce yaptığım bir iş değil. İlk defa yapacağım. Fikir olsun diye

söyledim, üstümde kaldı. Yani şey gibi, hani turistik yerlerde karikatüristler yapar ya. Karikatür değil ama karşımdaki adamın heykelini yapacağım, büst yapacağım.

— *Benzemesi şart yani...*
— Elbette. Yani benzemezse zaten eksik puan alacağım belli. Çünkü karşına birini koyuyorsun, ona değil de başka birine benzerse olmaz. Zaten herkes Atatürk'e benzetiyor heykeli. Yani heykel önce Atatürk oluyor zaten. Kim olursa olsun hiç önemli değil. Geliyor adam, soruyor: "Ne yapıyorsun, Atatürk mü yapıyorsun?" İlk soru bu. Karşıda model var, adam "Atatürk mü yapıyorsun?" diyor. "Yok bu arkadaşın heykelini ya-

Yine Kartal Maltepe'de, yine halkın içinde ve gözü önünde heykel çalışması. Bu kez model bir başkası. Ama soru hep aynı: "Atatürk mü yapıyorsun abi?"

pıyorum" diyorum. Hemen "Yahu, git abi sen de. Bu ne yapmış ki?" diye itiraz geliyor. "Ben tanıyorum bunu" diyor. "Daha iyi ya," diyorum, "tanıyorsun bunu." O hâlâ, "Ya abi sen de..." demekte. "Bak bakalım şunun burnuna, ağzına bak" diyorum. Sonra modele dönüp, "Göster profilini, ver bir profil kardeşim" diyorum. Şimdi adam bir ona bakıyor, bir de büste. Şaşırıyor. "Hakikaten beıziyor yahu!" diyor, sonra durup yine soruyor, "Bu ne yapmış ki abi, ne yapmış ki heykelini yapıyorsun bunun?" Buyrun bakalım. Onun heykelini yaptığıma inanmıyor adam. Bakıyor ki benziyor, o zaman da onun heykelinin yapılmasına anlam veremiyor. Atatürk değil ya adam. İlginç tepkiler hep. Tabii en büyük numara benzemek. Öyle sanatsal kaygı filan yok. Bende var ama o arada bu kaygı da kayboluyor. Benzetmek kaygısı öne çıkıyor. Rezalet bir durum yani. Bu durumda karşı olduğun bir şeyi yapmak zorunda kalıyorsun. Orda amaç, *Atatürk* heykeli, *Düşünen Adam* heykeli olabilir ama senin, onun, bunun da heykeli yapılabilir fikrini kabul ettirmekten ibaret. Bu kadar ilkel bir amaç aslında. Gerçekten böyle. Orda bunun savaşımını veriyoruz. Bize düşmüş sanki bu savaş. Hakikaten böyle yaptık. Hoşuma da gitti. Ayrıca şenlik boyunca konserler oluyor, tiyatrolar oluyor. Bir sürü aktivite var. Anneler geliyor çocuklarıyla. Devamlı etrafımda yirmi otuz kişi var. Hep değişiyor bunlar. Ama her zaman bir halkanın içinde çalışıyorum.

— *Biten heykeli, model duran adama mı hediye ediyorsun?*
— Tabii tabii. Döküyorum üstelik, döküm tekniğini de gösteriyorum. Kırıyorum, çıkarıyorum öyle veriyorum.

— *O da evine götürüyor?*
— Evine götürüyor. Götürsün. Piyango vuruyor adama. Atatürk gibi oldu artık. Heykeli var onun da. Orda çöpçülük yapan bir adam vardı. Beğendim yüzünü. "Kardeş," dedim, "gel bir heykelini yapalım." "Bırak abi Allahını seversen" diye kaçmaya başladı. Arkasına düştüm bunun. Bayağı hoşuma gitti adamın yüzü. Adamı razı edene kadar on beş yirmi dakika uğ-

raştım. Adam gönderdik, kahveci çırağını araya soktuk. Kahveci çırağı da bir âlem. "Abi onu bırak benim heykelimi yap. Bak ben ondan daha yakışıklıyım" diyor. Neyse bu arada kandırdık çöpçüyü. Adam model durdu ama utanıyor aslında. Utandığından heykeli yapılıyorken devamlı konuşuyor. Ciddi duramıyor adam. Ağzı yüzü ha bire oynuyor. Ya konuşuyor, ya gülüyor ya da birilerine selam veriyor. Çünkü tedirgin. Ama sonunda heykeli bitti. Çok da güzel bir heykel oldu. İnanılmaz, hoş bir heykel oldu. Kolay da değil. Birde başlıyoruz, akşam altıda yedide bitiyor. Ben de yoruluyorum. Dört heykel yaptım orda. İki gün çalıştık. Ama bir türlü Atatürk'ün heykeli olur, sokaktaki adamın olmaz düşüncesini düzeltemedik.

— *Atatürk heykelleri senin için sorun olmuş besbelli. Peki sana Atatürk heykeli siparişi oldu mu hiç? O dönemde yani. 70-80 arasında.*
— Oldu. Epey oldu. Belediye başkanı ya da bir adam geliyor, işte şu şehre, şu kasabaya, mesela Malatya'nın bilmem neresine heykel yaptırmak istiyormuş. Her darbeden sonra Atatürk heykelleri furyası başlar ya. Bu da işte o furyadan.

— *12 Eylül sonrası?*
— Evet. Benim de adım madım duyuldu biraz. Şimdi, soruyordum "Nedir, nasıl bir heykel olacak?" diye. Şöyle böyle tarif ediliyor. Bakıyorum olmaz.

— *Niye olmaz? Nasıl tarif ediliyordu da olmaz diyordun?*
— "Yahu abi, işte böyle sivil bir Atatürk istiyoruz" diyorlar. Ya da modern elbiseler giymiş bir Atatürk. Avrupalı bir Atatürk. Ya da askeri bir Atatürk istiyorlar. At üstünde, parmağıyla ileriyi gösteriyor filan. Tarif ediyor sana.

— *Gördüğü heykelleri tarif ediyor.*
— Tabii, başka ne tarif edecek? Ben de "Yaparım da kardeşim, böyle heykel yapmam. Beni serbest bırakabilir misiniz?" Cevap belli, "Yok abi". Çünkü kaidesi de belli zaten.

Kaide hazır. Üstüne getirip konsunmuş. Böyle istiyorlar. O yüzden bugün böyle acayip heykeltıraşlar türedi. Her türlü kaideye, her türlü Atatürk heykeli var. Geliyorsun, boş çıkamazsın. Her türlü Atatürk var. Askeri, atlı, atsız, sivil, bilmem nereyi gösteriyor, elinde kitap var ya da şapka var. Tipler böylece belirlenmiş durumda. Seç seç al. Siparişi kaptılar mı ânında heykel tak diye konuyor. Kalıplar hazır. Ayıp tabii. Ayıp. Heykele de, Atatürk'e de ayıp. Ben yapmadım. Atatürk heykeli yaptım, Kurtuluş Savaşı ile ilgili heykeller yaptım. Ama böyle ticaret hiç yapmadım. Zaten son zamanlarda yaptım yaptıklarımı da. O yıllarda, 78-80 arası, hele 12 Eylül sonrası hiç yapmadım. Yapmam da.

— *Peki o dönemde karın da seninle döndü mü Türkiye'ye?*
— Serpil'den ayrılmıştık zaten. Boşanmıştık da. O orda kaldı.

— *Yani Akademi'deki bu döneminde hayatında bir kadın yok...*
— Yoktu o sıralar. Bir sevgilim vardı o zaman. Sonradan üçüncü karım oldu. Thura. Alman. Birlikte geldik Türkiye'ye, sonra o geri gitti. Ama ayda, üç ayda bir geliyordu.

— *Evli değilsiniz ama.*
— Değiliz. Ben de zaten bunu istiyorum, kimseyle ilişki kurmuyorum o sıralar.

— *Devrimci racon mu?*
— Yok. Devrimci değil de, biraz bu tür ilişkilerden temizlenmek istiyorum. Berlin'de çok yağmur altında kaldım, çok ıslandım. Biraz kurumak, arınmak istedim. O yüzden. Bir de öğrencilerle iç içeyim, o yüzden böyle bir prensip edindim. İlişki kurmuyorum. Arnavutköy'de oturuyorum. Geceleri de öğrenciler geliyor yanıma devamlı. Harika bir evdi. Ali Paşa Konağı'ymış eskiden. Biraz çökmüş ama biz devam ettirdik onu. Çok güzel bir yerdi.

— *Kendi atölyen yok ama. Atölye okulda?..*
— Yooo, evde atölye de vardı. Aynı zamanda çalışıyorduk geceleri. Geceleri çalışıyorduk ve politik tartışmalar olurdu. Sosyalizm, sosyalist realizm, sosyalist kültür üstüne her gece tartışmalar oluyordu. Bayağı iyiydik canım. Okuldan bu konularla ilgili insanlar devamlı geliyordu. Yani ev dolar boşalırdı her zaman. Yemekte en azından beş altı kişi olurdu. Devamlı misafirim var. Açık sofra durumları diyebilirsin. Saat üçlere kadar çalışma olurdu. Sonra çıkar motosiklet sürerdim. Güzel günlerimdi. Ayağım kırılıncaya kadar çok güzel günler geçirdim.

— *Ayağın mı kırıldı? Ne zaman?*
— 80'de. Darbeden önce. Darbeden iki ya da üç ay önce. Sarhoş bir binbaşı mı, albay mı ne çarptı.

— *O mu sana çarptı, sen mi ona?*
— O bana çarptı canım. Herhalde sarhoştu. Gece yarısı, ışıkları yok. Virajı alamamış, seksen kilometre süratle eski Arnavutköy yolundan geliyor. Gidiş gelişti o yol. Ben de otuz kırk kilometre hızla sağdan sağdan gidiyorum motosikletimle. Elli metre sonra bitiyor zaten yolum. Eve geliyoruz. Akıntı Burnu'nun orda. Adam orda virajı alamamış geliyor ve yolun solundan geliyor. Benim tam karşımdan yani. Bir şey geliyor, gördüm de tam göremedim. Işıkları yok. Bir karaltı. Elli metre kala gördüm adamı. Ben şimdi ne yapayım? Dursam üzerime gelecek. Kız da arkamda. Haberi bile olmaz.

AY IŞIĞINDA ÇİÇEK TOPLAMAK

— *Kız?*
— Bir öğrenci. Alman sevgilimle böyle bir sene kadar sabrettim. Ama sonra bir ilişki oldu.

— *Orucu bozdun yani?*
— Orucu bozmuştum. O ayrı bir hikâye. Yani çok tesadüf-

ler ve de kader denilen bir şey var ya öyle bir şey. Bak bu olayın başını anlatayım sana. Ben bir sene oruçtan sonra, gittim, Akademi koridorlarında, "Ay ışığında benimle çiçek toplamaya gelen var mı" diye bağırıyorum. Olacak iş mi? Böyle bir şey var mı? Var işte. Şaka, ciddi ama böyle oldu işte. "Ben çiçek toplamak istiyorum" diye bağırıyorum. "Hocam ne oluyor?" filan diye çıktı birileri. Sonra atölyeye girdim. Ardından geldi bir kız. Devamlı takılır, şiir falan bırakırdı bana.

— *Heykel öğrencisi mi?*
— Heykel öğrencisi. Ben onu eleştirirdim devamlı. O da sürekli yaklaşır bana. Hoş da bir kız. Ama ben bakmak istemiyorum. Yani öğrenci bir kere. İstemiyorum böyle bir şey. Bir sürü şaka yapıyor ama ben ciddi durmaya çalışıyorum. Bu bir yıl kadar böyle sürdüydü. İşte o gün kız geldi, "Hocam çiçek toplamaya çıkıyorsun demek ay ışığında?" Bu ne demek? Ben de "Gelir misin?" dedim. O da cevabı yapıştırdı: "Gelirim tabii." Geldi de.

— *Çiçek topladınız...*
— Çiçek topladık. Ondan sonra da sık sık birlikte oluyoruz artık. Birlikte geziyoruz. İngiltere Kraliyet Balesi'nin Açıkhava Tiyatrosu'nda gösterisi var. Koreograf hanım, bir Türktür o, ünlü biri, adı Geyvan mıydı? Geyvan'dı galiba, o gösteriden sonra bale ekibi aralarında eğleneceklermiş, beni de davet etti. Kız da bunu kıskandı. Tartıştık. Tatsız bir gece yani. Tutturdu, eve gitmek istiyor. Kızı eve bırakacağım, sonra o davete ben tek gideceğim. Bindi motorun arkasına. Beşiktaş'a geldik. Etiler'de oturuyor kız. Dedim "Burdan sapalım mı?" "Aaaa ııı" derken geçtik sapağı. Geldik Ortaköy'e. Anlaşıldı ki bizim eve çıkacağız. Deniz kenarında oturup birazcık konuştuk. Sonra dönüp eve gideceğiz. Ondan sonra yemin ederim kırk elli kilometre hızla sürerken... Ayağımda sandaletler, göğüsler açık. Yaz yani anlıyor musun? Bir baktım işte bir karaltı. Bir araba geliyor. Işıkları yok. Sağa sola derken tamponla motosiklet arasında kaldı ayak. İki üç parça olmuş anında. Kaldırıma kafa üstü düş-

müşüm, takla attık zaten. Kıza baktım. Öyle oturuyor. Bacaklarını açmış, oturur vaziyette. Duruyor; öyle bebek gibi duruyor. Baktım kıza; kız canlı. Kalktım. Şoförü dövmeye gidiyorum aklımca. Bir baktım ki benim ayak bu tarafa doğru gidiyor, ben şu tarafa. Basamıyorum. Böyle bir kaza işte. O kazadan sonra doğru hastaneye, hastaneden eve. Ayak alçılı. İşte ondan sonra hikâye başlıyor. Polisler, 12 Eylül ve tutuklanma durumum.

— *O sırada 12 Eylül oldu, öyle mi?*
— 12 Eylül oldu. Ben hastaneden çıkmışım, evde yatıyorum. Dizimi açmaya çalışıyorum. Dizim çünkü tahta gibi, odun gibi. O dizimi yumuşatmaya çalışıyorum. Tavana bir aparat kurduk. Elimle ipi çekiyorum, makaralar filan var. Ayağımı çekip bırakıyorum, çekip bırakıyorum. Bütün gün onunla oynuyorum. Başardım en sonunda. Bir ay sonra ayağım açıldı. Ama tam dört ay alçıda kaldı. Berbat bir şey.

— *Tutuklama dediğin ne? 12 Eylül olmuş, herkesi topluyorlar, bu arada seni de öyle mi?*
— Topluyorlar. Bana da iki asker, bir yüzbaşı, bir de polis geldi. Evi bastılar 12 Eylül akşamı. Sıcağı sıcağına. Çok taze. Hemen ânında. Geldiler. Şöyle bir durum oldu. İlkönce güm güm kapı çalınıyor. Cip geldi durdu. Duyuyoruz yani. Ben de zaten yolun kenarında yatıyorum. Görüyorum da pencereden. Kardeşim var evde. Bir de yeğenim var. Onlar tabii mosmor oldular korkudan. "Abi askerler geldi. Kapıyı çalıyorlar, ne yapalım?" Ben, "Ne yapacaksınız, sakin olun, kapıyı açın, buyur edin" dedim. O sırada Nâzım Hikmet portresi var çalıştığım. Ayak sakat, heykel çalışamıyorum ya, resim yapıyorum. Onun üzerine bir bez örttüm. DİSK için yaptığım bir iki iş, rölyefler filan var ama onlar çok. On on beş tane. "Boş ver dursun" dedim çaresiz. Kapıyı birisi açtı. Otomatik tüfek üstüme çevrildi. Bir asker daha geldi. O da üstüme çevirdi silahını.

— *Sen alçılı yatıyorsun...*
— Ben yatıyorum, ayağım onlara doğru bakıyor. Havada ya-

ni. Alçılı ayak. Yüzbaşı, arkasından polis girdi. Seremoniye bak şimdi. Kalktım yarı belime kadar, ellerim havada açık, "Ne oluyor?" dedim "Ne yaptık da böyle silahlar üstümüze çevriliyor?" Adam da şaşırdı şimdi. Ben de hakikaten kızdım ama. Bir korku hissetmedim. Bir korku değil, bir kızgınlık. Haklıyım da. Tam o sırada polis lafa karışıp, "Ben hocamı tanırım, Arnavutköy Karakolu önünde kaza yaptı, ben gördüm" demesin mi?

— *Semt polisiyle gelmişler.*
— Semt polisiyle gelmişler. Ama hangi polis bu?

— *Ben ne bileyim?*
— Hani bana Büyük Millet Meclisi önüne dikilecek heykel yarışmasında birinci olduğum müjdesini getiren, benim sevinçten sarılıp havada döndürdüğüm, eve birlikte gittiğimiz, bira içtiğimiz, Evren Paşa'nın emriyle birincilikten ikinciliğe indirilmemi birlikte izlediğimiz polis... Yüzbaşı bir bana baktı, bir polise baktı, bir alçılı ayağıma baktı. "Tamam," dedi, "o zaman biz gidelim. Sonra geliriz." Bir daha gelmişler ama ben gitmiştim o zaman. Bir ay sonra yani...

— *Nereye gitmiştin?*
— Almanya'ya.

— *Yani sen 12 Eylül'den hemen bir ay sonra çıktın dışarıya? Alçılı ayakla?*
— Evet.

— *Neyle? Herhalde uçakla?..*
— Uçakla değil, arabayla. Üçüncü karım Thura, o sırada daha evlenmemiştik ama, babasından para almış, bir araba çekmiş altına. Zaten bir aydır benden haber alamıyor, merak etmiş. Hastanedeyken ben haber etmedim ona. Üzülmesin kız diye düşündüm. Ama o duymuş. Duyunca, 12 Eylül de olmuş. Bu, Mehmet'in durumuna ille de bir bakayım diye gaz-

lamış gelmiş. Bir de baktım Thura geldi. Tabii müthiş bir duygu bu, insanı ısıtıyor.

— *Sen zaten tüymek istiyorsun?..*
— Yoooo. Nerden çıkardın onu? Hiç öyle bir niyetim yok.

— *Ama niye? İyileşsen içeri alacaklar.*
— İyi ama ben bunu bilmiyorum ki. Sen o duyguyu bilirsin aslında. Şöyle bir duygu var: "Ben ne yaptım, ben kaçak mıyım? Niye dışarı gidecekmişim?" Öyle ya, niye kaçacağım? Fare miyim ben? Haksızlık var burda. Beni ikna edene kadar epey uğraştılar. Kimse ikna edemedi. Annem de ikna edemedi, kardeşlerim de ikna edemediler. Yayladağ'a gitmiştim ve ayağım kırık...

— *O ayakla Yayladağ'a mı gittin?*

TEK AYAKKABIYLA BERLİN'E

— Yayladağ'a gittim. Tutuklanmadan Yayladağ'a gittim. Ayağım bir ay daha bekleyecek de açacaklar. Dayanamadım gittim Yayladağ'a. Orda alçılı ayağın içinde bir yara çıktı. Ben kendim fark ettim. Kestim alçıyı bir gün. Getirdiler bıçağı, başladım kesmeye. Heykeltıraşız ya, güzel bir kapak, bir pencere açtım bıçakla. Tak diye çıkardım kapağı. Çıkarır çıkarmaz foş diye cerahat çıktı. Hemen Antakya'ya gittik, hastaneye. Orası da berbat bir yer. "Biz de öyle yapardık, sen güzel yapmışın, sen devam et" diyorlar. Bir ilaç verildi. Kurutucu bir ilaç. Alçıdaki pencereyi her sabah açıp kapatıyoruz, ilaçlıyoruz falan. İstanbul'a, Cerrahpaşa'ya geldim yine. Gittim doktora, ayağımı açtılar, "Ayağın yapışmamış, ikinci eklem oluşmuş. Ameliyat edeceğiz seni" dediler. O sırada genç bir doktor yanıma geldi, "Abi," dedi, "Avrupa'ya gitme şansın var mı? Varsa durma git." Moralim bozuldu. Thura'ya "Haydi gidiyoruz" dedim. O zaten ısrar ediyor, "Gidelim" diyor. "Tamam gidelim."

— *Ve karayolundan sen tekrar Berlin'e döndün!*
— Evet. Karayolundan. Arabayı Thura kullanıyor tabii. Ayağımda tek ayakkabı var. Öteki alçıda ya. Tek ayakkabıyla gittim Berlin'e. Evi olduğu gibi bırakıp...

— *Peki Akademi'den istifa mı etmiştin?*
— Yok canım. Ama izinliyim. Ben zaten raporluyum da. Ayaktan dolayı altı ay raporum var. Sonra uzatıldı bir daha. Bu arada Hüseyin Gezer'in bana bir iyiliği var. Bunu anlatmam lazım. Tarihe geçsin. Yani bürokrasinin insanı ne hale getirdiğini anlamak için iyi bir örnek bu. Dört ay zaten hastanede yatmışım; ayak gitti gidiyor. Altı ay geçmiş. Ben öğretim görevlisiyim ve raporluyum. Rapor mecburen altı ay daha uzatılacak. Akademi Başkanı Hüseyin Gezer "Okula gel. Okulda bir hafta çalışman lazım. Raporu ancak ondan sonra tekrar uzatabiliriz" diyor. Bürokrasiyi görüyor musun? Ben topal ayakla, bir çift değnek, her gün Akademi'ye gittim. Orda öyle oturdum. Düşünebiliyor musun? Ancak ondan sonra izin verdi. Sonra Berlin'e gittim. Berlin'de uzatılan bir altı ay daha geçirdim. Ondan sonra bana Akademi'den telefonlar, mektuplar geliyor, "Ne olacak Mehmet'ciğim? Biz zor durumda kalıyoruz. Bu nasıl olacak böyle? İşte biz sana maaş da veriyoruz" denmekte. Ben de "Hocam ayağım sakat. Ameliyat için doktor doktor geziyorum" diyorum.

— *Doğru mu, yoksa sen orda cuntaya karşı etkinlikler filan mı örgütlüyorsun?*
— Doğru canım. Ameliyat olacağım. Ayağım topal. Kimi keselim diyor ayağı. Yani o kadar incelmiş, kemikler yumuşamış. "Çivi tutmaz" diyor birisi. Ben bitmişim arkadaş. Doktorun biri, "Biz bu ayağa çizme giydirelim. Çizme yaptıralım sana. Sen bu çizmeyle yere bas. Basa basa kemikler birbirinin üstüne basar, ordan kaynayabilir. Canın biraz acır ama iyi olur" dedi. "İyi" dedim mecburen. Çizme giydim. Dört beş

ay Berlin sokaklarında çizmeyle yürüyorum. Üzerine basıyorum, acıyor, çok acıyor ama yürüyorum inatla.

— *O sırada Akademi buraya gel diyor?..*

AKADEMİK YAŞAMIN SONU

— "Gel" diyor. Canım çok sıkıldı. Hüseyin Gezer'e durumumu anlatıyorum, o hâlâ bana "Ama ben ne yapacağım? Beni zor durumda bırakma" diyor. "Yahu ayağım kırık, ne yapayım?" Baktım olacak gibi değil, bir boş kâğıt gönderdim. Altında imzam var. "Oraya," dedim "istediğini yazabilirsin. İmzam orda. Ne istersen onu yaz." O da istifamı yazmış üzerine. Bu kadar basit. Ben böyle ayrıldım Akademi'den.

— *Ve Mehmet Aksoy'un akademik yaşamı bitti böylece.*
— Evet, aynen öyle oldu. Akademik yaşam sona erdi.

— *Ve Mehmet Aksoy'un ikinci Berlin dönemi başladı.*
— Başladı. Ama zor başladı. Ameliyat oldum, param yok.

— *Sigortalı değil misin?*
— Hiçbir şeyim yok yahu, ne sigortası? Bir tek Türkiye'den, Akademi'den gelen maaş var. Maaşla kirayı verebiliyoruz ancak. Küçük bir ev tuttuk. Ben sakatım. Devamlı doktora gidiyorum; evde de devamlı küçük heykeller yapıyorum.

— *Biblo gibi mi yani?*
— Yok canım heykel. Yatakta heykel yapıyorum. İşkence heykelleri filan. Ben o sırada sürekli küçük heykeller yapıyorum. Ama güzel heykeller. Bakıyorum da sonradan, çok hoş heykeller, duygu yüklü. Sonra kumaş baskı işine başladım. Kalıplar yapıyorum, T-shirtlere, gömleklere, panolara filan basılıyor o kalıplar. Onları festivallerde filan satıyoruz. Nerde festival varsa ben gidiyordum. Bir masa açıyordum. T-

shirtten tut, her giysiye. İnsanların sırtında basıyordum yani. Ordan para kazanıyordum.

— *Bu arada tedavi sürüyor mu?*
— Tedavi sürmüyor. Doktor arıyoruz. Doktorlar çok umutsuz şeyler söylüyorlar.

— *Yani o kadar ciddi senin ayağındaki sorun?*
— Sen ne diyorsun? Ayağımdaki sorun çok ciddiydi. Çünkü bileğimin üstünde bir kırık vardı, parçalı bir kırıktı. Bu kırık yapışmadı. Çekerek, kemikleri karşı karşıya getirerek yapalım dediler, ameliyat etmediler.

— *Kim böyle yapanlar? Hekim mi, çıkıkçı mı?*
— Hekim canım. Profesör Cerrahpaşa'da. Ama adamın özel muayenehanesine gitmeyince böyle oluyor işte. Yani orda ayağımı çektiler, çektiler, kırık kaynamadı. Yapılan aptalca bir şey. Neyse geldik Berlin'e ama ayak bu arada berbat mı berbat duruma gelmiş artık. Sigortalı değilim. Hastanelerdeki tanıdık arkadaşlar var. Bir doktor vardı mesela. Onun yardımıyla hastaneye gittik. Kendi çalıştığı hastaneye götürdü beni. Orda bir ortopedist muayene etti, "Bu ayağı," dedi, "dizden aşağı bu ayağı dondurmak gerek." Dizden bir çubuk sokacak ve o bileği oynamaz hale getirecek. Oynamayacak bilek, sabitleyecek onu. Ayak sopa gibi olacak.

— *Ömür boyu?*
— Adam öyle diyor. Daha da kötü olursa belki kesilir, diyor. Ben hiç sevmedim bu doktoru. "Yahu o iyidir. Alanında ünlüdür" filan diyorlar ama benim gözüm tutmadı. Nasıl tutsun, herif ayağımı kesecek gerekirse... Olmazlandım. Padişah olsa istemem. Acele bir başka doktora gittik. Ama o da başka şeyler söylüyor. Yani bir türlü bir doktor bulamadım keyfime göre. Keyif de ne keyif değil mi? Ondan sonra adamın biri "Bileğe bir çizme takalım. Böyle çizme gibi bir şey yapalım. Metal şeritler koyalım" dedi...

— *Onu anlatmıştın.*
— İşte böyle doktor, hastane, çizme, çizmelere canın acısa da bas yürü derken, çocuk oldu.

— *Ne oldu?*
— Çocuk, çocuk. Thura hamile kaldı. Evet. "Hamileyim" dedi. Heyecanla gelmiş kadın, müjde veriyor. Tam iki aylık. "Thura bu çocuk nasıl olacak? Benim şu halime bak." Hiç sevinmedim; açıkçası kızdım. Kadının sevincini de paylaşmadım. Thura "Yok, aldırmam" dedi. "Yahu yapma etme Thura. Baksana halime. Bak ne biçim baba! Böyle baba mı olur" diyorum. Ayağım kırık, topal kalacak belki de. Dehşetli canım sıkılıyor zaten. Bir de çocuk...

— *Bu noktada farklı bir sorum var. Bu anlattığın yaşam ânında, diliminde "Bu koşullarda hayatımı heykel yaparak kazanmam mümkün değil. Bir fabrikaya gireyim yahut başka bir iş yapayım" diye geçti mi hiç kafandan? Yoksa sen hep heykelde, resimde mi kaldın? Çünkü parasız pulsuzsun. Bir kez daha yurtdışına çıkmışsın. Zor günler geçiriyorsun...*
— İşte kumaş baskılar yaptım ya. Yani geçimimi sağladım ben. Ama senin sorduğunu anlıyorum. Başka iş de yapabilirdim. Hiç önemli değil. Ama heykele ihanet etmezdim. Para kazanayım diye öyle berbat heykeller yapmazdım. Serbestim diye dekoratif işler, baskılar yapıyordum. Bunları yapabiliyordum nasıl olsa. Niye yapmayacağım, yapıyorum. Yapıyorum ve yüz marka satıyorum tanesini. İyi paraydı. Yapacağım başka hiçbir iş olmasa ben mezar taşçılığı yaparım. Anlıyor musun? Kaynakçı olurum. Senin yaptığın gibi taksi şoförü olurum. Biraz kavga ederim müşterilerle ama olsun, yaparım yani. Ama o noktaya gelene kadar yapacak çok işim vardı. Öyle de yaptım zaten. Sonra bana Alman hükümeti, yok Cumhurbaşkanlığı "Yardıma Muhtaç Sanatçılar Fonu"ndan destek verdiler. Bir yıllık burs.

— *Hangi ilişkilerle çıktı?*
— Bizim, yani Almanların Berlin'de bir Görsel Sanatçılar Örgütü vardı, BBK. Orda ben yönetim kurulundaydım. Sonradan Sanatçılar Sendikası haline geldi. Ama o sırada dernekti. Ben de çok aktif bir üyesiydim ve yöneticilerinden biri. Taaa Berlin'e ilk gittiğim günlerden beri üyeyim ona. Onlar önermişler./Bana beş altı yüz marklık bir burs bağlandı. Sonra yakacak parası filan verildi. Bir buçuk sene kadar sürdü bu destek. O iyi oldu.

— *Evet iyi olmuş. Peki dönelim bebeğe. Thura gebe olduğunu söyledi.*
— Söyledi ve ben çok fena oldum... Künstler Haus'da (Sanatçılar Evi) küçük bir atölye verdiler bana. Orda çalışıyorum. Bir şeyler eşeleniyorum. Mutsuzum aslında. Hem ayak kırık, hem heykel yapamıyorum. Thura'ya "Bak, sen bu çocuğu doğurursan, ben giderim. Yani kaçarım, ayrılırım" dedim. Thura omuz silkti. "Ben," dedi "yapacak bir şey yok. Bu çocuğu doğurmak istiyorum." Doğuracak. Kararlı. İnanmıyorum bir türlü. "Ben," dedim "çekip gidiyorum." Çektim gittim Bulgaristan'a. Orda belki ameliyat olurum. Sosyalist tıp iyidir diye duyarız ya hep. Ordan da bir şey çıkmadı ya. Neyse, benimki bir umut işte. Bulgaristan'da, deniz kenarında kendi kendimeyim. Bacağımı uzatıyorum bakıyorum, üzülüyorum. On beş gün kadar kaldım. Sıcak da iyi gelir dediler, güneşe tut bilmem ne. Yalnızım. Düşünüyorum. Hayatım hakkında kararlar alıyorum. Daha doğrusu alamıyorum. Çünkü çıkış yok. Döndüm Berlin'e "Herhalde," dedim "çocuğu aldırmıştır." Geldim, merhaba, işte ben geldim falan. Kararı değişmemiş. Doğuracak. "Allah kahretsin seni be. Doğur, peki" dedim, "Yürü, bari gidip evlenelim." Gittik Standesamt'a.

HANS AKSOY YA DA MEHMET MÜLLER

— *Alman Evlendirme Dairesi'ne?*
— Evet. Gittik. İki şahit, o kadar. Nikâh memuru tuttu ne

dedi biliyor musun? "Şimdi," dedi, "adını değiştirme hakkın var." İyi mi? Adam bana, yani sen Alman adı alabilirsin diyor be. Ben "Teşekkür ederim. Sağ olun. Gerekli değil" diyorum, adam üsteliyor. "Bir daha soruyorum" dedi. Ben de "Yok istemiyorum" dedim. Hans olmaktan böyle kurtulduk. Tabii arada da evlendik. Nikâhtan sonra da bizim mahallenin orda, çimenlerin üstünde piknik yaptık.

— *Düğün töreni yani...*
— Topal damadın düğünü bu kadar olur zaten...

— *Hâlâ topal öyle mi? Çizme işe yaramadı mı?*
— Biraz işe yaramış. Ama ayağı tutacak kadar değil. Bu arada kemikler de sertleşmiş. Kapkara görünüyorlardı, beyazlanmaya başlamışlar. Bir doktora gittik. İranlı bir doktor. Cerrah. "Altın Parmak" diye anılıyor. Bir İranlı arkadaş tavsiye etti. Adama çıktık, baktı, muayene etti, "Olur," dedi, "ben seni ameliyat ederim." Yahu, tutmaz mutmaz. Adam, "Ben tuttururum" dedi. "Peki nasıl olacak?" "Siz benden haber bekleyin. Şu andan itibaren sizi her zaman arayabilirim. Aradım mı ânında geleceksiniz" dedi. Adam şef hastanede. Bölüm şefi.

— *Sen bu arada sigortalı olmuşsundur artık.*
— Hiçbir halt olamadım. Ne olacağım? Yok para.

— *Ama Avrupa'da medeni insanlar sigortalı olur. Sağlık sigortası yani...*
— Yahu kardeşim ben gitmişim, hasta olarak gelmişim. Param yok, pulum yok. Zar zor kendimizi geçindiriyoruz. Karım gebe. Topu topu iki bin mark falan param var. Ne sigortası!

— *Peki peki... Ameliyat için bekliyorsun?*
— Haber bekliyorum. Bekliyorum, bekliyorum... Bir ay falan geçti, ses yok. Bir gece "Artık böyle olmayacak" dedim.

Ümidi kestim. Bir güzel kafayı çektim. Ben rakıya pek dayanamam. Ama o gece felaket bir rakı içtik.

— *Yani rakıya karşı dayanıksız mısın, yoksa rakı olunca duramaz mısın?*
— Rakıya karşı dayanıksızım. Rakı sevmem. Ondan oluyor. Rakı sevmem ama içtim. İnadına içmek gibi oldu. Zurna gibi sarhoş oldum. O akşam her şeyden vazgeçmişim. Ayağın artık düzelmeyeceğine ikna olmuşum. Beş, beş buçukta telefon çaldı.

— *Sabaha karşı...*
— Evet. Sabahın köründe. İranlı doktor. "Acele bekliyorum. Hastaneye gelin. Sizin için yatak açıldı..." dedi, kapattı. Eyvaah, "Ben," dedim "ölürüm herhalde." Çünkü nasıl alkol kokuyor... Her yerden, ağzımdan, nefesimden alkol fışkırıyor. O kadar fenayım yani. Ama gideceğiz. Tek şans. Gittik. "Doktor Alizade'nin hastasıyım" dedim. Hemen aldılar beni içeri. Muayene için kan örneği filan gibi bir şeyler dediler. "Beni sakın ameliyat etmeyin. Ben aşırı alkollüyüm, çok kötüyüm" dedim. "Yok korkma," dedi doktor, "hemen ameliyat edilir mi? İki gün seni yatıracağız." Bunu duyunca rahatladım. Bir sürü testler yaptılar. Ben yatıyorum ama devamlı birileri geliyor. Sonra konsültasyon yapıyorlar. İki gün sonra ameliyat ettiler. Adam bana bir bir anlattı: "İşte burdan kalça kemiğinden kemik alacağım, onları yuvaya çakacağım. Boş kalan yerlere de kemiğinden aldığım iliği dolduracağım. O orayı tutar..." Benim aklıma çok yattı. Birkaç saat sonra ameliyattan kalktım. İyiyim. Sancılar mancılar var tabii ama iyiyim. Ben devamlı resim yapıyorum, yatakta. O sırada Thura, başka arkadaşlar suluboya getiriyorlar bana, resim malzemesi getiriyorlar.

— *Ne çiziyorsun hastane odasında?*
— Yanımdaki hastanın resimlerini çiziyorum. Eğlendim çok. Ondan sonra *Dans Eden Adamlar*'a başladım hastanede. Ayak kırık ya. Bir seri dans eden adam yaptım. Üç sene sür-

dü bu benim dans edenler serim... Bir ay sonra gittim. Ayak yoluna girmiş. Kemik kaynamaya başlamış ve kemikler beyazlaşmakta. Yani tam iyileşme alametleri. Adama Altın Parmak diyorlar ya hakikaten altın parmak. Adam hayatımı kurtardı benim. Ona küçük bir hediye verecektim.

— *Para almadı mı?*
— Yok. Hiçbir şey almadı.

— *Ayak tamam. Peki çocuk ne oldu? Doğdu mu o sırada?*
— O sırada çocuk, dokuz aylık falan.

— *Doğdu da dokuz ay mı geçti?*
— Yok yahu... Annesinin karnında dokuz aylık. Bunu iyi hatırlıyorum çünkü annesinin resmini yapmıştım.

— *Gebeyken?*
— Evet, oğluna bir şeyler örüyordu. Doğumu iyi hatırlıyorum. Daha tam iyileşmemiştim. Değnekle falandım.

— *Ama sonuç olarak o İranlı doktorla ayak düzeldi. Yıl 82. Türkiye'de 12 Eylül dönemi bütün ateşiyle sürüyor...*
— Ve bütün vahşetiyle...

— *Tamam. O sırada bildiğim kadarıyla Berlin'de Türk Toplumcular Ocağı sönmüş, onun yerine Türk merkezi öne çıkmıştı.*
— Evet de yine aynı kişilerle...

— *Sen de ayağın iyileşti diye Türk Merkezi'nde aktif politikaya daldın. Yanılıyor muyum?*
— Ayağı bekleyen kim? Berlin'e gelir gelmez beni Türk Merkezi'ne başkan yaptılar.

— *Ayağının o haliyle.*
— Tabii. O haliyle başkan oldum. Bu arada heykele de dön-

me olanağım çıktı. Bir atölyem oldu. Eski bir hastaneyi sanat merkezi haline getirmişler. Sanatçılara atölyeler veriliyordu. Kreuzberg'de... Orda bir atölyem var. Kendi kendime bir şeyler yapıyorum. Bir ara resim yapmaya başladım. Çünkü heykel pek yapamıyordum. Ama sonra ufaktan ufaktan başladım küçük küçük heykeller yapmaya, yarışmalara hazırlanmaya... O günlerde bir sempozyuma çağırdılar beni. Sempozyumun adaylarından biri ben oldum.

— *Almancadaki anlamıyla kullanıyorsun değil mi sempozyum sözcüğünü? Yani birilerinin bir araya gelip tartışması değil...*
— Değil. Yetmiş seksen kişi kadar çağrılıyor. Bunlar özgeçmişleriyle birlikte kişisel işlerini içeren bir dosya veriyorlar. Yani işlerinin fotoğraf ve dialarını içeren bir dosya. Başvuranların içinden yedi kişi seçildi. Biri benim. Şimdi bu yedi kişi kendi aralarında kararlaştırarak ortak bir proje üretecekler.

— *Nerde yapılacak bu heykel?*
— Berlin'de Kranold Platz'da. Çok güzel bir meydandır.

— *Peki yedi heykeltıraş tek bir heykel mi yapacak?*
— Tabii hayır. İlginçliği de burda zaten. Şimdi yedi sanatçı nasıl bir araya gelir? Hem kendi kişilikleri korunacak, hem de yaptıkları işte bir bütünlük, bir harmoni olacak.

— *İlginç gerçekten.*
— Çoook. 1992 yılında başlayıp 1996'da bitti bu iş. Çok da başarılı bir iş oldu. Sonuçta yapanlar da bakanlar da memnun kaldı.

— *Nasıl çözüldü sorun? Hem kişilikler korunacak, hem harmoni sağlanacak...*
— Şöyle: Bilmem kaçıncı toplantıdan sonra ortak bir noktada buluştuk. Bir maket çıkardık ortaya. Kare bir yerleşim olacak. Ortadaki su taşı dediğimiz bir formla kırılacak dikey

ve yatay formlar ve aynı materyal yani Carrara mermeri kullanılacak. Her sanatçı kendine göre ötekine bir uyum sağlayacak.

— *Hem kolektif, hem değil öyle mi?*
— Evet. Yani herkes kendi başına yapıyor. İşte o yatay formları kullanacak, sen dikey formları kullanacaksın gibi... Anlaşarak. Şurda yatay var. Artık onu sen istediğin gibi kullanacaksın. Ben iki yatay form kullandım. Bulutları yere indirdim. Buluttan sevgililer yaptım. Bulutlara özlemim vardı. Bulut özlemim acayip. Berlin'e bir türlü yaz gelmezdi. Beklerim beklerim gelmez. Bulutları beklerim, bir sıcak içimi yaksın isterim.

— *Bulut dediğin kış bulutu, gri kış bulutu değil de...*
— Yoooook... Beyaz bulutlar. Haberci bulutlar. Yok, geçmezler. "Ben," dedim, "bulutları yere indireceğim." İtalya'ya gittim.

— *Bu ilk gidişin mi İtalya'ya?*
— Evet. İlk. Taş kesmek için gittim. Aslında önce aramızdan

Buluttan Sevgililer, *Berlin Kronold Platz'da...*

biri gitti. Bir şeyler ısmarladı. Biz modeller belirledik. O modellere göre kaba olarak yontulacak. Orda, Carrara'da yani. İtalya'nın, hatta bana sorarsan dünyanın mermer merkezi. Heykel mermeri bilhassa... Orda bir atölye var. Kaba yontuları onlar yapacaklar. "Ben," dedim "taşıma dokundurtmam."

— *Kaba olarak yontmaya da karşısın?*
— Kesin. "Hiç yontmayın" dedim. O sıralar taşa öyle bir açlık, öyle bir hasret var ki...

— *Niye? Berlin'de yok mu taş?*
— Mermer yok. Granit kaldırım taşları var. Öyle atılmış. O taşları topluyorum. Granittir onlar. Onlardan bir şeyler yapmaya çalışıyorum. Ama mermer yoktu. Gittim. Hani eski ustalar vardır ya... Tahta bir kutu içinde keskileri, aletleriyle. Ben de öyle. Bir de bir makine...

— *Senin aletlerin mi?*
— Benim aletlerim.

— *Makine dediğin ne?*

MERMERİN BAŞKENTİNDE, CARRARA'DA

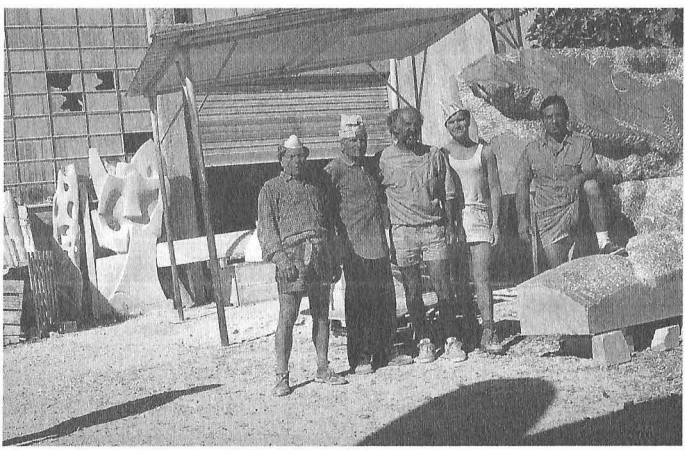
— Kesme aleti. Mermer kesmek için. Vardım Carrara'ya. Bir pazar günüydü. Atölyenin yerini öğrendim. Tek başıma gittim buldum atölyeyi. "İşte bu olması gerekir" dedim. Çitin üstünden atlayacağım ama atlayamıyorum. Ama gördüm orda taşı. "Kesinlikle bu benim taştır" diyorum. Ertesi gün geldim. "Hani benim taş?" "İşte şu" dediler. Aaaa taşım yontulmuş biraz. Taşıma birisi dokunmuş.

— *Nerdeyse taşın bekâreti bozulmuş der gibisin.*
— Evet. Aynen öyle. "Niye dokundunuz benim taşıma? Do-

kunmayın demedim mi ben? Öyle haber yollamadım mı?" diye söylendim.

— *Hangi dilde?*
— Dil yoktu o sıra. İtalyanca sonradan başladı. O sırada İngilizce biliyorum, Almanca biliyorum, konuşuyorum ama anlamıyorlar. Olmadı Türkçe konuşuyorum. Nasıl olsa yine anlamıyorlar. Tam bir rezalet. Ben hangi dilden başlarsam onunla gidiyorum, konuşuyorum. Adam belki anlar diye geçiyorum başka bir dile. En sonunda baktık birbirimizi anlamıyoruz. "Taşıma dokundun, bütün hevesimi kırdın." Nasıl anlatacağım ben bunu? Çok önemli bir taş benim için. Ona ilk ben bakmak istiyordum. İlk dokunuşu istiyordum. Ordaki usta bir şeyler diyor. Baktım olmayacak. Aldım elime kâğıdı, oturdum bir yatak çizdim. İçine gelinlik bir kız yattı. Yani "Sen benim kızımın bekâretini bozdun" diyorum.

— *Anladı mı?*
— Anladı tabii. "Üzme canını" dedi. Onlar da benim gibi. Onlar da taş manyağı. O yüzden anladılar. Bana başka taş

Mermerin başkenti Carrara'da.

vereceklerdi. Sonra o ilk heyecan geçti. Baktım aslında çok dokunmamışlar. Beş on santim kadar yontulmuş. Öyle söylüyorlar zaten, "Bak zaten dokunamadık. Nasıl dokunuruz? Neresinden ne yapacağımızı bilmiyoruz ki..." Onlar beni sevdi, ben de onları. Barıştık.

— *Nerde kalıyorsun orda?*
— Pansiyonda. Anne Pansiyon'da kalıyorum. Carrara'da bir pansiyon. Sabah yedi, yedi buçukta işte oluyorum zaten.

ÇEKİCİN RÜZGÂRI

— *Sen de orda kabasını mı yontacaksın?*
— Hepsini bitireceğim. Elime almışım bir çekiç, birkaç alet... Gerçi kesme makinem de var ama o makineyi kullanmıyorum. Ancak çok sıkıştığım zaman takıyorum onu. Yoksa çekiç ve murçla attırıyorum. Yontuyorum yani. Adamlar eski yontma tekniğini, murç ve çekiçle yontmayı yani, unutmuşlar. Öyle bir usta yok. Ben "Şimdi," dedim "bu taşı böyle yontacağım." İnanmadılar, "Bu kadar büyük taşı?" "Evet. Bu kadar büyük taşı." "Haydi bakalım" dediler. Dalga geçiyorlar. Ben gelince kapıyı açıyorlar, "Prego Sinyore" filan... "Yapmayın etmeyin" falan diyorum, dinletemiyorum.. Neyse bir süre geçti. Bunlar beni izliyorlar.

— *Bunlar heykeltıraş değil?*
— Değiller. Ama Avrupa'daki en önemli heykellerin, taş heykellerin hepsini bunlar yapmışlar.

— *Kabasını?*
— Yok. Sonuna kadar.

— *Ne demek bu şimdi? Hem heykeltıraş değiller, hem de heykel yapıyorlar!*
— Model veriyorsun, aynısını büyütüyorlar. Çok iyi bir mo-

del ver, çok iyi bir heykel çıkarırlar sana. Hepsini yaparlar. Büyütme tekniğinde çok ustalaşmışlar. İşi çok iyi biliyorlar... Durmadan beni gözlüyorlar ya, baktılar, baktılar, benim tekniğe çok hâkim olduğumu gördüler. Onlarla anlaşmak için akşamları pansiyonda kalıp cümleler ezberliyorum. Sabah onlara söylüyorum. N'aparsın? Adamlar başka dil bilmiyorlar. İlle de İtalyanca. Valla altı ayda artık tartışır, konuşur, hatta pazarlık eder hale geldik.

— *Öteki heykeltıraşlar? Altı proje ortağın Almanya'da mı yapıyorlar?*
— Onlar orda oturuyorlar. Arada bir geldiler. Modelleri yollamışlar, ara sıra gelip bakıyorlar. İşi bitirmeme az kaldı artık. Ben devamlı çalışıyorum ve işçilerle ilişkide işi azıttık. Ustaları var bir tane... Neydi adamın adı?..

— *Hepsi Giovanni'dir onların.*
— Ama bu Giovanni değildi. Neyse o evine mevine götürmeye başladı beni. Davet ediyor yani. Onların dini geceleri var, onlara çağırıyor beni. Kafa çekiyoruz birlikte. Ben devamlı anlatıyorum. Projelerimi anlatıyorum; heykel üstüne düşüncelerimi anlatıyorum. Herhalde adam sıkılıyordur. Ama ben çok heyecanlıyım. İhtiyar bir adam daha var. O her gün bana geliyor, konuşuyor, bana şiir okuyor. İtalyanca şiir okuyor. Carrara'nın büyük ustalarından biri o. Oranın belediye başkanlığını filan yapmış. Eski partili. Komünist. İtibarlı bir adam. Arkasında on, on beş kedi var. Her gün geliyor kedileri beslemek üzere. Sonra bana geliyor. Şiir okuyor. Şaşırıyorum. Öyle güzel tonlarla okuyor ki... Hoşuma gidiyor, anlar gibi oluyorum. Konuşuyoruz sonra. Bir gün bana "Senin gibi," dedi, "hiç kimse senin gibi taş kullanmıyor. Bu teknikler yok artık. Çekicinin rüzgârı kulağından hiç eksik olmasın." Aynen böyle dedi: "Hiç kimse taşı senin gibi kullanmıyor. Çekicinin rüzgârı kulağından hiç eksik olmasın." Böylece benim yeni serginin adını o koymuş oldu: "Çekicin Rüzgârında Kırk Yıl."

— *Onun adını hatırlıyor musun?*
— Hay Allah... Çok meşhurdu aslında... Neydi? Her şeyi unuttuk be! Neyse... Bir şey daha dedi. "Söz ver bana," dedi, "mermerden başka hiçbir taşla çalışmayacaksın." Benden söz aldı. Ben de o sözü tuttum, çalışmadım.

SANKİ YESEMEK'TE GİBİ

— *Senin heykel ne durumda?*
— Kaba yontusu bitti, heykel çıkmaya başladı. Ben bu arada başka küçük heykeller yapıyorum, tek başıma çalışıyorum.

— *Bu bir açık hava atölyesi mi?*
— Evet. Açık hava atölyesi. İnanılmaz bir atmosfer. Kendimi Yesemek'te gibi hissediyorum bazen.

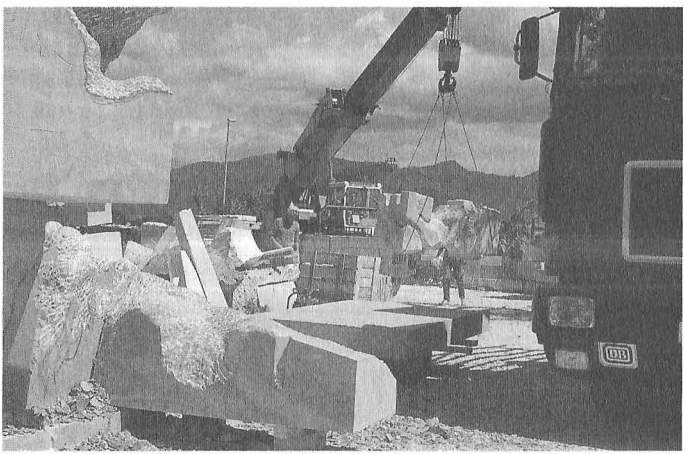
— *Yesemek? Nedir o ve nerde?*
— Yesemek işte. Yesemek heykel atölyeleri. Adı öyle. Tek zaten. Anadolu'daki tek heykel atölyesi. Islahiye'de. Antep-Islahiye. Hititlerden kalma en büyük heykel atölyesidir ve şu an korunmaya alınmış durumda. Ama çok tanıtılmamış. Heykeltıraşlar bilir, bir de arkeologlar...

— *Ve Carrara'da sen kendini Yesemek'te gibi hissediyorsun?*
— Ah evet. O gelgitler, çekiç sesleri. Murcun mermerden çıkardığı tok sesler... Sonra o güneş. O güneş uyuşturuyor. Çok hoş bir duygu. Her şey o kadar yeknesak, o kadar dingin ki... Zaman kaymaları oluyor bende. Yesemek'te gibiyim sanki. Hititli heykel ustaları ile birlikte çalışıyorum sanki. Mutluydum çok. Bir de hasret kalmışım ya, Türkiye'ye gidemiyorum ya... Otları falan kokluyordum yolda giderken...

Mehmet Aksoy yazıyor

TOK, TOK... TOK; TOK, TOK... TOK...

Duyarlığım murcun ucunda, kolumun gücü, bileğimin olanca hüneri çekicin sapında, vuruyorum. Güneş mermer kristallerinde gözümü alıyor. Berlin'de smok-alarm varmış, ısı eksi yirmi dereceymiş, aylardan şubatmış ... umrumda değil. Mermer hızarlarının akan su sesiyle karışık yeknesak, mekanik uğultusu, mavi gökyüzü, beyaz bulutlar, güneyin insanı sarhoş eden sıcaklığı ve ben tok, tok, tok ... Carrara'dayım. Sık sık çocukluğumu, tarlanın ortasına yatıp güneşle seviştiğim günleri düşünüyorum. Alnımın ortasındaki, baygınlık ve-

Heykel oburu, Carrara'da mermer bolluğunda.

ren, beni kendimden geçiren, sarhoş eden güneşle girdiğim bu tehlikeli oyunun çekici şehvetini hissediyorum. Akdenizli olduğumu ve oraya ait olduğumu düşünüyorum. Burnumda kekik, reyhan, murt kokuları ve Yayladağ tütüyor...

Carrara, 1986

Mehmet Aksoy anlatıyor

MERMER BOLLUĞUNDA MUTLULUK

— *Akdeniz... Akdeniz'in ne kadar derinlere işlemiş bir etkisi var bizlerde.*
— Akdenizliyiz biz, Akdeniz'e aitiz.. Dört kilometre yol yürüyorum atölyeye giderken. Binmiyorum hiçbir şeye. Zaten hoşuma gidiyor. Gün batımında dönüyorum pansiyona, yemek yiyoruz. Biraz televizyon seyredeyim derken yatıyorum zaten. Gece bazen üçte dörtte kalkıp... Ben Carrrara'ya vuruldum. Zaten bu ilk iş için çok uzun kalmadım. Ama daha sonraki bir proje için yine gittim Carrrara'ya. Daha uzun kaldım o zaman. Aldığım taşları yolladım Berlin'e ama ben bir altı ay daha kaldım.

— *Ne yaptın o altı ayda?*
— Ben ne yaparım ki? Bir ara baktım, yapmak istediğim yirmi tane heykel var. Hangisinden başlayacağım. Misal işte, bugün kalkıyorum, şuna başlayayım diyorum, öyle başlıyorum, öncelik öyle oluyor.

— *Peki aynı anda iki heykel yapılır mı?*
— Üç tane bile yapılır, hatta dört tane...

— *Yaptığın oldu mu?*
— Oldu.

— *Yani birini bırakıp birine, onu bırakıp öbürüne mi başladın?*
— Orda tam dört heykele birden başladım. O zaman tam coşmuştum. Büyük taşlara kavuşmuştum çünkü. Benim o güne dek bulduğum en büyük taş neydi? En çok üç yüz kiloluk falan taşlardı.

— *Almanya'da?*
— Almanya'da. Carrara başka, çok başka bir yer. Mermeriyle, atmosferiyle, güneşiyle... Orda çok eski ocaklar var. Dünyanın en eski ocakları ve Carrara mermeri heykel yapmaya çok müsait. Orda o taşları görünce... Allaaaah, her taşın üzerine adımı yazıyordum: Mehmet Aksoy.

— *Satın almış mı oluyorsun yani?*
— Satın almış oluyorum. Atölyenin bahçesi var. Bir kapalı yeri var, bir de açık yeri, bahçesi var. Yazın açık havada çalışıyoruz. Ben ocaklardan taş kestirdim. Ayrıca atölyedeki taşları da beğeniyorum. Adamların attığı taşları bile yani... Alıyorum onları da. Tabii İtalyanlar susuyorlar. Normalde bedava vermeleri lazım. Atmışlar öyle. Acemiyim ya kazıkladılar beni. İtalyan işi işte...

— *Peki art arda başladığın heykelleri sipariş üzerine yapmadığına göre, böyle bir mermer hazinesiyle karşılaşınca paran var mıydı bunları alacak?*
— Vardı tabii. Ben bir heykel sempozyumu uygulamıştım. Bir de Berlin'in kuruluşunun 750. yılı kutlamaları için bir sergi projesi yapmıştık, o kapsamda avans almıştım Berlin Senatosu'dan. Bir bu var. Ayrıca altı heykeltıraşla yaptığımız ortak proje için de para almıştım. Toplam yüz elli bin mark kadar bir para vardı...

— *Yani o mermerleri alabilecek kadar para vardı?*
— Vardı. Vardı ama benim mermerlere saldırışını biraz görmemişlikti tabii...

— *Neden görmemiş? Almanya gibi bir ülkede kıtlığı mı var bunun?*
— Kıtlığı değil, kendisi yok. Mermer Almanya'da yok. Almanlar mermeri görünce, çok kıymetli, çok değerli sanıyorlar "Oooo Marmor" diyorlar. Yani o dönemde mermer yoktu Almanya'da.

— *Ne kullanıyor Alman heykeltıraşlar?*
— Granit, başka taşlar, sert taşlar... Türkiye'de de biz mermeri biliyor, görüyorduk da satın alamıyorduk...

— *Paranız mı yoktu?*
— Paramız yoktu. Yerimiz yoktu. Taşıyacak olanağımız yoktu. Yok oğlu yok!.. Topluyoruz ordan burdan. Dağdan filan. Arabaya koyup getiriyoruz. Yani kendi gücümüzle kaldırabildiğimiz taşları alıyorduk. Çünkü vinç yok, ray yok. Taşıma pahalı. Para yok. Ben yolda hep taş toplardım. Gördüğüm taşı durup alırdım. Nerde olursam olayım fark etmez.

— *Sen "taş" dediğinde hep mermer mi anlamam lazım?*
— Yooo, çok çeşitli. Kalkerler, çeşitli kalkerler...

— *Ama son dönemde artık sende mermer ağırlık kazandı...*
— Epeydir, epeydir...

— *Peki biz yine Carrara'ya ilk gidişine dönelim. N'oldu altı heykeltıraşın ortak projesindeki heykel? İki ayda yonttun bitirdin mi?*
— Çok kaba olarak yonttum bitirdim. Kalan ince işleri Berlin'de yaptım.

— *Peki artık o günlerde Mehmet Aksoy, heykeltıraş olarak kendini Berlin'de kabul ettirmiş miydi?*
— Kabul ettirmiş sayılırım. Ama tabii yine de çok kişi bunu böyle söylemez. Ama ben sürekli yarışmalara giriyorum, sem-

pozyumlara çağrılıyorum, birtakım ilişkilere giriyorum... Bir sürü proje aldım. Bunlar yüz bin, yüz elli bin marklık projeler.

— *Bu projeler seni rahatlattı mı mali olarak?*
— Tabii canım. Acayip rahatladım. Ama sadece finansal olarak rahatladım tabii. Ordaki günlerim hep özlemle geçiyordu. Yani ülkeme gidemiyorum. O güneşten, bitkilerden, bitki örtüsünden, insanların sıcaklığından uzağım... Memleketime gidip orda olmak istedim bir ara. Çünkü memlekete gitmeyi çok istiyordum. Yani o memlekete gitmek özlemi, o hasretlik var ya, o çok güçlü bir duygu gerçekten. Bir toprak nasıl bu kadar önemli olabilir? Oluyor işte...

— *Peki niye gelemiyorsun?*
— Çünkü hâlâ beni tutuklayacaklar. Arada eve telefon ediyorum, kardeşlerimden hangisi ordaysa cevap veriyor "Yine geldiler abi... Yine geldiler abi..." Bizim bir arkadaş vardı, polis, pasaport polisi. Tanıdığı bir yerlere telefon ediyordu. Bakıyordu ve haber veriyordu, "Var listede Mehmet Aksoy, var." Nasıl gidersin şimdi?

— *Doğru. Henüz Türkiye'ye dönemiyorsun, Berlin'desin ve heykeltıraş Mehmet Aksoy olarak da durumun kötü değil, kendini kabul ettirmiş ya da ettirmeye başlamışsın...*
— Ettirmişim, ettirmişim...

ANADOLU – BAĞDAT DEMİRYOLU

— *Berlin'in 750. yılı dolayısıyla açılacak bir sergiden söz etmiştin. Hatta avans bile almışsın... N'oldu, açılmadı mı o sergi?*
— Ne demek açılmadı mı? Açıldı ve Berlin'de ses getirdi. Benim ikinci Berlin dönemimde o sergi önemli bir eşiktir... Aslında o serginin çok ilginç bir öyküsü var. O sergi yüzünden Günter Grass'la çatışmak zorunda kalmıştım.

— *Günter Grass'la? Şu koca Günter Grass'la mı?*
— Evet... Ama bunu baştan anlatmalıyım... Şimdi Berlin'in kuruluşunun 750. yıldönümü kutlanacak. 1987 yılında... Berlin Senatosu büyük bir kutlama programı yapıyor. Bu arada Berlin'de yaşayan Türklerin de bu projeye katılması öngörülmüş. Yani Berlin'in 750. yılı dolayısıyla kültürel, bilimsel, sanatsal projeler hazırlanacak, beğenilenler Berlin Senatosu tarafından desteklenecek. İşte sanatsal etkinliklerle ilgili olarak Akademi der Künste, yani Berlin Güzel Sanatlar Akademisi Türk sanatçılarla bir sergi yapacak. Bizleri bir toplantıya davet ettiler. Akademi'nin başında da o sırada Günter Grass var.

— *O romancı değil mi?*
— Evet. Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde öyle bir gelenek var. Ülkenin seçkin aydınları, yazarları, sanatçıları dört yıl için Akademi Başkanlığı yaparlar. O sırada da Başkan Günter Grass... Neyse çağırdı gittik. Akademi'nin büyük bir salonunda toplandık. O günlerde Berlin'de ne kadar Türk aydını varsa hepsi sanatçı kesilmiş; hepsi bir proje yapıp sıraya girmiş. İşte o toplantıda, önce Günter Grass konuştu. O hep bildiğimiz laf vardır ya, hani "Türklerle Almanlar Birinci Dünya Savaşı'nda silah arkadaşıydılar. İşte aramızda silah arkadaşlığından gelen tarihsel bir dostluk var" falan filan... Koskoca Günter Grass böyle konuşuyor. Bize projesini anlatıyor. Proje şu: Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Almanlar, Anadolu – Bağdat demiryolu hattını yapmışlardı, hatırlarsın. İşte Günter Grass da burdan yola çıkmış. "Akademi'nin ortasına Anadolu - Bağdat tren yolunu anımsatan bir düzenleme yapalım. Tabii bunun sanatsal bir ifadesi olsun. Bunun yanı sıra serginin başka yerlerinde Türk yemekleri verelim. İşte şiş kebap, döner filan. Sonra Türk kumaşları getirtelim, onları da sergileyelim. Bu arada bir de görsel sanatlar sergisi olsun..."

— *Sen de bayılmışsındır bu projeye...*
— Ne demezsin? Tabii canım sıkıldı. Biraz da kızdım. Çünkü Günter Grass sevdiğimiz, saydığımız büyük bir yazar.

Çok iyi bir Alman aydını. Üstelik kendisi de yabancılık nedir iyi biliyor. Ama sen şimdi şu "iyi niyet, bol güneş"e bak. Biz de o sıralarda tam da bu hassas konuların üstündeyiz. Bize dokunuyor böyle yaklaşımlar. Ben söz istedim...

— *O projesini anlattı bitirdi...*
— Bitirdi. Ben söz aldım. Çıktım "Üstat," dedim, "iyi niyetinizi anlıyorum. Bundan kuşkum yok. Ama biz artık bu savaş dostlukları edebiyatından bıktık. Biz Berlin'de yaşayan Türklerle Almanların dostluğu artık mahallelerde, işyerlerinde, semtlerde, sokaklarda, okullarda kurulmalı. Böyle dostluklar önemlidir. Yoksa bu tarihi silah arkadaşlığından, işte ölüme birlikte gittik edebiyatından bize gına geldi. Biz bu temelde dostluk istemiyoruz. Savaş dostluğu istemiyoruz" dedim. Tabii salonda da, Günter Grass'ta da tam bir şaşkınlık. Ama ben orda da durmadım. Hazır söz almışken sözü sergiye getirdim. "Şimdi," dedim, "siz Almanları anlatacak bir sanat sergisi düzenleseniz, o sergiye işte tüylü şapkaları, kısa deri pantolonları ile Bavyeralıları getirir misiniz? Ne bileyim, ellerine sosis, bira bardağı tutuşturup, Bavyera folklor ekiplerine gösteriler yaptırır, sonra onların yanına en ünlü, en iyi görsel sanatçılarınızın eserlerini sergiler miydiniz? Nasıl bulurdunuz biri size böyle bir öneri yapsa? Bize bunu layık gördüğünüzün farkında mısınız? Yani biz Türk görsel sanatçıları olarak doğru dürüst bir sergi yapamaz mıyız? Sergi olsun diye ille şiş kebap mı eklemek zorundayız?"

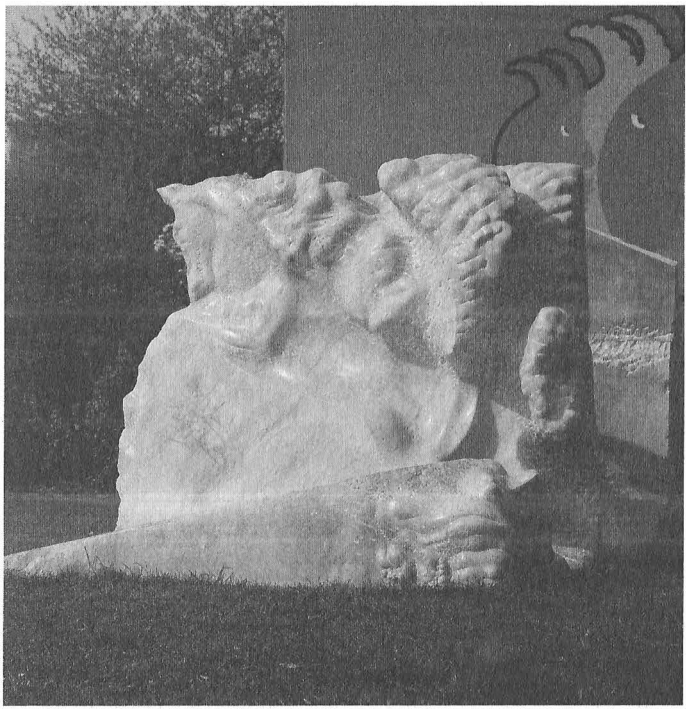
— *Ne cevap verdi?*
— Hiç. Ne cevap verebilir ki... "Beni yanlış anladınız" filan dedi. Toplantıyı kapattı. Ama zaten bir hafta sonra Günter Grass projeden vazgeçti. Yani Akademi, Türklerle ilgili projeyi üstlenmiş, Berlin Senatosu'ndan parasal kaynak filan almışken, projeyi yeniden Berlin Senatosu Kültür Bakanlığı'na iade etti...

— *Bu kararda senin çıkışının etkisi?..*
— Sanırım belirleyici oldu. Yani Günter Grass da yaptığı

gafı fark etti. Meseleyi yanlış yerden tuttuğunun ayırdına vardı. Yanlış zeminde olduğunu gördü. Ben öyle düşünüyorum.

— *Sergi böylece suya düşmedi ama?..*
— Hayır hayır... Sonunda yalnız görsel sanatların yer alacağı, öyle incik boncuk, kebap mebap olmayan bir sergiye karar verildi.

— *Kimler katıldı sergiye?*
— Ben katıldım. Azade Köker katıldı. O da heykeltıraş. Ressam Metin Tanayman katıldı. Bir ressam kız daha vardı

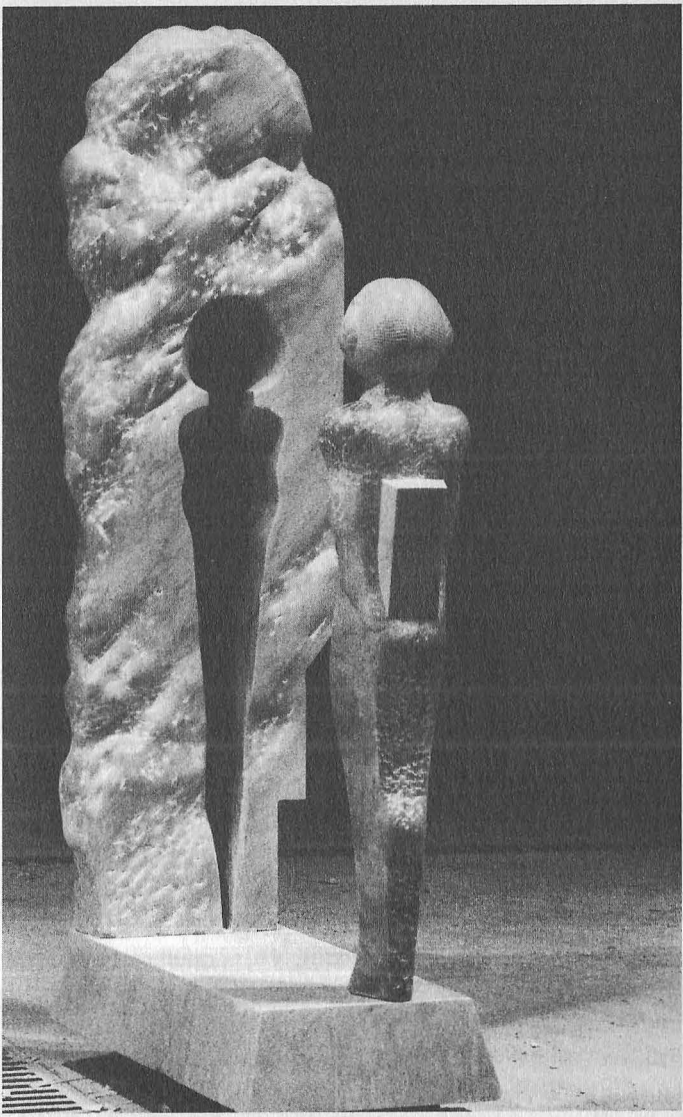
Berlin'de yankılar yaratan bir heykel: Cemal'in Rüyası.

ama adını şu anda çıkaramıyorum. Toplam dört Türk sanatçı... Ben bu sergi için özel olarak sanırım beş tane heykel yaptım. Mesela *Cemal'in Rüyası* heykelini bu sergi için yaptım ben. *Sahilde Çiftler* ve *Yalnız Adam* heykelini yaptım. Sonra *İkinci Kuşak* heykeli... Haa bir de *Ayrılık* heykelini yaptım sergi için.

KIRMIZI NOKTALI HEYKEL

— *Sergi nasıl oldu?*
— Dur. Öncesi var daha... Artık serginin açılışı yaklaştı. Kültür Bakanlığı'nda bizlerle ilgilenen bir yüksek memur var. O açılış günü için her birimize beşer davetiye verileceğini söyledi. Şimdi adam aslında bize ters gidiyor. Bizim adımız komüniste çıkmış, solcuyuz, oysa Berlin Eyalet Hükümeti Hıristiyan demokratların elinde ya... O memur da kraldan fazla kralcı yani...

— *Beş davetiye az değil mi?*
— Olacak iş değil canım. Ben "Beş davetiye olur mu hiç" dedim, "bizim Türkler sizin protokol listenizde yok. Ama bizim de bir prokolümüz var. En az yüz kişi gelir serginin açılışına. Ne demek beş altı davetiye?.." Ama adam diklendi. Türklerin sergisi ve adam dikleniyor. Baktım olacak gibi değil. "Bak," dedim, "sen ne yapacaksan yap. Ben açılış günü oraya 500 Türk'ü yığarım. Ötesini artık sen düşün..." Cevabını beklemeden çektim gittim. Atölyede heykelleri yetiştirmeye çalışıyorum... Gerçekten de gece sabaha kadar çalıştık. Ertesi gün bir baktım, atölyenin önünde bir siyah limuzin durdu. Arkasından koruma arabaları filan. Kültür Bakanı. Berlin Eyalet Kültür Bakanı bize gelmiş. İyi bir adamdır. Hıristiyan Demokratların liberal kanadından, kültürlü, sanata saygılı, sanattan anlayan bir adamdır. Bir tanışıklığımız da var zaten.

Ayrılık *heykeli. Ülkelerin, sınırların, koşulların birbirinden ayırdığı anneler ve çocuklara dair…*

— *Neden gelmiş?*
— İşte onu anlatıyorum ya... Geldi, heykellere baktı, atölyede şöyle bir gezdi. Sonra atölyelerin yanı sıra bir de kafe var binada. Oraya oturduk. Sohbet ediyoruz. Ben hiç konuyu açmıyorum. Ama o biraz sonra davetiye işini açtı. Ama benim heykelleri de görmüş artık. Bana döndü "Ben seni anladım," dedi, "tabii böyle heykeller yaparsan öyle konuşursun. İstediğin kadar davetliyi çağır. Sergi sizin serginiz..."

— *Sonra açılış oldu...*
— Evet. Açılış yapıldı. Törenle. Büyük ve başarılı bir sergi çünkü. Eyalet Başbakanı Dipken yaptı açılışı. Sonra da sergiyi gezdi tabii ve adam benim *Ayrılık* heykeline vurulmuş. Hemen yanındaki adamlara dönüp, "Buna kırmızı nokta koyun" demiş.

— *Ne demek o?*
— Yani heykel satıldı demek. Kültür Bakanı bana gelip müjdeyi verdi. "Mehmet, heykel satıldı" dedi. Senatonun misafir kabul salonlarından birine konacakmış. Beni aldı götürdü Dipken'le tanıştırdı. Eyalet Başbakanı "Ben bu heykeli çok beğendim. Bu heykel çocuğun bağımsızlığa kavuşmasını, aileden kopup özgürleşmesini anlatıyor değil mi?" dedi. Şimdi tutup, "Heykeltıraş heykel yapar, yorum yapmaz. Yorum bakanlara aittir" deyip geçiştirmek var değil mi soruyu? Hayır. Sıkı solcuyuz ya, ben tuttum, "Hayır öyle değil. Bu heykel ailelerin birliğini, çocuğun ailesinden koparılışını anlatıyor" dedim. Hani aileler çocuklarını Almanya'ya getiremiyor, Türklerin, yabancıların önüne binbir zorluk çıkarılıyor, Hıristiyan demokratlar da bu politikanın en ateşli savunucuları ya... Tabii ben öyle deyince benim heykelin kırmızı noktası nafile... Birkaç hafta bekledik, sorduk filan ama Dipken heykeli almaktan vazgeçmiş...

— *Ama sergi başarılı oldu?..*
— Çok... Yankılı, başarılı, etkili, çok gezilen, sükseli bir sergi oldu...

— *Anlaşıldı. Şimdi sanırım şu sorunun zamanı geldi: Almanya'da şu an Mehmet Aksoy'un sergilenen değil de duran, bir yerlere dikilmiş heykelleri var mı ve nerde bunlar?*
— Şimdi aslında Berlin'de ve Potsdam'da... Berlin'de Kranold-Platz'da.

— *Şu yedi heykeltıraşın ortak projesi?*
— Evet, o sempozyum. Orda *Bulutlar* heykeli var. Sonra Potsdam'da *Asker Kaçağı* var. Potsdam'da Einheit-Platz'da...

— *Birlik Meydanı'nda?*
— Evet, evet... Nikolai Kilisesi'nin olduğu o tarihi meydanda. Çok enteresan değil mi?

— *Ne gibi?*
— Enteresan, çünkü o meydan Alman tarihinde önemli bir meydan. Sonra İkinci Dünya Savaşı'nı bitiren, Almanya'nın teslim olduğu anlaşmalar o kentte, Potsdam'da yapıldı ve şimdi o kentte *Asker Kaçağı* heykeli var. Birbirleriyle çelişkili birçok şeyin hepsi birden orda, o meydanda duruyor sanki. Sonra Schlesischestor'da (Şilezya Kapısı), Kreuzberg'de yani, orda *İş Göçü* heykeli var. İş göçünün öyküsünü anlatan, bayağı kapsamlı, büyük bir alana yayılmış bir heykeldir o. Ondan sonra *Cemal'in Rüyası* heykeli var.

— *O da mı Berlin'de?*
— O da Berlin'de. Prinzen Strasse'de bir Jugendfreizeitheim (Gençler İçin Boş Zamanları Değerlendirme Evi) vardır. Orda. Sonra... Yok, hepsi bu kadar. Yetmez mi? Yeter.

— *Hepsi Berlin'de mi? Almanya'da? Yani o zamanki Batı Almanya'da?*
— Yok, Federal Almanya'da yok. Berlin'de çalıştım ya asıl. Yarışmalar falan hep ordaydı.

— *Peki özel kişilerde, özel kolleksiyonlarda heykellerin var mı?*
— Var da çok az. Küçük küçük heykeller. Sanıyorum önemli şeyler değil.

— *Küçük heykelleri önemsemiyor musun?*
— Önemsiyorum da, onlar özgün yani orijinal heykeller değildi. Çoğu çoğaltma heykellerdi.

— *Peki büyük, senin deyiminle etki alanı büyük olan heykellerden dördü de ikinci Berlin döneminde mi yapıldı?*
— Evet, hepsi.

— *Mehmet Aksoy'un birinci Berlin döneminde Berlin'in herhangi bir meydanında ya da caddesinde veya parkında heykeli yok öyle mi?*
— Yok. O dönemde ben çok politiğim. 77 yılında örneğin Nâzım Hikmet projelerini yürütüyorum, onları örgütlüyorum. O eylemler çok vaktimi alıyor. Akademikerler Derneği başkanlığını yapmak, başka toplantılar falan... Yani her gün bir şey çıkıyordu.

— *Yani siyaset, heykeltıraş Mehmet'i biraz köreltti?..*
— Biraz engelledi. Evet. Ama son zamanlarda arkadaşlar da müsaade etmeye başladılar, "Yahu bırakalım bu heykel yapsın" demeye başladılar. Onlar da öğreniyor tabii. Ama ben asıl *Asker Kaçağı* heykelini anlatmak istiyorum. O başlı başına bir bölümdür...

— *Benim anımsadığım Almanya'da politik bir olay olmuştu o heykel. Günlerce televizyonlarda izlemiştik.*
— Evet işte o heykel. 1989'du. Yani İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcının 50'nci yıl dönümü. 1 Eylül 1939'da Hitler'in Polonya'ya saldırısıyla başladıydı ya İkinci Dünya Savaşı, o yüzden, 1 Eylül Dünya Barış Günü ilan edildi. 1 Eylül Dünya Barış Günü dolayısıyla 1989 yılında Almanya'daki tüm barış inisiyatifleri... Tümü ama, Berlin dahil tümü...

— *Yani Federal Almanya ve Berlin?*
— Evet. Bir heykel dikmek istediler. *Asker Kaçağı* heykeli. Bonn kentine dikilecek. Bonn o sırada başkent.

— *Heykelin adı da* Asker Kaçağı?
— Evet, evet.

— *Onlar koydu yani adını, sen koymadın?*
— Tabii canım. Adı *Asker Kaçağı*. Şöyle oldu: Barış inisiyatiflerinin temsilcileri altı, yedi heykeltıraşı davet ettiler. "Biz böyle bir yarışma açtık. Katılın" dediler. Beni de seçmişler.

— *Bir yarışma yani bu?..*
— Bir çeşit. Belirli sayıda sanatçının davet edildiği. Evet, yani davet edilen heykeltıraşların katılabildiği bir yarışma yapıldı. Girdik. Yarışma jürisinde Brecht'in kızı da vardı. Biliyorsun, barış inisiyatifi Almanya'da çok iyi çalışan, çok iyi işler yapmış bir girişimdir. Büyük, görkemli eylemler koyuyor ve çok itibar gören bir kurum. Yarışmayı onlar düzenliyor. Geldiler, "Bizim paramız yok. Ama bu anıtı yaptırmak istiyoruz. Ancak şu kadar paramız var" dediler. Ben de o sıralar İtalya'dan, Carrara'dan yani bir ton taş almışım. Taşlarım bol. İşte yarışma oldu. Yedi heykeltıraş katıldı. Herkesin projesine, maketine tek tek baktı jüri. Sonunda ben kazandım yarışmayı. Jüri benimkini beğendi.

— *Tek yabancı sen miydin katılanlar arasında?*
— Bir de Azade Köker vardı. O da katılmıştı. Ötekiler Alman'dı.

— *Ve sen kazandın?..*
— Ben kazandım. Beğendiler, çok beğendiler. Oybirliğiyle beni seçmişler. "Kesinlikle bu olacak" demişler. İyi. Sonuçta ben yapacağım *Asker Kaçağı* heykelini. Ben "Sizin paranız yoktur. Ben biraz para kazanma hikâyelerini bilirim. Ben bu maketi dökeyim, çoğaltayım. Bunun tanesini bin marka, iki bin marka satın" diye önerdim. Satılır biliyor musun? Adamın eline somut bir şey veriyorsun; öyle kuru dayanışma istemiyorsun yani... Alırlar. Mutlaka alırlar. Olur mu olur. Ben hemen yaptım maketi.

— *Kabul ettiler mi önerini?*
— Kabul ettiler. İşte yirmi tane satsak kırk bin mark eder. Bu arada onlar başka bir şey daha buldular. Bir grafiğini çıkarttılar heykelin. Bana imzalattırdılar. Yüz marka da onları sattılar. Böylece...

— *Heykel kendini finanse etti...*
— Eh işte. Otuz beş kırk bin mark aldım. Ama buna materyal falan her şey dahil. Taş parasını zor karşılar aslında. Ama benim kendi taşım vardı.

— Asker Kaçağı *konusuna senin yaklaşımın, nasıl diyelim, o heykeldeki konseptin neydi?*
— Asker kaçağı kim? Özgür bir insandır o. Kişiliğine, özgürlüğüne çok düşkün bir insandır. Öyle emir komutayla birilerini öldürmez. Bir hümanist yanı var. Üniformaya, alt üst ilişkisine, hiyerarşiye baş eğmez...

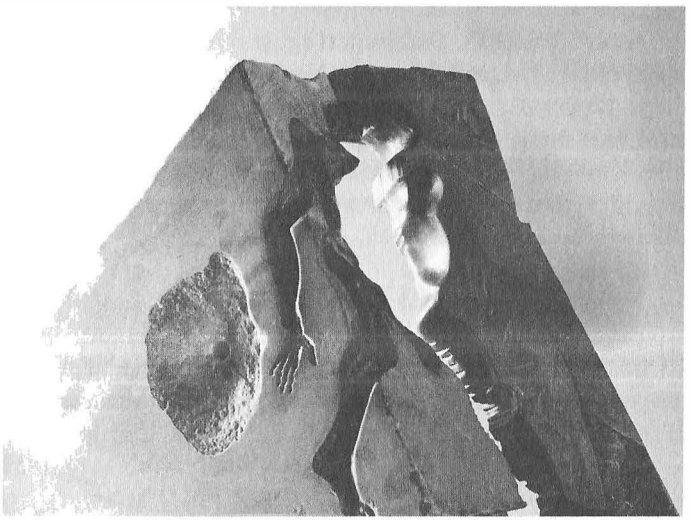
— *Bunlar senin için pozitif nitelikler mi?*
— Benim için hem de çok pozitif nitelikler bunlar. "Öyleyse çıplak bir adam yapacağım," dedim. "Çıplak bir adam ya-

pacağım, hiçbir üniforma taşımayacak, hiçbir kimliği olmayacak." Asker kaçağının milliyeti olmaz bence.

— *Meçhul Asker anıtı gibi, "Meçhul Asker Kaçağı" anıtı yani.*
— Aynen... Sonra bu adam yakalanmaz, görünmez. Her yerde vardır ama yoktur da. Böyle bir durum heykelde nasıl olacak? İşte orda negatif formlar çok işime yaradı.

— *Ne demektir heykeltıraş dilinde negatif form?*
— Negatif form benim çokça çalıştığım, üstünde durduğum, düşündüğüm, ona anlam yüklediğim bir form. Yani negatif-pozitif ilişkisi gibi. Erkek-dişi gibi...

— *Yani taşta çukurlaşan bir form.*
— Çukurlaşan bir form. Negatif bir form. O negatif formlarla asker kaçağını bir yüzeye işledim. Böyle yarısına, yarı-

Meçhul Asker Kaçağı. *Hitler'in ordusundan kaçan askerlerin anısına* Meçhul Asker Kaçağı *heykeli. Potsdam Birlik Meydanı'nda...*

sını da karşısındaki taşa işledim. Ortadaki boşlukta bir insan var. Onu da görüyorsun. Adam kaçıyor. Koşar gibi, kaçar gibi... Bir eli böyle gerilmiş. Taşların izi çıkmış. Arkasından böyle üçgenimsi bir şekilde yere saplanıyor form ve orda bir mermi, çok mekanik bir şekilde taşı parçalıyor. Yuvarlak, orda bir delik açmış. Böyle bir düşünce işte... Bunu formüle de ettim. Form olarak da birbiriyle bütünleşti, çok güzel bir heykel oldu. Gerçekten çok güzel bir heykel. Övünürüm onunla ben. Her gören takıldı. Hatta, komünisttir, sol hikâyelerle uğraşıyor diye Berlin'deki Akademi'den beni atmaya çalışan Profesör Heilige vardı ya, o bile bayıldı heykele.

— *Nerde gördü? Yoksa o da jüride miydi?*
— Hayır, tabii ki jüride değil. Ben çalışırken gördü. Açık heykel atölyeleri var Berlin'de. Kiralıyorsun orayı, çalışıyorsun. O da o sırada kendi sergisi için kiralamış bir atölye.

— *Komşu olmuşsunuz...*
— Atölye komşusu. Demircileri çalıştırıyor. Kendi adamları var, onlara kaynak yaptırıyor. Arada bir geliyor, bakıyor gidiyor. Benim *Asker Kaçağı* heykeli de epey biçimlenince bu görmüş. "Bu ne güzel heykel," demiş, "bunu kim yapıyor?" diye sormuş. "Sizin öğrenciniz," demişler, "Mehmet Aksoy..." Artık sözünü geri almamış. "Güzel olmuş, çok güzel olmuş" demiş.

— *Neyse... Heykel bitti.*
— Bitti. Güzel bir heykel oldu. O sırada birtakım tartışmalar başladı jüri içinde. Heykelin adı "Asker Kaçağı" olsun mu, olmasın mı? Asker kaçağı deyince Alman Ordusu'na hakaret oluyor. Almanlar askerden kaçar mı?

— *Kaçar tabii. Kaçmadı mı?*
— İşte ben diyorum ki, "Hitler ordusundan kaçan askerlere ithaftır" diyelim. Epey tartışma oldu. Ciddi bir tartışma

bu. Ben de düşünüyorum o konuda ve yeni bir şeyler öğreniyorum tartışmalarda.

— *Nedir yeni öğrendiğin ya da tartışılan?*
— Şimdi ben haklı savaşlara inanıyorum. Aslında şimdi de inanıyorum. Nasıl oluyorsa bilmiyorum ama haklı savaşlar vardır gibi geliyor bana. Mesela Kurtuluş Savaşı'nı haklı bir savaş olarak görüyorum, şimdi de öyle görüyorum. İşgal edilmiş bir ülkenin özgürlüğüne kavuşması için verdiği savaş haklı bir savaştır. Ama onlar, barış inisiyatifindekilerin çoğunluğu o savaşları da kabul etmiyorlar. Yani her türlü savaşa karşılar.

— *Yani gerçek pasifistler...*
— Tam, tam... Tamamen. Biz buna alışkın değiliz. Ben Gandiciliği hep merak etmişimdir. Gandi gibi olmak isterdim. Ama bende öyle bir karakter yok... Gerçekten...

— *Sen biri sana vurursa kalkıp yumruk atan cinstensin herhalde?*
— Evet, bana vurursa ben de vururum. Ama onlar yumruk yiyor, bir daha yiyor, bir daha yiyor. Adamı utandırana kadar anlıyor musun?.. Belki bizimkinden daha güçlü bir irade. Neyse, bu bir yana, bu tartışmalarda öğrendik; bir sürü açılımları varmış savaş karşıtlığının, bunu öğrendik.

VE O NAZİ KAFALILAR...

— *Biz dönelim heykelin yapılışına. Mermer blokların vardı Carrara'dan getirdiğin. Onlarla...*
— Onlarla... Mermer... çok güzel kütleler. Heykeli yapıyorum, orda, heykel atölyelerinde...

— *Berlin'de mi?*
— Berlin'de. Ama bu arada Cumhuriyetçiler yani şu Die

Republikaner'ler denen neonaziler var ya, faşistler, seçimlerde çok oy aldılar. Yedi iskemle kazandılar Berlin Senatosu'nda. Atmosfer bir anda değişti. Yani Tiergarten, Wedding, Kreuzberg, Neuköln gibi yabancıların ağırlıkla oturduğu yerlerde bir baskı olmaya başladı. Bazı insanlar dövülüyor, çocuklarımız dövülüyor, gençler dövülüyor... Atmosfer tersine döndü Berlin'de. Bizim orda da, heykel atölyelerinin olduğu yerde de aynı.

— *Kreuzberg'de mi atölyeler?*
— Yok, komşu semt Neuköln'de. Atölyelerin olduğu yerde dere gibi, kanal gibi bir yer var. Oraya inşaat işçileri geldi. Belediye'nin işçileri. Bir inşaat işi yapıyorlar. O derenin kenarını düzenliyorlar. Bagger filan geldi. Büyük iş makinası yani. Çalışıyorlar orda. Ben de heykeli dışarda yapıyorum. Bir baktım, bunlar bana ters ters bakıyorlar. İşte yüksek sesle Yahudi fıkraları anlatmaya başladılar. Yahudileri nasıl dövüp, yaktıklarını... Hitler zamanında çıkmış fıkraları anlatıyorlar.

— *Ve sana duyurmak kastıyla...*
— Ben de duyuyorum. Sonra laf Kreuzberg'e geldi.

— *Kreuzberg. Berlin'deki Türkiye.*
— Evet, söz Kreuzberg'e geldi. "Kreuzberg'i" diyor biri, "ben olsam ordaki Almanları çıkarır, kalanın tümünü gaza veririm." Ben de yavaş yavaş çalışıyorum, çalışmaya devam ediyorum ama sinirlendim. Çok sinirlendim. Bu yetmedi, geldi biri... Ben takılmıyorum ya kışkırtacak beni... Çok gerildim, yay gibiyim. Geldi fişi çekti.

— *Neyin fişini?*
— Çalıştığım makinenin fişini çekti. Ben gittim tekrar taktım ama bu sefer mermerin tozunu onların üstüne doğru püskürtüyorum. İki kişi üstüme yürüdü. Böyle iri yarı tipler. "Seni Arschloch" dedi. Arschloch Almanca ağır bir küfür. "Seni Arschloch, ne biçim çalışıyorsun burda?" Allahım ne

laflar bana. "Seni," dedi, "şimdi burda kanala atarım, boğarım..." Benim bir elimde çekiç, bir elimde murç var. Adamla göz göze, burun buruna geldik artık. Ben de geri adım atmıyorum, o da... "Dokun," dedim, "bir dokun. Dokun bakalım ne oluyor? Hadi bakalım dokun." Herif öylece kaldı. Dokunacak, dokunamıyor. Bir dokunsa geçireceğim çekici kafaya. Öyle kafam atmış. Öyle gerginim. Gerildim, gerildim ve kendimden korktum sonra. Anlamışlar durumu ordaki Alman arkadaşlarımız. Heykeltıraşlar, yöneticiler filan... Ama hiç karışmadan hepsi camın arkasından seyrediyorlar. En sonunda atölyelerde çalışan başka bir işçi geldi araya girdi. Yönetici geldi daha sonra. Onlara "Polis çağırırım" filan dedi. Sonra da bana döndü, "Mehmet'ciğim istersen içerde çalış" dedi. Ben, "Sülaleniz beni çalıştıramaz içerde, ben burda heykel yapıyorum. Burda kalacağım. Buraya parasını veriyorum. Siz bu faşistlere bakın. Bunlar çıksın" dedim. Herifler gitti, biz içerde toplandık. İçerde tam açıldım. "Bakın gördünüz mü," dedim, "gördünüz mü Almanya'ya faşizm nasıl gelmiş? Ne değişmiş o zamandan bu zamana? Bakın nokta değişmemiş. Tavrınıza bakın. Halen camdan seyrediyorsunuz. Birisine bir şey oluyor, size bir şey olmuyor diye camdan seyrediyorsunuz. Bu kadarsınız yani..." Ben bunları bir boyadım. Onlardan çıt çıkmadı. Ben çok haklıyım. Demokratsan, anti faşistsen savun, orda oturma. O gün, ordan, Almanya'dan gitmeyi ciddi ciddi düşündüm.

— *Türkiye'ye dönmeyi yani?*
— Evet. Bir gün bisikletle giderken birisi bira şişesi fırlattı. Kafamı sıyırdı da geçti. Eğildim de ondan. Ben deli gibi, o trafikte herifi bisikletle kovalamaya başladım. Sonra bir ara durdum, kendi kendime "Ulan ne yapıyorsun?" dedim, "Bak, şu haline bak. Bu sen misin?" Yani kendimden korkmaya başladım.

— *Heykele dönelim.* Asker Kaçağı*'na...*
— İşte bu koşullarda, bu ruh halinde bir inat bitirdim hey-

keli. Bu arada devamlı heykel konuşuluyor. Televizyonda, parlamentoda... Bonn şehrinden müsaade alınacak...

— *Bonn'a dikileceği için...*
— Bonn'a dikilecek. Şimdi Bonn'da dikileceği yerin adı "Barış Meydanı." Friedensplatz yani. Eski adı da Hitler-Platz'mış. Yani Hitler Meydanı. Ve o meydanın altında da bir "atom bunker" var, yani atom sığınağı. Üstüne heykel dikilecek. *Asker Kaçağı* heykeli. Bunlar tabii hoşumuza gidiyor. Biraz provokasyon bu. Atom savaşına da bir sataşma yani. Üstünde *Asker Kaçağı* var, altında da atom sığınağı.

— *Atom savaşına bir itiraz denebilir belki?*
— En azından bir hoşluk; güzel bir şey. Biz ısrarla oraya dikilsin istiyoruz. Belediye Başkanı, oranın yerel yöneticileri ise istemiyorlar.

— *Orda CDU yani Hıristiyan Demokratlar iktidardaydı sanırım.*
— Tabii, tabii. Bu anlaşmazlık mahkemeye gitti. Bizimkiler Bonn kent yönetimini mahkemeye verdiler. Mahkeme sürüyor. Ama biz dikeceğiz ya 1 Eylülde, ona çalışıyoruz. Parlamento'ya kadar gitti bu sorun.

— *Federal Parlamento'ya?*
— Evet. Yeşiller'den biri heykelin maketini alıyor, gizlice Parlamento binasına sokuyor. Torbasına koymuş. O torbadan çıkarıp bir anda kürsüye koyuverdi maketi. Meclis Başkanı acele, "Bunu götürün, burda yasaktır. Bu reklama girer, burda olmaz" diye feryat ediyor. Yeşiller de, "Bunun nesinden korkuyorsunuz? Bu heykel insanlarla nasıl konuşacak? Çıplak bir insan bu. Adı da yok. Korkunuz ne?" diye soruyorlar. Sonunda adamı kaldırıp maketi zorla alıyorlar elinden. Ama olan oldu tabii. Bir anda benim *Asker Kaçağı*, koca Almanya'nın gündemine oturdu. Epey bir yazıldı çizildi. Ama sonunda başaramadık heykeli Bonn'a dikmeyi. Sosyal demokratlar "ha hı" yapı-

yorlar, "Ama Alman Ordusu'na hakarettir bu" diyorlar. Oysa biz Hitler ordusundan kaçan askerler anısına dikiyoruz heykeli. On bin kişi kaçmış. Bir on bin kişi zaten kaçarken yakalanmış, toplama kamplarına konmuş. Yaşayanlar var halen. O kamplardan kurtulanlar var. Bu adamları onurlandırmak gerek. En azından, kaçtılar. Tümü kaçsaydı belki de savaş olmazdı gibi düşünceler de var. O yüzden biz sosyal demokratları sıkıştırıyoruz: "Siz hem Hitler rejimini mahkûm ediyorsunuz, insanlığın en büyük ayıbıdır diyorsunuz, hem de ondan kaçan adamları onurlandırmıyorsunuz. Bu nasıl çelişki?"

— *Bu sizin teziniz?..*
— Bizim tezimiz bu.

— *Karşı tez ne?*
— Karşı tez: O bir zaman olmuştur. Ama şu anda *Asker Kaçağı*'nın heykelini dikmek askerlere, Alman Ordusu'na hakaret demektir. Yani adamlar askerden kaçmayı övmüyorlar. Bizse övmeleri gerektiğini söylüyoruz. Çünkü Hitler rejimini madem mahkûm ediyorsunuz, o rejime hizmet etmeyen askerleri öveceksiniz... Burdan da çıkan şu: Onlar mahkûm etmiyor aslında... Neyse böyle bir tartışma sürdü gitti. En sonunda karar verildi...

MEÇHUL ASKER KAÇAĞI
İLTİCA EDİYOR... KİLİSEYE!..

— *Mahkeme kararı mı?*
— Mahkeme kararı. "Bu heykeli buraya dikemezsiniz!" Ama bizimkiler yılmıyor. Çok mücadeleciyiz biz. "Tamam," dedik, "dikilmesin ama, biz bu heykeli yaptık bitirdik. O meydana bir kereliğine bile olsa koyacağız."

— *Nasıl?*
— Alman Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na göre... Yürüyü-

şün bir elemanı olarak. Pankart, afiş, maket bilmem ne taşınır ya. İşte yürüyüşün bir elemanı olarak biz de *Asker Kaçağı* heykelini sunuyoruz. Ondan sonra başladı bir komedi. Yürüyüş elemanı tamam da, bu "elemanı" yürüyüş koluna, sonra da Barış Alanı'na nasıl koyacağız? Fikirler üretiliyor ha bire. Sonunda karar verdik. Bir treyler bulacağız. Treyler çekecek. Treylerin üstüne heykeli ben kuracağım. Olur mu olur. Polise gitti bizimkiler. Polis müsaadeyi verdi. Kanun böyle çünkü.

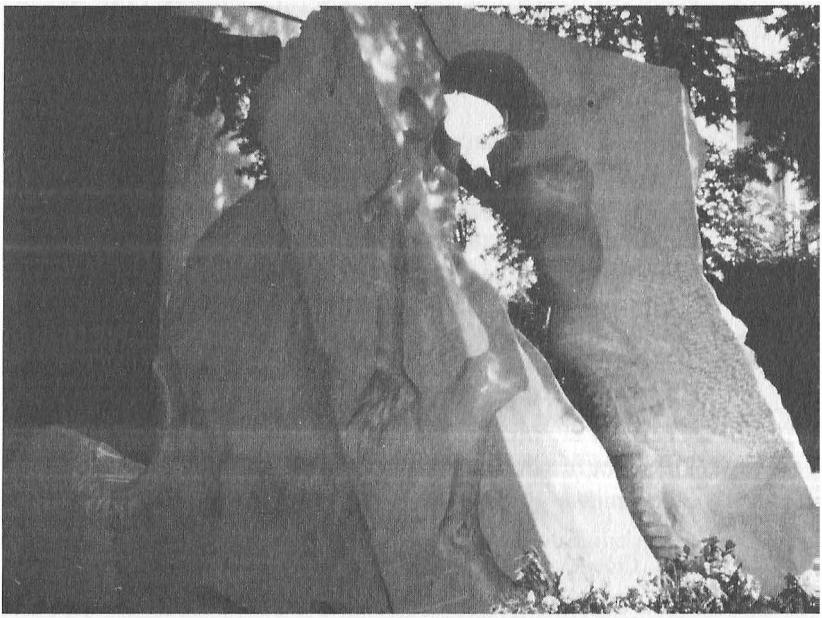
— *Ama heykel o alanda sadece miting boyunca kalacak?..*
— Tabii. Bir günlük. Olur mu olur. Bir günde on beş yirmi tonluk taşı oraya götürüyoruz, sergiliyoruz. Bak sen bizdeki inada; enerjiye bak sen. "Olur mu?" dediler bana. "Olur. İsterseniz Parlamento'nun önüne bile kurarım." Biz Berlin'den yükledik, getirdik. Bonn yakınlarında treylere aktardık. Treyler çekildi meydanın ortasına. İleri geri manevralarla meydanın bir kenarında bir yer bulundu ona. İşte vinç geldi. Treylerin üstünü açtı. Tren yoluna konan traversler vardır ya, onun gibi tahtaların üstünde yükselttik heykeli. İpek bir örtü attık üstüne, kapattık.

— *Örtü?*
— Örtü. Anıtların açılış töreninden önce üstü örtülür ya... Kurdele filan da bağladık. Meydanda binlerce kişi. Tıklım tıklım meydan. Konuşmalar oluyor. Asker kaçakları filan konuşuyor kürsüden.

— *Şu Bonn'daki o çok büyük, o çok ünlü Barış Mitingi mi bu? Yüz bin kişilik o dev gösteri.*
— Tam o işte. Neyse asker kaçakları konuştu, önemli yazarlar konuştu. Sonra beni konuşturdular. Ben sanatçı kontenjanından konuşuyorum. Heykeli yapan adam olarak.

— *Ama hâlâ kapalı heykel. Örtülü...*
— Örtülü. Heykel kapalı. Nihayet heykeli açmak üzere be-

ni ve gerçek asker kaçaklarını, toplama kamplarından kurtulan asker kaçaklarını çağırdılar. Hepimiz birlikte çektik örtüyü, açtık heykeli. Allaaah, muhteşem bir an işte o an! Bir alkış, bir kıyamet. Onurlandık hepimiz. Asker kaçakları ağlar, bana sarılırlar, ben ağlarım, insanlar ağlar... İnanılmaz şeyler. Bir Protestan papazı konuştu en sonunda. Hepimiz biliyoruz ki saat 18:00'da miting bitecek ve heykel gidecek. Peki nereye gidecek? Bir depoya, bir yere... Protestan kilisesi adına konuşan temsilci "Bizim papazlarımız da, biz din adamları da çok acılar çektik Hitler rejiminden, çok zarar gördük ve biz anti faşist olan her şeyi destekliyoruz. Şimdi de destekliyoruz" dedi ve ekledi: "Bu *Asker Kaçağı* heykeli bizim kilisemize iltica edebilir. Biz kilisemizde onu muhafaza ederiz." Haydaaaa. Bir alkış daha koptu.

Asker Kaçağı, *Potsdam'a dikilmeden önce, Bonn kentinde "iltica" ettiği kilisenin avlusunda...*

— *Kiliseye iltica eden bir heykel!..*
— Evet. İşe bak sen. Benim heykel kiliseye iltica edecek. Tekrar bozdum heykeli, yan yatırdım.

— *Ne demek bozmak?*
— Yani kurulmuş heykeli demonte ettim.

— *Parçaları mı var?*
— Evet, üç parçalı. Transport için heykeli kurulmuş halde götüremiyoruz. Sallanır eder, düşer diye. Heykeli yan yatırıyoruz. Tekrar bozduk, yatırdık. Sonra da kiliseye gittik. Hava karardı, ışıklar tutuluyor, mumlar yakıldı. Kilisenin bahçesine, hemen girişinde bir yere kurduk heykeli tekrar. Çiçekler, mumlar. İsa gibi oldu bizim *Asker Kaçağı*. Ben ertesi gün Berlin'e geldim; ordan da Türkiye'ye doğru yola çıktım. Sempozyum... Yok sempozyum değil, İstanbul Bienali. Bienale katılmak üzere bir kamyon almıştım; onunla gazladım vurdum yola.

— *Ama* Asker Kaçağı *kaldı kilisede... Mülteci.*
— Mülteci kaldı. Herkes beni arıyor ertesi gün. Haberler çıkmaya başladı çünkü ve sıkı bir tartışma başladı. Alman televizyonlarının çok ünlü, çok itibarlı bir programı vardır. Maraton muydu? Neydi?

— *Monitor.*
— Monitor. Monitor programını sunan çok önemli bir Alman televizyoncusu, yorumcusu vardır. Moderator yani. Türkiye'de anchorman diyorlar ya... Adam Monitor gibi bir programda benim *Asker Kaçağı* ile ilgili okkalı bir laf eder mi!..

— *Olumlu mu?*
— Sen ölç. Adam şöyle dedi: "Eğer bu asker kaçakları on bin kişi değil de, bir milyon kişi olsaydı, altı milyon olsaydı, İkinci Dünya Savaşı'nda elli milyon kişi ölmeyecekti." Ada-

mı mahkemeye verdiler. Kalktı mahkemede "Ben," dedi "bunu onurla savunacağım, her zaman savunacağım ve biliyorum bana bir şey olmayacak." Böyle bir tartışma işte. İyice gerildi ortalık. Televizyonlar sürekli beni arıyorlar ve bulamıyorlar...

— *Çünkü sen Türkiye'ye geldin?..*
— Ben Türkiye'ye geldim. Almanya'nın sağ medyası başladı "*Asker Kaçağı*'nı yapan heykeltıraş da olaylardan ürktü ve kaçtı. Çünkü çok baskı var, çok eleştiri var." Onlar öyle sanıyorlar. Benim derdim başka. Ben dayanamıyorum artık bu faşist tavırlara. E Türküm de ayrıca. Hitler'in ordusundan kaçan askerler anısına bir Türk bir heykel yapıyorsa, adamların temel ideolojisine bir bomba koymuş oluyor. Dinamitliyorsun adamları ve üstelik bir Türk'sün... En göze batan yabancı grup biziz zaten.

— *Şimdi bir Yunanlı gelse PKK'ya karşı savaşa yollanan askerlere "askerden kaçın" dese...*
— Çok güzel örnek. O zaman ne olur Türkiye'de? İşte Almanya'da da aşağı yukarı öyle bir şey oldu bu heykel olayı. Neyse bu tartışmalardan epey sonra, İstanbul Bienali filan bittikten sonra ben yine geldim Berlin'e. O sırada bir gelişme olmuş, Baden Württemberg Eyaleti üç ay sergilemek üzere istemiş. Haydi heykel kiliseden oraya.

— *Kim örgütlüyor bu işleri?*
— Barış inisiyatifi. Bonn'daki çocuklar indire kaldıra heykeli taşımasını da öğrendiler.

— *Söküp takmayı da...*
— Söküp takmayı da. Profesyonel adama artık hiç ihtiyaç yok. Heykel, Baden Württemberg'e gidiyor, iki ay sergileniyor. Geliyor yeniden kiliseye iltica ediyor. Ardından başka bir eyalet istiyor, oraya gönderiyorlar. Böyle böyle üç dört eyalet dolaşmış. Devamlı bana haberleri geliyor. Her seferinde

bana not iletiyorlar: *Asker Kaçağı* Saarland'da, *Asker Kaçağı* Hessen'de, *Asker Kaçağı* Kilise'ye döndü, *Asker Kaçağı* Aşağı Saksonya'da...

— *Bu sırada duvar yıkıldı...*
— Ben geldim duvar yıkıldı. Bu arada *Asker Kaçağı*'nın ünü ta Potsdam'a kadar ulaşmış. Potsdam Berlin'in burnunun dibinde ama bir Doğu Almanya şehriydi. Duvar yıkılınca birleşme oldu ya, heykelin ünü oraya da ulaşmış ya, Potsdamlılar heykeli istiyorlar. Bizimkiler, barış inisiyatifi de istiyor. Belediye Başkanı da "Potsdam'a gelsin *Asker Kaçağı*. Hatta burda devamlı kalsın" diyor. Bana sordular, "Müsaade eder misin, ne dersin?" Ne diyeceğim? "Aman" dedim "çok sevinirim, orda kalsın."

— *Zaten çok dolaştı fukara. Dinlensin artık...*
— Tabii canım. Çok doğru. Kaça kaça yoruldu zaten. Üstelik Einheit Platz'a konacak heykel, Birlik Meydanı'na. Yani tam benim istediğim. Şimdi bu Belediye Başkanı tutturmuş, ille açılışı kendisi yapacak. Hem de Bonn'dan milletvekilleri filan davet etmiş. Tabii onlar daveti alınca hemen onu arayıp "Yahu sen ne yapıyorsun? Bu heykel işte Bonn'da böyle böyle hadiseler yarattı, çok tartışıldı. Sonra Federal Parlamento'da olaylar oldu. Biz bu heykele karşıyız" demişler. Potsdam Belediye Başkanı bunun üzerine korktu. Biraz geri çekildi ama heykel de yerine kondu. Yalnız açılışı yapılacak.

— *Sen o sırada Türkiye'desin?*
— Evet evet. O sırada DDR'den Batı'ya geçmiş ünlü bir şarkıcı var, Rolf Biermann... Batıya geçmiş ama ilerici, demokrat bir sanatçı. Demiş, "O heykelin açılışında ben konuşacağım." Belediye Başkanı korkup çekildi ya geriye... Böylece heykel Potsdam Einheit Platz'a dikildi.

MEÇHUL ASKER KAÇAĞI HEYKELİNDE BARIŞ NÖBETİ

— *Sen görmedin ama dikilişini. Yani törende yoktun?*
— Hayır. Ben İstanbul'dayım o sırada. Arkasından Körfez Savaşı filan patladı, biliyorsun. O sıralarda ben Berlin'e gittim. Gitmişken şu benim *Asker Kaçağı* heykelini de bir göreyim dedim. Gittik Potsdam'a. Karlı bir gündü. Çok soğuk. Sıfırın altında bilmem kaç derece. Çok soğuk yani... Heykeli bulmak da kolay değil. Potsdam'ı tanımıyoruz. Ben varım. Bir arkadaşım var. Benim küçük oğlan Tan, bir de Thura. Dört kişi aradık heykeli. Neyse, böyle ucunun görünüşünden ben heykeli buldum. Baktım heykel orda ama heykelin hali berbat.

— *Tahrip mi edilmiş?*
— Hayır. Ama afişler yapışmış, üstüne mumlar dikilmiş. Sonra o mumlar erimiş. Yanık izleri filan. Heykel hem orda ama hem de yok. Yani görünmüyor bile. Heykelin az ötesinde dört beş Alman genci. Kızlı erkekli. Öyle oturuyorlar. Çok üşümüşler, ateş yakmışlar. Ateşin başında sohbet edip oturuyorlar. Ben onlara gittim. "Siz burda ne yapıyorsunuz çocuklar?" diye sordum. Bana "Biz bu heykeli bekliyoruz" diye cevap verdiler. Niye bekliyorsunuz? "İşte Körfez Savaşı var. Biz savaş karşıtlarıyız. Barış inisiyatifi yani. Burda nöbetteyiz. Savaşa karşı olanların nöbeti yani. Mahnwache." Ben de onlara, "İyi güzel, bu heykeli bekliyorsunuz da, bu heykelin hali harap. Baksanıza kirlenmiş, islenmiş. Sonra üstünde afişler, pankartlar, çiçekler filan. Heykel görünmüyor ki... Şunu bir temizlesek, şu afişleri pankartları daha uzağa uygun bir yere koysak, daha iyi olmaz mı?" diye sordum. Çocuklar biraz düşündü. Sonra akılları yattı. Hemen harekete geçtiler. Biz de yardım ediyoruz. Kovalar bulundu, sıcak sular, bezler filan. Nasıl çalışıyorlar bir görsen. Hava çok soğuk. Herkesin yüzü soğuktan kıpkırmızı. Üç saat içinde heykel tertemiz oldu. Ben de o afişleri filan topladım. Heykelin çevresindeki direklere ipler gerdim. Afişleri oraya

astım. Pankartları sıraladım. Yani çevre düzenlemesi bitti. *Asker Kaçağı* pırıl pırıl çıktı ortaya. O sırada çocuklar bana gelip "Peki sen kimsin, bu heykelle niye bu kadar ilgilendin, sen de bizle birlikte niye böyle çalıştın?" diye sordular. Ben de onlara "Bu heykel var ya," dedim, "işte bu heykeli ben yaptım." Oooo, önce şaşırdılar, sonra sevindiler, ama çok sevindiler. Hepsi bana sarıldı. Başka arkadaşlarını çağırdılar. Yani çok şenlikli, çok güzel bir an yaşadık orda.

— *Bunlar olduğunda sen Türkiye'ye kesin dönüş yapmış mıydın?*
— Yapmıştım, yapmıştım.

— *Türkiye'ye dönüş nedenin ne bu defa?*
— Bu *Asker Kaçağı* hikâyesiyle biraz anlattım ruh halimi. Sabır kalmamış artık. Yabancı düşmanlığına dayanamıyorum. Çok gerginleşmişim. Bir de özlem var. Tam dokuz senedir gidememişim Türkiye'ye.

— *Bu defa aralarda gidip gelme olmadı?*
— Olmadı. Hiç olmadı. Bir de duygusal durumlar girdi araya. Hatundan ayrıldım.

— *Thura'dan?*
— Yok Thura'dan zaten ayrılmıştım. 1985'te. Ayrı yaşıyorduk yani. Bu kez ayrıldığım başka biriydi...

— *Yani Thura ile resmen boşanmadınız mı?*
— Hayır. Bu da ayrı bir hikâye. Ben her seferinde birinden ayrıldıktan iki ay sonra başka biriyle evleniyorum ya...

— *Ne demek yani? Bir alışkanlık mı bu?*
— Bilmiyorum. Ama hep böyle oldu. Belki de böyle bir alışkanlığım var. Ben iyi niyetli bir adamım. Niye kötüye alıyorsun da laf çarpıtıyorsun yahu? Alışkanlık filan diye... Umutlu bir adamım ben. Umutsuz değilim kadınlardan. Evlenelim

mi deyince, "Tamam, peki evlenelim" diyorum ben de. Bu sefer olmasın bu iş dedim. Thura'dan ayrıldık. Bir gün onu yemeğe çağırdım. O sırada da başka bir kadına âşığım ve evlenirim diye korkuyorum. Akşam yemeğindeyiz Thura'yla. Şarap filan içtik. "Thura bak sana bir şey söyleyeceğim," dedim, "bir ricam var senden." "Ne?" dedi. Dedim ki, "Lütfen ben istersem bile beni boşama. Beni boşama. Ama senin bir ihtiyacın olur, biriyle evlenmek istersen, ben sana her zaman açık kart veriyorum, her zaman boşanabilirsin, istediğin zaman. Ama ben istersem bile beni sakın boşama." Thura bu. Beni iyi tanıyor. "Tamam" dedi.

— *Siz dostça mı ayrıldınız?*
— Tabii canım. Yani kötülük yoktu. Yahut... Ben kötülük etmiş oldum tabii. Çünkü bir başka kadına kaçtım. Bıraktım Thura'yı. Kötülük bende oldu. Thura kaliteli kadındır. Hoştur. Çok iyi bir akrabamdır. Aramızda çok iyi bir ilişki vardır.

— *Ve buna "evet" dedi. Resmen boşanmamak senin oturma, çalışma izninle ilgili bir avantaj da sağlıyor muydu?*
— Benim zaten sınırsız oturumum var. Aufenthaltsberechtigung.

— *Oturma hakkı. İzni değil, hakkı yani...*
— Biz sanatçıyız ya, sanatçıların öyle bir imtiyazı var Almanya'da.

— *Çifte vatandaşlığın yok mu senin?*
— O zamanlar istemiyordum. Türkiye'ye döndüm, beş sene sonra müracaat ettim. Ben Türkiye'deyken Alman vatandaşı oldum.

— *Peki Thura'ya dönelim. Sormadı mı niye seni, sen istesen bile neden boşamayacağını?*
— E biliyor. Durmadan evleniyorum dedim ya. Bir daha da

evlenmek istemiyorum. İyi ki öyle yapmışım. Yoksa ondan sonra gerçekten birkaç kere evlenebilirdim. Şimdi böyle bir sübap var hayatımda.

— *Yani beraber olduğun bir kadın sana "evlenelim" derse, "Kusura bakma ben evliyim" diyorsun öyle mi?*
— Yok. "Valla Thura'yı ikna etmek lazım" diyorum. Talibimi ilkönce Thura'ya görücüye çıkarıyorum. Thura çok beğenirse bir kadını, evlendirebilir. Yapar bu işi.

— *Peki, yine senin Türkiye'ye ikinci kez kesin dönüş yapmana gelelim. Türkiye'ye dönmek, kendi toprağında olmak isteği var sende...*
— Tam o sırada İstanbul Bienali'ne katılmam için bir teklif oldu. Bir Mercedes kamyon aldım; eski heykellerimi yükledim. Üç heykel. Bastım gaza, Türkiye'ye kamyonla girdim.

— *Bu defa sen mi kullandın?*
— Ben kullandım. Yolda benzinciye filan çarpmadım. Herhalde bunu sormak istiyordun.

— *Yoooo...*
— Öyledir, öyledir. Tamam ben kullandım ve çarpmadım. Şoför oldum artık o sırada ve bir kamyon heykelle ve bir bavulla döndüm memlekete. Bak sen şu işe?

TÜRKİYE'YE İKİNCİ KEZ DÖNÜŞ

— *Daha duvar yıkılmamıştı döndüğünde?*
— Hayır. Duvar yıkılmamıştı. Ve ben orda olsaydım yıkılmazdı diye düşünüyorum. Neyse... Kamyonla döndüm. İşte Aya İrini'de sergi açılacak. Benim kalacak yerim yok. İstanbul'a bir yabancı gibi geldim. Götürdüm kamyonu, Aya İrini'nin önüne park ettim. Nereye gideceğim şimdi? Bak, çok ilginç. Eskiden Türkiye'ye gelir gelmez Akademi'ye giderdim;

bahçesinde otururdum. Yani evim gibiydi orası. Bir sürü sebepten küstük müstük... Çünkü çıkarttılar beni...

— *Hani şu istifa mektubu...*
— Boş kâğıdı imzaladım, onlar da istifa dilekçesi yaptılar o kâğıdı. Ondan sonra da bir tavır alma sezdim hep. Hep dışlama, hep bir korku. Ondan dolayı gidemedim Akademi'ye.

— *Aya İrini'nin önüne park ettin...*
— Park ettim. Sonra eski öğrencilerim geldiler. Gittik; bir öğrencimin evinde kaldım. Boyacıköy'de. O da bende kalmıştı zamanında çok.

— *Ödeştiniz.*
— Ödeşmeye başladık. Aya İrini'nin içinde bir yer buldum, orda da yeni heykeller yapıyorum. *Periler Ülkesinde* heykelini... Tam iki ay sergiye hazırlandım.

— *Aya İrini'nin orda bulduğun yer atölye oldu sana.*
— Atölye oldu. Benim yerim yok zaten. Başarılı bir sergi oldu. O proje hoş oldu. Bir sürü insan gezdi ve çok etkilendi. Sergiyi görenlerin çoğu, yüzde doksanı diyelim, gizemli, mekâna çok uygun, mekânla uyuşan ve hoş bir sergi olarak hatırlıyorlar.

— *Yalnız senin heykellerin mi vardı Aya İrini'de?*
— Yok, başkaları da var. Aya İrini'nin yarısında bir Fransız sanatçısı vardı ve biz herifle fena halde papaz olduk.

— *Bu defa sorun ne?*
— Türk olmak. Türk sanatçısı olmak ve Türklerin yabancı sanatçı karşısındaki o bildik aşağılık duyguları. Böyle bir konu var değil mi?

— *Bunu biraz açalım.*
— Şimdi 1989 İstanbul Bienali için Aya İrini'de sergiye ha-

zırlanıyoruz. Ben ta Berlin'de aldım bu haberi. Aydın Gün o sıralar festival başkanı. Beral Madra bir konsept hazırlamamı istedi.

AYA İRİNİ'DE ŞAHMERAN HEYKELLERİ

— *Beral Madra Bienal'in küratörü, öyle mi?*
— Evet, Aya İrini'deki serginin küratörü o. Karar verdim, *Şahmeran Masalları*'nı yapacağım. *Şahmeran Masalları*'nı niye yapıyorum? Aya İrini'yi Şahmeran'nın mağarası gibi görüyorum. İşte böyle bir proje. Ayrıca *Şahmeran Masalları*'nı da çok eskiden beri biliyorum. Ve o konuda heykel çalışmalarım da var. Yani çalışıyorum üstünde. Çok da aktüel buluyorum. Şundan: Şimdi 12 Eylül oldu. 12 Eylül'de acılar ve utançlar yaşadık. Kendi içimizden ihbarlar oldu. Aramızdan birtakım muhbirler çıktı. Sonra işkenceler; işkencede çözülmeler. Bu solcular arasında ciddi bir konudur. İşkencede çözüldü; niye çözüldü, bu ihanet mi etti, dayanamadı mı? Bu konuda ciddi açmazlar vardır. İnanılmaz açmazlar. Bu da benim konularım arasına girdi. Ben işkence görmedim, ama görseydim çözülür müydüm, hain olur muydum korkusu içimde öyle bir yer etmiştir ki inanamazsın. Sanki yaşamış gibi oldum. Gerçekten, işkencede nasıl çözülür adam? Ne kadar ve nereye kadar dayanırsın? İnanç ne? Çözülmeyenler nasıl çözülmüyor? İlginçtir, *Şahmeran Masalları*'ndan birinde var böyle bir şey. Camsap'la... Camsap, *Şahmeran Masalları*'nda Şahmeran'ın yerini ihbar eden çocuktur...

— *Şahmeran yılanların kralıdır değil mi?*
— Hayır, kraliçesidir. Kraliçesidir ve bütün yılanların, devlerin, canavarların, bütün yeraltı mahluklarının başındadır. Onların hepsinin kraliçesidir. Yarısı yılan, yarısı kadın. Ve insanlardan kaçıyor. En çok korktuğu yaratık insanlar ve ihanet. Konu bu. Çok güzel bir konu. Bu *Şahmeran Masalları* inanılmaz bir zenginliktir.

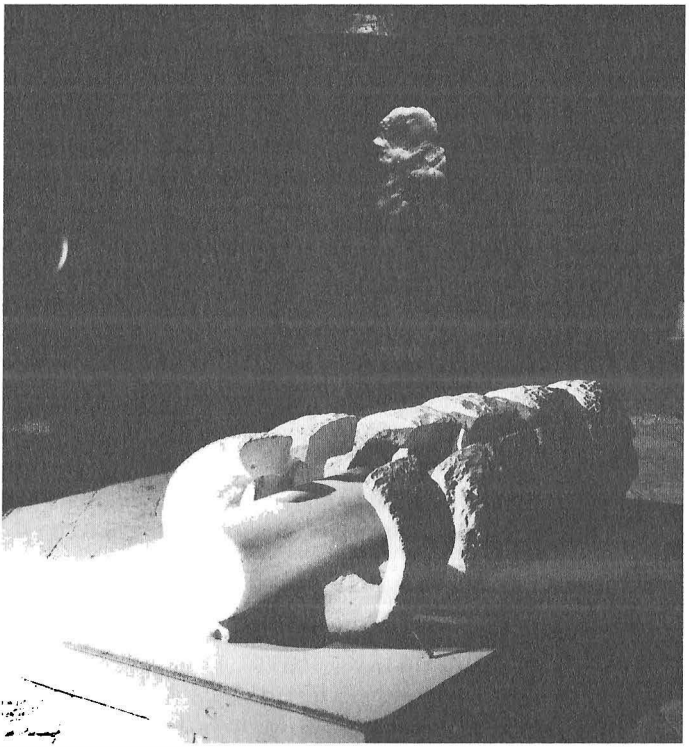
— *Çocukluğunun masalları mı bunlar?*
— Evet çocukluğumun. Bir de cami duvarlarının dibinde satılan kitaplarda da var bunlar. Ben bunları, seneler sonra tekrar aradım, buldum. O kitapları alıp okudum. Aklımda kalanlar var, bir de anlatılanlar... Değişik anlatımlar var tabii...

— *Aya İrini'ye dönelim. Beral Madra'nın önerisi üzerine...*
— Evet Beral Madra da beni öneriyor. Ben de *Şahmeran Masalları*'ndan çıkan bir proje sundum. Bunu çok aktüel bulduğumu söyledim. Türkiye'nin o andaki durumuyla çakıştığını anlattım. İşte padişah hastadır ve Şahmeran'ın etini yerse iyileşecektir. Biri ihbar edecek, Şahmeran'ın yerini bildirecek. Şahmeran ölecek. Etinden çorba yapılacak. Padişah bu etin suyunu içecek ve Şahmeran'ın ölümü padişaha iyi gelecek.

— *Çok güzel.*
— Çok aktüel buluyordum gerçekten. Birkaç tane heykel yaptım. Onlardan biri *Şahmeran'ın Katli*. Ondan sonra bir tane *Camsap İşkencede* diye bir heykel...

— *Camsap nedir?*
— Camsap, işte masalın ana kahramanı. Bir çocuk o. Şahmeran'ın eline düşmüş. Şahmeran onun, bilmem kaç sene boyu hikâyeler anlatarak yeryüzüne çıkmasını önlemiş. "Beni ihbar edecek olan budur. Bu çocuk benim kaderimdir" diyor ve ona hikâyeler anlatarak sevdirmeye çalışıyor yeraltını. Yemesi, içmesi, her şeyi tamam. Hiçbir şeye ihtiyacı yok ama özlem var. Annesini, babasını özlüyor. Arkadaşlarını özlüyor. Bu var ve bu da bana çok uygun. *Ayrılık* heykeli de işte böyle bir şey. Sonra anne, baba, çocuk ilişkisi var. Yani o heykeller öyle bir uydu ki *Şahmeran Masalları*'na... Tabii Aya İrini'nin tümünü bana vermelilerdi. Oysa yarısını verdiler. Öbür yarısını da bir Fransız sanatçıya... Ben bu arada *Camsap İşkencede* heykeli için bir eski değirmen buldum. Buna patıs derler

bizde. Yayladağ'dan geldi. Taşları Aya İrini'nin ortasına, toprak bir zemine kurdum. Patısın içinde kurşun bir levha üstüne kazılmış rasgele harfler vardı. Bunlar sözü, yani "kelam"ı, daha doğrusu bilimi temsil ediyordu. Ortadaki ağır taş bu levhanın üstünden geçiyordu. Yani onu çiğniyordu. Patısın kolunda bu ağır taşı döndüren bir insan figürü vardı. Çevirdiği ağır taşa tam bir kontrast, hafif ve saydam, tellerden oluşan, gözleri bağlı bir figür. Teli kırmızıya boyadım. Aya İrini'nin tam göbeğinde, tavanın aksında duran bir metre yirmi santim boyunda bir heykel... Fransız sanatçıyı rahatsız etti bu. O da

Aya İrini'deki İstanbul Bienali'nde Şahmeran Masalları'ndan heykeller. Önde Şahmeran'ın Katli. *Arkada* Ayrılık.

dört metre yükseklik, on metre genişlikte dört tane demir levha yapmış. Onun üstüne teller germiş, tellere de birtakım antik kopya figürler asmış. Böyle dükkân gibi bir şey. Şimdi adam rahatsız olmuş heykelden. "Benimkiyle yan yana bu olmaz. Biraz geri çeksin şunu" demiş. Bana söylemiyor. Sanatçı, büyük sanatçı ya bu şimdi. Bizim Beral Madra geldi, bana "Mehmet'ciğim biraz acaba kenara çeksen bu heykeli de..." Beral hanım durumdan çok rahatsız. Ben durumu anladım. Çünkü yabancılık nedir, yabancı nasıl görülür biliyorum. Almanya'dayım. Bunları bana yediremezler. Bizi küçük görüyorlar, anlıyor musun? Eziyor, ufalıyor falan. Beral Madra'ya "Milim oynamam ben yerimden. Tamam mı? Milimetre oynamam. Sen onun üstüne gitmediğime şükret" dedim. "Sakın" dedim "bu lafı bir daha bana söyleme. Kavga istiyorsan edelim ama burda kalırım." Üç gün sonra adam arkasını döndü bana.

— *Fransız?*
— Heykeli çevirdi. Adamda ne mekân duygusu var anla artık. O öndeki vaaz verilen yeri... Aya İrini'nin güzelim apsisini nasıl kapatmış adam dört metre yüksekliğinde demirle.

— *Sen onun arkasındasın?*
— Evet, tabii bu durumda arkasında oluyorum. Orayı böyle kapatmış. Öyle yarım bir yuvarlak çizerek dört tane metal anıt yapmış. Metal... Haşin bir şekilde o apsisi kapatmış. Küçük bir amfitiyatro gibidir orası. O kadar güzeldir ki... Arkada ışıklar, niş gibi... Adam o duyarsızlıkta benim ordaki bir buçuk metre çapında, yüz yirmi santim yüksekliğindeki heykelimden rahatsız oldu. Bak şimdi herife! Ve Beral Madra, "Mehmet bunu biraz çeksen şu tarafa" diyor. Ben şimdi ne diyeyim buna? Şimdi bak neyi ne koruyor? Adamın Fransız olması sanki çok önemli. Ne yaptığı hiç önemli değil. Üstelik yaptığı da gerçekten kötü bir şey. Mekânla hiç uyuşmayan, anlamsız bir iş. Büyük bir duvar yapıyor aslında. Apsisi kapatan bir duvar... Sen Fransız olsan ne yazar,

bilmem ne olsan ne yazar yani? O duygun yoksa bana ne? O sıralarda Aydın Gün geldi. Bak Aydın Gün başka bir kalibreden. Dedi ki "Mehmet birtakım hadiseler olmuş." Ben kendi kendime "Hah, şimdi papaz olduk. Şimdi bu da biraz çek filan diyecek" dedim. Sonra da "Ne olacaksa olsun be" dedim. Döndüm ona "Üstat eğer sen de böyle bir şey söyleyeceksen, hiç konuşma. Kıpırdamam." Güldü, "Kıpırdama Mehmet'ciğim" dedi. "Ben de onu söylemeye geldim sana."

— *Ve başarılı bir sergi oldu. Biraz da senin dönüş sergin bu öyle mi?*

— Haklısın. Biraz da öyle bir sergi oldu. Bu sergide *Ayrılık* diye bir heykel vardı. Şahmeran heykellerinden biri yani. Bu heykeli Merchant Bank'ın Genel Müdürü Vural Akışık aldı. Heykeli sergide görmüş, çok da beğenmiş. Benim tabii heykel satmak konusunda hiçbir bilgim yok. Yani heykelin satıldığını bile doğru dürüst bilmiyorum.

— *Bunu sürekli yineliyorsun. Ne demek şimdi bu? Sen o güne dek Türkiye'de daha öğrencilik yıllarında, sonra Berlin'de heykelden para aldın...*

— Doğru aldım. Ama onlar ya bir yarışmaydı, kazandım ve ödül olarak para aldım. Ya da kamu kurumları, mesela Devlet Resim ve Heykel Müzesi yahut Berlin'de Senato, Kunstamt (Kent Sanat Dairesi) filan aldılar. Yani sergiden satış yapmak gibi tecrübem yok. Hatta sergiden satış yapılabileceğini bile tam olarak bilemiyorum. Daha doğrusu hiç yapmamışım. Yapamamışım yani...

— *Ama nihayet bir satış oldu.*

MAYDANOZ, SOĞAN VE HEYKELLER

— Oldu evet. Şahmeran heykellerinden birini sattık. Kalan heykelleri de götürdük. Benim öğrencilerden birinin, Meh-

met Salih'in bahçeli bir evi var. Ümraniye'de bir yerde, bir gecekondu. Çocuklar beni çok seviyor. Ben de onları. O öğrencim yardımcı oldu, "Benim bahçeye koyalım hocam" dedi.

— *Depo gibi.*
— Evet. Gecekondunun bahçesi işte. Soğanlar, sarmısaklar, maydanozlar arasına. Onların arasına duvarın kenarına bütün heykellerimi koydum. Yer yok, nereye koyacağım? Yerim yok, yurdum yok. Rezalet bir durum. Bak şimdi, heykeltıraşlık yani taş heykeltıraşlığı biraz da hamallıktır. Sırtımızda taşıdık bunları. Bu yalan değil. Ama övünülecek bir şey de değil. Mesleğin, taş heykeltıraşlığının zorlukları işte...

— *N'oldu o soğanların, maydanozların arasındaki heykellere?*
— Anlatıyorum işte... Vural Akışık beni çağırdı, "Bir heykel almak istiyorum" dedi. Yağmurlu bir gündü, hiç unutmuyorum. "Tamam size heykelimi göstereyim" dedim. Bankanın önünde bindik onun jaguar arabasına. İstikamet...

— *Ümraniye'de gecekonduya...*
— Aynen. Ama o başına ne geleceğini bilmiyor. Köprüyü geçtik, gidiyoruz Ümraniye'ye. Adamcağız meraklandı "Mehmet'ciğim nerde heykeller?" Ben yatıştırıyorum "Şimdi, az kaldı, geliyoruz..." Asfalt bitti, jaguar başladı çamurlu yolda kaymaya. Jaguar duman oldu, çamur içinde... Adam da resmi giyinmiş.

— *Koyu renk takım elbise, kravat filan mı?*
— Grand tuvalet. Dediğin gibi koyu renk takım elbise, kravat ve ayakkabılar. Ayakkabılar pırıl pırıl boyalı. Geldik evin önüne, adamcağız telaşlanmaya başladı. "Mehmet'ciğim nerde?" dedi, "heykeller görünmüyor." Tabii o sanıyor ki bir girdi mi heykel galerisi gibi bir yere gelecek. Ben "Şurdan ine-

lim aşağı" dedim. İndik. Mecburen çamurlara basıyor. Jaguar'dan sonra ayakkabılar da gitti ânında. Kayıyor üstelik... Patateslerin, soğanların arasındayız. Ben "İşte burası" dedim. Burası dediğim yıkılmış bir duvar var; bir çit, kuru duvar yani. Onun önünde yatıyor bir heykel. Onun az ilerisinde maydanozların arasında bir başka heykel. İlerde bir başka bir parçası. Bakınıyor. "Bu işte. Heykel bu. Gördünüz" diyorum. Adam can havliyle "Tamam Mehmet'ciğim anladım" dedi. "Anladım. Evet bunlar..."

— *Ordan bir an önce tüymek istiyor.*
— Ben "Halt ettik" dedim kendi kendime. Adamı bu hallere soktuk. Heykel de böyle gösterilir mi yani? Domateslerin, soğanların, maydanozların arasında, üstünde heykeller. Hatırlıyorum soğanlar da, maydanozlar da büyümüşler iyice. Heykellerin üstünü örtüyorlar artık. O "Tamam" dedi. Ben "Bu adam almaz heykeli" demekteyim. Neyse ayrıldık ordan, beni bir yere bıraktı, o yoluna devam etti. Benim hiç umudum yok artık. Ertesi gün telefon etti, "Tamam" dedi. O istediği heykelden başka dört beş heykele daha talip oldu. Bir pazarlık, bir pazarlık. Bak bu işi iyi biliyor işte. Bir pazarlık, bir pazarlık, öldürdü beni, çökertti.

— *Ee işadamı çünkü...*
— Acayip bir pazarlık. Sonunda aldı... Heykeli o gecekondudan getirdim Bebek'e diktim. Bankanın önüne. Hâlâ orda duruyor.

— *Satış "başarısını" bir yana bırakalım. Sen Aya İrini sergisi ile Türkiye'ye hızlı, etkili bir dönüş yapmış oldun. Yanılıyor muyum?*
— Galiba öyle oldu. Epey hızlı bir dönüş yahut giriş yaptım. Aya İrini'nin hemen arkasından Ankara'da Urart Galerisi'nde bir kişisel sergi açtım. Urart'taki sergiye birkaç yeni iş de yaptım. Tabii eski işlerim de vardı. Arkasından...

— *Berlin'den kamyonla getirdiğin heykellerle mi?*
— Onlar sonradan geldi. Bir kısmını da burda yaptım. Küçük heykeller vardı Urart'ta. O sergi de çok başarılı geçti...

— *Yani başarılı dediğin beğenildi mi, yoksa satış olarak mı başarılı?*
— Bir kere çok beğenildi. Çok ses getirdi. Yani gazeteler, dergiler... Alışılmadık bir sergi. Ankara'da adeta bir sansasyon oldu yani. Ankara komünikatif bir kent. Bir iş yapılınca belli bir çevrede ânında duyulur. İstanbul gibi dağınık bir yer değil. Orda sergiye bayağı bir insan kitlesi geldi ve satış da oldu. O da iyiydi. Üçte ikisini sattım işlerin. Bu hiç tahmin etmediğim bir şey. Yani ilk defa işlerimi sattım. "Allah allah" diyorum, "Param oluyor yahu. Vay anasını." Düşünsene öyle projeyle, yarışmayla değil, sergi satışıyla heykelden para kazanıyorum. Gel de şaşma!..

ÖDÜL ÜSTÜNE ÖDÜL

— *Şu denebilir mi?: Üstüne ölü toprağı serpilmişe benzeyen, sanatsal yaşamda ciddi bir ağırlığı olmayan heykel sanatı, Aksoy'un özellikle bu ikinci dönüşünden sonra İstanbul Bienali'nde ve Urart'taki sergide belli bir hareket kazandı. Bu denebilir mi?*
— Ben böyle bir iddiada bulunamam. Ben onu bilmem. Başkasına sormalısın.

— *Olur, sorarım.*
— Şunu söylemek mümkün ama. Taş heykel... Taş heykelin satılacağı konusunda bazı bilgiler geldi kulağıma. Öyleymiş. Taş heykelin satış şansı yüksekmiş. Nitekim ben Ankara'dan sonra İstanbul Urart'ta da sergi açtım ve o da hem topladığı ilgi bakımından hem de satış bakımından çok iyi geçti. Nitekim onun hemen ardından Sedat Simavi ödüllerine aday gösterdiler beni. Bu sergiden sonra...

— *Hangi sergiden?*
— Tek sergi değil. İki Urart sergisi, bir de Aya İrini'deki Bienal'den sonra. Sedat Simavi ödüllerinde görsel sanatlar dalında yılın sanatçısı ödülünü bana verdiler o sene. Hem de oybirliğiyle vermişler. Çok hoş, çok onurlandırıcı tabii... Arkasından Ankara'da yılın sanatçısı seçildik. Ankara Sanatseverler Derneği'nin ödülü bu. Onlar da görsel sanatlarda beni yılın sanatçısı seçtiler.

— *Yıl?*
— 1990. Onun da arkasından Kültür Bakanlığı'nın Asya-Avrupa Bienali'ne çağrıldım. Bakanlığın düzenlediği bir bienal bu ve o yıl üçüncüsü yapılıyor. Bienal Ankara'da ve enternasyonal bir katılım. Bu bienal için Türkiye'yi temsilen heykelde beni, resimde de Adnan Çoker'i seçtiler.

— *Üçüncü bienal dediğine göre, daha önceki iki bienalde heykel dalından da seçilmiş sanatçı var mı?*
— Yok. Bienale heykelde ilk ben çağrılmışım.

— *Ama sen daha önce iki sergi açtın ve birçok heykelin satıldı. Bu durumda bienal için durmadan yeni heykel mi yapıyorsun?*
— Yok yok. Şimdi Asya-Avrupa Bienali benim çok işime yaradı. Berlin'de kalmış bir sürü heykelim vardı. O heykelleri getiremiyordum.

— *Çünkü?*
— Çünkü transport hem çok pahalı, hem çok zor. Taşıma için en az üç beş bin mark... Başka masraflar da var. Oraya gideceğim, onları toplayacağım. Epey bir para lazım. Bende o kadar para yok, getiremem. Bienal olunca...

— *Bakanlık üstleniyor.*
— Evet Kültür Bakanlığı üstlendi. Bir de sınırdan geçirme

derdi var. Allaaaah, ne biçim dert bilemezsin. Kültür Bakanlığı Bienal için seçince koca bir TIR'la geldi heykeller.

— *Hepsi mi? Berlin'deki heykelleri boşalttın mı?*
— Hemen hemen. Önemli heykellerin hemen hepsi geldi. Eski Türkocağı binasında ikinci katta bir büyük oda, salon gibi bir oda verdiler bize. Türklere yani. Benle Adnan Çoker'e. Orda sergi açacağız. Benim tabii koca koca heykellerim var. Heykellerin bir kısmını çok büyük ve ağır oldukları için kapıdan sokamadık. Balkon kapısından zar zor, vinçlere yükleyerek filan içeri sokuyorum. O sırada Adnan Çoker'le konuştuk. Herkes de tetikte. Jüri bizi seçmiş ama "bunlar birbirlerine girer" diye düşünüyorlar.

— *Niye?*
— Çünkü Adnan Çoker çok titiz, hatta huysuz. Bir konuyu kafasına koydu mu diretir. Hoca ya, "Bu böyle olacak" der.

— *Adnan Çoker titiz ve hatta huysuzmuş. Peki Mehmet Aksoy nasıldır?*
— Ben de... Aslında ben saygılıydım adama. Ama çok diretip beni ezmeye kalkarsa da olmaz tabii. İlkönce korktukları olmadı. Ben "Hocam siz duvarları alın. İstediğiniz resmi istediğiniz gibi asarsınız. Bana bir duvarda iki metre alan verin, o duvarın bir yerinde bir açıklık bırakın. Ben şu şu heykellerimi sergileyeceğim" dedim. Çok saygılı davranıyorum. "Tamam çok güzel bu. İyi" dedi. Onun da onayını aldık. Bak sen şimdi! Heykelleri oraya koyacağım. Biz vinçlerle uğraşıyoruz, karla karışık yağmur çiseliyor. Ben vincin üstündeyim, böyle asılmışım. Heykel gidip geliyor. Adnan Çoker, karısı ve birkaç kişi geldi içeriye. Adnan Çoker girer girmez: "Efendim bu heykel olmaz. Bu burda olmaz. Bu heykeli otuz santim şu tarafa çekmek lazım" diye başladı. Heykelin birini içeri sokmuş, yerine koymuştuk. Otuz santim çekilsin heykel demek kolay. Altında 200-300 kiloluk platform var ve kendi de iki, iki buçuk ton kadar. Yani biz zaten koyana kadar ölmüşüz.

Ayrıca ortada bir sütun var. Şimdi ben heykeli biraz ortaya doğru çeksem sütunla karşılaşıyor. Üstelik duvarla arasında üç metre de mesafe var. Ortada pek güzel görünüyor heykel.

— *O asmış mıydı resimleri?*
— Asmıştı. Heykel asla kapatmıyor resmi. Ama Adnan Çoker Hoca tutturdu "Olmaz efendim. Olmaaaaz!.." Ben "Bir dakika hocam" dedim. Vinci bıraktım, içeri atladım. Heykel vincin ucunda asılı duruyor. Biz başladık konuşmaya. "Niçin böyle otuz santim çekmemi istiyorsunuz? Bunu bana bir açıklayabilir misiniz?" diye sordum. O dinlemiyor bile, "Yok efendim bu burda olmaz. Bunu mutlaka çekmek lazım." Anlattım. "Hocam bakın, ben böyle böyle düşündüm. İşte bu mekân. Bakın burda sütunlar var. Bu sütunların arasında... Bakın iki sütun, arada bir boşluk. Böyle iki kütle. Ortada benim heykel de bir başka kütle. Bunlar birbirine çok karışacak. Ben sanki o heykelle o ortadaki sütuna nazire yapıyormuşum gibi anlaşılacak. Ben bunu bu tarafa almakla hem mekânı genişletiyorum, hem de burda ayrıca bir mekân oluşuyor ve işte duvarlardan üç dört metre bir mesafe var. Bakın bir heykel de şuraya koyacağım. Bunların arasında bir ilişki kurmak istiyorum..." Böyle mekânsal bir açıklama yapıyorum. O hâlâ "Hayır efendim olmaz. Olmaz. Bu burdan kalkacak" demekte. Haaaa, artık benim de burama geldi. "Kalkacak" dedi ya, ben de "O heykel ordan kalkmayacak" dedim. "Sen ne biçim konuşuyorsun?" dedi. "Sen böyle konuşursan, ben de böyle konuşurum." Saygı maygı, dank diye kestim. "Sen ne saygısız bir adamsın. Ben senden büyüğüm. Üstelik ben senin hocanım" dedi.

— *Öyle mi gerçekten?*
— Hocam sahiden. Altı ay temel eğitimde desen dersine gelmişti. Doğru yani. "Hocam" dedim, "büyüklük küçüklük ayrı. Sen çok Avrupai geçiniyorsun ama şimdi bir anda Osmanlı oldun" dedim. "Bir karar ver. Avrupalı mısın, Osmanlı mı? Karar ver ki, biz de bilelim kimlere saygı duyacağımızı." Bu başladı bağırmaya. Ağzımın dibine, yanıma ya-

naşarak, yüzüme doğru bağırıyor. Ben de tutamadım kendimi "Bak hoca" dedim, "çok yanıma gelme. Hele böyle bağırarak hiç gelme. Şimdi tuttuğum gibi duvara yapışırsın. Alın götürün bu herifi." Döndüm gittim. Sahiden başıma iş çıkacak. Çünkü adam avaz avaz bağırıyor. Tabii bu büyük sorun oldu. Jüriden birileri geliyorlar. İşte Jale Erzen, sonra galiba Hüsamettin Koçan filan. Geliyorlar "Mehmet'ciğim gelin uzlaşın" filan. Tabii onlar da sorumluluk duyuyorlar. Sonuçta Türkiye'yi ikimiz temsil ediyoruz. Ben direndim, "Çekeceksin efendim. Bu heykel burda olamaz. Bunu otuz santim bu tarafa çekeceksin gibi buyruklar, böyle bir tavır bana uygun değil" dedim. Gerçekten de böyle tavır olur mu? Açıklaması da yok, niye çekeceğimi de söyleyemiyor. Ben niye orda olması gerektiğini söylüyorum. Onun resimlerini de asla engellemiyorum. Aracılık için gelenlere "Çoker Hocanın bu tavrını kabul etmiyorum. Madem iş buna geldi, ben heykelimi istediğim yere koyuyorum. Onun bir resminin üstüne yapıştırmadığım sürece kimse bana bir şey diyemez. Belli bir mesafeden resmi görülüyorsa ötesi beni ırgalamaz" dedim. Sertleştik iyice yani. Ama durmadan geliyorlar, ara bulmaya çalışıyorlar. İşte ben heykeli otuz santim değil yirmi beş santim çeksem filan... Komik! Yahu yirmi beş santimden ne olur? Ben de inat ettim kısacası.

— *Yani bir çözüm bulunamadı mı?*

— Dinle. Ben çalışmaya devam ediyorum. Bir ara bir zorluğum oldu. *Şehir ve Yalnız Adam* diye bir heykelim var. O heykelin bir parçasını yerleştirirken zorlanıyorum. Gece saat on iki oldu, hâlâ onunla uğraşıyoruz. Beş altı kişi dayanıyoruz, ordan birisi tutuyor, burdan birisi. Kaydı kayacak heykel. Böyle acayip risklerle çalışıyoruz. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nden bazı arkadaşlar da yardımcı oluyor. O gece bitmesi lazım. Ertesi gün sergi açılacak, jüri gelecek, birinciler seçilecek filan. Bu seçimli bir bienaldi çünkü. Tam o gece işte, birilerinin aklına geldi "Yahu bunu çektik diyelim anasını satayım. Kabul eder misin Mehmet?" Allah Allah.

"Peki sonra ne olacak?" diye sordum. "Ne olacak? Çekmeyeceksin ama çektim deyiver. Kabul et bunu..."

— *Eh, akıllıca bir öneri bence.*
— Bence de. "Tamam" dedim zaten, "çok iyi bu çözüm." Tam Türk çözümü... Gece yarısı hep birlikte karar verdik. "Çektik diyelim bakalım ne olacak!" Anlaştık. Onlar da "Yarın sabah gideceğiz Adnan Çoker'e, çekti efendim diyeceğiz" dediler. Çünkü adam "Çekilirim sergiden" filan diyormuş. Bunlar gidiyorlar sabahleyin hocaya, "Hocam gözün aydın. Adam çekti heykelini. Çok uğraştık, diller döktük, adam taviz verdi. Gördünüz mü yine de saygılı çocukmuş..." falan filan. Adnan Çoker geliyor sergi salonuna, kapıyı açıyor, bakıyor. "Ah" diyor, "İşte tamam. Tamam. Çok güzel oldu şimdi. Çok şahane bir sergi oldu. Gerçekten her şey çok hoş..." Sonra da dönüyor, çıkıp gidiyor...

— *Sence yuttu mu?*
— Yüzde yüz. Zaten dediği saçma. Yirmi beş santim ne anlama gelir ki?.. O hoca ya, profesör ya, o her şeyi biliyor ya, biz adamdan sayılmıyoruz, halen öğrencisiyiz ya...

— *Peki o gün jüri geldi, gezdi sergiyi?..*
— Öğleden sonra oldu bu. Saat dörtte ya da beşte, neyse jüri geldi, gezildi, edildi. Sonra da birinci, ikinci, üçüncü ilan edildi. Kim birinci? Mehmet Aksoy. Hah hah hah!..

— *Anlamadım. Bienal'de heykelle resim mi yarışıyor?*
— Türkiye öteki ülkelerle yarışıyor... Türkiye birinci oldu o bienalde. Çünkü heykel birinci seçildi. Yani bir sanatçıya altın madalya veriliyor. Atatürk altın madalya ödülü bana verildi mi!

— *Adnan Çoker kaçıncı?*
— Adnan Hocaya teselli ödülü. Üçüncü oldu o da. İkincilik ödülü bir yabancı sanatçıya gitti.

— *Uluslararası bir jüri mi bu?*
— Evet uluslararası jüri.

— *Şimdi Mehmet Aksoy, bu anlattıklarından ilginç bir fotoğraf çıkıyor. 1989'da Türkiye'ye dönüyorsun ve fırtına gibi bir giriş oluyor. Başarılar arkası arkasına. Bienal'deki sergi başarılı; iki Urart sergisi başarılı; arkasından Sedat Simavi ödüllerinde yılın sanatçısı ödülü; onun ardından Ankara Sanatseverler Derneğince yılın sanatçısı; son olarak da Uluslararası Asya - Avrupa Bienali'nde birincilik ödülü... Bunlar iki yıl içine sıkışmış. Almanya'dan dönen Mehmet Aksoy birdenbire...*

ANKARA'YA BİR HEYKEL DİKMEK YANİ DİKEMEMEK

— Mehmet Aksoy birdenbire böyle bir ilgi odağı haline geldi. İyi oldu biliyor musun? Benim ideallerime uygun düştü. "Arkadaş" dedim kendi kendime, "gitmiyorum. Almanya'ya dönmüyorum artık." Burdayım artık. Sergiler, bienaller derken Türkiye beni kucakladı sanki. Yani ben öyle bir duygudayım. İyi oldu dedim ya...

— *Eh kucaklamış da gerçekten.*
— Ben de Almanya defterini kapatıp burda kalmaya karar verdim. Zaten bu hareketli günlerin hemen arkasından Ankara'ya çağrıldık. Murat Karayalçın'la olan maceramız öyle başladı.

— *Murat Karayalçın o sırada Ankara Belediye Başkanı'ydı yanılmıyorsam?*
— Evet, evet. O sıralarda benim Boğaz'da bir atölyem var. 1992'deyiz. Bir sürü projelerim var. Beykoz'daki eski sipahilerin olduğu bir yer var. Kale gibi bir yer. Orda bir kültür merkezi yapma isteğim var. Ordaki antrepoları yani...

— *Çubuklu'daki antrepoları. Şimdi Hayal Kahvesi'nin olduğu yeri...*
— Şimdi öyle. O zamanlar antrepoydular. Bu antrepolardan sanatçı atölyeleri yapma fikrim var. Bunun görüşmelerini Beykoz Belediyesi ile yapıyorum salak gibi. Büyükşehir'e gidip anlatsam proje çoktan kabul edilecek. Çünkü onlar da burayı ne yapalım diye düşünüp, hiçbir şey bulamadıkları için kahve fikrine gelmişler.

— *İstanbul Büyükşehir'de Nurettin Sözen dönemiydi galiba?*
— Sözen dönemi evet. Meğer Sözen, Beykoz belediyesinin başındaki adama kızarmış. Birtakım yolsuzluklarda parmağı var diye hiç dinlemezmiş. Bense projeleri Beykoz Belediyesi üstünden gönderiyorum. Oysa Sözen onu konuşturmuyormuş bile. Düşünebiliyor musun bendeki açmazı... Tecrübesizlik tabii. Bilmiyorum bu işleri. Sonunda ordan atıldık.

— *Çubuklu'dan?*
— Çubuklu'dan atıldık resmen ve Hayal Kahvesi'ni kuracak adamlar geldiler, heykellerimi dışarı çıkardılar. Ben biraz direndim mirendim ama olmadı. Bir anda atölyesiz kaldım. İşte tam bu sırada Ankara çıktı. Karayalçın çağırdı. Ankara'ya heykeller yapılacak. "Ankara'yı heykellerle donatacağım. Ankara kültür ve sanat şehri olacak" filan dedi. Konuştuk, yemek yedik. Yemekte de bunları konuştuk. Bana Ankara'nın eski belediye başkanlarının büstlerini yapmamı teklif etti.

— *Ama sana yatkın bir öneri değil bu. Yanılıyor muyum?*
— Dinle hele... Ben "Üstat" dedim "birlikte gerçekleştireceğimiz heykel projesi buysa, bu çok kötü bir proje. Alışılmış, bilinen bir şey ve heykel değil bunlar. Bunlar anı, fotoğraf gibi bir şey. Kırkın üstünde belediye başkanı var. Ben bu kadar günaha nasıl gireceğim? Bunlar uğurlu mudur, uğursuz mudur ne bileceğim ben? Şerefli midir, şerefsiz midir bunlar? Siz mesela arkasında duracağınız kaç tane adam sayabilirsiniz? Böyle de bir sorunu var bu işin." Öyle ya, ben böyle bir adam değilim

ve zaten fotoğraftan bakıp insanın portresi yapmam. Karşıyım bu işlere. Yani yapamam bu işi. Çünkü yanlış bir şey. Karayalçın "Peki yahu" dedi "ben bu şehrin girişlerini de değerlendirmek istiyorum. Heykellerle, sanat eserleriyle dikkat çekmek istiyorum". Ben "Hah" dedim, "İşte bu çok güzel fikir. Bak bu olabilir." Arkasından ne önerse beğenirsin? "Amerika'da dağlara oyulmuş beş tane kafa var. Amerikan cumhurbaşkanları. Biz de oysak" dedi. Şehir girişlerinden birindeki bir dağa oyulacak yani..." Ben "Valla beyefendi" dedim, "şimdi bu beş kafayı nerden bulacağız? Yani beş kafa! Beş tane sayabilecek misiniz?" Öyle ya hadi Atatürk'ü saydın...

— *Hadi İnönü'yü de...*

— Hadi İnönü'yü de. Sonra?.. "Ayrıca şimdi yapılmış bir iş var Amerika'da. Ben onu taklit etmem; bunu yapmam. Bize yakışmaz" dedim. "Biz özgün bir sanat eseri yapacaksak, bırakın ben onu bulayım ve yapayım." "Öyleyse" dedi, "ilkönce şehir mekânında bir şey düşünelim. Sonra bunları düşünürüz. Sen şehir içinde bir şey düşün. Bir meydan seç, bir konu seç." Ben de Şili Meydanı'nı seçtim. Şili Meydanı'ndan Kuğulu'ya inen o yokuş aşağı yeri. Şili Meydanı'nı merkez alıp Kuğulu Park Meydanı'na kadar akan bir heykel kompozisyonu tasarladım. Hemen bir maket yaptım. Ben o zaman antrepolardaydım daha, Çubuklu'da. Daha çıkarılmamıştım. Oraya bu maketi sığdırdım. On iki metrelik bir maket. Murat Karayalçın maketi görmeye geldi. Gazeteler yazdı bunu o günlerde... Geldi gördü. Beğendiler de. Çok da hoşlarına gitti. Fakat bir haber çıkmaz. Haber yok, niye yok bilmiyorum. Ama yok. Giderim, sorarım, ederim. Yok. Ben vidcolar çektirmişim, yerin çizimlerini yaptırmışım filan. En sonunda "Buraya yaptırmayacağız. Buraya yapamıyoruz. Orası bizim sorumluluğumuzda değil. Çankaya Belediyesi'ne ait" diye haber yolladılar. Hoppala! Meğer Çankaya Belediyesi'yle Karayalçın arasında bir çelişki varmış. Sonradan o çelişkilerin bizi batırdığını gördük ya. Yani sosyal demokrasiyi duman etti ya. Neyse işte bu çelişkiden dolayı Çankaya Belediye

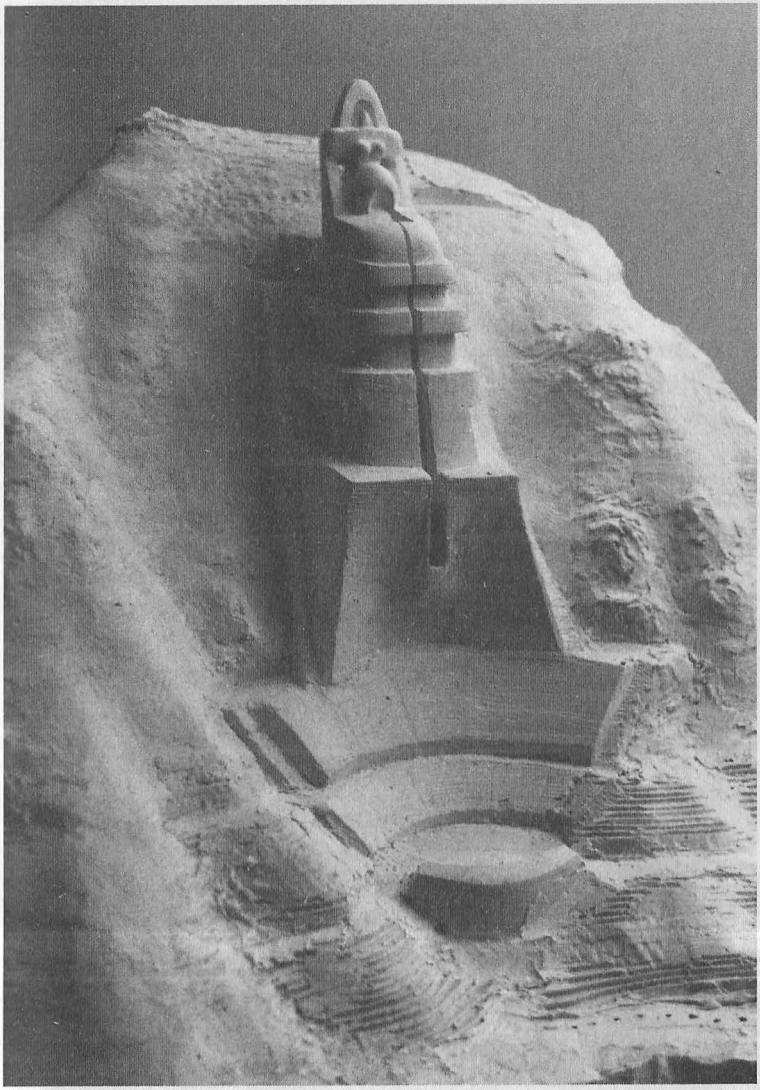
Başkanı Doğan Taşdelen müsaade etmek istemiyormuş. Böyle anlattılar, böyle açıkladılar bana.

— *Sahiden istemiyor muymuş?*
— Birkaç sene sonra bir sohbette Doğan Taşdelen'e "Çok ayıp ettiniz. Ben kimsenin adamı olmam, ben sanatçıyım" dedim. O da "Bunlar yalan yahu. Ben böyle bir şeyi nasıl derim. Bak, bak benim üstüme mi attılar?!" diye cevap verdi. O öyle söylüyor, bunlar böyle söylüyor. Arada da ben kalmış oluyorum.

— *Ortada kaldın...*
— Benim şimdi bir senelik zamanımı çaldılar ya, arkasından başka bir öneri yaptı Karayalçın. "Şehir girişine, Aktepe üstüne, Keçiören sırtlarındaki kayalara bir şey yap. Tamam o beş kafa hikâyesi olmayacak. Ama bul, başka bir şey yap" dedi. Aklım yattı. *Kibele* projesini oraya uygulamayı düşündüm. Çok enteresan bir Kibele projesidir o. Aktepe'yi bilirsin, böyle andezit kayalar fışkırmıştır, tepeler olduğu gibi andezittir.

HİTİT ÜLKESİNDE HİTİT TAŞIYLA

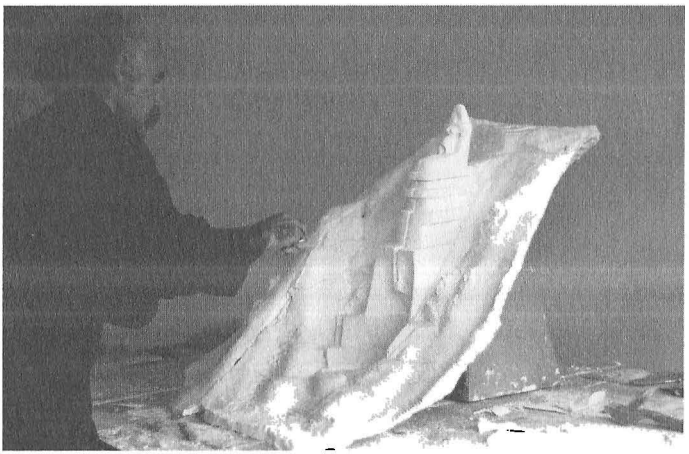
— *Andezit heykele elverişli bir taş mı?*
— Andezit, Ankara taşı diye bilinen o bordomsu taştır. Heykele elverişli bir taş. Hititlerin heykeller yaptığı bir taş. İşte o taş. Tepede ortada konik bir kaya parçası var. "O kaya parçasının etrafına," dedim, "bir kabuk öreyim." Bu kabuk dağın taşından mıcır olsun. Aynı renkte olsun. Sonra biz bunun üstünü taraklarız, sanki dağ yontulmuş gibi durur. Ve Esenboğa Havaalanı'ndan şehre girerken önce Kibele'yle karşılaşırsın. Kibele hamile gibi olacak. Koltuğunun altında iki çocuk var. Karnına girilebiliyor. Karnına girdiğinde kendini ana karnında gibi hissediyorsun. Dışarda flu bir görüntü var. Üst kısmı yaşamı sembolize ediyor, alt kısım ölüm. Ölüm de Anadolu'daki mezar kültürünü anlatan figürlerle örülmüş. Bütün

Hitit ülkesinde Hitit taşıyla... Ankara'da Aktepe için tasarlanan fakat dikilemeyen dev boyutlu Kibele *heykelinin büyük maketi. Yapılan onlarca maketten sadece biri....*

Anadolu medeniyetlerinin mezar kültürlerini sergilemek istiyorum. Yani mezar taşları müzesi gibi bir şey düşündüm heykelin altına ve bu çok muhteşem bir şey olacak. Dünyada ilk defa böyle bir heykel yapılacak. Anadolu'nun çok zengin bir mezar kültürü olduğunu düşünüyorum. Hakikaten de öyledir. On üç, on dört çok büyük medeniyet geçmiş ve hepsinin inanılmaz mezar kültürleri var. İnsanlık bir anlamda o kültürle de ölçülüyor. Yani mezarlar ve mezar taşlarıyla... Firavunları, piramitleri düşünsene... Orda, koca Aktepe'de içte birtakım platolar yapacaktım. O platolara Hatti'den bu yana Anadolu medeniyetlerinin mezar kültürünü koyacak, ta Selçuk'a Osmanlı'ya getirip bırakacaktım. Asansörle inilecek içine...

— *Bir heykel değil, bir anıt olacak?*
— Anıt gibi... Bence heykel tabii. Ama çok fonksiyonlu bir heykel. Hani konsept sanatı, conceptional art falan deyip duruyorlar ya. Aslında konseptler işte böyle olmalı. Formlar. İnsan emeği var, yapısı var. Herhangi bir eşyaya herhangi bir anlam yüklemiyorum. Kendim yapıyorum onu. Formun dili

Ankara Aktepe için tasarlanan ve tasarım olarak kalan Kibele *heykelinin maketlerinden bir başkası.*

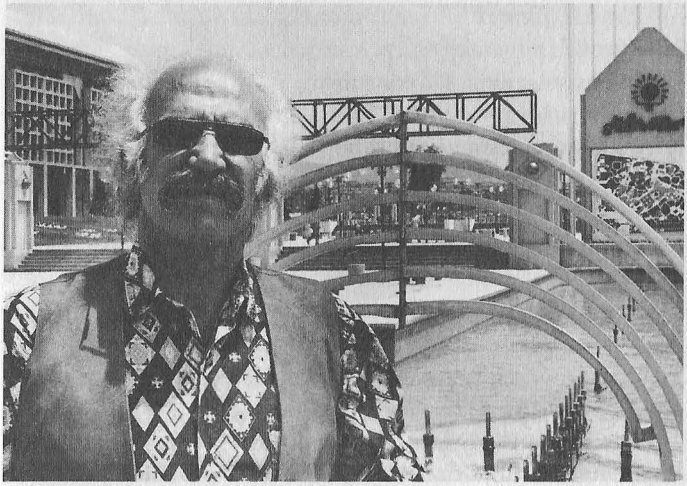
var, formun kuvveti var, form konuşuyor. Şimdi bu heykeldir aynı zamanda. Fonksiyonu ne olursa olsun heykel budur. Bence konsept böyle olmalıdır. Konsept budur işte. Ölüm, yaşam, insana dair her şey. Bak, ben mezar taşlarından da faydalanıyorum, ama bir forma sokuyorum onları. Formun içinde o artık bir detay gibi. Çünkü gerçekten ölümü ve yaşamı "yerin altı-yerin üstü" gibi düşünür insan. Yaşamla ölümü böyle kavrar. İşte onu yapıyorum. Ne güzel projeydi bir bilsen. Yandan ışıklar alıyordu. Birtakım bitkiler, kuşlar falan da koydum oraya. Sonra büyük bir şelale akıyor. İşte hayatın devamlılığını sağlayan su. Yüz metreden aşağı düşüyor su, akıyor. Bir amfitiyatronun üstünden akıyor... Amfitiyatro formunda bir yerden akıyor su. Suyu kestiğin zaman, tiyatronun sıralarında oturabiliyorsun. Sahne oluyor ön taraf, havuz olan taraf. Çok ilginç bir projeydi gerçekten; çok da güzel bir projeydi. Beğenildi de çok. Bir sürü kurullar kuruldu.

— *Yine maket yapıldı mı?*

— Hem de kaç tane... Koca koca kaç tane maket. Dört tane galiba. Evet dört maket. Dağda araştırmalar yapıldı, dağın içinde boşluk var mı, yapısı nedir, ne kadar dayanıklıdır?.. Mimari projelendirme ofislerine gittik, bütün bunlara acayip paralar verildi... Ben ama daha proje parasına çalışıyorum. Para falan kazandığım yok. O sırada mimarlardan bir ikisi "Bu anıt değil, heykel değil, bu bir yapı" diye tutturdular. Bu bir heykel değil, bir yapı diyorlar. Niye? Çünkü büyük. Çünkü içine giriliyor. Bak sen şimdi. Böyle komik mantık olur mu? Onları da ikna etmeye çalışıyorum. O günler de Karayalçın'ın dalgalı günleri. SHP'ye başkan olacak deniyor. Nitekim öyle de oldu ve bütün projeleri yatırdı. İnanılmaz projeler vardı. Bir anda çekti gitti Karayalçın. SHP'ye başkan oldu. Ondan sonra başbakan yardımcısı oldu. Hızlı bir yükseliş ve sonra hızlı bir düşüş. Bizim proje de yattı. O günlerde bunlar bana karşı eksiklendiler, "Altınpark'ta bir şeyler yapmak istersen yap bir şey" dediler. Ben de Altınpark'a dikilecek heykelleri yapmaya başladım...

— *Şu içine tükürülen heykelleri?..*
— Hayır, o içine tükürülen heykel *Periler Ülkesinde*'dir. Onu ve bir başka heykeli daha önce bitirmiştim. Ankara Belediyesi onları satın almıştı. *Periler Ülkesinde*'yi havuza diktik. Orda havuzun üstünde çok güzel duruyordu Gökçek gelmeden. İnsanlar fotoğraf çektiriyorlardı onun önünde. Bayağı popüler olmuştu. Ama benim Altınpark için *Gökkuşağının altında* ve *Nergis* diye iki projem vardı. Onları yapmaya başladım. Asıl büyük projeyi yapıyorum yani. Altınpark'ta atölyem var. Atölyede çalışıyorum. Büyük taşlar alındı. Üç yüz ton taş geldi. *Gökkuşağının Altında* diye bir proje bu. Gökkuşağı gibi bir form. Taştan yapılıyor. İnsanlar altından geçecekler. Sular akıyor. Hakiki gökkuşakları çıkıyor ve yeni bir bahçeye giriyorsun. Hani gerçek bir gökkuşağının altından geçiyorsun gibi. Çok güzel bir proje. Ama Altınpark'ta bir tepe var. O tepeyi bir türlü teslim edemediler. Heykelleri oraya koyacağım ama yeri teslim edemiyorlar. Bütün tepe yok olacak çünkü. Olmadı en son dakikaya, seçimlere kadar sürüklendi bu iş. Taşları getirmişim. Öyle bir proje. Çalışmışım. Dikecek durumdayım. O sırada Gökçek geldi. Adam sınır tanımaz, kanun bilmez, yaptım olducu biri. Gökçek heykeli ilk görüşte "Kıçına bak. Ne biçim heykel bu! Tükürürüm ben böyle sanatın içine" dedi. Oysa öyle bir heykel değil. Ama adamın kafası öyle çalışıyor, yalnız onları görüyor. İşte şeriatçı kafanın estetiği. Heykeli de kaldırdı, içine de tükürdü, projeyi de durdurdu. Böylece benim üç dört senelik emeğim Ankara'da hiçbir şey koyamadan bitti. Düşünebiliyor musun böyle bir şeyi? Zaten arkasından Gökçek'le papaz olduk.

— *Evet bu ünlü bir öykü. Gökçek'i bile meşhur ettiydi...*
— Onu herkes biliyor. Ama benim hayatıma bak sen... Ben ne yapmak üzere bu ülkeye döndüm? "Ulan" diyorum "ben ne yaptım?" Tek yapmak istediğim şu Türkiye'ye bir heykel çakmak. Bir heykel de ben çakayım şu toprağa. Anlatamıyorum. Bir heykel, farklı bir heykel yapayım şuralara.

Sanat suçunun kanıtı: "Heykele tüküren" Belediye Başkanı Melih Gökçek Altınpark'taki Periler Ülkesinde *heykelinin "ayıp bölümleri"ni çıkarıp attı ve heykelin ayıp olmayan bölümlerini oluşturan kanatları birbirine bitiştirerek "kendi heykeli"ni oluşturdu. Aksoy da bir fotoğrafla bunu belgeledi.*

Periler Ülkesinde *heykelinin Melih Gökçek saldırmadan önceki hali.*

— *Heykel dikmek yerine Ankara'da iki üç yıl süründün anladığım kadarıyla...*
— Evet süründüm. Biliyor musun, heykeli kaldırırken de ip bağlayıp sürüyerek götürmüşler, bir depoya atmışlar. Orda duruyor şimdi. Ben gördüm heykeli, çıldırdım. Adamın heykel anlayışı bu kadar yani. Verdim mahkemeye. Mahkeme kararıyla tespit yapıldı. Heykele ne kadar zarar verilmiş filan bunun tespiti yapıldı. Şu anda kalorifer dairesinde duruyor.

— *Mahkeme n'oldu? Dava açmıştın ya...*
— Beş sene sonra davayı kazandık.

— *Kaç dava açmıştın?*
— Üç. Biri heykele zarar verme davası, biri hakaret davası, "İçine tükürürüm" dedi ya; üçüncüsü de projenin iptalinden dolayı. O dava Yargıtay'a kadar yükseldi falan.

— *Peki, Ankara Belediyesi'yle seni çok oyalayan, tatsız biten bir maceran oldu. Projeler iptal edildi. Heykeller kaldırıldı. Ama okuduğuma göre kaldırılan heykel mahkeme kararıyla yerine konacakmış.*
— Konacak. O bir olay olacak. Bu mahkeme kararı epey eski bir karar. Ancak yeni geçerlilik, yani kesinlik kazandı. Biliyor musun, sordular bunu Gökçek'e. Bu mahkeme kararına karşı ne yapacağını sordular. Adam "Tabii saygımız var Türk hukukuna, mahkemeye, adalete. Konabilir. Ama bir sebep buluruz, yine kaldırırız" dedi. Adam aynen bu laubalilikte konuşuyor.

BORSANIN AYISI VE BOĞASI

— *Bu uzun ve tatsız Ankara öyküsünün ardından ne oldu?*
— Ne olacak, ben komalara girdim. Cebimde yüz dolarım var. Kara kara düşünüyorum. İstanbul'da evdeyim. Telefon geldi. Borsa Başkanı beni arıyor. Gittim.

— *Ölen başkan?*
— Ölen başkan. Tuncay Artun. Gittim konuştuk. "Borsa binası bitmek üzere. Açılışı yapılacak. Biz borsa binasına bir heykel yaptırmak istiyoruz" dedi.

— *Ayı ve boğa heykelleri.*
— Sonunda *Ayı – Boğa* heykeli oldu ama başlangıçta öyle fikir yoktu ortada.. Ben "Nedir sizin sembolleriniz?" diye sordum. Tuncay Artun bana anlattı; borsa jargonunu anlattı ve ayı-boğa sembollerini... Boğa yükselmeyi temsil ediyor; ayı indiriyor, stabilize ediyor falan, bu hikâyeleri anlattı. Bütün dünyada jargon buymuş... "İyi" dedim. Cepte de yüz dolar var ya, "bir eskiz yapayım, getireyim, siz de görün" dedim.

— *Eskiz yapmak, maket yapmak için para alınmaz mı? Mesela avans filan...*
— Racon odur. Raconda avans alınır. Madem sipariş verildi, öyle ya. Ayrıca eskiz yaparsın, model yaparsın, onlar için de para alırsın. Cepte yüz dolar var ama İstanbul'a bir heykel çakmak isteği de var ve o daha güçlü.

— *Cepte yüz dolar ve ayı ve boğa. Para kazanmanın simgeleri...*
— Gittim, iyice bir düşündüm, borsa nedir, nasıl bir şeydir, nasıl işler. Öyle ya, anla ki heykelini yapasın. Borsa bir oyun gibi geldi bana. Bir tahterevalli oyunu. Bir iniyor, bir çıkıyor...

— *Biri kazanıyor. Biri kazanıyorsa öbürü zarar ediyor...*
— Aynen böyle bir şey. "İşte" dedim, "tahterevallide aşağıya oturtayım boğayı, öteki tarafta da, yukardaki kısma da ayıyı oturtayım. Birisi yukarda, birisi aşağıda. O indirmeye çalışıyor, öbürü yukarıya doğru tos, vuruyor ya... O ilişkiden çıkacağım. Ama tabii bunu soyutlayacaksın. Form haline gelince tahterevalli gibi gözükmeyecek tabii. Karikatür değil heykel yapacağız. Ama anafikir böyle bir şeydi. Yani borsada kazanılmaz. Her zaman biri kaybeder, biri kazanır. Ama

her zaman borsa kazanır. Bu fikri çok beğendi Borsa Başkanı... Çok beğendi. "Tamam" dedi hemen. Aslında küçük bir maket, maket bile değil, strafordan bir form yaptım. Ânında yaptım zaten, iki günde. Panikteyim biliyor musun?

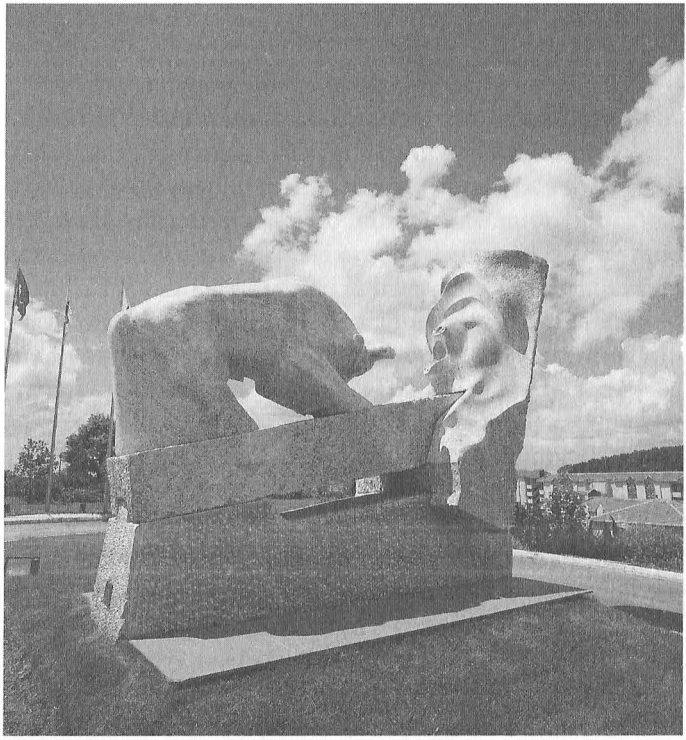
— *Yüz dolar paniği... Yıl kaçtı?*
— Yıl?.. Ne bileyim ben, 95 miydi?

— *Daha bu ev, bu atölye yok?..*
— Yok canım, hiçbir şey yok. Nerden olsun. Para yok. Yüz dolar diyorum sana. Bu arsayı almışım ama duruyor öyle. Tuncay Artun "Bu çok güzel olacak" dedi. O bana aslında içerde bir yere yaptırmak istiyor heykeli. İçerde, iç mekânda. Ben de iç mekânı hiç istemiyorum. Broker'ların olduğu yer. Orda bir salon var. Merdivenden hemen sonra. Hiç sevmedim orayı, yani bu heykel oraya uymaz. Ama olmaz da diyemiyorum.

— *Çünkü yüz dolar var.*
— Çünkü yüz dolar var. İlle de oraya yapsam başka bir heykel tasarlayacağım. Bu heykelse oraya hiç uygun değil. Yani yüzde yüz oraya uymaz. Ama "Tamam. Anlaştık. Bunu, o salona yap" dese, "Bu oraya olmaz. Uymaz" diyeceğim ama ya o zaman da o olmaz derse... Bak sen işe şimdi! Tuncay Artun "Yahu bu çok güzel bir proje" dedi, "bunun dünyada başka bir yerde bir benzeri, bir örneği var mı? Ben görmedim hiç. Dünyadaki borsalarda böyle bir heykel yok. Ayılı boğalı tek tek bir şeyler var ama bu başka." Yani çok beğendi ve döndü bana, "Bunu dışarı koyalım Mehmet" dedi. Ben fırladım "Üstat yaşa, ağzına sağlık. Ben de tam böyle düşünüyorum. Borsanın bahçesine, girişine koyalım bunu" dedim. Binayı, bahçeyi falan ben çoktan kesmişim zaten. Daha düşünürken, tasarım aşamasında kesmişim. Orası tam cuk oturdu. Ama önceden söyleyemiyordum. Yüz dolardan dolayı aşağıdan gidiyorum, aşağıdan alıyorum yani. İlk defa politik davrandım arkadaş. İnanamazsın öyle davrandım ve de kazandım.

— *Neyi kazandın?*
— İşi kaptım be!.. Ne kazanacağım başka? Ankara'da başladım *Ayı – Boğa* heykeline. Ankara'da bir atölyem var o sırada. Melih Gökçek ile papaz olunca Kültür Bakanlığı bana arka çıktı.

— *İstemihan Talay?*
— Hayır, Fikri Sağlar. Melih Gökçek Altınpark'tan kovaladı ya beni, Kültür Bakanlığı bana Hipodrom'da bir atölye verdi. Büyük bir hangar, eski helikopter hangarını verdiler bana. O atölyeyi çok sevdim. Çok güzeldi. Ankara içinde bir

Ayı-Boğa.

köy gibiydi sanki. Her şeyden uzakta, orda yaptım bitirdim heykeli. İki ay da borsanın önünde çalıştım. Borsada çalışanların hepsi beni tanıdılar. Tuncay Artun her gün geliyor, "Ne haber, nasıl gidiyor?" diye hal hatır soruyor, sonra heykele bakıp "Yahu boğanın hayalarını o kadar büyük yapma. Vallahi başımıza iş açılır" filan diye takılıyor. Böyle güle eğlene bitirdik. Sıra geldi açılışa. Açılışı kim yaptı? Tuncay Artun "Ulan ben Başbakan'a yaptıracağım bu açılışı" dedi. Ben "Yahu yapma, etme" dedimse de o "Yaptıracağım" dedi ve gerçekten de yaptırdı. Kimdi o zaman başbakan?

— *Tansu Çiller.*
— Hayret nasıl bildin! Evet, açılışa Tansu Çiller geldi.

— *Bu sana ne kadar onur veriyor bilemem tabii!..*
— Evet, Tansu Çiller geldi açtı heykeli. Herkes Tansu Çiller'in arkasından koşturuyor o sırada... Ben de öyle durumlarda kenarda köşede durmayı tercih ediyorum. Arkalarından gitmiyorum. Duruyorum orda bir yerde. Merasim oldu bitti. Sabaha kadar çalışmışız o gün. Son zımparaları, bilmem nesi yapılacaktı. Sabah sekizde bitirdim işi. Zaten on birde mi ne açılış var. Tansu Çiller her zamanki gibi bir iki saat geç geldi. Neyse işte herkes toplandı. Çiller de tam heykelin önüne geldi, bakıyor. Tuncay Artun beni arıyor, aratıyor. "Nerdeyse bulun şu herifi" diyor. İki üç kişi gelip buldular beni. Haydi götürdüler, korumalar morumalar açıldı. Tansu Çiller karşımda. Hemen el uzattık.

— *Hayatında önemli bir nokta olarak bunu kaydedelim!..*
— Et, et. Tansu Çiller acele bana doğru şöyle bir hamle yaptı. Ben biraz fazla sıkıverdim elini, orda kaldı.

— *Öpmedi yani seni.*
— Öpemedi. Ama şaka bir yana yine de o töreni önemli buluyorum.

— *Neden?*
— Tabii önemli. Başkentte, Ankara'da belediye başkanı seni, senin heykelini mahkûm ediyor; sonra sen Türkiye'nin itibarlı, en gözde binasının önüne heykel dikiyorsun ve heykelin açılışını başbakan yapıyor. Bu anlamlı bir çelişki ve bu yüzden de önemli.

... VE BÖCEK EV

— *Başka bir sorum var. Anlattıklarını dinleyince, şöyle bir gözden geçirdim; Berlin'den döndükten sonra sen adeta bir göçebe gibi yaşamışsın. Yerin yurdun yok...*
— Yoktu. Ama artık var. Ben o dediğin göçebelikten çok çektim. Bir kere dağınıklık var. Heykellerime sahip çıkamıyorum, eşyalarıma sahip çıkamıyorum. Her şeyim bir yerde. Aslında dayanılmaz bir durum bu. Bir düzen kuruyorum, haydaa dağıtıyorum. Böyle tam bir göçebe. Türkmen hayatı böyle. Hep deve sırtındayız, at sırtındayız gibi. Ama şimdi buraya geldim, bu evi kurdum, heykellerimi etrafıma topladım, taşlarımı topladım. Eşyalarım artık değişmeyecek. Türkmen yerleşik düzene geçti yani.

— *Peki nerden aklına geldi bu ev? Yani "Artık bir evim olsun" mu dedin ve bir atölyem? Değişmeyen, kalıcı...*
— Benim işimde göçebelik zordur. Bu taşları hep taşı. Taşı ordan oraya, ordan oraya... Bir merkezi yerim olsun, bu dağınıklıktan kurtulmak lazım, dedim ve parasal olarak da artık biraz rahatlamıştım. Türkiye'ye döndüğüm sırada, 89 yılında, biraz param vardı. Yani Almanya'da yaptığım heykellerden yüz yirmi bin mark kadar param vardı. İşte yüz on beş bin markını bu evin arsası için verdim.

— *Yıl?*
— 1990 falan gibi.

— *Yani daha o göçebe yaşamındayken bu arsayı almıştın. Peki kafanda var mıydı?: Ben Cumhuriyet köyü yakınında, işte buraya evimi kuracağım, evimi ve atölyemi diye?..*
— Kafamda bu karar tabii vardı. Ta Berlin'deyken vardı. Ama ha buraya, ha değil. Ama mutlaka şehre yakın bir köye. Gelip bu arsayı görünce, "Tamam" dedim, "yol var, elektrik var, su var. Arsa geniş ve düz." Çok işime geldi. Şehre yirmi kilometre. Yirmi, yirmi beş dakikada köprüde, kırk dakikada Taksim'de oluyorsun.

— *Anlıyorum. Ama arsayı aldığında "Ben burda merkezimi kuracağım" dedin mi?*
— Tabii dedim. Demem mi? Merkezimi kuracağım, atölyem de beraber olacak.

— *Peki bu ilginç binanın projesi de kafanda şekillenmiş miydi?*
— Eskiden, çok eskiden, ta 80'li yıllardan beri böyle bir ev ve bir atölye yapacağım, edeceğim fikri vardı. Yani hem evim, hem atölyem beraber olacak diye. Konuştuğum arkadaşlar bilir, çizmiştim. Benim defterimde var.

— *Ankara'da süründün, Çubuklu'dan sürüldün. Peki "Ben artık bu evi yapayım" kararını ne zaman verdin?*
— Para bekliyorum o sıralar, param olsun başlayacağım diyordum.

— *Nerden bekliyorsun, belli bir yerden mi?*
— Yoooo. Hiçbir yerden. Bak benim açmazım hayat boyunca budur işte. Bunu özellikle söylemem lazım. Bir garantim yok benim. Yani ayın başında şu para gelecek, şunu da şuna harcayacağım gibi bir hesap yapamam. Bir belirsizlik vardır hayatımda her zaman. Ne zaman, ne satacağın belli değil ki. İşte olur, bu sene beş heykel satarsın. Sonra iki sene hiçbir şey satamazsın.

— *Üstelik sen ticari heykel, mesela Atatürk heykeli...*
— Yapmıyorum. Ya da başka şey. Mesela bahçe heykeli, bilmem ne heykeli, ceylan, kartal heykeli yapmıyorum. Ama ben kendi heykelimi yaptığımda para kazandığımı gördüm. Hem yapmak istediğin heykeli yapacaksın, hem para kazanacaksın. Bu çok mutluluk veren bir şey. Mesela biliyorum ki bazı heykelleri kimse almayacak. Ama yapmak istiyorsun. Ne olacak mesela *Hazerfen Ahmet Çelebi* heykeli? Kim alacak onu?

— *Ne bileyim? Hazerfen Hava Meydanı'nı yapanlar alamaz mıydı?*
— Öyle bir düşünceleri olsa alırlardı belki. Ama yok. Türk Havayolları, Hava Kuvvetleri alsa peki... Bir hava meydanına, al Hazerfen'i çak oraya... Bak ne oluyor.

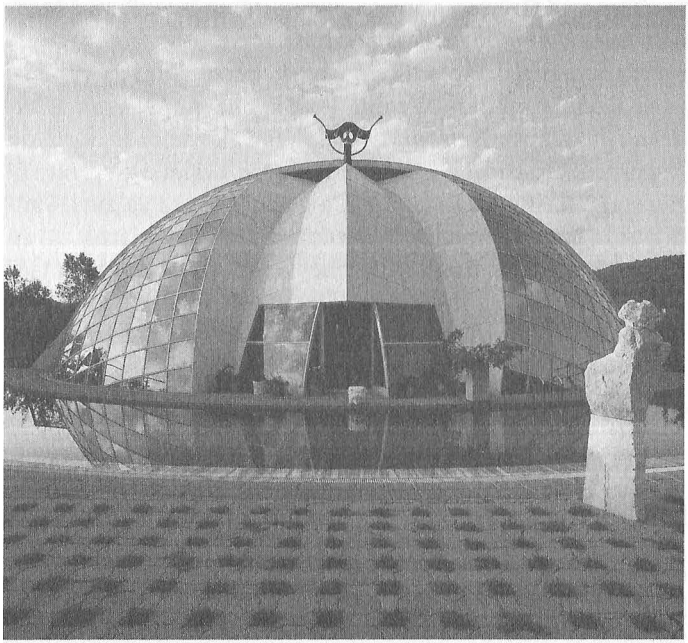
— *Tamam* Hazerfen Ahmet Çelebi *satılmayacak. Ama Mehmet Aksoy da o heykeli yapmak istiyor...*
— Yapacağım deyip yaptığım heykel çok. Bunları yapıyorum. Konularım olduğu zaman... Ne bileyim, *Nelson Mandela.* Kim alacak *Nelson Mandela*'yı? Bak işte orda duruyor. Yirmi senedir, yirmi beş senedir duruyor. Berlin'e gitti, bir sürü sergi dolaştı, ordan İstanbul'a geldi, Ankara'ya gitti. Şimdi burda benim yanımda. Benimle birlikte yaşıyor artık. Al işte, bak orda *Anlamak* diye bir heykelim var. "Maymun Gözünü Açtı" diyorum ben ona. Duruyor. O da yirmi yedi senelik heykel. Yirmi yedi senedir sırtımda taşıyorum o heykeli. Devamlı. Nereye gitsem...

— *Biz yine eve dönelim. Bu tuhaf, bu heykellerle dolu ve kendisi de heykelden farksız eve... Para bekliyordum dedin, para mı geldi?*
— Kendi kendine gelmedi tabii para. Heykel yaptım, şanslı oldu, sattım. Borsa binası için yaptığım *Ayı – Boğa* heykelinden aldığım paralar vardı. Ondan sonra şansım biraz daha açıldı. Borsa için iki heykel daha aldılar. Arkasından birtakım heykeller sattım. İstanbul'daki Cumhurbaşkanlığı Köş-

kü'ne heykel yaptım, Selçuk'a heykel yaptım. Sonra sergilere koyduğum heykeller, yarışma ödülleri filan derken iki yüz, üç yüz milyar lira bir param oldu. Dedim tamam.

— *Bu parayı bu eve yatırmaya karar verdin?..*
— Evet. Bu evin planlarını çizmeye başladım. Biraz param da olunca güvendim kendime, "Bitirebilirim bu evi" dedim. Mehmet Şahin'in mimari bürosuna statik hesaplarını, mimari çizimlerini yaptırdık. Yani ben eskiz halinde çiziyorum, onlar da onu düzgün bir şey yapıyorlar. Böylece başladık.

— *Sence de burası insanın hem göneneceği, hem de eşe dosta, görene "Vay be ne güzel olmuş" dedirteceği bir ev mi?*
— Evet öyle. Ama hayatımın büyük bir amacıydı filan da de-

Böcek Ev*'in önden görünüşü ya da böceğin başı.*

mem doğrusu. Aslında şöyle bir şeydi: İmkânsızlıklar var ya, hayatımız boyunca yüz yüze geldiğimiz imkânsızlıklar...

— *Sözünü keseceğim. Anlattığın hayat hikâyesinde, bu konuşmalarımızı kaydettiğimiz bantları dinlediğim zaman fark ediyorum, sürekli vurguluyor, altını çiziyorsun: Atölyesi vardı... Atölyesi yoktu... Atölyem vardı... Atölyem yoktu... Bir atölye verdiler... Küçüktü... Büyüktü... Ankara'da sana atölye olarak koca alanlar verilmiş anlaşılan. Onun dışında hep bir atölye takıntısı var sende. Belki bütün heykeltıraşlarda vardır.*
— Bravo. Bütün heykeltıraşlarda olması gerekiyor. Eğer iş üretmek istiyorsa, olması gerekiyor bu atölye takıntısı.

— *İyi. Tamam. Ama senin hep atölye problemin olmuş.*
— Oldu tabii. Heykeltıraşın atölyesi... Bu bizim için çok önemlidir. Neden? Heykeller ağırdır. Taş ağırdır. Taşıyamazsın. Yani sürekli hamalsın. Ordan oraya, ordan oraya. Ama benim hayat hikâyeme baktığın zaman görüyorsun ki...

— *Bir göçebesin.*
— Göçebeyim.

— *Türkmensin ya...*
— Türkmenim ya... Ama bak göçebe Türkmen'den bir farkım var benim. Evet. Taşlar da arkamdan geliyor. Şimdi yaş geldi altmışa. Dedim ki oturayım. Oturayım, enerjimi bu kadar fazla sağa sola giderek kullanamam artık. Anlaşıldı mı? Biraz tasarruf...

— *Tamam bunu anlıyorum. İşte göçebelik bitsin artık, eşyaları koyacağım, heykelleri koyacağım bir yer olsun... Ama insan bunun için hangar gibi bir yer de yapabilirdi. Herhangi bir arsa üzerinde, herhangi bir ev yapabilirdi. Biraz ev, biraz hangar-atölye. İşte tamam. Oysa bu ev gerek mimarisiyle, gerek iç döşemesiyle çok özel bir ev. Sen alışmış olduğun için yadırgamayabilirsin ama ben sürekli gözlüyorum, buraya gelen*

herkes bundan etkileniyor. Ayrıca yanılmıyorsam medyada da ilgi odağı oldu ve kabul et ki, ucuza çıkmış bir ev de değil.
— Yoo... Bal gibi ucuza çıktı. Yani görüntüsüne aldanma demek istiyorum. Görüntüye bakarsan çok pahalı, çok acayip paralar harcanmış bir ev gibi görünüyor. Aslında hiç öyle değil. Çok az paraya çıkmış bir evdir. İki yüz milyara çıktı bu ev.

— *Ciddi olamazsın...*
— Öyle bir olurum ki... Özenilmiş ve basit olan güzel olabilir fikrinden yola çıktım. En basit malzemeyi kullandık. Ben de ona bir estetik değer katmaya çalıştım. Aslında bunun güzelliği bu işte. Bir de form duygusu vermeye çalıştık. İnsanla, mekânla bütünleşti, çevreyle bütünleşti, dağlarla bütünleşti. İşte bulutlar geliyor havuzun, suyun üstüne düşüyor. Su evin aynası oluyor. Ev aynalaşıyor suyun üstünde. Evi çevreleyen, yani böceğin başını çevreleyen bir havuz var gördüğün gibi. Onun üstündeki bulut, gökyüzünün yansımaları çok müthiş bir derinlik katıyor, evi havalandırıyor. Aslında bu estetik problemlere dokunmadan anlatayım. Yani bu eve nasıl başladık, niye yaptık bu evi? Söylemiştim, oraya buraya taşınmaktan bıktım. Heykeller sırtımda oraya buraya gidiyorum. Kendimi hep öyle görüyordum. "Ben hamal mıyım, heykeltıraş mıyım?" duygusuna kapıldım en sonunda. Gerçekten. Biraz da yaşlandım tabii. Eski enerjim yok. Artık tasarruf tedbirleri başladı. Bunu itiraf ediyorum. İlk defa sana itiraf ediyorum.

— *Bana güven. Aramızda kalacak. Kimse duymayacak...*
— Güzel. Enerjiden tasarruf dedim. Bu enerjiyi sadece heykele nakletmek istiyordum. Onun için bir merkez olsun. Taşları etrafımda göreyim. Kahvaltıdan sonra atölyeme girebileyim. Taşlara bakabileyim. Şöyle canım sıkıldı mı bir tur atayım etrafta. Taşa yeniden bakabilirsin her gün. Mesele budur yani.

— *Bu ne demektir?*
— Yani taşlarla birlikte oturmak demektir. Sonuçta bak ben taşlarla birlikte oturuyorum. Bütün bu düzenleme aslında

bunun için. Heykel hayatımın ortasında yer alıyorsa, ki alıyor, o zaman böyle bir yapı gerekliydi bana. Bir de ben çok düzenli bir adamımdır aslında. Düzensiz gibi görünmeme rağmen düzeni çok severim. Mesela şu masa çok karışık ya, kenarına ilişip yazı yazamam, orda heykel yapamam. Çok canımı sıkar bu. Maalesef bazen oluyor, atölyede falan oluyor. O zaman çok sinirleniyorum. Çin falı mı derler, Çin horoskopu mu derler bir şey var ya, işte onda ben şeymişim... Neydi o? Köstebek, köstebek. Usta mimar yani... Demek istediğim ilkönce düzenimi kuracağım. Ondan sonra çalışacağım. Bu çok kişide vardır. Gelir insan, mutfağa girer, salata yapmak ister. N'apar? Önce n'apar? İlkönce temizlikten başlar.

— *Anladım.*
— Bunun gibi bir duygu yani. Gerçekten de önemli bir duygudur. Şöyle bir etrafınla bütünleşmektir. Gözüne dokunacak bir şey olmasın etrafında. Yani bu evde özenilen şey bu aslında. Başka bir şey değil. Sana bir huzur versin, güzellik duygusu versin. Başka bir yerlere gitme ihtiyacı hissetme yani.

— *Eh epey alçakgönüllü bir açıklama oldu ama iyi oldu doğrusu. Ama evle ilgili benim izlenimim pek de sübjektif değil galiba. Benim izlenimim dışında birkaç kişinin daha izlenimi böyle. Mesela zor beğenen bir arkadaşımın kanaati. O zor beğenir. İlginç. Orijinal şeyler. Ay ne lüzumu vardı falan diyen tutucu bir yanı da vardır. Bu evde bu kadar büyük bir mekânın gerçekten bir yuva olabilmesi, ev değil, dikkatini çekerim, yuva olabilmesi çok kişinin ilgisini çekiyor. Ben gözlüyorum bunu. Dahası evin kendisi başlı başına bir heykel adeta...*
— Evet anladım. Ben etrafımda güzellikler olsun da istiyorum. Her insan ister bunu. Ama işte bizde de form duygusu biraz gelişmiş, mesleğimiz bu olmuş. Bunun avantajıyla "Bu evi kendim yapacağım" diye tutturdum. Zaten aslında kimseye bırakamam her şeyi. Mimara da versem çizimleri, statik hesapları için falan, yine de kendim durmadan düzeltiyorum, değiştiriyorum. En sonunda şunu anladım ki ille de yerinde,

bire bir, içinde olarak gerçekleşir bu mimari. Taşarona verip yaptırılmaz. Çünkü değişiyor. Masada çizilenle, bire bir olan, insan boyutunda olan, içine girdiğin zamanki durum değişiyor. Şimdi bu bence çok önemli. Ben burda bakarak, ederek, akşam çizip, sabah yapıp, tekrar düzelterek yaptım burala-rı. Anlatabiliyor muyum? İşte şu kafa formu, böcek kafası formu çıktı. Şu gözler, böceğin gözleri çıktı. Teknik zorluklardan dolayı da birtakım engeller oldu. Ben bu kafanın maketini kaç kere yaptım bir bilsen...

TÜMMÂHÂ YA DA FİRAVUN BÖCEĞİ

— *Böceğin kafa bölümü mü?*
— Evet, kafa bölümü. Böcek hikâyesinde kafa çok önemliydi. Çünkü böceğin gözünden dünyayı seyredecektik. Büyük bir açıklıktı bu. Isı problemi vardı örnek olarak. Güneş girecek ama ısıtmayacak. Bunu nasıl bertaraf ederim? Birtakım hava sirkülasyonlarını düşünmek gerekiyor. Bütün bunlar teknik problemler ve çözümleri elbette vardır. Ama bir de bunun estetik çözümleri var. Böyle bir koridor gerekiyor, tamam koridoru yaptık, güzel, geniş bir koridor. Ben sevmem daracık, Antakya sokakları geçitleri, koridorları gibi... Bak burda iki buçuk metrelik bir koridor...

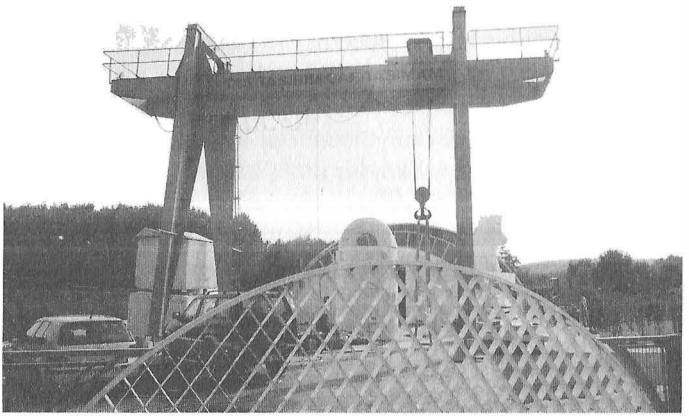
— *Yani ferah.*
— Ferah. Ama zaten form da onu gerektiriyor. Çünkü çatı bir eğri, tonoz bu. Uçlarda daralıyor. Uçlarda yürüyemezsin. Onun için biraz açılmak zorundasın. Kendiliğinden böyle hoşluklar çıktı yani. Anlatabildim mi? Tonoz mimarisi getirdi bunları. O zaman mesela iki metre, bir buçuk metre genişliğinde koridor yapamazsın. Çünkü başın çarpar. O zaman uzatacaksın. Böyle yuvarlak mimariye girince yani tonoz yapınca, üç tonozu iç içe sokunca bir böcek çıkar diyorsun. Bunun bir böcek olduğunu düşündün mü, "Hani bunun ayakları" diyorsun. İşte vinç. Vinç de bunun arka ayakları olsun.

Vahşi bir durum olsun. Vahşi ama dürüst, özü sözü bir. Boşuna yazılmadı o yazı o vincin üstüne. Ne diyor orda vinç?..

— *Taş taşırım, laf taşımam...*
— Doğrudur. Taş taşır o. Nice laflar da duyar ama hiç laf taşımaz...

— *Böcek eve dönelim.*
— Dönelim. Arkada vinçten bacaklarıyla, vahşi, güçlü... Ama öne doğru ilerledikçe tekrar yumuşasın. Ön ayaklarla yumuşasın. Bak, havuz ön ayakları bu böceğin. Evet ön ayaklarıyla doğayı kucaklasın. Yani yukardan baktığında yeşilin üstüne konmuş bir tümmâhâ böceği bu ev.

— *Tümmâhâ?*
— Biz Yayladağ'da tümmâhâ deriz. Siz bok böceği diyorsunuz. Tümmâhâ büyük olasılıkla Mısır'dan gelmiştir yani Arapçadan. Aslında bok böceği. O da doğru bir şey. Çünkü bu böcek tezeklerden yeni dünyalar yaratır, çöpe anlam kazandırır. Tezeklere dalar ve küçük küçük yuvarlaklar yapar.

Böcek Ev*'in arkadan görünüşü ya da böceğin arka ayakları.*

Biliyorum bu ev ilgisini çekiyor insanların. Şundan bence: Ben özendim bu eve. Neye özendim? Forma!.. Heykeltıraşız ya. Evi heykel gibi gördüm. Bu evde çizgiler birbirleriyle ilintili. Kapı alışıldık değil, değil mi? Bu da forma uymazsa yapılmaz. Anlatabiliyor muyum? Forma uyduğu için öyle oldu. Uyarsa yapılır, uymazsa olmaz. İşte havuz ondan dolayı böyle çıktı. Yirmi tane havuz eskizi çizdim. Başlangıçta havuz böyle değildi. Çizdiklerimde hep beni rahatsız eden bir şey vardı. Mesele, seni rahatsız edenin üstüne gidebilmek. Ben giden bir adamım. Beni bir şey rahatsız etti mi, tam memnun değil miyim, araştırırım, çözüm ararım. Çözmeye çalışırım.

— *İnşaat sırasında tasarımla uymayan, tasarımı tutmayan sorunlar çıktı mı?*

— Çooook... Ustalarla tartışıyoruz. Deniyoruz. Bazen usta haklı çıkıyor, bazen ben. Ama genel fikirlere, mekân içindeki formların yer alışına, dağılışına ben karar veriyorum ve kararı masa başında değil, gözle, bire bir görerek veriyorum, yapıyorum. Mesela pergola yapıyorum. Bu yuvarlağa karşı onu tutan, artık dışarıya aktarmayan, orda bitiren, yani mekânı sınırlayan ama çizgiden ibaret bir şey. Pergola dediğin ne ki? Ama onun büyük bir işlevi var bu evde. Bu dizaynı orda tutuyor pergola. Önündeki alanı mekânlaştıran bir oturma yeri. Orda bir insan dinlendi, eve baktı, evle iç içe oldu. Evin dışında olmasına rağmen ev mekânının içine giren bir yer oldu orası. İşte bütün bunları düşünüyorsun. Bir ağaç dikerken bile rengini düşünüyorsun; evle uyumunu düşünüyorsun. Ne yaparsan yap. Yani bir direk bile diksen bunları düşünmek zorundasın. Bende böyle bir terbiye var. Heykeltıraşlıktan gelen böyle bir terbiye var. Bu terbiye olmasa bunu yapamazsın, düşünemezsin. Her şey her yere dikilir. Hayır, dikilmez.

— *Bak, heykeltıraş Mehmet Aksoy'u konuşuyoruz. O zaman bu evi enine boyuna konuşmak gerek. Burda heykeltıraş Mehmet Aksoy yaşıyor, çalışıyor. Ama bu ev aynı zaman-*

da adeta bir heykel. Mesela şu açık mutfaktaki ayna yerleştirilmiş mermer bloktaki işçilik. Mesela yukardaki şömine. Yukardaki yatak odası...
— Kapılar, yatak.

— *Kapılar, yatak. Yatak odasının kapısını oluşturan öpüşen çift. Yataktaki o küre. Yumurta yani. Yani doğurganlık, üreme... Şimdi bütün bunlar adeta bir heykel kadar zaman almış, emek almış, özenilmiş işler.*
— Özenildi. Doğru.

— *Ama onlar artık bir yerde sergilenmeyecek. Bu evin eşyası haline geldiler.*
— Haline gelmediler. Evin eşyası, süsü, parçası onlar.

HEYKELLE DEKORASYON OLUR MU?

— *Demek Mehmet Aksoy sergilemek, başkalarına satmak, bir yerlere dikmek için değil, kendi yaşadığı* 'Böcek Ev'*e heykeller yaptı.*
— Belki öyle de diyebiliriz de heykel lafından biraz sakınacağım. Çünkü heykel değil onlar. Yapanın heykeltıraş olmasının etkileri var. Evet, onların böyle esprileri, hoşlukları var. Ama amaç yatak yapmaktı orda, heykel yapmak değil. Yatak ama burda birtakım estetik değerler de göz önüne alınmış ve anlamı var. Mesela orda bir ... bak benim hep ilgimi çekmiştir. Herkesin çekmiştir aslında. Hani spermle yumurtanın karşılaşması, yumurtanın döllenmesi. Bu matrak bir şey, biyoloji dersinde falan da görürüz.

— *Yumurtanın döllendiği an yani.*
— Hıııı, o an. O tesadüf, bilmem ne kadar, galiba milyonlarca sperm koşuyor ve biri hedefe ulaşıyor. Bir tanesi saplanıyor yumurtaya. Sanki bir yarış gibi...

— *Yarış gibi değil. Bir yarış o. Yaşam yarışı. Kazanan yaşayacak. Sadece bir tanesi... Yani binlerce sperm koşuyor ve bir tanesi ulaşıyor.*
— Evet sadece biri ulaşıyor ve her şey tam tesadüfler zinciri içinde, her şey denk gelecek yani. Anlatabiliyor muyum? Bu bence mucizevi bir şeydir. Hayattaki mucize bu. Bu çok hoş, çok güzel bir şey. Onu anlatmaya çalışıyorum orda mesela. Orda ne var? Yatağın başucunda küçük bir heykelcik var. Bir aileyi temsil ediyor. Ana-baba, çocuk gibi. Bunlar hem biraz özlem, hem biraz fantezi. Mesela bu fikirden yola çıkıp, şu spermler ve yumurta fikrinden, o mucizevi tesadüften yola çıkıp bir heykel yapmak istedim; bir türlü yapamıyorum. Belki de bu yatağın ayakucundaki o yumurtayı yaptığım için. Çünkü heykel başka bir şey olurdu. Burda dokunduğumuz konu aslında çok enteresan bir konu. Yani kılıç sırtında bir konudur. Bu konuda bir sürü insan da çok yanlışlar yapıyor. Sanatçılar çok yanlışa düşerler. Dekoratif elemanlarla, heykel arasındaki sınır nerdedir? Anlatabildim mi?

— *Soruyu anladım ama cevabını ben verememem.*
— Ben de tam bilmiyorum. Sen versen iyi olurdu.

— *Peki şöyle bir soru: Bu kadar özgün bir atölye ve konutu olan, yani ikisini bir arada buluşturan başka heykeltıraş tanıdın mı?*
— Vallahi ben tanımadım. Vardır muhakkak dünyada. Çünkü bunun yalnız bana özgü bir duygu olmaması lazım. Ama bazıları da şu fikirde tabii. Yaşadığım yerle çalıştığım yer ayrı olmalı, diyorlar. Çünkü bütün gün çalışıyorum, kendimi bundan koparmam lazım.

— *Sende ise tersi.*
— Bende tersi. Hep bu özlemi duymuşumdur. Yani yüzümü yıkamaya giderken heykelle karşılaşayım, taş göreyim demişimdir. Bu çok iyi bir duygu aslında. Yani hep heykelimle bi-

re bir olmak istemişimdir. O yüzden bu yerleşik düzen iyi oldu. Ben böyle bir yaşam istiyordum, o oldu. Olanaklarım el verdi, oldu. Burayı çok seviyorum tabii. Benim için büyük bir şans. Yaşayan bir heykeltıraşın istediği gibi bir yerde yaşaması, bir atölyesi olması, imkânlarını çoğaltması çok hoş bir şey elbet. Heykeliyle yaşaması çok hoş... Ben kendimi gerçekten şanslı addediyorum bu konuda. Ama bunun için de az çabalamadım. Gökten düşmedi bu. Bütün bunları amaç edindim, pek çok zorluğa katlanabildim bu yüzden. Bir de şöyle heykeltıraşlar var: Para kazanıyorlar. Çoğuna bakıyorsun adam gibi atölyeleri yok. Yok, çünkü yapmıyorlar, öyle bir amaçları yok. Mesele burda. Amaç önemlidir. Sen heykeli hayatının orta yerine koyuyorsan, yap o zaman!

— *Ben yine deminki soruya dönmek niyetindeyim. Dekoratif elemanlarla heykel arasındaki farka. Sen topu bana attın ama bu soruyu bir heykeltıraşın çoktan yanıtlamış olması gerekmiyor muydu?*
— Haklısın. Ama cevaplamak o kadar kolay değildir. Ben kendime çok sorarım bu soruyu...

— *Yani heykel nedir, süsleme fonksiyonu taşıyan, dekoratif işlev taşıyan element nedir? Bu mu soru?*
— Evet. Şimdi: Dekoratif olmak kötü bir şey heykel için. Dekoratif olmak... Yani biblo ile heykel farkı gibi. Kitsch derler hani. Kitsch nedir? Kitsch niye kötüdür? Çünkü onda amaç değişiktir. Amaç şıklıktır, güzelliktir, gösteriştir. Biblo da da öyle. Oyuncaktır. Yani sonuçta hoş görünmektir. Bütün amacı budur. Heykelin bütün amacı bu değildir. "Aaa ne güzel" denir ya. E ne olmuş? Yaprak da güzeldir. Ne olmuş yani! Şimdi bununla, sırf bununla açıklanabilir mi heykel? Bu heykeli basite, küçüğe, şıka, kitsche indirgemek oluyor bence. Onun için bir heykelin ya da resmin dekoratif olması bence çok kötüdür. Dekoratif resim diye bir şey var maalesef. Soyut sanatlar, tam bilemeyenler, bu konuda derinlemesine düşünmemiş olanlar, soyut yapıp da tam bilemeyenler dekora-

tif sanata çok yaklaşır her zaman. Çünkü birtakım elementlerin, soyut elementlerin, geometrik elementlerin yan yana getirilip bir kompozisyon yapılmasıdır soyut sanat... Eğer ordaki kontrastlar, uyumlar, zıtlıklar, zıt uyumlar, yani bütün bu kompozisyon problemleri hafife alınırsa, amaçlanan şey eğer salt şıklık ise zaten kötü olur. Ne yapsan kötü olur. Figür de yapsan kötü olur. Diyelim güzel, melek gibi bir kız yapmak istiyorsun. Bak sen şimdi! Ne yaptın şimdi sen, bu kız ne ifade ediyor, bu neden melek? Bu sorular yoksa gözü, kaşı, saçları, falan... Hani Japon çizgi filmlerdeki birtakım tipler vardır. Ağlar, gözlerinden yaş akar hani. Heidi mesela...

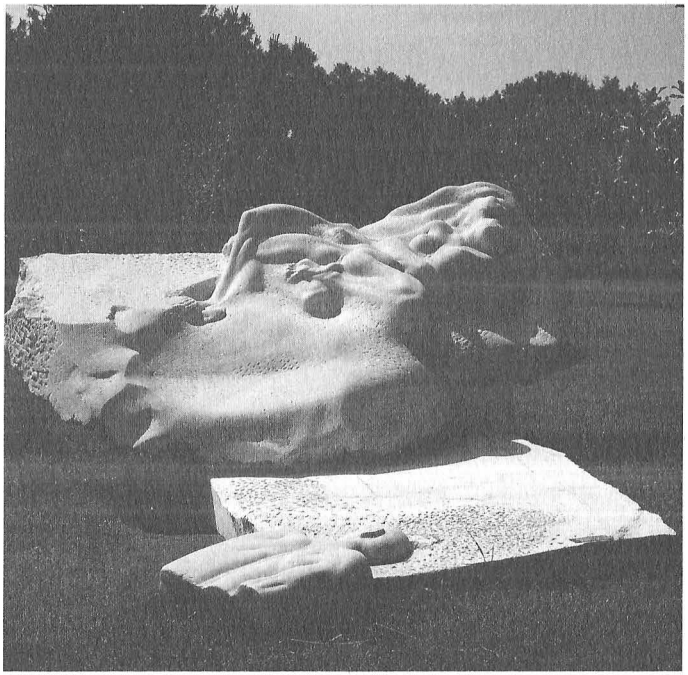
— *Evet. Onlar tam bir kitsch herhalde.*
— Kitsch tabii. Kimi ressamlar, insanların hoşuna gitsin diye böyle şekerli renkler, çok uyumlu renklerle bir şeyler yapıyorlar. İnsanlara ilk bakışta hoş görünüyor. Çok can sıkıcı şeyler aslında. Dağ resmi. İşte ortada bir göl. Kıyıda kulübe, üstünde bulut, ağaçlar. İşte sonbahar renkleri, falan filan... Bunlar kötü şeyler. Heykelde, form sanatında da böyle bir şey var.

— *Yani artık sanat olmuyor mu? Sanattan kopulan noktalar, alanlar mı bunlar?*
— Kopuştur. Heykelden kopuştur. Dekoratif sanatların güzeli yok mu? Var, hem de Allahı var. Bak Selçuklu'ya... Selçuklu sanatında dekoratif sanatın şahikasını yapmışlar, yaratmışlar bu işi. Bu da bir sanat. Çok da güzel, çok da önemli bir sanat. Ama heykel değil. Ben heykeltıraşsam bunun ayırdında olmam gerekiyor. Yani kapıyı kimseye heykel diye yutturamam. Yutturabilirim belki çoğuna ama en başta kendime yutturmam.

— *Ama çok güzel bir kapı o.*
— Ama yine de kapı. Heykel değil. Kapı heykeli hiç değil. Sadece güzel bir kapı. Bir heykeltıraş elinden çıkma olunca da böyle bir kaydırma mümkündür. Yani heykele yaklaştığı anlar vardır. Ama heykel değildir.

— *Anlaşıldı. Yalnız bu bakış bir heykeltıraşın bakışı. Resim konuşsaydık ressamın bakışı derdim. Bir de heykeli alanın bakışı var. Bu bir kamu kuruluşu olur, bir kişi olur, ya da tabloyu alıp bir yere asan resimsever olur...*
— İşte onlar güzel olsun diye bakıyorlar.

— *Güzel ile estetik arasında sence ciddi bir ayrım var. Bunu sürekli vurguluyorsun. Bu düşünceni biraz açalım.*
— Açalım. Estetikle güzel arasındaki çizgide güzel tarafına düşersen banal, kartpostal resmi gibi plastitesi olmayan, derinliği olmayan şık bir form, kitsch'i yakalarsın. Ama formun plastiğini, büyüsünü, estetik hazzını ve bunlarla gelen anlamlı derinliğin insanı yücelten duygusunu kaçırırsın. Erotik ile

Sahilde Çiftler ve Yalnız Adam.

estetik arasındaki çizgide erotik tarafına düşersen, pornografiden çıkarsın. Formda estetik-erotik bütünlüğünden aşk çıkar. Vücutsallığın övgüsü, insanın içindeki tanrısal cevherle bütünleşme, ona tapınma, onunla bir olma duygusu, kavuşma isteği ve hasretin forma dönüşümü: İşte benim aşk heykellerim! Yani bence formun plastitesinde estetik, güzel ve erotik bütünlüğü var olmalı.

İNSAN HEYKELE NEDEN BAKAR?

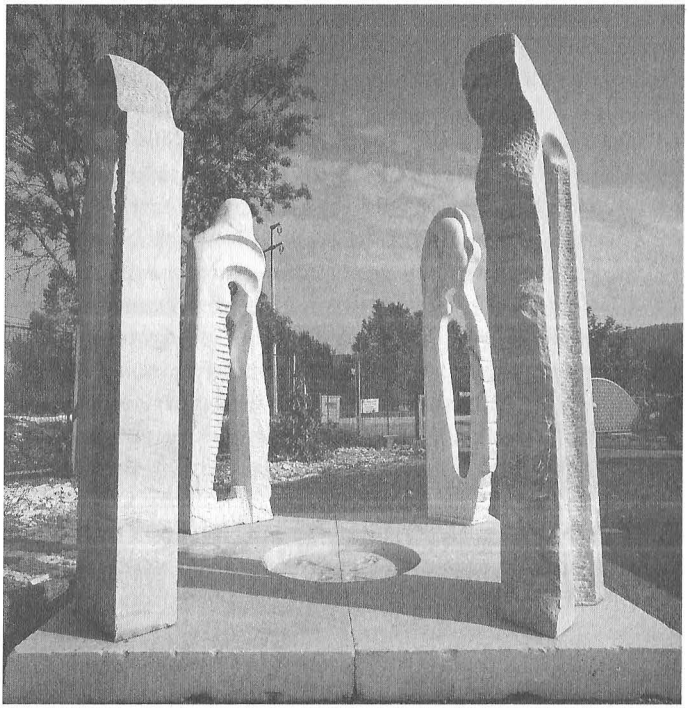
— *Bir adam bir heykeli niçin alır? Alır da evinin bahçesine, salonuna ... ya da belediye başkanı kentinin bir yerine niçin koyar?*
— Bu şimdi "bir adam bir heykele niye bakar" gibi bir soru aslında. Bir adam bir heykele niye bakar? Bir duygu, bir iletişim alabilir. Bundan dolayı bakar bence. Sonra güzel diye bakar. Tabii güzel derken, estetik anlamda güzel başka, felsefi anlamda başka. Bu yüzden bakar. Bu bir duygu meselesi, duygunun alınması, algılanması meselesi. Eğer heykel o duyguyu herhangi bir şekilde insana iletiyorsa bakar, alır, bir yere diker... Bu o insan tarafından tarif edilemeyebilir de üstelik...

— *Peki heykeli alan, heykeli diken diye konuştuk. Şöyle bir şey soracağım, Mehmet Aksoy'un asla vazgeçmediği heykellerini sadece süs eşyası olarak görmediği, bu konuda duyarlı olduğu bütün konuşmamız boyunca ortaya çıktı. Örneğin dışarda* Kayıp Anneleri *heykel grubu var. Bunun herhangi bir kent meydanına dikildiğini var sayalım.*
— Ne kadar güzel olur.

— *Bugüne kadar dikilenler de var zaten. Senden yola çıkalım. İşte Potsdam'daki* Asker Kaçağı *heykeli; Berlin'deki gökten yere inmiş bulutları anlatan heykel,* Buluttan Sevgililer... *Mehmet Aksoy bu heykelleriyle... Şu* Kayıp Anneleri'*ni*

alalım. Mehmet Aksoy o heykelde o annelerin acısını, derdini, çaresizliğini vurgulamayı amaçlıyor.
— Evet, evet.

— *Peki o heykel grubunu seyreden kişiler... Hatta o kadar daraltmayalım. Mehmet Aksoy'un heykellerine bakan kişiler, Mehmet Aksoy'un o heykeli yaparken amaçladıklarını algılamakta fire veriyorlar mı? Algılıyorlar mı? Bunu test etme imkânın oldu mu?*
— Buna ilkönce genelden bir cevap verelim. Bir heykel yapılıyor, bu heykel dikilse ne olur? Niye dikilmeli? Mesela şu *Kayıp Anneleri.* Toplumsal bilincin, toplumsal karşı duruşun,

Kayıp Anneleri.

bir direncin, bir durumun, tespit edilmiş bir durumun ve beni etkileyen bir durumun heykelde dışavurumu o. Form dünyasıyla onu anlatma, yeni bir duyarlılık, bu duygunun etkisini çoğaltma... Bunun için yapılıyor heykel. Yeni bir dil yani. Sözle anlatamıyorsun, müzikle anlatamıyorsun, yazıyla anlatamıyorsun, renkle anlatamıyorsun... Biliyorum onlarla da anlatılıyor da, heykelin anlattığını anlatmıyorlar. Heykelin vurgusu, seni etki alanına alması ötekilerden başka türlü. Resimden, müzikten, edebiyattan farklı. Heykel çok daha başka. Çok daha içine alıyor seni. Üç boyutlu olmasının avantajları var. Dokunulabilir olmasının avantajları var. O derinliğin avantajları çok. Heykel insanı formlar dünyasının içine sokabilmek ve o duyguyu o dille verebilmektir. Şimdi bu *Kayıp Anneleri* heykelini diksem mesela şeye...

— *Galatasaray'da Cumartesi Anneleri'nin toplandığı küçük alana...*

— Oraya diksem, canına yandığımın. Orda bir mekân açsak da oraya diksek gerçekten... Bak işte Cumartesi Anneleri, diyebilsek... De ki yüz sene sonra bu sorun ortadan kaybolmuş. Yüz sene sonra mesela o yerin hatırasına ya da o kötü günleri unutturmamak için öyle bir anıt dikilmek istense... Benim bu heykelim şimdi, o acılar yaşanırken yapılmış bir heykel. Sonradan görme değil. O duyguyu ben bire bir yaşamışım. O hüznü yaşamışım, o kayıp duyguyu, çocuğunun kayıp olması ya da çocuğunla olamamanın hüznünü çok iyi biliyorum. Şimdi bunu bilme ve bunun olmamasını isteme gibi bir sloganı var aslında bu heykelin. Anlatabiliyor muyum? Ölüm kokan bir şey var orda. Yani bir mezarlık kokuyor, herkesin içinde bir ölü çocuk var sanki. Ve ortada duran, aslında artık olmayandır. Çocukların ayak izlerini görüyorsun orda. Ortada varmış gibiler hepsi ve yoklar. Yalnız izleri var. Ama nerdeler, nasıllar, ne oldu onlara? Onlar artık yalnız annelerin içinde. Bu çok hazin bir şey, bu çok dramatik bir öykü. Ben şimdi bunu yapmak istiyorum.

— *Ama o heykel, bakanlara o acı duygusunu aktarmalı dedin. Bakanlar gerçekten de bire bir, Mehmet Aksoy'un duyduğunu firesiz, vermek istediğini eksiksiz alabiliyorlar mı?*
— Ben de burda ona cevap vermeye çalışıyorum. Bunu direkt, benim gibi alamazlar; hiç kimse alamaz bunu. Bu doğal zaten. Normal bir şey bu. Senin duygunu senin gibi kimse alamaz. Bu böyle. Kişiliktir bu. Aynı duygu, aynı ızdırap, aynı konumda bile olsa aynı şekilde algılanmaz. Çünkü yaşam farkları, hatıra farkları, yaşanmışlık farklarından biçimlenir, oluşur üzüntü, sevinç, acı, bütün duygular. Ona göre çok üzülürsün, ona göre az üzülürsün. Yani sen kendine göre üzülürsün, kendine göre duygulanırsın. O senin acın olur artık.

— *Ama ısrar etmek istiyorum. Yani biraz şeytanın avukatlığını yapmak istiyorum. Yine* Kayıp Anneleri *heykelinde kalalım. Dört heykel var. Dört heykel çeşitli açılardan birbirlerine karşı duruyorlar. Herhalde kitaptaki fotoğraftan da, kitabı okuyanlar bunu görme imkânı bulacaklar. Ortada da dört tane ayak izi var. Bu izler Mehmet Aksoy'a göre kayıp çocukların kalmış ayak izleri. Bunlardan kalan iz. Peki heykele bakanlar bunu böyle algılayacaklar mıdır?*
— Valla bunu çözmek, böyle dedektiflik yapmak filan gerekmez. Bak burda otomobil lastiğinin izi var. Ne demek şimdi bu? Burdan araba geçmiş sonuçta. Öyle düşün. Burdan da birileri geçmiş ve şimdi yoklar. Anneler var, onlar yoklar... Hikâye bu. Bu iz onun için orda duruyor. Ve o izden aslında ben çocuğun güzelliğini de aktarıyorum. Çok güzel bir ayak yaptım, çok güzel izdir o ayak izleri. Çocuk, gencecik. Onu anımsatmak istedim. Çocuğun gençliğini aktarmak istedim. Güzel bir ayak olduğu algılanır. Hiç kimse diyemez ki bana algılayamadım, bu ne biçim ayak! O ayak izleri bakanın hoşuna gidecektir. Ben, heykele bakanı ordan yakalamak istiyorum. Acı duygusunu... Güzel bir şey kaybedilmiş, götürmüşler onu gibi bir duygu. Ben mesela işkence hikâyelerinde de bu duyguya çok kapıldım. Zamanımızda bu sorular az so-

ruluyor. Mesela şu son zamanlarda bir konu tartışıldı; Harem sergisi. Harem sergisinde bir ressam arkadaşımızın...

— *Şu penisinden asılan harem ağası...*
— Penisinden asıldı ve de bu harem ağasının dramatik öyküsü... Galiba adı da öyleydi. Ama orda büyük bir yanlış var bana göre.

— *Kimden gelen yanlış?*
— Sanatçıdan. Keşke o arkadaşla konuşabilseydim. Bu konuları konuşmak isterim. Bir işkence konusu, ölüm konusu çok hassas bir konudur aslında. Bunun resmini yapmak, hele heykelini yapmak çok daha hassastır. Yani işkencenin heykeli nasıl yapılır usta? İşkencenin heykelini yaparken ne yapmamız gerekiyor? Yani işkencenin övgüsünü mü yapacağız, sövgüsünü mü yapacağız? Ne yapacağız? Şimdi öyle yapılıyor ki, işkencenin sövgüsünü yapacağım diye düşünüyorsun, adamı delik deşik ediyorsun. Kanlar akıyor, bilmem neler oluyor. Acayip bir agresif durum yaratıyorsun, şiddet duygusunu körüklüyorsun ve de işkenceyi yadsıyorsun. Bu yanlış bir şey. Belki de işkenceyi övüyorsun. Ne bileceğim ben?

— *Ne demek bu? Hiçbir şey anlamadım.*
— Övüyor sonuçta yani. Bu büyük bir paradoks ve de çok anlaşılır bir şeydir. Mesela Amerikan filmlerinde, vurdulu kırdılı filmlerde insana aşılanan nedir? Yani adama vurursun, kan fışş diye akar. Bu izleyene acı vermez. Alışkanlık nerdeyse... Belki merak, örneğin çocuklarda merak uyandırabilir. Yani birini vurursan kan nasıl akar merakı gibi. Çocukta vardır bu merak. Vahşi de, ne dersen de, bu merak vardır. Bunu körüklemek, şiddet duygusunu körüklemek değil mi o filmlerde yapılan?.. Yani o filmler şiddet duygusunu sözde yadsıyorlar. Ben en büyük şiddet vurgusunu, ölümün ne kadar acı olduğunu, nasıl kötü bir şey olduğunu bir Sovyet filminde görmüştüm. Adam bir devrimci. Tiyatrocu aynı zamanda. Dolaşıyorlar şehir şehir. Biri bunları ele veriyor. Bir ihbar...

— *Yakalanıyorlar yani. Öyle mi?*
— Hayır. Bu, evden dışarı çıkıyor. Dışarda bir kurşun geliyor. Bunun göğsüne saplanıyor. Bir ağaca tutunmaya çalışıyor. Elma ağacı tutunduğu ağaç. Elmalar olmuş. Kurşunu yedikten bir süre sonra gücü tükeniyor ve bırakıyor ağacı. Ağaç silkeleniyor ve elmalar yere düşüyor. Olgun elmalar... İnsanın tüyleri ürperiyor. Şimdi bak burda ölümü nasıl anlattı bize. Biz böyle anlatımlar bulabilirsek ancak ölümün vahşetini, "yazık bu adama" duygusunu anlatabiliriz gibi geliyor bana. Yani gösterdiğimiz ölümün şiddeti mi olacak, yergisi mi? Yergisi olacak ille de. Şimdi burda bu tartıyı kaçırırsan...

— *Mesela konuştuğumuz* o Harem Ağası *resminde bu tartı kaçmış mıydı?*
— Evet, tartı kaçmıştı. Şiddet yönü ağır basmış, yergi yok orda artık, orda bir şiddet var. Koparılmış bir kafa, adam asılıyor. Adamda pek acı macı da yok. Tam tersine. İçin burkuluyor. Bu adam orasından asılıyor, acıtır gibi geliyor sana. Ama öyle tanzim edilmiş ki resim, bir kınama yok. Bir kınama az, yok denecek kadar az. Orda şiddet yanı ağır basmış. Orda kantarın topu biraz bu tarafa kaçmış.

— *Mesela sen işkence heykelleri de yaptın...*
— Evet. Bende de bunu sorgulamak lazım. Belki ben de bunu başaramadım; başarmak istedim ama belki de başaramadım. Bilmiyorum. Ama ben umut kırdırmam mesela. Bizde umut kırılmaz; umutla yaşıyoruz çünkü. O zamanları, o 70-80 dönemini düşün, umutsuz sokağa çıkamazsın. Yani inançsız sokağa çıkılmazdı. Çünkü aptal olursun o zaman. Yani inançsız bir insan orda gerçekten korkar, çekilir. Çünkü ortam çok sıkı, ölüm her zaman kol geziyor sokakta...

— *Yani sonuç olarak sen şimdi işkencede direnen adamın heykelini mi yapmalı diyorsun?*
— Direnen adam da var. Ama hayır. O da olacak tabii ki ama asıl önemli olan, o kırılan dal misali, "çok güzel bir şeye darbe vuruluyor"u gösterebilmek marifet.

— *Ağaçtan kopan elma gibi...*
— O elma gibi. Onun gibi, işkence yapılan vücut... Vücudun bütünü güzel, estetik. Ama bir yerinde bir yara var. O güzelliği bozan bir şey var. İşkence heykellerini yaparken, işkence göreni, elleri arkadan bağlanmış, diz çöktürülmüş, gözleri bağlı, bütün adaleleri hem güzel, hem de bu duruma karşı çıkıyor gibi düşünüyordum ben. Orda işkenceyi övemezsin anlatabildim mi? Orda o çocuğu övüyorsun aslında. Yani güzelliğe vurulan bir darbe gibi anlatmalısın işkenceyi.

— *Sanırım Orhan Murat Arıburnu'nun bir şiirindedir: "Delik deşik edilir bir sabah, anne sütünden yapılmış heykel" der.*
— Hah şöyle. İşte bu...

— *Kurşuna dizmeyi anlatan bir şiirdedir. Evet "Anne sütünden yapılmış heykel."*
— Tamam işte, bu. Anlatmak istediğim tam da bu. Şair onu sözlerle yapmış. Ben heykeltıraşım. Ben nasıl yapacağım? Sorun burda işte. Bu soruyu doğru cevaplamakta sorun... Duygu aynı duygu. Anne sütünden yapılmış heykel diyor adam. Bunu anlatmaya çalışıyorum işte. O vücudu mukaddes kılan, değerli kılan ne varsa hepsini ona yüklüyorsun ve işkence onu zedeliyor, onu bozuyor, onu kırıyor. Benim ana fikrim bu olurdu. İnsan bedenini zedeliyor. "Nasıl yaparsın bunu?" dedirtmek, bakanın içini sızlatmak. Ama tutup ciğerini deşiyorsun; mesela elini sokmuş ciğerini çıkarıyor. Bu sadece bir vahşet aslında. Ben görmek de istemem, göstermek de istemem. Anlatabiliyor muyum? Bu heykele, resme, sanata bir şey kazandırmıyor.

— *Yani şiddetin dozunu, vahşetin ölçüsünü iyice abartarak işkenceye karşı çıkılamaz. Öyle mi?*
— Tam tersine onun övgüsünü yapmak anlamına gelebilir. Duygu ters tepebilir. Tepiyor da. Gerçekten tepiyoruz da...

— *Peki senin* Filistinli Kadın *heykelin? Hani vurulmuş, sokakta doğurmuş kadın ve kendisi ölmüş, bebek yaşıyor.*
— Evet bu sahne acı bir sahne. Bakılacak bir durum değil yani. Ama ben yaptım bunu. Çünkü Filistin'in kaderi gibi bir durum atfettim ona. Kadın ölmüş, bebek yaşıyor... "Bu bir sembol" dedim, "Filistin bu heykelle anlatılabilir." 83'te yaptım ben onu. Sadria ve Şatila katliamları olmuştu; o katliamların ardından yaptım ben o heykeli.

— *Peki Mehmet Aksoy, şu son bölümde tartıştığımıza yine dönmek istiyorum. Bu konuya Mehmet Aksoy'un nasıl baktığını tam anlamak için dönmek istiyorum. Şimdi de şu* Filistinli Kadın *heykelini alalım. Şimdi anlattın. Senin o heykele*

Sadria ve Şatila katliamı anısına. Ölümden Sonra Doğum.

yüklediğin anlam, duygu, simgesel anlatı heykeli seyredenlerce algılanıyor mu? Burda fire var mı? Varsa bu fire seni üzüyor mu?
— Valla, ben bu konuda şanslıyım herhalde. Hep iyi şeyler oldu.

— *İyi tepkiler aldım mı demiş oldun şimdi?*
— Evet. Tam da onu demiş oldum. İyi tepkiler aldım.

— *Bu sanat elitlerinden, seçkin bir çevreden alınmış tepkilerden ibaret mi?*
— Değil. Değil... Tam tersi. Benim iyi tepkiler dediğim... normal, sanatla ilgisi olmayan, heykelle ilgisi olmayan sokaktaki insanların heykellerimle karşılaştıklarında verdikleri tepkilerden bahsediyorum. Antalya'daki *İşçi ve Çocuğu* heykelini yaparken çok güzel tepkiler aldım örneğin... Sonra *1 Mayıs* heykeli. O heykelden inanılmaz olumlu tepkiler...

— *Peki şeytanın avukatlığına devam edeceğim. Demin üzerinde epey konuştuğumuz Anneler heykeli...* Kayıp Anneler *heykeli. Yani örnek olarak onu aldığımız için söylüyorum. Atatürk heykellerine alışmış bir toplumdayız ve o heykel grubunda bırak anneyi, kadına bile benzemeyen, mermerden yontulmuş figürler var. Çok zorlayarak bir insan figürü sezilebilir ama Atatürk heykeline alışmış bir ortamda, o heykellere bakan sıradan insanlar "Ne bu böyle? İnsan mıymış, neymiş bunlar? Böyle garip garip şeyler yapmışlar?" demezler mi?*
— Derler ve normaldir. Evet, bu normal bir tepki. Bir kere sanattan dışlanmışlık var. Daha baştan "Sen anlamazsın" duygusu verilmiş onlara. Bunlar da heykelin iyisini, hasını görmemişler; öyle bir iklimde yaşamamışlar. Ayrıca biz, Türkiye yani, heykelin çok gerisindeyiz. Çok büyük yasaklar olmuş, çok büyük darbeler yemiş heykel. İslamla birlikte, Türklerin Anadolu'ya gelişiyle birlikte heykel hayattan, yani sosyal hayattan çekilmeye başlamış.

— *Var mıymış daha önce?*
— Var tabii. Şaman kültüründe heykel çok önemli.

— *Şaman kültüründe heykel olarak ne var? Put filan mı yapmışlar?*
— Put değil. Nerden çıkarıyorsun? Heykel onlar. Bir anlam taşıyorlar. İnsan, sema, gökyüzü, tanrı, yuğ, insanı ölüme yolcu eden Şamanlar... Şaman dininde heykel çok önemli. Ölenin kullandığı eşyalar falan çiziliyor heykelin üstüne. Mezar taşları var bu konuda, çok güzel örnekler. Koyun, at heykelleri var. Birtakım rölyefler var. Hep o ölenin şahsi eşyaları. Cezve takımı mesela. Sonra kılıç... Hele at soyutlamaları var ki inanılmaz güzel. Bunlara Müslüman olduktan sonra da devam ediyorlar. Doğuda bunun örnekleri çok. Ama İslam'da gitgide başka bir içerik kazanıyor, başka bir şekle giriyor. Heykel büyük darbeler yiyor. Sonra figür yasaklanıyor. Minyatürcüler ağaç dalları arasına figürler, kuşlar filan koyarak yasağı delmeye çalışıyorlar. Taa son döneme kadar. Son dönemde Abdülmecit gibi kimi padişahlar heykellerini, resimlerini yaptırmaya başlıyorlar. Bu kadar ama. Ancak bu kadar yaygın. Yani yaygın değil. Heykel sosyal hayattan çekilmiştir. Bunun yerine mezar taşları gelmiş, cami dekorasyonları gelmiş, arabesk motifler gelmiş... Bak mesela mezar taşlarında acayip bir noktaya gelinmiş.

MEZAR TAŞLARI HEYKEL Mİ?

— *Dikkat ediyorum, mezar taşları senin gözünde önemli bir ilgi odağı.*
— Doğru. İlgi odağı. Mezar taşı yapan ustalar ölümü öyle güzel simgeleştirmişler, öyle güzel formlamışlar ki... Yani mezar taşına kişilik koymuşlar. Nüfus kâğıdı gibi bir şey nerdeyse...

— *Bunu biraz açar mısın? Öyle ya bizim için mezar taşı, tepesine bir kavuk konmuş taştır.*
— Öyledir de. Ama o kavuk farklı bir kavuktur. Her biri

ötekinden farklıdır. Kadınlarda başka, erkeklerde başka, çocuklarda başka... Meslekleri de anlatır. Kâtip, bürokrat, ulema, devlet adamı, vezir, paşa, padişah, hepsinin kavuk şekilleri farklı. Sosyal durumuna göre öyle biçimler vermişler ki inanılmaz. Taş ustaları bir çeşit heykeltıraş. Soyutlamalar yapıyorlar. Tak diye koyuyor, "Bu adam şöyle bir adam idi" deniyor. O zaman herkes şıp diye anlıyor. Şimdi ben de bilmeyebilirim çoğunu. Ama genelde bilinir. Bu erkek, bu büyük bir hoca, bu ulemadan saygın biri, bu kâtip gibi... Anlaşılıyor yani...

— *Demin tartıştığımız heykeli anlama sorunu bu değildi ama...*

— Dur sen şimdi. Ona geliyorum zaten. Mezar taşlarını herkes bilir, tamam mı? Ölümle mezar taşı arasındaki ilintiyi de biliriz. Bu da çok doğal. Şimdi dön bakalım benim *Kayıp Anneleri* heykeline. O heykeldeki kadınların içindeki formları, boşluktaki formları mezar taşı gibi algılayacaktır seyreden. Öyle bir form kullanıldı çünkü. Bakacak ve kesinlikle "mezar taşına benziyor" diyecek. İlle de öyle diyecek. Demediyse kesinlikle öyle hissedecek...

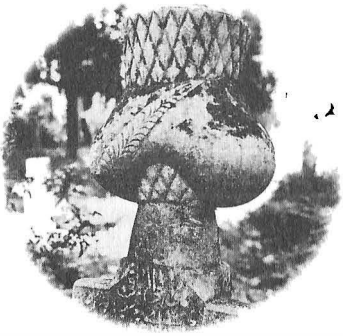
— *Öyle duyumsayacak...*

— Yani heykelle seyredenin ilişkisi "Gel bak bu neye benziyor?" değil. O heykelden nasıl bir duygu aktarıldı, ne aktarıldı? İletişim var mı? Sorun da bu, hüner de bu. Sergiye gelen insanlar belli kültürde, belli düzeydedir. Bütününe baktığı zaman onu saran bir şey var. Figür gibi bir şey, ordan ona belli şeyler vermek istiyorum. Birtakım ipuçları örneğin. İpuçlarından çıkıp bir bütünü yakalayabilir. *Kayıp Anneleri* heykeli bu tartışmada sembol oldu. Olsun. İyi örnek o. O dört tane taşın karşı karşıya durması, içerde bir mekân duygusu yaratması, bir boşluk oluşturması, o boşluğu kadınlar oluşturuyor. Sanki ortalarında bir şey varmış gibi. O heykelden bu duyguyu alır insan. Ama böyle bir algılamaya yakın değilsen almazsın. Her zaman böyle bu. Hayat da böyle. O ihtiyaçta olmazsan almazsın.

— *Yani o duyarlıkta değilsen, o duyguyla bir ortaklığın yoksa... Öyle mi?*

— O sırada fındık fıstık konuşuyorsundur, geçer gidersin, bakmazsın bile. Çünkü sergi merakını çekmez o gün. Başka meraklarn vardır. Bir arkadaşın vardır orda, ne bileyim sevgilinden ayrılmışındır, canın sıkılıyordur, hiçbir şeye bakmak istemiyorsundur. Ne bileyim, bir işin vardır, biriyle bir şey konuşacaksındır. Kaç çeşit insan geliyor sergiye bir bilsen. Her birinin derdi başka. Sergiyi gezmek, heykel görmek üzere gelenlere karışmış neler çıkıyor bir bilsen. Haaa bir de bazıları var, onlar da hayran kalmak üzere geliyor.

Osmanlı döneminden iki mezar taşı. Heykele çok yakın iki form. Belki de heykel...

— *Bu kötü bir şey mi? Bak ne güzel, heykele hayran kalmak için geliyorlarmış... Nesi olumsuz, nesi kötü bunun?*
— Olumsuz tabii. Tabii kötü. Sergiyi anlamıyor ki o! Anlamadan hayran olanla ne işim var benim? Yok...

— *Anlaşıldı. Peki bir şeytan avukatı sorusu daha: Mehmet Aksoy politik bir kişilik olarak angaje bir sanatçıydı. Sosyalist gerçekçilik uzun müddet onun sanat yaşamında önemli bir ağırlık taşıdı. Sosyalizm propagandası yapmak için heykel yaptı mı Mehmet Aksoy? Ya da yapıyor mu?*
— Propaganda!.. Sanatta propaganda lafı komik. Bunlar bizim lügatta olmaması gereken laflar...

— *Bilerek soruyorum.*
— Ben de bilerek cevap veriyorum. Şimdi propaganda bu mesleğin raconunda yok. Propaganda ne? Etkileme. Propaganda dediğin zaman iş zaten küçülüyor.

— *Sosyalizm iyidir, kapitalizm kötüdür, kahrolsun kapitalistler!*
— Al işte, buyur... Propaganda, sanatı küçülten bir şey. İnsan inanmadan da bir şeyin propagandasını yapabilir. Ama inanmadan sanat yapılabilir mi? İçerik sapar hemen. Ben heykel için konuşacağım. Heykelde bire birlik, hayatı bire bir yakalama, onu dışavurma, inandığını söyleme, umutlarını anlatma var. Bütün bunlar doğru şeyler. Biz inanıyorsak oluyor, inanmazsak ona form veremiyorsun. Ben heykel sanatıyla bir öykü anlatabilirim elbet. Öykü anlatabildiğim gibi kızdığımı da anlatabilirim. Yani anlattığıma, form verdiğime karşı benim de duygularım olabilir. Olabilir değil vardır. Duygularım olması gerekir, hassasiyetlerim olması gerekir. Ben sosyal hayata duyarlı değilsem, dünyaya sırtımı dönüp nasıl yaşayacağım? Böyle bir şey var mı?

— *Yani idealler, değerler, olgular...*
— Tabii. Sömürü yine devam ediyor. Etmiyor mu? Yine sı-

nıf ayrımı var. İşçi sınıfı, işçi sınıfı diktatörlüğü gibi kavramlar günümüzde biraz değişmiştir, değişmesi gerekirdi belki de. Ama sömürü hâlâ var, yoksul, zengin hâlâ var... Ben hâlâ bu gerçeğin varlığını sürdüğünü ve bunun kötü bir şey olduğunu düşünüyorum ve bu fikrimi savunuyorum. O yüzden çok şaşırıyorum ya. Yani değişen ne var kardeşim? Benim hayatla ilişkim değişmedi. İnsana bakışım değişmedi. Haklı haksız ayrımım, ona kızmam; birine kızıp öbürünü tutmam değişmedi. Bunu heykele yansıtma duygum değişmedi. Ben o zaman neysem şimdi de oyum bu bağlamda. Adına ne derseniz deyin. Ben zaten adını koyamıyorum, kendim de koyamıyorum. Şu anda ben sosyalist gerçekçi miyim? Sosyalist gerçekçi ne? Sosyalist gerçekçilikten şimdi artık olmayan sosyalist ülkelerdeki sanat anlaşılıyorsa, ben öyle biri değilim. Sosyalist gerçekçilik bence, Marks'ın kitaplarında yazandı. Bizim o ütopyamız var ya oydu benim için ve hâlâ o. Bu çelişkilerin üstüne gitmek, haklıyı haksızdan ayırmak, insanı yüceltmektir sonuçta. Gerçekten de insan aşağılık durumda olmasın be! Birileri sürünüyorsa sen nasıl yüceleceksin?

— *Günlerdir Mehmet Aksoy'un "Çekicin Rüzgârında Kırk Yıl"ını konuşuyoruz. Gerçekten de kırk uzun yıl. 60'lı yıllarda karısının, ikinci karısının siyasal bilinci kendisinden çok yüksek, yani bir manada politik bilinci son derece zayıf bir Mehmet Aksoy var. 1970'li yıllarda bu böyle. 71, 72, 73... Ondan sonra bir Almanya var, Berlin var. Orda politik bilinç aldığı bir dönem var. O yılların Türkiye'deki karşılığı ise kan gölüne dönmüş bir ülke. Sonra 80'li yıllar. 12 Eylül sonrası. Mehmet Aksoy Berlin'de. Berlin'de özellikle 12 Eylül'de çekilen acılara, ülkesinin faşist bir boyunduruk altında olmasına aktif karşı çıkan bir adam. Ardından 1989. Duvar'ın yıkılışı; yani Mehmet Aksoy'un politik olarak kendini bütünleştirdiği bir simgenin yıkılışı. Yakın durduğu bir simgenin yıkılışı. Bütün değerlerin altüst olduğu bir dünya 90 sonrası. 90'lı yıllarda Mehmet Aksoy artık Türki-*

ye'de; Türkiye'ye döndü. O alıştığı kıvıl kıvıl sosyalist hareket yok ortada. Artık Antalya'daki sempozyum, Kartal'daki sempozyum yok. Belki bir daha yinelenemeyecek de. Görsel Sanatçılar Derneği, eskiden aktif, fıkır fıkır kaynayan o dernek de yok. Yani bir başka Türkiye'ye geldi Mehmet Aksoy. Dikkat et, onarlık yıllar olarak bölsek 60-70, 70-80, 80-90, 90-2000. Dört tane on yıl saydım, hepsinde Mehmet Aksoy heykeltıraş. Durmadan heykel yapıyor. Bu dönemler Mehmet Aksoy'un heykeline yansıdı mı? Ya da etkiledi mi? Mesela 1960'taki heykellerine bakınca Mehmet Aksoy ne diyor?

— Güzeeeel! Böyle bir soru istiyordum gerçekten. Bak şimdi, bire bir yaşanmışlık var ortada. Yani politik düşüncem, dünya görüşüm, duygularımla, duygularımın yansıdığı heykelimle çok bire bir gelir, bire bir örtüşür. Buna da çok seviniyorum. Bu aslında bir devamlılık. Formdaki gelişmeler ayrı konu. Ama içerikteki bu aynılık, bu süreklilik önemli, güzel, hoş, onurlu... Ne dersen de...

— *Aynılık? Mehmet Aksoy'un 60'lı yıllardaki heykelleri ile...*

— Mesele heykel değil. Bak şimdi bu ilginç bir konu. Konuşalım bunu. Mesela sosyalist bilinç. Kimileri kitap üstüne kitap okuyorlar; sosyalist teori üstüne ne sorsan biliyorlar. Hep böyle kitaplarla konuşan birtakım adamlar vardır.

— *Marksistler değil de Marksologlar yani...*

— Bu benim hiç sevmediğim bir şey. Zaten aklımda tutamam. Ayrıca da sevmiyorum. Belki aklımda tutamadığım için sevmiyorum. Ama işin özü bu mu? Haklı haksız meselesi, doğruluk meselesi, inançlılık meselesi, güzelliğe tutkunluk meselesi değil mi işin özü? Ben kendimi doğdum doğalı sosyalist sayıyorum mesela. Bu bilincim hep sapasağlamdır benim.

— *Yani adalet duygun güçlüymüş. Dediğinin anlamı bu. Ama bilinç, siyasal bilinç bu değil.*

— Özü bu. Bu değişmez. Bende değişmedi.

— *Şunu mu söylüyorsun: Benim heykel serüvenimde haklı haksız, adil ya da değil duygusu...*
— Say daha say: İnsan sevgisi, insanı aşağılamama, insanın aşağılanmasına karşı çıkma...

— *İnsan onuru.*
— Evet insan onuru. Bak ben mesela hiçbir zaman milliyetçi olamam. Olamayacağımı düşünüyorum. Hayatta olamam. Çünkü eğer insan onurunu yüksek tutuyorsan, birini ötekinden aşağı göremezsin.

SELÇUK'TA *KURTULUŞ YOLU*

— *Haydi yeniden heykellere, yani yapıp bitirip diktiğin heykellere dönelim.* Ayı-Boğa *heykeli bitti. Üç beş kuruş geçti eline. Burayı, Böcek Evi yapmaya başladın. Hatta yaptın bitti ve Selçuk heykeline geçtin.*
— Yok tam öyle değil. İkisi eş zamanlı oldu. 1998'di galiba. Evet evet 98'di. Ben Selçuk'ta çalışırken bu evin planları, mimari projeleri gelip gidiyordu; arada ben İstanbul'a gelip bakıyordum...

— *Peki Selçuk'taki heykeli konuşalım. Yanılmıyorsam senin çok önem verdiğin bir heykel o.*
— Evet. Benim heykel anlayışımın, Türkiye'de dikmek istediğim heykellerin bir somutlanması o.

— *Selçuk heykeli bir sipariş miydi?*
— Evet. Sipariş.

— *Yani senin kafanda öyle bir heykel yoktu...*
— Yoktu hayır. Hayır ama şöyle bir şey... Şimdi bu Gökçek olayı beni etkiledi. Bende bir nahiflik var ya, hâlâ bir inanç var ya, işte insan değişti, değişir, gelişir diye. Ben gericiliğin bu kadar hoyrat, bu kadar sert, bu kadar Cumhuriyetin te-

meline bomba koymak istediğini, şeriatın bu kadar tırmandığını... yani bu kadarını düşünmüyordum doğrusu. Ya da o kadar ilgilenmemiştim. O da olabilir. Gökçek heykele tükürünce bende jeton düştü. Mesele çıplaklık mıplaklık değil. Mesele akademileri kaldırmak, mesele heykeli ortadan kaldırmak... Meselenin özü şu: Gökçeklerin hedefi Cumhuriyet aslında. Sonuçta Cumhuriyetin kültür hayatımızda kazandırdığı ne varsa onu yok etmek. Bu adamlar kendilerine göre... ne kültürüyse onu da bilmiyorlar ya. Yani İslam kültürü diyorlar güya ama İslam kültürünü kendileri duman ediyorlar aslında. İşte mezar taşlarımızı greyderlerle bilmem nereye taşıyorlar. Mezar taşlarını, yeşil renk mukaddestir diye, o güzelim mezar taşlarını, mezar taşlarının motiflerini yeşile boyuyorlar. Salak bunlar be...

— *Galiba ilkel demek istedin.*
— Hayır salak demek istedim. Ama ayrıca istersen ilkel de

Sanata saygı ya da mezar taşları ya da kendi öz kültürüne bile saygı gösterememek... Osmanlı sanatının heykele en yakın yapıtlarından mezar taşları, Edirne'de greyderlerle sökülüp toplanarak Selimiye Camii'nin arkasına depolanmış...

diyeyim. Hangi kültür bunların savundukları? Böyle bir şey yok. Bir zamanların şaşaasını tekrarlamak, İslam kültüründe yeni ilerlemeler gerçekleştirmek... Bunu böyle düşündükleri yok. Mirasyedi bunlar.

— *Miras bile yedikleri yok. Miras tahribi aslında.*
— Miras tahribi. Bravo, çok iyi söyledin. Gerçekten miras tahribi. Mirasyedilik bile değil. Hiç olmazsa o yiyor. Bunlar yok ediyor...

— *Melih Gökçek olayının seni nasıl etkilediğini anlatıyordun...*
— Dur sen şimdi. Ben diyorum ki bu adamlar hiç de bitmemişler ve Kurtuluş Savaşı hâlâ devam ediyor. Devam ediyor çünkü karşıda böyle bir grup var. Kurtuluş Savaşı dış düşmana karşıydı ama içte de böyle insanlar var ve bunlar da Cumhuriyet düşmanı. Tam da o günlerde Selçuk'takiler geldiler ve "Bize Atatürk heykeli yapar mısın?" diye başvurdular. Ben tam istim üstündeyim. Gökçek olayı henüz taze. Yani benim kafamda Kurtuluş Savaşı devam ediyor. "Tamam, yaparım" dedim. Bu fikirden yola çıktım.

— *Nasıl ulaştılar sana?*
— Bir mimar üzerinden. Bir de Jale Erzen'e sormuşlar. Bir de Ankara Atakule'nin mimarına, Ragıp Buluç'a sormuşlar. O da demiş ki "Mehmet Aksoy var. O yapar". "İyi" dedim. Geldiler, konuştuk. Ben "Projeye bir bakalım" dedim.

— *Bu bir yarışma değil.*
— Değil. Bu bir sipariş. Jale Erzen tavsiye etmiş. Selçuk Cumhuriyet Meydanı'na bir anıt yapma teklifi, Ankara'daki bir mimarlık bürosu aracılığıyla bana ulaştı. Tam o günlerde ben de Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek sayesinde, yobazların şeriat isteklerinin bitmediğini, Cumhuriyetin temeline dinamit koymak istediklerini ve Kurtuluş Savaşı'nın Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruma savaşı halinde de-

vam ettiğini düşünmekteyim. Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir heykelin gerektiğini düşünüyorum ve şaşırarak görüyorum ki Türkiye'de henüz Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir heykel yapılmamış.

— *Taksim'deki ünlü anıt-heykel var ya...*
— Yok... Taksimdeki heykel bir hatıra fotoğrafı gibidir. Onu Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir heykel olarak görmüyorum ben.

— *Senin tasarımın neydi?*
— Ben önce gittim, Selçuk'ta heykelin dikileceği alanı yani çevreyi inceledim. Heykel o çevre bütünlüğünde biçimlendi kafamda. Aklımda bir yol var. Kurtuluş savaşçılarının ayak izlerinden oluşan bir yol. Bu yol meydanın ortasından geçen caddenin kenarından başlayıp, yerden bir direniş bayrağı gibi yükselen taşların arasından geçerek caddeye, yani bugüne çıkıyor. Bu bir tarih yolu... Arasından geçilen taşların iç duvarlarında içbükey, iz gibi yontulmuş figürler var. O günlerin acısını, korkusunu, cesaretini, kararlılığını, birlik olma duygusunu, yardımlaşmayı, dayanışmayı, fedakârlığı konu alan bir rölyef oluşturuyorlar. Heykelin, yolun caddeye bağlandığı dönemeçteki bölümünde asker figürlerinin sarmaladığı bir boşluk var. Bakana Kurtuluş Savaşı'nın önderini, Mustafa Kemal'i düşündürüyor. Askerlerle yan yana, iç içe, omuz omuza, kendi görünmeyen ama onları yöneten, yönlendiren bir güç olarak var Mustafa Kemal. Burda boşluk sanki kütleye form veriyor, onu belirliyor. Heykelin temeli bu...

— *Temeli bu dediğine göre...*
— Daha var... Ayak izlerinden oluşan yolla ikiye ayrılan taşlar bir tarih geçidi oluşturuyorlar.

— *Taşlar?..*
— Mermer kütleler yani... Onların bir yüzünde Nâzım Hikmet'in *Kurtuluş Savaşı Destanı* yazılı...

— *Harflerle. Yani mısra mısra* Kurtuluş Savaşı Destanı *mı?*
— Yazılı, yazılı. Kazındı içine. Kitabın dörtte üçünden fazlası olduğu gibi yazılıdır. Eskiden kalma bir tablet, bir yazıt havasında... Öbür yüzde ise zamanı, zamanın bir "ân"ını sonsuza dek yakalama arzusu var. 26 Ağustos saat 12:30'dur o an. Bu saat artık zaferin belli olduğu andır. Tam 12:30...

— *Onu anlatmıştın.*
— Olsun. Bir daha anlatıyorum işte!.. Taşların yoldan tarafa olan sırasının altına iki, iki buçuk metre eninde, sekiz metre boyunda bir platform yaptım. Bu platformun üstüne bir gölge düşüreceğim...

Selçuk'ta Kurtuluş Yolu *heykeli.*

— *Atatürk'ün gölgesini...*
— Başka ne gölgesi olabilir? Atatürk'ün gölgesi ... biliyor musun ben tam iki yıl boyunca mayıs ayından ekim ayına kadar, saat 12 ile 14 arasında, o platforma düşen gölgeyi Atatürk'e benzetmek için çalıştım. Taşın tepesinde, bir gözüm gölgede, bir gözüm güneşte... Birtakım çıkıntılar, oylumlar yaptım. Dakikaya, saate, güne, aya, mevsime göre değişen güneş ışığı açılarının aynı gölgeyi vermesine çalıştım.

— *Bu kadar çok değişkenle... Bu mümkün mü?*
— Mümkünmüş ki oldu. Başardım yani. Taşın kalın bir materyal olması, ince, bir çizgi gibi ince olmaması bana yardımcı oldu. Taşın üst kenarında, güneşin aylara göre yükselip alçalmasından oluşan binlerce düzlemin belirlediği bir eğri form çıktı ortaya ve hep aynı gölge formu çıkmaya başladı. En azından büyük bozulmalara uğramadan, insanın ay, hatta gün içindeki değişik görünüşleri gibi...

— *Ama tam Mustafa Kemal görüntüsü değil...*
— 26 Ağustos günü orda ol d a kendin bak... 26 Ağustos günü saat 12:30'u bekledik. Ben ve asistanım Kâzım Karakaya. Gölgeyi tam o saatte, o dakikada, birkaç saniyelik farkla yani inanılmaz bir hızla çizdik. Sonra kazıdık. Şimdi her 26 Ağustos saat 12:30'da gölge Atatürk'ün gölgesi olacak. Oluyor. Bize bağımsızlık ve Cumhuriyetin korunması için ödevlerimizi anımsatacak.

— *Alışıldık bir heykel olmamış besbelli.*
— Evet çok farklı bir heykel oldu. Değişik anlatımda ve vurguda; içinden, dışından yaşanan, insanlarla ve tarihle iç içe bir heykel oldu.

— *Yerel yönetimin, yani belediyenin tepkisi ne oldu heykele? Başlangıçta yani? Belediye Başkanı'na önceden bir maket gösterildi mi?*
— Gayet tabii. Maket vardı. Maket verdim, yerinde deneme

yaptım. Ölçtüm, biçtim. Yeri iyice belirledim. Gittim ağaçlara naylon gerdim. Kapattım meydanı yani.

— *Hiç itiraz etmediler mi? "Yahu şunu da şöyle yapsak? Çelengi nereye koyacağız?" falan diye...*
— Valla çelenklik bir heykel olmadığını gördüler. Baştan anlattım hepsini. Maket üstünde bir bir anlattım.

— *Anlaşılan orda, meydanda kendiliğinden bir atölye mi oluştu?*
— Meydanda büyük bir bahçe vardı. Biraz daha ilerde. O bahçede kaba yontular yaptık. Ordan meydana taşıdık. Olay oldu. Herkesin gözü önünde heykel yapılıyor düşünsene. Önümüzde bir kulüp var: Avcılar ve Atıcılar Kulübü. Onlar yazmışlar: Avcılar ve Atıcılar Kulübü. Atıyorlar, acayip atıyorlar... Kahvede oturuyorlar ve ne dedikodu inanamazsın... Meydandan, o kahvenin önünden geçen herkesle konuşuyorlar.

— *Heykelle de ilgili dedikodular oluyor muydu?*
— Olmaz mı ya, olmaz mı?

— *Olumlu, olumsuz?*
— İkisi de. Berbere gidiyorum, tıraş oluyorum. Aslında ben tıraş olmam. Ama gidiyorum. Onları dinlemek için. Tıraş oluyorum, berber anlatıyor. Daha doğrusu o bana soruyor, ben de cevap veriyorum. O da benden duyduklarını anlatıyor ötekilere. Böyle bir komünikasyon yolu buldum yani. Şimdi gitsem direkt kahvede konuşsam belki olay çıkar; adamlar ters laflar da söylüyorlardır. Değer verirler mi sanatçı manatçı diye! Öyle yabancı gibi bakıyorlar bana.

— *İtirazları neydi heykele?*
— Heykele itirazları, aslında önce anlamamaktı. Sonra sonra yolu gördüler; figürler migürler çıktı ortaya, askerler. Ardından Atatürk'ün gölgesi düştü. Bir gün baktım, herkes

birbirine gösteriyor: "Gel yahu, gel bak!" Ama arada adi dedikodular da çıkıyor. Mesela eskiden orda bir heykel vardı.

— *Ne heykeliydi o?*
— Ne olabilir? Tabii Atatürk heykeli. Ne ayıp soru... Taşçı ustası bir adam yapmış. Etrafına güzel bir kolon koymuş. En üste de anıtı oturtmuş. Ama pozisyon falan tabii sıfır. Yani üç dört metrelik bir kolonun üzerine elli santimlik bir Atatürk heykeli. Büst gibi bir şey. Güzel, nahif, hoş aslında. Ama o kadar... Ben ona karşıymışım gibi oldu. Aslında Belediye Başkanı onu daha açık, daha güzel bir yere koydu. Şimdi benim orda zorluğum şu oldu: *Kurtuluş Yolu* heykelini koyduğum yerde mekânla, insanla çok ilişkiye girilebilecek yol geçiyor. Yolun bir tarafıyla öteki tarafını ayırdı heykel ikiye. Bunu ben istedim. Çünkü orda gördüm, insanlar bütün gün kahvede, yani bahçede oturuyorlar. Hep oturuyorlar. Heykelle yol ayrıldı. Adamlar daha hoş, gürültüye karşı izole edilmiş bir mekâna kavuştular. Güzel bir mekân duygusu oluşturdu. Bir de su kemerleriyle yeni bir ilişkiye girdi heykel. Su kemerleri eski bir yapı, taş. Heykel için ona uygun mermerler seçtim. Marmara Adası'ndan buldum o mermerleri. Mermer büyük bloklardan yapılmış. İstedim ki su kemerleriyle aynı doku olsun. Bir de kemerler eski yapılar. Onunla baş etmek çok zor. Çünkü çok etkili, çok büyük. Alttan o tarafa doğru gidermiş gibi bir eklenti yaptım. Bence iyi bir ilişki kuruldu orada. Ama şimdi bütün bunları ben kahvedeki arkadaşlara tabii anlatamam. Yaşayarak anlayacaklar. Anladılar da aslında. Çok rahat ettiler, farkında olmadılar. Ayrıca Belediye Başkanı'yla da papaz olduk. Olduk ki ne biçim...

HEYKELE ÇAKILAN PANKART

— *N'oldu, Niye "papaz olundu"?*
— Uzun hikâye. Adam ödemeleri aksatıyor, binbir zorluk çıkarıyor, malzeme lazım, ilgilenmiyor, canım burnumda, bur-

numdan soluttu beni yani. Baktım onca ricaya, uyarıya, tehdide rağmen Belediye Başkanı tutumunu değiştirmiyor, eski günlerimi hatırladım. Damarım tuttu yani. Gittim kırtasiyeciye, acayip kartonlar aldım. Üstüne kocaman harflerle yazdım: "Bu heykel, bu başkana rağmen bitecektir."

— *Pankart yaptın yani. Peki nereye astın?*
— Pankartı heykelin önüne çaktım. Orda Avcılar ve Atıcılar Kulübü'ndekiler aceleyle geldiler. Onlar okuyorlar ya yeter. Herkes duyar. Bir dedikodu yayıldı. Bir ara herhalde bir işim çıktı, bir iki saat ayrıldım ordan. Geldim pankart yok. "Ne oldu?" "Geldi belediye zabıtaları kaldırdı." Dedim, "Karton getirin." Getirdiler. Bir daha yazdım. Ama ayrılmıyor, başında bekliyorum bu defa. Pankart bir iki saat daha dursa yeter. Avcılar ve Atıcılar Kulübü'ne güveniyorum. İyi yayacaklar bu lafı. Bundan eminim. Öğleden sonra Belediye'deki sorumlu müdür geldi. Pankartı kaldırmamı, bütün sorunları çözeceğini söyledi. Söz verdi. "Sen hiç merak etme" dedi. Ben de "Tamam" dedim, "sen söz ver. Bundan sonra çivi olacak, ip olacak, kablo olacak. Bana bunları göndereceksin. Tamam mı?" Adam söz verince pankartı kaldırdım. Akşam oldu biz meyhaneye gittik. Sırf benim pankart konuşuluyor. Çok iyi yani. "Ben" dedim "başkanın bütün engellemelerine rağmen bitireceğim bu heykeli ve bitinceye kadar da başkan bu meydana giremeyecek. Bu heykelin elli metre yakınına girmeyi yasakladım ona." Ben atıyorum tabii. Ama hakikaten de adam gelmedi bir daha.

— *Gelse ne yapacaktın?*
— Ne demek ne yapacaksın? Kovacağım. Niye kovmayacak mışım? Beni rahatsız ediyor. Ben heykelimi savunuyorum. Heykel bitene kadar o alan benim sayılır.

— *Anladığım kadarıyla bir sürü tatsızlık, gerginlik...*
— Bak şimdi... Mimarla kavga ediyorsun, Belediye Başkanı'yla kavga ediyorsun, buna rağmen bir şeyler yapmaya ça-

lışıyorsun. Ben heykeli bitirmeye çalışırken geliyor dikiliyor birtakım adamlar. Asıl karşı olanlar onlar aslında. Heykele asıl karşı olanlar ordaki hacı hoca takımı. Orda çok kuvvetli değiller ama yok da değiller. Bir gün geldim baktım heykelin başında üç dört tane sarıklı, cübbeli. Heykele bakıp bir şeyler konuşuyorlar.

— *Seni tanıyorlar mı?*
— Tanımıyorlar. Öyle konuşuyorlar. Ama belki de tanıyorlardır. "Ne oldu, ne bakıyorsunuz, bir şey mi merak ettiniz? Sorun anlatayım" dedim. "Evet, bu nedir böyle" dediler. "Kısaca anlatayım" dedim, "Bu Kurtuluş Savaşı, bu yol da Kurtuluş Yolu. Biliyorsunuz, ülke emperyalist güçler tarafından işgal edildi. Birlik olduk savaştık. Yani Kurtuluş Savaşı. Bu izler, görüyorsunuz Kurtuluş Savaşı'ndaki izler. Bu izleri yürüttük, bugüne getirdik."

ÖNCE LEYLEKLER Mİ, HEYKEL Mİ?

— *Artık heykelin sonuna doğruyuz. Yani bu anlattıklarını görüyor adamlar.*
— Tabii, tabii görüyorlar. Ben "işte bugüne geldik" deyince içlerinden biri "Keşke o günlerde kalsaydık. Bugünleri görmeseydik" demesin mi? Nasıl bir öfke çöktü üstüme. Ben böyle anlatırken bir anda herife döndüm "Ulan" dedim, "sen zaten o günde kalmışsın. Suratına baksana..." Üç kişi bunlar. Hiç ağızlarını açmadılar. Çekip gittiler. Asıl kızanlar bu herifler. Ama çoğunluk memnundu heykelden. Bir de Selçuk'a dışardan gelenler var. Efes'i filan görmeye gelenler. Onlar Selçuk'a geldiklerinde sıra şöyleydi başlangıçta: Önce su kemerlerinin üstünde yuva yapmış leyleklerin fotoğrafı çekilirdi. Sonra çevrelerine bakarlardı. Baktım heykel ortaya çıkmaya başladıktan sonra önce heykele, neden sonra leyleklere bakmaya başladılar. Önce heykeli görüyorlar, sonra leylekleri. Kendi kendime "Kazandık oğlum" dedim, "kazandık. Zafer bu

işte". Önce heykel, sonra leylekler... Yani dışardan gelen, önyargısız gelen herkes heykeli Kâbe gibi ziyaret etmeye başladı. Gerçekten. Yoldan geçen herkes birbirine anlatıyor. Yani orda bir çekim alanı yarattı. Mutlu oldum. Heykelin oturduğunu, amacına ulaştığını gördüm ve mutlu oldum. Ayrıca heykel olarak da çok değişik bir heykel oldu. Değişik bir anıt oldu. Bir fikrin anlatımı. Kurtuluş Savaşı'nı da anlatan ilk heykel oldu. O bakımdan çok önemli buluyorum. Çünkü baktım da Kurtuluş Savaşı'nı direkt konu alan heykel yok Türkiye'de. Düşünebiliyor musun? Direkt konu alan, Atatürk'ün önde olduğu, Atatürk'ün atlı olduğu, eliyle bir yerleri gösterdiği heykeller var. En iyisi İstanbul'da, Taksim'dekidir. Kurtuluş Savaşı'na en yaklaşanı. Yine de tam kapsamlı bir heykel değildir. İçerik başkadır orda. İçerik Kurtuluş Savaşı değildir. Nasıl başladı, ne oldu, anlamı neydi, nerden nereye gelindi? Bu soruları yanıtlayan heykel yoktur Türkiye'de. Selçuk'taki o yüzden farklı bir heykel...

— *Selçuk'taki heykel ne zaman bitti?*
— 98'de mi bitti? Yok... Seçimler ne zaman oldu? İşte seçimler ne zaman olduysa ondan bir iki ay evvel bitti.

— *Parlamento seçimleri 1999'da yapıldı.*
— 99'da o zaman. O heykel bitti, ben Ankara'ya döndüm.

— *Ankara'da mı oturuyordun o sırada?*
— Evet. Ankara'da oturuyordum. İstanbul'da evim yok daha. Bu ev yapılıyor henüz... Geldim Ankara'ya, nerdeyse ayağımın tozuyla Galeri Nev'de kişisel bir sergi açtım. Ankara'da epey bir aradan sonra, yani altı sene aradan sonra bir sergi açtım.

— *Bu "sergi açtım"ı şöyle mi anlamak lazım: Ankara'da Murat Karayalçın'la başlayıp Melih Gökçek ile devam eden o tatsız macera sonrasında Kültür Bakanlığınca sana verilen Hipodrom'daki hangarda heykeller yapıyordun. Sonra gittin*

Selçuk heykelini yaptın, Kurtuluş Yolu*'nu. Şimdi Galeri Nev'deki kişisel sergide eski sergilerden kalma satılmayan heykelleri mi sergiliyorsun? Onlar bir daha mı sergileniyor?*
— Yok canım. Bu heykele özel bir sergi. Özel hazırlanıyor. Bu sergi için bir sürü yeni heykel yaptım. Selçuk'tan geldikten sonra iki ay çok sıkı çalıştım. Bir de daha önce sergilemediğim işler vardı. Küçük heykeller vardı. Biliyor musun, heykel yapmak öyle kesintili bir süreç değil. Ben şimdi bir heykele çalışırken, aynı sırada başka heykeller de yapıyorum.

— *Aynı anda birkaç heykele çalışabiliyorsun, öyle mi?*
— Tam öyle değil. Bir kere fikir, yani zihinsel olarak devam ediyorsun heykel yapmaya. Bir heykel bitiyor, çizim bitiyor, o arada bir başka heykel fikri düşüyor aklına. İstersen sen ilham de. Başka bir heykele aklında, çizimde başlayabilirsin. Yani zaten bir heykel hazırlığım vardı. Benim hiçbir zaman "ne yapacağım şimdi" diye bir derdim olmadı. Notlarım vardır, kafamda dolanan yeni heykel fikirleri vardır. Hep vardır.

— *Bunu konuşmak istiyorum işte. Galeri Nev'deki sergiye ve sonrasına yine döneriz, ama önce bir ara soru sormak istiyorum. Kimi yazarlarda vardır biliyorum ya da müzisyenlerde, gece uyanıp not almak... Sende de var mı bu?*
— Olmaz mı? Hem de nasıl. Kalkıp gece yarısı desen çizmek bende çok sık olur. Fikri unutuyorsun çokluk. Ben bunun çok acısını çektim. Unutuyorsun. Başka fikirler geliyor aklına. Bir ay sonra bir bakıyorsun "Ulan neydi o? Güzel bir şey düşünmüştüm de neydi?" En iyisi ânında tespittir. O yüzden benim defterim vardır. Devamlı o deftere bir şeyler çizerim. Fikir olarak bile yazardım eskiden. Yani "Heykelin fikri şu olsun" diye. Tabii forma geçince bambaşka bir şey olacak.

— *Mehmet Aksoy'un heykelcilik serüveninde, eskiz aşamasında çok güzel görünüp, taşa döktüğü zaman "Bu bir şeye benzemedi" dediği çalışmaları oldu mu?*
— Çooook... Bazen tutmuyor o form. Yani eskizdeki form.

Eskiz çizerken taşı düşünmemişsin, derinlik düşünmemişsin, böyle zorluklar işte. İlk çabada fiyasko olabilir. İlk denemede yani. O yüzden tekrar tekrar dönüp tekrar çalışmak gerekiyor bazen. Üçüncü boyut var ya... Heykelin öteki sanatlardan farkı bu işte. Üçüncü boyut. İşte işin içine üçüncü boyut girdiği zaman zor bir iştir. Üçüncü boyut insanı devamlı diken üstünde tutuyor. Devamlı kontrollü olmak zorundasın. Önü, arkası, yanı, üstü, altı... Her an bir şey olabilir.

— *Peki bir heykele gebe kalmaktan söz ediyorsun hep. Mehmet Aksoy bir heykele gebe kaldığında... Gebelik ne burda? Bir sözcük mü, bir ses mi, bir renk mi, bir form mu? Yoksa bunlardan herhangi biri de olabiliyor mu? Mesela bir sözcük de sende bir heykel tohumu olabiliyor mu?*
— Sözcük olmaz. Sözcük olmaz. İmaj olur.

— *Biraz açalım bu gebeliği. Heykelin, heykeltıraşın rahmine düşmesini...*
— İmaj. Örneğin şiirdeki imajlar. "Bunun heykeli olur mu?" diye düşünebilirim. Nâzım mesela beni çok itmiştir heykel formuna. "İnsana Dair" şiiri, benim *İşsiz* heykelini yapmama yol açtı. Ebelik etti, de istersen...

— *Yani o* İşsiz *heykelinin kökü Nâzım'ın dizeleri midir?*
— Evet, evet. Yani o şiirde elleri böyle meyve dolu bir ağaca benzetmesi; ama kafanın veya bilincin yetersizliği, kendi bedenine, kendi gücüne sahip çıkamaması gibi anladım o şiiri ben. İnsanın bilinçlenme süreciymiş gibi yorumladım ben onu ve ellerinin meyve dolu bir ağaç gibi olması, o imaj, beni o heykele götürdü. O heykeldeki eller çok güzeldir. Adamın elleri, o damarlar, o can, o hayat, o dinamizm. Ellerdeki o güç ve buna karşılık kafadaki embriyo hali. Kafayla yani bilinçle ellerin çelişkisi... Görüyorsun, nerden nereye...

BACH'IN MÜZİĞİNDEN HEYKEL ÇIKAR MI?

— Nâzım dışında Türk ya da Alman şair, romancı, müzisyen, ressamın senin üstünde etkisi oldu mu? Bir heykele gebe kalmana yol açtı mı? Örneğin bir nota, bir mısra, bir renk...

— Bilemiyorum. Birkaç şiirden etkilenmiştim evet. Ama vakit bulup okumuyorduk aslında. Ama mesela Bach...

— Yani Bach dinlerken bir form doğduğu oluyor muydu Mehmet Aksoy'da?

— Evet. Bach tekrarı öğretti bana, tekrarlar yapmayı. Nâzım'ı da çok etkilemiş o. O tekrarın üstadı ya, bu kadar olamaz, yani sıkılırsın adeta. Bir motifi alıp, binlerce varyasyonunu yapıp ve çok da sıkmadan ve her seferinde bir başka ışık yakarak... Bende formların dizilişinde, istiflenişinde, sıkışıp dağılmasında, kontrastları yakalamada çok etkisi oldu.

— Bach'ın?

— Evet. Onun müzikte yaptıklarını dinliyorsun, dinliyorsun, sonra düşünmeye başlıyorsun. Öyle düşünüyorsun "Bunlar bizde, bizim zanaatta ne olacak, nasıl olacak?" Orda, Bach'ın müziğinde organik formların çok harmonik bir dizilişi var. Ama sert, bir anda, böyle bir bıçak gibi bir şey giriyor mesela. Bu hoş ama zor bir iş. Heykelde de organik formların dizilişinde Bach'ı çok güzel düşünebilirsin. Böyle iç içe daireler diyelim. Birbiri içine giren formlar, birbirinden çıkan formlar, tekrar küçülen, büyüyen formlar... Ama hep aynı formlar. Hemen hemen hep aynı dizi... Bu çok hoştu. Bunları düşündükten sonra ben "Her heykel bir senfoni gibidir" diye iri iri laflar etmeye başladım kendi kendime...

— İri laflar dediğine göre artık pek katılmıyorsun galiba?..

— Tam tersine. Başlangıçta iri laf gibi geldi ama düşündükçe... Sonra bir ara "Her heykelin bir rengi vardır" demeye başladım. Öyle ama. Var. Her heykelin bir rengi var ve her

heykel bir senfonidir. Ben bu konuda çok ısrarlıyım. Bir müziği vardır formun. Yani bir müziğe çevrilse o formlar, inanılmaz melodiler çıkar bence. Renkler çıktığı gibi. Renkler de çıkar... Heykelde, mermerde grinin nüanslarıyla oynadığın zaman, her grinin hangi renge tekabül ettiğini bilecek bir alet olsa, bak neler çıkıyor heykelden...

— *Biraz daha duralım mı burda? Bu dişi bir konu. Doğumdan, gebe kalmaktan söz ettin. Gebe kalmak. Kadın gebe kaldığında nedir, rahmindeki yumurta döllenir. Döllenmiş yumurta o an için ne insana benzer, ne de bir formdur. Sadece mikroskobik bir varlıktır. Mehmet Aksoy gebe kaldığında ne oluyor? Doğrudan bir form mu canlanıyor kafasında, yoksa bir fikir, bir ide mi? Henüz daha formun biçimlenmediği, bulanık olduğu bir an mı o?*
— Formlar gelir. Fikirle birlikte formlar gelir. Zaten heykel durumları vardır. Heykel durumları...

— *Ne demek heykel durumları?..*
— Yani iki eşyanın, iki cismin yan yana duruşu... Fikir... Fikir aynı anda forma dönüştüğünde heykel fikri oluyor bende. Bir fikir var. Aynı anda formunu hayal edebildiğin zaman heykel fikri doğuyor. "Ânında. Bir anda geldi" diyorlar ya, "İlham geldi." Yok öyle bir şey. Olamaz da. İlham diye büyülü, ne olduğu bilinmeyen bir şey yok. Onun önü arkası var. Çalışmak, yoğunluk var. Yoğunluk olur, ilham o zaman gelir.

— *Bir dakika... Ne demek yoğunluk var?*
— İşte bir düşüncede, bir fikirde yoğunlaştığın zaman, ancak o zaman ilham gelir. O yoğunlukta bir ışık çakar. Işığı yakalarsın. Bazen tesadüftür. "Hah" dersin, "işte bu böyle bir heykel olurdu." Bir sözcük de olabilir, başka bir şey de. Ama ancak o kafanda forma dönüştüğü zaman heykel doğar. İki ayrı şey birleşiyor: Fikir ve form. Heykel o zaman doğuyor. Şimdi bir heykeltıraş formlar dünyasındadır ya ve form diliyle konuşur ya, bir sözcüğün, bir fikrin, bir hissiyatın form di-

line tercümesi gerekiyor. O form diline tercümesini yakaladığın zaman...

— *Heykel doğuyor...*
— Tam değil. Bir fikir var. Bir heykel fikri var. Heykel daha doğmuyor. Heykelin sadece fikri var. Ondan sonra eskizler başlıyor. Bu heykel fikrinden sonra eskizler... Fikri eskizlerle olgunlaştırıyorsun. Ondan da sonra taşa, malzemeye girdiğin zaman fikir iyice forma dönüşüyor.

— *Fikrin forma dönüşmesi diyorsun. Bunu içeriğin forma kavuşması diye mi anlamalıyız?*
— Tabii. Bak bir örnekle açıklayacağım. Denizde hızlı, güvenli yani batmadan rüzgâr gücüyle gitmek istiyorsun. İşte bu içerik. Şimdi bu içerik bir tekneye nasıl şekil veriyor bir bakalım. Teknenin gövdesi en az dirençle suyu yarıp geçecek gibi. Suyla yontulmuş gibi... Yelkenleri, rüzgârı tekne boyutuna göre en çok tutacak ölçüde, biçimde ve sayıda. Bu boyutlara uygun taşıyıcı direkler ve de bu rüzgâr yükünün gücüyle batmadan gidecek, hacıyatmaz gibi bir tekne; gövdesi salmalı, safralı, dörtte üçü suyun içinde... Böyle bir forma doğru gidiyorsunuz ister istemez. Ve bu form, değişen içerikle, örneğin daha hızlı, daha büyük ya da küçük, güvenli. Bilmem kaç kuvvetinde rüzgâra ve dalgaya dayanıklı. Ama o kadar hızlı değil. Ya da batma riski sınırında hızlı. Alternatifler çoğaltılabilir... O ölçüde de form seçenekleri çoğalır. Yani bunlar birbirini karşılıklı etkiler. İçerik formu, form içeriği daha iyi, daha anlamlı, daha yaratıcı, daha plastik ortaya çıkarır ve belirler. İşte bu bütünlük sanatı pupa yelken, devrilmeden uçurur. Ama asıl mesele sanatçının kendi içeriği, özü ve bunu sanatla dışavurumudur. Burda öykünme, bir başka kişiliğin çekim alanına girme yani kişiliksizlik anlamına gelir. Bir kişilikten etkilenme ancak kişiliğin varsa olumlu, geliştirici olur. Seni sen yapar ve sana sanatçı benliği kazandırır. Birini kendine yakın bulabilirsin. Ama o, sen değilsin. Kendi özünün içeriği sanatına biçim vermeli.

— *Bundan sonrası artık işçilik değil mi? İnce işçilik...*
— İşçilik değil. Heykelin biçimlenme durumu, form haline gelmesi, yani o fikirle formun örtüşmesi süreci bu. Örtüşmesi, tam üst üste gelmesi. Birisi fazla birisi eksik değil, tam bir birlik içinde olması. Yani içerik, biçim, form meselesi var ya, bu ilişki basit gibi görünüyor. Sancılı bir süreçtir oysa, bu konuda çok fikir üretildiğini sanmıyorum. Sancılı ama çok da güzel bir süreçtir bu... Bu süreçte, yani heykel yapma sürecinde form ve içerik birbirini devamlı etkiler. Bir fikir gelir, bunu forma dönüştürürsün, form içeriği tekrar etkiler, içerik tekrar formu etkiler... Böyle birbirini yakalayarak gidiyor işler. Bu ilişki zincirinin içinde düşünülmediği zaman "Nerdeydim, nereye gittim, nasıl oldu, hay Allah ben de farkında değilim" başlıyor... E olmadı işte. Burda teorik sağlamlık, yaptığın işi bilmek meselesi var. Ben bu etkileşimi isteyerek yapıyorum, daha üstüne gidiyorum, kışkırtıyorum yani bu durumu.

— *Teorik sağlamlık dediğin heykel sanatının teoriğine ilişkin sağlamlık mı, politik mi?*
— Politik değil. Hayır. Heykel sanatının, heykel yapma eyleminin birtakım zorlukları, pratikleri var. Yani ne bileyim, her oyun gibi heykel yapmanın da kuralları var. Katı kurallar değil. Ama böyle ya da şöyle oynarsan, bir yerler açılır, kapılar açılır, içine girersin. Orda neler görürsün? Bakarsın. Bunu, bu oyunu oynamadan, bu heyecanı, bu gerilimi yaratmadan, kendi kendine sorular sormadan hiçbir kapıyı açamazsın. Sürekli kendini sorgulamak, sürekli içindeki ikinci sese kulak vermek... Hikâye bu işte. Haaa unutmadan, "Yalnızlığım" yazısını okudun mu?

— *Okudum.*

YALNIZLIĞIMI TAŞA ASTIM, GÖLGESİNDE ÇALIŞIYORUM

Yalnızlığım. Benim ikiz kardeşim. Sol yanım, huysuz sevgilim, en bencilim, en yaratıcım, en beğenmezim.

Ellerimin hünerini sanatsal güce döndüren, ellerimi yöneten irade. Elimin kararı, gözümün ayarı. Bana çişimi unuttturan. Tuvalette, çarşıda, sokakta, karşıdan karşıya geçerken, uykumda, rüyamda yanımdasın. Sevgilimle sevişirken bile heykel fikirleriyle aramızda yatarsın. Bana bir dakika bile huzur vermezsin. Vücudumun işkencecibaşısın. Yorgunluktan ölsem, ayaklarım şişse, kolum kalkmasa bile beni çalıştırıp merakını gidermeye çalışırsın. Daha bir heykeli bitirmeden yeni heykel fikirleriyle karşıma çıkarsın.

Tatminsiz oğlum benim.

Ben olmasam sen ne yaparsın? Ben olmasam sen nesin?

Hiç!

Senin benden başka kimin var?

En yalnız sensin, ben değil.

Benim yalnızlığım var. Herkes yalnızlığı kadar konuşsun...

Mehmet Aksoy anlatıyor

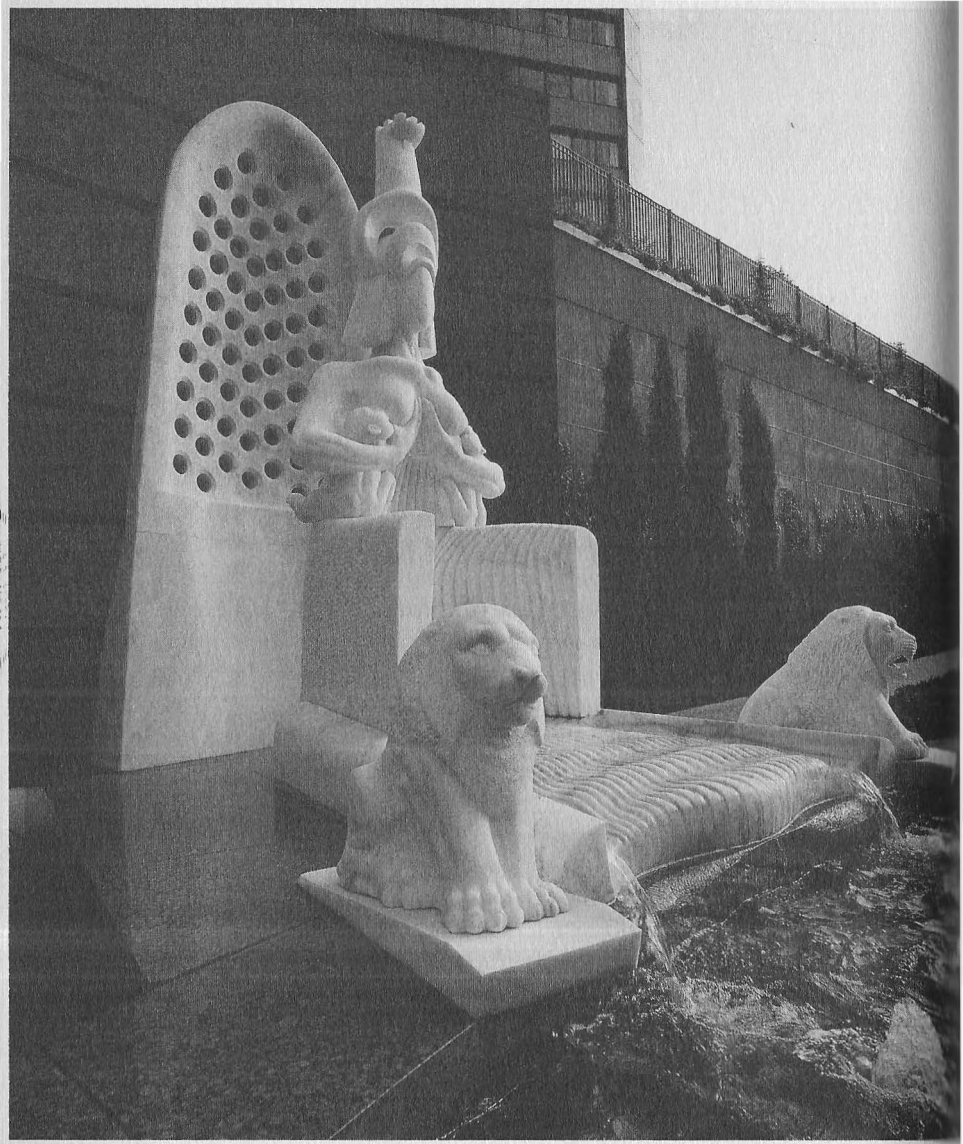
ASLANIN KULAKLARI

— Bir heykeli bitirmişsindir. Ya da epey yol almışsındır. O ikinci ses "Bu ne be? Berbat bir şey bu" diye dikilir. Sen bitkinsin "Ulan yaptık ya işte. Çalıştık da. Ne kadar emek sarf ettim, ne kadar yoruldum görmüyor musun? Yoruldum bittim" filan diyorsun. Tınmıyor bile. "Olmadı" diyor. O "bu olmadı" dediyse hayatta o işin üstüne yatamazsın artık.

— *Ne yaparsın, çöpe attığın olur mu?*
— Yooo, tekrardan yapıyorsun. Başka bir şeye değiştiriyorsun mesela.

— *Başka taşla çalışıyorsun.*
— Hayır, aynı taşı değiştirirsin. Orası olmadıysa başka bir şey olur o. Önceden düşünmediğin bir şey olur. Bazen taş kırılıyor. Kırık devam etmeyecek. Ya kırık bırakacaksın olduğu gibi, ya da o kırığı forme edeceksin. Bu, kırığı heykelin içine sokacaksın demektir. Heykelin içine sokmaya çalıştığında yeni bir şey, önceden düşünmediğin bir şey yapmış olacaksın, çünkü kırıldı.

— *Ama bu sonuç olarak "yazık oldu taşa"dan ibaret bir talihsizlik.*
— Hiç de öyle değil. Kocaman bir heykel çalışıyorsun ve taşta on santimlik bir yer gitti. Ne olacak şimdi? Onu çözeceksin ve yapacaksın. O çözüm bütün heykeli etkileyebilir.

İş Kulelerindeki Kibele *heykeli.*

Kibele'*nin aslanları.*

Formları değiştiriyor çünkü o. O form artık değişmiş bir form. Çizgiler, birbirine girişler, pasajlar, heykelin bütün genel silüetini de etkileyebilir on santimlik bir kırık.

— *Ama bu dediğin, formla içeriğin birbirini etkilemesinden farklı bir şey, bir iş kazası.*
— Tamam ama karşılıklı etkileşim yine başlıyor ondan sonra... Bak şimdi iş kazası oldu tamam mı? Şimdi biçim başka bir şey istiyor. Ne bileyim, de ki üretkenlik, bereket, çokluk gibi bir fikir işliyorsun ve taş kırıldı. On santimlik bir kırık topu topu. Heykel, üretkenlikten, üretkenliğin enerjisinden çıkıp bir bilinmezliğe dönüştü. Böyle bir şey olabilir. Bunlar iç içe konular aslında. Mesela de ki konkav bir form.

— *İçbükey?*
— İçbükey bir form. Küçük, şu kadar bir şey. Onu biraz daha büyüttüğün zaman heykeli bambaşka etkiler. Karşısına koyduğun pozitif formlar ya da o boşluğun insanda bıraktığı etki çok farklı olacaktır büyütürsen. Formun bir cazibesi de var. Bulunduğun duruma göre. Yani bir metreden baktığında işte on santimetre çapında bir içbükey formun etkisiyle otuz santimetre çapındaki formun etkisi, bir buçuk metrelik bir heykelde çok farklıdır. O zaman ne yapacağız? Form hemen değişmeye başlıyor. Formlar, başka ilişkiler, hepsi değişmeye başlıyor, içerik de değişiyor. İlk tasarladığın heykelin bir varyasyonu çıkıyor ortaya. Bu zinciri koparmadan, devamlı koparmadan gitmek zorundasın. Şimdi ben sana komik bir hikâye anlatayım. Aslan heykeli yapıyordum... Aslanın..

— *Nerde yapıyordun?*
— İstanbul'da, İstanbul'da. *Kibele*'nin aslanlarını yapacağım. Aslan heykeli de hiç yapmamışım. Aslanı tanıyorum sözde. Asur aslanlarını falan... Onları çok beğeniyorum, çok bayılarak baktığım bir şey. Ama kendim yapmamışım; sadece bakmışım.

— *Resimlerine bakmışsın.*
— Resimlerine bakmışım, heykellerini görmüşüm tabii... Neyse kendim de yaptım. Tabii sadece Asur aslanına bakmadım. Hitit aslanına, Çin aslanına filan hepsine baktım. Sonra bir de fotoğraflar. Hakiki aslanların fotoğraflarına baktım. Desenler çizildi; ağız yapısı, yeleler, yeleyle vücut ilişkisi, ayaklarla baş formunun ilişkisi falan. Böyle bir sürü ayrıntı... Nasıl olacak bu aslan? İşte güçlü olacak, doğanın gücünü temsil edecek. Doğanın iki türlü güzelliğini yansıtacak. Birisi çok haşin bir güç, öteki masum, su gibi bir güç. O da bir güç çünkü ve iki değişik aslan yapmam lazım. Biri biraz masumca, munis. Öteki vahşi, ürkütücü. Yani iki aslan yapıyorum. Biri canavar gibi, çok haşin, sert bir aslan. Öteki de böyle munis, su kuvvetinde bir aslan. Şimdi yaparken yaparken, yeleler, bilmem neler, onun formu, vücutla ilişkisi falan derken kulaklarına geldim. Yelenin, yani tüylerin içinden çıkıyor kulak. Derken kulağın biri kırıldı. Heykel bitmek üzere ama. Taşı forme etmişim. Şimdi kulakların çıkması için kafayı biraz küçültmem gerekiyor. Ulan küçültmeyeyim falan... Sonra tekrar hakiki aslan fotoğraflarına baktım. Bir daha baktım. Bir daha baktım. Aslan kavgaya hazırlanırken, atlamadan önce kulağı dikiyor. Ama tam saldırırken kulaklar arkaya gidiyor. "Tamam" dedim, "bu oldu"... Çünkü benim o vahşi sert aslanım da saldıracak. Yani kulaklar geri geri. Haydi yine ucuz atlattık...

— *Peki şimdi radikal bir soru: Heykele gebe kalmak terimini sen kullandın. Doğunca da evladı, çocuğu gibi oluyor bu durumda.*
— Aynen öyle oluyor.

— *Heykeltıraşın hiç evladını öldürdüğü oldu mu, bitmesine yakın? Doğumuna yakın, deyim uygunsa kürtaj yaptığı oldu mu?*
— Oluyor, oldu. Unutuyoruz mesela karnımızda. Yani fikir olarak var olup da, hatta beni çok heyecanlandıran fikirler de

oluyor bunlar, zamanla unutuyorsun. Karnında ölüyor yani çocuk.

— *Hiç başlanmamış bir heykelden söz ediyorsun.*
— Hiç başlanmamış çok heykelim var benim.

— *Ben başka bir soru sormuştum. Başlanmış, epey de yol alınmış, öyle kulağının kırılması gibi bir eksiği de yok. Ama beğenmedin. O zaman ne olacak?*
— Demek ki heykel bitmemiştir. Böyle iki sene, üç sene sürünen heykellerim var benim.

— *Belki de hiç bitmeyecek.*
— Belki de hiç bitmeyecek. Doğru. Az da olsa böyle heykellerim var.

— *Acımasız mısındır sen heykellerinle ilişkilerinde?*
— Yok, yok. Sabırlıyımdır sadece. Ben o konuda çok sabırlıyım aslında. Çünkü kızgınlık mızgınlık heykelde olmaz. Taşlar seni takmaz.

— *Ama taş biçim almaya başladı, senin istediğin formlara doğru epey yol aldı ve diyelim ki soğudun, diyelim ki beğenmedin?*
— Soğumak... Soğukluk duyarsam başka bir iş yaparım. Ona dönmek üzere bir süre kendi haline bırakıyorum. Bu heykele saygıdan böyle oluyor. Mesela böyle bir heykelim, bitince iyi olacağına emin olduğum bir heykelim var şu anda ve yüklensem üç günde bitecek bir heykel. Üç gün çalışsam bitiririm o heykeli. Ve bir türlü bitiremiyorum...

— *Eksik olan ne?*
— Bilmiyorum. O duyguyu bir kere daha yakalayacaksın. Yani o heykele tekrar dönmek için bir hülle yapmak gerekiyor. Yapabilmek için o heykelin sınırlarına gireceksin. Giremiyorsun bir türlü. O zaman "nasıl olsa yaparım" deyip gi-

rişmek saygısızlık. O kötülük. Onu yapmam. Yani acelecilik yok. Onun bir zamanı var. Gelecek. O zaman bir anda bitireceğim ben onu. Bilmiyorum ne kadar uzun zaman; ama bir zaman geçecek belli.

— *Şimdi Galeri Nev'deki sergiye dönelim artık. Selçuk'taki* Kurtuluş Yolu *heykeli bitti ve Mehmet Aksoy, üstünün tozuyla hemen yeni bir kişisel sergi açtı. Ankara'da Galeri Nev'de...*
— Evet. Altı yıl aradan sonra Ankara'da yeni bir sergi. Çok da güzel bir sergi oldu bence. Sonra o sergiyi buraya taşıdık.

— *İstanbul'da nerde açıldı?*
— Yurt ve Dünya Galerisi'nde, Moda'da.

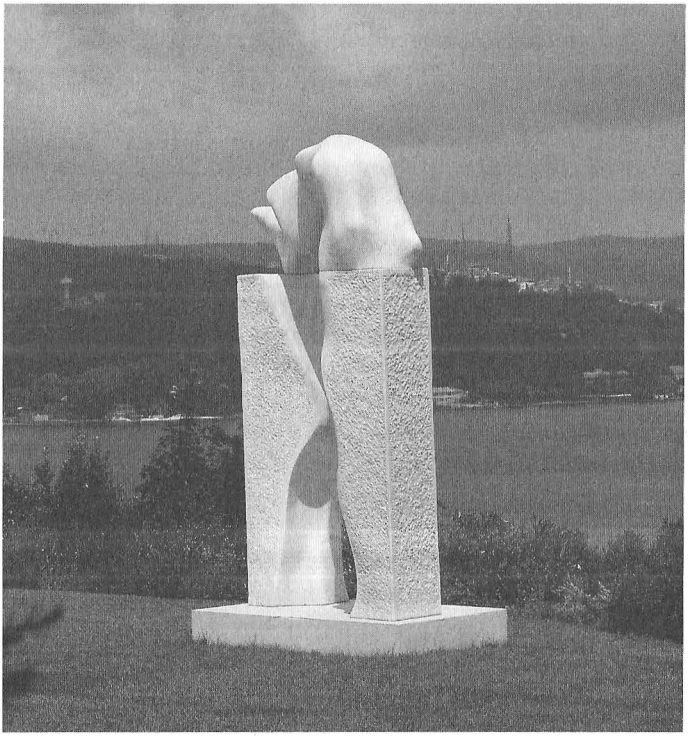
— *Bu aynı zamanda İstanbul'a geliş miydi artık?*
— Tam değil. Belki hazırlıktı... Bu arada benim Dolmabahçe Sarayı'nda, Müze'nin arkasında 1992'de açılmış bir "bahçe sergim" vardı. Açık hava sergisi yani. Büyük heykellerdi. Devlet Heykel ve Resim Müzesi alacaktı o sergideki heykelleri ama bürokrasi yüzünden gerçekleşmedi. Koyacak yerim de yok. Heykeller ta o zamandan beri Dolmabahçe'de duruyordu. Moda'daki sergi sırasında mı, hemen ardından mı bilemiyorum, ordaki heykellerimi sattım. Ordan bir para geçti elime.

— *Onlar Moda'daki sergiye taşınmamıştı?..*
— Yok canım onlar taşınacak gibi değil. Büyük heykeller. Bir kısmını tek tek sattım. Bir kısmının tamamını da Tırsan aldı. Çetin Nuhoğlu'nun Tırsan diye bir firması var. Taşımacılık sektöründe. Büyük firma. O heykeller Tırsan firmasının bahçesine kondu. Dört tane büyük heykel. Beş altı tane de küçük heykel. Tırsan'da toplam on üç heykelim var benim. Ayrıca Dolmabahçe'den Borsa da iki heykel daha satın aldı.

— Ayı ve Boğa*'dan ayrı olarak?*

— Ayrı olarak tabii ki. Bunlar beni parasal manada epey rahatlattı. Bu evi yapmaya rahat başladım yani. Sonra Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne bir iş yaptım.

— *Cumhurbaşkanı Demirel miydi?*
— Evet. Tarabya'da Cumhurbaşkanlığı Köşkü onarılıyor, yenileniyordu. Yani esaslı bir düzenleme yapılıyordu o köşkte. Huber Köşkü'dür o... Orası için yeni bir heykel tasarladım ve yaptım.

Boğaz'da Huber köşkünün avlusunda İo *heykeli.*

— *Konu verdiler mi, sana mı bıraktılar?*
— Valla bana bıraktılar. Ordaki mimar arkadaş tavsiye etmiş. Coşkun Karadeniz. Coşkun Karadeniz oranın mimarı. Benim sergimi görmüş, beğenmiş. O tavsiye etmiş. Beni çağırdılar, gittim. Coşkun Karadeniz köşkte yeri gösterdi, mimariyi gösterdi "İşte şuraya bir heykel koymak istiyoruz" dedi. Ben "Buraya olur. Ama bence şuraya da bir heykel ister" dedim. Mimar da paylaştı önerimi.

— *İki heykel yani?*
— Dinle. Evet, iki heykel de, dinle hele... Ben şimdi şöyle düşündüm: Yine bir Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk heykeli yapalım. Biraz da Selçuk'tan ilhamlı. Ama daha değişik bir heykel oldu. Selçuk'taki heykelin bir varyasyonu gibi. Atatürk'e biraz daha yüklendim kompozisyon olarak. Hatta çok yüklendim. Enteresan oldu.

— *İkinci heykel?*
— Anlatıyorum ya işte... Bir de İo. Bosphorus yani. Huber Köşkü tam boğazın üstünde. Muhteşem bir Boğaz manzarası var. İnanılmaz güzellikte bir yer, bence dünyanın en güzel yerlerinden birisi orası. "Buraya İo yakışır" dedim. "Bizim bu İo. Zeus tarafından buzağıya döndürülen o kızın hikâyesini anlatırım. Tam yakışır buraya." Biliyor musun efsaneleri ile tanışmıyor İstanbul. Bosphorus deniyor bütün dünyada. Bosphorus nedir, kimsenin bildiği yok. Türklerin de çoğu bilmiyor. Boğaz, Boğaz... Ama bütün dünyada Bosphorus deniyor ve Bosphorus'u Latincede çözdüğünde, "Buzağı Geçidi" ya da "İnek Geçidi" oluyor. Hikâye Zeus'un aşk masallarından biri. Ordan yola çıktım. İo efsanesinde, buzağıya dönüştürülmüş İo'yu, Hermes, Zeus'un isteği ile Hera'nın elinden kurtarıyor. Ama İo serbest kaldıktan sonra Hera da kızgınlıktan onun üstüne bir sinek gönderiyor. Bizim Yayladağ'da bââlek denen, inekleri deli eden bir sinek vardır.

— *Ege'de düvelek denir.*
— Düvelek. Aynı laf işte. O sinek musallat oluyor arkasına. İo o hızla, adeta delirerek koşmaya başlıyor. İlk geçtiği yer Boğaz. Yani Bosphorus. Yani Buzağı Geçidi. Bu hoş bir hikâye. Ben Boğaz'ı biraz da erotik bulurum. O kıvrımlar, birden bir göl halini alıvermeler...

— *Erotik? Bunu bilerek mi kullandın?*
— Evet, elbet. Rasgele kullanılır mı bu laf? Yukardan bakarsan Boğaz'ın kadınsı formları vardır. Kıvrımlar filan çok güzeldir. O yüzden bir kadın sureti gibi düşündüm Boğaz'ı. O boşlukta boğazın kıvrımlarını İo'yu saran bir form olarak düşündüm. Onu saran bir formla da o hikâyeyi anlatıyorum. Yani İo'nun buzağı haline dönüştürülüşü. Kadından buzağıya dönüşmesi. Tam bir... tam bir... Metamorfoz mu diyorlar?

— *Metamorfoz... Evet. Dönüşüm, biçim değiştirme...*
— İo heykeli öyle bir şey ve ortadaki boşlukta da Boğaz'ın kıvrımları. O kıvrımlar aynı zamanda o boşluktaki, negatif olarak oyulmuş kadının kalçalarına, göğsüne, orasına burasına tekabül ediyor. Hoş bir heykel oldu... Sana bir düşümü söyleyeyim mi? Ben aslında İo'yu Boğaz'ın girişine düşünüyordum. Hâlâ da düşünüyorum. Boğaz'a girişte, İstanbul'a girerken. Kızkulesi'nin biraz açığında, Sarayburnu'nda mesela... Denizden çıkmış iki ayak üstüne...

— *New York'taki* Özgürlük Anıtı *gibi. Kentin simgesi olacak...*
— Şehrin simgesi olacak ve ayaklarının arasından da gemiler geçebilecek. Kırk elli metre, belki de daha yüksek. İstanbul'a yakışır bir anıt düşünüyordum. Olmayacak biliyorum. Ama düşünmek serbest. Düş kurmak serbest... O düşümün küçük bir modelini Huber Köşkü'ne koymakla yetindim. Şimdilik...

— *Şimdilik...*
— Şimdilik tabii... İo benim düşüm. Benim bir düşüm da-

ha vardı. Var yine. Heykelle ışığın ilişkisini çok önemsiyorum ve bir "ışık heykelleri dizisi" yapmak istiyorum. Birincisini yaptım.

IŞIK HEYKELLERİ DİZİSİNİN İLKİ

— Işık heykelleri... *Birincisini yaptım dedin. Nerde bu?*
— Can Yücel'in mezarı...

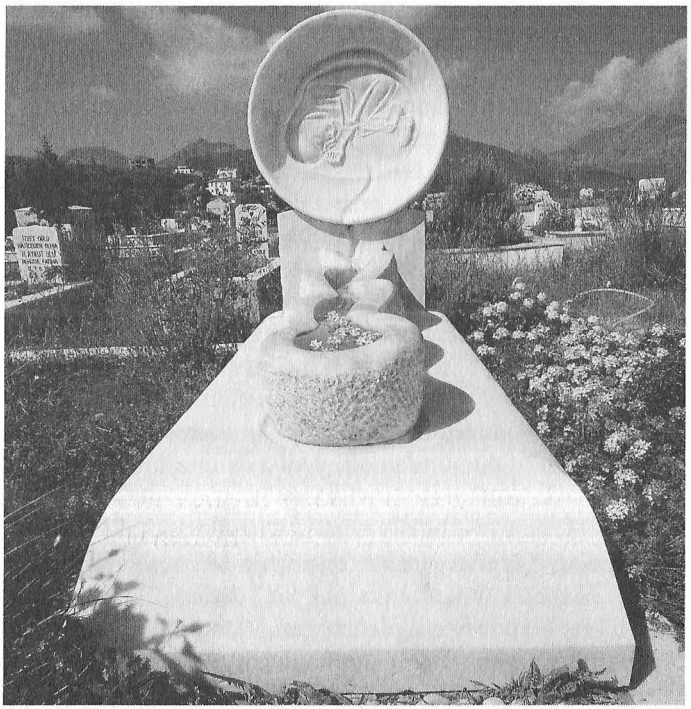
— *O mezarı sen mi yaptın?*
— Tabii. Kim yapacaktı başka? Kimseye yaptırmazdım ve ben yaptım zaten.

— *O bir mezar mı, heykel mi?*
— Bunu konuştuk galiba. İslam heykeli yasaklayınca, Osmanlı'da mezar taşlarının nasıl heykele döndüğünü anlattım sana.

— *Evet. Anlattın. Kavukların anlamını filan...*
— Can Yücel'in mezarı mı, heykel mi bilmiyorum. Ama ben onu çok severek, çok isteyerek yaptım. Bana onur verdi o. Can Yücel'e hepimizin borcu yok mu? O kadar bereketli bir şair olur mu? Adam şiirini yaşamış. Onun hayatı ile şiiri bire bir, sahici. Şiir onun yaşam biçimi olmuş. İnanılmaz bir humor ve şehvetle yaşıyor şiiri... Can Yücel'in ölümü duyulunca kendi kendime "Ben" dedim, "bu adamın mezarını ben yapmalıyım." Ölümünden altı yedi ay sonra kızı Su telefon etti; benimle görüşmek istediklerini söyledi. Annesi Güler (Yücel) Hanım eve bekliyormuş. Kuzguncuk'taki evlerine gittim. Can Yücel'in şerefine rakı içtik. Mezarı yapmamı istediler. Hemen kabul ettim tabii. "Siz" dedim, "Bana bırakın bu işi. Her şeyiyle ben ilgileneceğim." Datça'ya gittim tabii. Ağustos 15'ti galiba. Salt mezar değil, o mezarlıkta bir de çevre düzenlemesi yaptım. Mezarın önüne bir platform koydum. Platformun üstünde karanfiller var. Çakıl taşından ka-

ranfiller... Çok çakıl taşı topladık Datça'da. Yalnız ben değil. Pek çok kişi çakıl toplamaya katıldı. Oraya tatile gelenler, Can Yücel Haftası için gelenler... En çok da benim iki oğlan, karım, eski karım daha doğrusu, Thura yani, onun bir arkadaşı falan. Onlar bütün gün sahildeler. Onlara ben görev verdim. Sepet sepet taş topluyorlar. Talat var, Su'nun kocası. Su, Can Yücel'in kızı. Talat da geliyor oraya, akşamları çuvallardan alıyor taşları, mezarın oraya getiriyor. Böylece on gün, on beş gün biz çakıl taşı topladık.

— *Heykeli burda yaptın ama. İstanbul'da?..*
— Bir kısmını burda yaptım, bir kısmını da orda yapıyorum,

Can Yücel'in mezarı.

atölyede. Belediye Başkanı'nın çok hoşuna gitti bu çevre düzenlemesi. Mezarlığın yolu yoktu. Ben "Bak başkan, şuraya adam gibi yol yapalım. Mezarlığın bir kapısı olsun. Böylece camiden mezarlığa kadar gidilsin" dedim. Başkan "Tamam" deyince yaptık. Yani cami, yol, mezarlık ayırmayalım. Hepsi bir bütünlük olsun, bir güzellik kazansın diye düşündüm... Mezarlık bir tepede. Tepe denize bakıyor. Arkadan güneş batıyor. Tepe de çok uygundu. Tam güneş batarken arkasına geliyordu taşın. Taşta da yuvarlağın içinde bir bebek var. Yani rahimdeki bebek gibi. Bereketi, doğurganlığı anlatıyor. Lafla tarif edemem. Görmek gerek.

— *O yuvarlak basit bir yuvarlak mı, yoksa bir şeyi mi simgeliyor?*
— O yuvarlak aslında dünyayı, doğurganlığı anlatıyor... Bebek gibi. Yani yaşamın tekrarı... Yeniden yaşam. Yahut "Hep öyle genç kal". Can Yücel şiiri gibi...

— *Peki arkadan ışık vurduğunu hesaplamış mıydın?*
— Tabii tabii. Mezar yerini biliyorum; arkadan güneşin nasıl battığını filan öğrendim, gözledim. Ona göre azıcık da hile yaparak...

— *Işıkla heykel bir bütün orda öyle mi?*
— Her heykelde ışık bir bütünlük yapar. Işık heykelin kanı gibi bir şeydir. Heykel ışıksız ölüyor, yok oluyor, görünmüyor. Bir de işte tabii ışık ayarlamaları önemli. Heykel normalde ışık da taşıyan satıhların organizasyonundan oluşur.

Mehmet Aksoy yazıyor

HEYKEL, DAMARLARINDA KAN YERİNE IŞIK TAŞIR

Işığın üzerinde dolaştığı, gezindiği, zıpladığı, kayarak hızlandığı, harmoni içinde dans ettiği, kontrastlarla kızan, dramatikleşen heykel kütlesini oluşturan formlar ışık taşıyıcıları, ışık tutucularıdır. İşte heykel de üzerinde ışığın su gibi dolaştığı ve şeklini aldığı bu ışık taşıyıcı satıhların (yüzeylerin) yani formların sanatçı formasyonuna, kişiliğine ve zevkine göre değişen kompozisyonundan başka bir şey değildir.

Kütle üstünde ve mekân içinde ışığı düzenlemesi, bir melodi haline gelmesidir bütün mesele... Biz heykeltıraşlar aslında büyük kütlelerle değil ışıkla oynaşıyoruz. Heykel, damarlarında kan yerine ışık taşır.

Heykel, işte tam da bundan dolayı ışığın geliş açısına ve şiddetine göre değişik anlamlar kazanabilir. Dramatik, romantik bir ifade ya da sert, haşin, vahşi bir ifade; tam tersine geniş pasajlarla birbiri içinde çoğalan ya da eriyen grilerin oynaştığı harmonik, yumuşak bir ifade olabilir. Ya da bir siluet, daha doğrusu detayların yok olduğu bir kütle lekesi haline dönüşüp yalın ve vurucu bir görünüm etkisi verebilir.

İşte heykel sanatının zorluğu ve çekiciliği burda. Resim sanatındaki gibi ressamın tercih ettiği sabit ve değişmez ışık heykelde yok. Her an değişebilecek, dönen, dolanan, farklı bir ışıkla baş etmek zorundasınız.

İstanbul, Haziran 2002

HEYKEL IŞIKLA YAŞAR

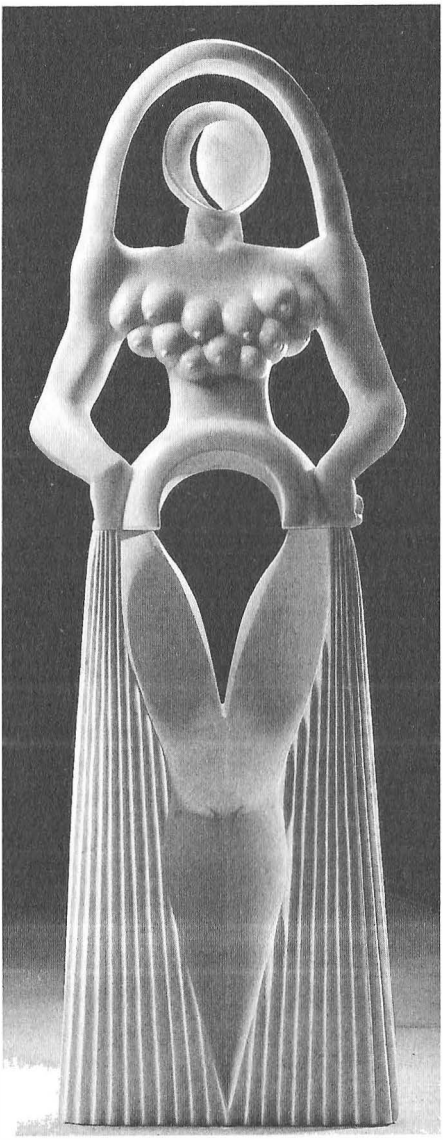
— *O son cümleyi yineleyeceğim: Işık taşıyan satıhlar... Ne demek bu?*
— Bu bir organik bütünlük. Ondan bir kütle oluşuyor. Şuraya ışık düşüyor, buraya gölge düşüyor, birtakım açıları ayarlıyorsun. Bu her heykelin konusuna, durumuna göre değişen bir kompozisyon. Ama her seferinde ışığı organize ediyoruz aslında. Böyle düşünebilirsin, evet, ışığı organize ediyoruz. Şuraya şu ışık, şu şiddette düşecek, şöyle bir gölge yapacak, şöyle bir gri olacak. Bunu hesaplarsan, ki çok önemli bir şey, iyi bir sonuç alırsın heykelde.

— *Bu Mehmet Aksoy'un bir özelliği mi yoksa heykel mesleğini öğrenenlere bu öğretilir mi?*
— Öğretilir, öğretilmez bilmiyorum. Bildiğim, ışık heykelde çok önemlidir. Her heykeltıraş da bunu bilir. Bilmek zorunda. Değişen durumlara göre ışık hesaplaması var. Çünkü heykelin ışığı sabit değil. Resimde ışık sabittir. Sanatçının tercih ettiği bir ışığı verirsin, mesela sabah ışığı, hep o sabah ışığı kalır. Karanlıkça bir ışık verirsin, o da öyle kalır. O hiç değişmeyen bir ışıktır. Resim zaten yüzeydeki bir fantezidir sonuçta. Ama bizde, heykelde ışık, yaşayan bir şeydir. Yani ışığın geliş açısına göre heykelin durumu, anlatımı, etkisi değişir. Mesela dramatik olabilir heykel bir anda. Harmoni içinde kıpraşan birtakım ışıklar olabilir. Sert ışıklar olabilir. Bütün bunları ayarlayabilirsin.

— *Yani gün ışığındaki bütün değişimlere uygun olarak...*
— Evet. Tabii mümkün olduğu kadar.

— *Yani söylemek istediğin "Bu heykele saat 11:20'de bakarsan kardeşim, iyidir" değil herhalde. Yani bu kadar kaba olmasa gerek.*
— Yooo... Öyle de denebilir. En iyi ışık o zaman düşecekse, bal gibi denir. Benim tercih ettiğim en iyi ışık o olabilir mesela. Diyelim ki bu heykele saat 12'de baksan çok güzel olur. Öteki zamanlarda mesela gölgeler uzamıştır, büyük gölgeler vardır. Sert ayrımlarla girersen planlara, birden kırılır ışık. Bu her zaman öyle olur. Ama yumuşak formlarla girersen, ne bileyim ben, formlar arasındaki açılarla... Mesela, 45-60 derece arasındaki açılarla girersen, iki form arasındaki geniş pasajlarla girersen... O pasajın darlığı ya da genişliği çok önemlidir. Buna göre ışık değişir. Değişir ama yine de ona hâkim olursun, uğraşırsan olabilirsin. Anlatabiliyor muyum? Biraz etkisi ağırlaşır, dramatik etkisi fazlalaşabilir ama abuk sabuk bir şey de olmaz. Can Yücel'in işinde başka türlü bir şey yapmak istedim ben. Heykel yani taş ışığı yutsun, içinden ışık versin istedim ve öyle oldu. O başka bir heykeldir yani.

— *Nasıl yaptın bunu? Yani özel olarak ne yaptın?*
— Özel bir mermer kullandım. Onu incelttim. Özel bir mermer. Afyon'un beyazı. Işık geçiren bir taştır o. İnceldikçe saydamlaşır. İki santim kalınlıkta saydamlaşır. Başta ışık geçirmiyor, ama iki santime indirirsen ışığı geçiriyor. Yani ışığı içinde tutuyor. Orası, ışıklı yeri daha beyaz, daha şeffaf. Işık olmayan yeri daha gri, daha koyu. O heykel o yüzden başka bir... başka bir şey oldu. Lafı bulamıyorum ama başka oldu işte. Bunu yaptım orda. Aslında ışık heykelleri diye bir seri heykel yapmak istiyorum. Bu o heykellerin ilki oluyor. Biliyor musun, geleneksel heykel anlayışının tersine bir şey bu. Işığı yutacak heykel, içinden ışık verecek. Böyle bir anlayış, böyle bir deney... Bilmiyorum belki dünyada yapılmamıştır. Bilmiyorum belki de yapılmıştır ama be-

Kibele'den Artemis'e *dörtlemesinden.*

ni çok ilgilendirmiyor. Ben ışık heykelleri yapmak istiyorum o kadar...

— *Peki hep aynı soruya dönüyorum ama olsun. Antakya'dan çıkıp İstanbul'da Akademi'ye giren Mehmet Aksoy ile şimdi bana bunları anlatan Mehmet Aksoy arasında herhalde fark var. Bütün bu değişim, gelişim sadece Mehmet Aksoy'un kendi kendine, el yordamıyla, deneyerek, yanılarak bulduğu sonuçlar mı, yoksa bunlar akademik bir eğitimde edinilmiş bilgiler mi?*
— Yok, maalesef böyle bir bilgi yok. Akademide böyle konular üstüne, ışık üstüne kimse konuşmaz.

— *Almanya'da da?..*
— Orda da...

RODIN VE IŞIK

— *Yani sen İngiltere'yi, Almanya'yı ve Türkiye'yi gördün ve...*
— ... Ve hiçbir yerde ben böyle bir eğitim almadım. Böyle bir eğitim yok. Ama ben çıraklarımla bunları devamlı konuşuyorum. Benim işim bu yani. Ben bunları anlatıyorum. Heykelimi yaparken anlatıyorum onlara. Yani ışık konusunu. Benim çıraklar bilir; çoğundan iyi bilir. Bak, bir adam sanatçı değilse sanat üzerine de konuşamaz aslında. Yani heykeli sürekli yaşamıyorsa, sürekli heykel yapmıyorsa, heykelin özel problemleri üstüne ne konuşacak şimdi bu adam? Konuşamaz, çünkü öyle bir ilgi alanı yok, öyle bir hassasiyeti yok. Işık desen "doğru" falan der belki, kafasını sallar. Hiç düşünmemiş olabilir bunu ama. Şimdi dönüp Can Yücel'e bakarsan, kafa yoruyorum, çok önemli buluyorum ve neden buna çok önem verdiğimi biliyorum. Rodin heykeli gördün mü sen? Kitapta değil ama...

— *Paris'te küçük bir meydanda o ünlü* Düşünen Adam'*ı gördüm ama sanırım o bir kopyaydı. Zaten senin gözünle gö-*

rebilmem mümkün değil. Sen ışık konusunda Rodin'de fark görüyor musun?
— Tabii ki görüyorum. Çünkü adam ışıkla oynuyor. Yani ışık parıltılarıyla. Bütün heykellerinde o hâkim zaten. Işık parıltılarını o kadar güzel kullanıyor ki... Nerdeyse romantik-empresyonist denebilecek durumda Rodin. Belki de aslında sahiden de öyledir.Yani "empresyonlar" var. Görüntüye göre... Şu ışıkta şöyle görünür demiş... Öyle ışık kırılmaları yapıyor. O ışıkla çok oynuyor.

— *Sen heykelini tasarladığın andan itibaren çevreyle beraber düşündüğünü hep vurguluyorsun.*
— Evet, evet.

— *Rodin de mi öyle yapmış? Bunu mu söylemek istiyorsun?*
— Yok, öyle bir şey yok. Rodin'in çevreyle ilgili başarılı benim bildiğim tek heykeli vardı. Calais'te. Ama onun da baskın yanı değil çevre. Orda baskın olan bir kapı. Cehennem kapısı mı ne... Uzun zaman uğraştı onunla. Uğraşmış yani. Öyle okudum, öğrendim. Üstünde o düşünen adamlar var. O ünlü *Düşünen Adam* tek başına değildir.

— *Rodin'in çevreye bakışını konuşuyorduk...*
— Rodin'in atölye heykelleri bir çevre düşünülerek yapılmış işler değil. Mesela Rodin'in *Balzac* heykeli. O heykel çevreyle birlikte düşünülemez. Onu çevreden çok ışık ilgilendiriyordu. *Balzac* heykeli için on tane, on beş tane eskiz yaptığını biliyorum. *Balzac*'ın içeriğini kavrayan bir form bulma çabasındaydı. En sonunda bir kaput gibi, bir baykuş gibi bakan bir adamdır o heykel. Gerilmiş, enerji fışkıran bir heykeldir. Çok güzel bir kütlesi vardır. Arayıp arayıp o formu bulmuş sonunda. Çıplak yapmış. Bir ayağı önde yapmış...

— *O heykelde de sözünü ettiğin ışık özellikleri var mı?*
— Var.

— *Peki nereye konsa, o ışık özelliklerini koruyor mu?*
— Korur.

— *Nerde sergilense ya da nerde...*
— Korur, korur, hiç fark etmez. Korur, başka etkiler olur, çok koyu şeyler olur, siluet etkisinde olur, bilmem ne olur ama mesela yüzünde ille de çok pırıltılar olur her zaman. Nereye ışık düşerse düşsün, ille de olur.

— *Peki, Rodin'i değil, Mehmet Aksoy'u konuşuyoruz. Tasarım halindeyken, mesela defterine, senin ünlü defterine eskizler çizerken... Yani bir heykel doğuyor... Daha o doğuş ânında ışıkla beraber mi düşünüyorsun heykeli?*
— Tabii, çok doğru söylüyorsun. Neden, çünkü geniş, büyük kolonları düşünürken ışığı organize edeceksin. Işıkla parçalayacaksın heykeli mesela. Hem kütle üstünde bazı satıhlar var, o satıh bir ışık alıp bitecek mi, yoksa içinde tekrar pırıltılar mı olacak? Mesela *Dalga, Çocuk ve Köpek* diye bir heykel yaptım en son... Ordaki ışık kırılmaları çok acayipti mesela. Dalganın en ucundaki kırılmalar hem o köpük hissini versin, hem de böyle şıkır şıkır aşağıya dökülsünü anlatmak için onu parçalıyorsun. Ama bütününde eğri gelmiş bir dalganın enerjisini gösteren bir form var. Bu formun yüzeyinde birtakım ışıklar var. Ama o büyük kütleyi bozmayan ışıklar onlar. O giden eğri dalganın gücünü taşıyan formu bozmuyor, çok girintisi-çıkıntısı yok, yine sadece bir eğri. Ordan kırılmaya başlıyor ve o kırıldıktan sonra işte çocuğa geçiyor, köpeğe geçiyor... Bunu düşünmek zorundasın; çünkü heykelin içeriği böyle... Başka bir heykele bakalım. Al *Kibele* heykelini. *Kibele* heykeli işte... Ortada bir sap var, göğüs üstünde birtakım yuvarlaklar. Şimdi o göğüslerin olduğu yerde, ki en hareketli yer orası, sabit olan ışıklardır. Bu ışık, her durumda aynı etkiyi yaratıyor. Mesela şu anda en kötü durumda bile ışığı alıyor yine de...

— *Güneş tam olarak vurduğunda fark ne oluyor?..*
— O zaman da, o boşluğun içindeki göğüslerin hareketlili-

ği, organik formu kalıyor. Ben bütününde zaten orayı vurguluyorum. İşte eli belinde bir Kibele. Bereketi, doğurganlığı, besleyebilme özelliği ortaya çıkıyor... Ama Can Yücel'in mezarında denediğim daha da başka. Işığı yansıtan değil yutan ve sonra dışarıya veren bir heykeldir o. *Işık Heykelleri* dizisi dediğimin de başlangıcı. Ama henüz başlayamadım onlara. Çünkü *İo*'nun ardından o büyük projeye başladım.

— *Hangi projeye?*
— İş Bankası'nın projesine. İş Kuleleri'nin bahçesine dikilen *Kibele*'ye. Sırada *Nike* de var biliyorsun...

— *Biliyorum. Ama artık "şimdiki zaman"a geldik. Çekicin rüzgârında geçen kırk yılı, Mehmet Aksoy'un altmış yılını tam altmış gündür konuşuyoruz. Rastlantı tabii. Ama hoş bir rastlantı. Bu söyleşiye başlayalı tam altmış gün olmuş. Altmış günde altmış yıllık uzun bir yolculuk yaptık ve şimdiki zamana geldik. Artık bu söyleşiyi bitirmenin ve bu kitaba nokta koymanın da zamanı... Şimdi sen yine çekicinin rüzgârına döneceksin, ben de bütün bu söyleşiyi bir kitap haline getirmek üzere masamın başına...*

Ayla Ödekan soruyor, Mehmet Aksoy yanıtlıyor

KÜTLE VE BOŞLUK ÜSTÜNE

— Ben Rönesans ve eski Yunan heykeliyle bugünün, yani çağdaş heykel arasındaki en belirgin farkın, "kütle-boşluk ilişkisi"ne bakışta, onu kavramada olduğunu düşünüyorum. Rönesans ve Yunan'da heykel sadece hacmi ve kütleyi biçimlendiriyor. Oysa çağdaş heykelde mekânla kütle arasındaki boşluk, aslında mekânla bir ilişki değil. Sizin heykellerinize bakınca bu ayrımın sizin için de önemli olduğunu düşünüyorum.

— Kütlenin etrafını saran boşluk... Evet, bu ilişki benim de ilgimi çekiyor, önem veriyorum. Soruyorum kendi kendime: Boşluğun heykeli yapılır mı? "Boşluğun heykelini yapıyorum" diye bir laf ettim yakınlarda. "Boşluğun heykelini yapmak istiyorum" dediğim zaman, yani pozitif olarak gördüğüm an... Mesela şu heykele bir bakalım. Bu heykelin bir kütlesi var. Dolu kütlenin etrafından onu saran bir uzay var. Bunu tersine çevirelim şimdi. Mesela uzayı kütle olarak düşünün; bu heykeli de delik olarak düşünün. İşte o zaman bu heykel oluyor. Bizim heykeltıraşlıkta iki kütle arasındaki boşluk, kütlenin içinde boşluk ya da bizatihi boşluk, aslında estetik bir eleman olarak çalışmalı.

— Bir yapıtı oluşturma süreci. Bu süreç benim çok ilgimi çekiyor. Anlatır mısınız, yaratan kişi olarak oluşum sürecinin aşamaları nasıl gelişiyor? Bir kitapta, sizinle ilgili çıkmış bir kitapta "Bulutlara baktım" diyorsunuz. Yani siz sadece çağ-

daş sanatta estetik biçim arayışlarını değil; yaşamı da yakalamaya çalışıyorsunuz. Sorguluyorsunuz. Onu görselleştirmeye çalışıyorsunuz. Bu benim çok hoşuma gidiyor. Sanatçılarda son zamanlarda hep bunu arar oldum. Bir de eleştiri... Sanatçının kendini eleştirmesi. Benim için çok önemli o eleştiri. O eleştiri kendisinin daha sonraki üretimlerinin gelişmesine katkı yapar. Eleştiri yapıyorsa katkıda bulunur. Yoksa "Bunu yaptım tamam. Ben yaptım bitti" dediğin an... Ben sizin böyle dediğinizi sanmıyorum. Siz üretimde çok değişkensiniz. Herhalde o formlarla biçimlenmeyi, o iç ve dış biçimlenmeyi sürekli yaşıyorsunuz. Eleştiri sürecini de oluşturuyorsunuz. Çok uzun bir soru oldu ama. Bunları merak ediyordum...

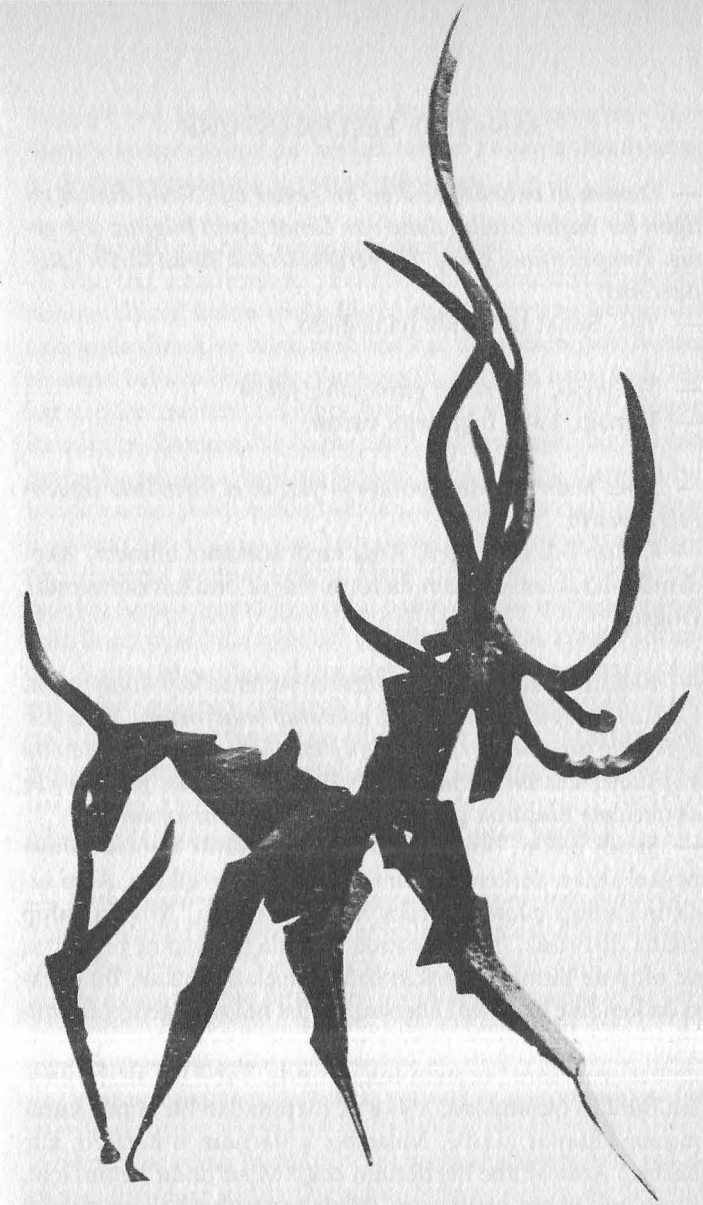
— Bunların hepsi tek cevapta söylenebilecek şeyler. Zaten hepsi birbirini içeriyor. Yani eleştirel bakma, kendini eleştirme falan. Ben bunu başka türlü açıklıyorum ama. Sanıyorum söylediklerinize denk düşecek. Şimdi heykelde ya da genel olarak sanatta, üretim süreci denen süreç hakikaten tuhaf bir süreçtir. Bunu kimse bilmez. Şöyle başlar, şöyle biter gibi bir formül veremez, vermemesi gerekir. Tabii eğer kendine saygılıysa. Çünkü sizi etkileyen şeyler bugün etkiler ama hemen yarın heykele dönüşmeyebilir. Ama on sene önce etkilendiğiniz bir formdan çıkıp bugün heykel yapabilirsiniz. Şimdi o süreç, zamanı öyle bir içine alıyor ki, dünmüş gibi olabiliyor. Çocukluğunuzda sizi etkileyen bir şey düşünün. Sonra geliyorsunuz yirmi dört yaşına, Akademi'de bilmem nerdesiniz, onun heykelini yapıyorsunuz. O hayvan heykellerini yapmamın nedenleri bunlar. Benim hatıram var o hayvanlarda. O hayvanları sevmişim. Geyik örneğin. Hep geyik anlatılır masallarda. Peki hiç geyik gördüğümüz var mı? Yok. Görmemişim ama ona hayranlığım vardır. Yapmışımdır.

— *İmgeler var ama bellekte?..*

— Var tabii. Bende keçiler var örneğin. O keçiler gelir, o boynuzlar kıvrılır, üstüne binmeye çalışırız falan. Çocuklu-

ğumdan söz ediyorum. Bunları tanıyorum. Hatıralarım var. Yaşanmışlığı var. Hoşluğu var. İlk heykel yapmaya başladığımda en hoşuma giden formları yapıyordum. Bu da çok normal. Bilmem kaç sene sonra çıkıyor. Şimdi tabii bunu formüle ederken, form haline sokarken veya heykel haline getirirken nasıl olacak bu iş? İlkönce algıladığınız bir şey, heykel fikri veren bir şey çıkıyor ortaya... Şöyle bir başlıyorsunuz, çiziktiriyorsunuz örneğin. Çünkü heykele birtakım kütlelerin birbiriyle ilişkisi diye bakabilirsiniz. Kabalaştırarak konuşursak mekân içinde birtakım kütlelerin birbiriyle ilişkisi. İçine boşluğu da alan kütlelerin ilişkisi. Boşluk da bir kütledir aslında. Tam da öyledir hem. Böyle baktığın zaman, birbiriyle ilişkiler zinciri içinde baktığın zaman, bir taraftan bakıp çizdiğin zaman sorular geliyor hemen: Önü ne, arkası ne? Yani "ne" derken asıl sizi etkileyen tarafın ağır bastığını görüyorsunuz. Ben sonradan çözerim mesela bir tarafını. Bir tarafı çok etkilemiştir. Ama onun bir de arkası vardır ve düşündüğümden değişik olur arkası. Bana da sürpriz olur aslında. Sürprizlere açığım ben. Aslında hayatımda şunu anladım. Bu kadar heykel yaptım. Kırk yıldır heykel yapıyorum. Sürprizlere açık olmakta kendimi iyi buluyorum. Yani bir sürpriz geldi mi onu yakalarım. Bir form gelmiş, kendini takdim etmiş. Bir form, bir ilişkiler zinciri... Onu görüyorum ve onu görmezlikten gelemem. Görürüm. Kırk yılda böyle bir göz terbiyesi oldu.

— *O nasıl olur? Yani süreç nasıldır?*
— Valla bilemiyorum. Bilmek de zordur sanıyorum. Bakıp "şu şurda iyi durur" diyorsun. Yani bir başka yerde hayatta durmaz; ille de burda duracak. Anlatabiliyor muyum? Yani estetik olarak daha ilk bakışta gözüme dokunur. Bazı şeyler hemen dokunur. O dokunma nedendir? Buna terbiye diyorum ben. Form terbiyesi.

Mehmet Aksoy henüz Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü öğrencisi iken Yayladağ çayırlarında güttüğü, oynadığı, boynuzundan kavradığı "keçi"sini heykele dönüştürmüş...

— *Demek ki bellekte biriken bir şeyler var. Sizde dikkat ettiğim bir başka özellik daha var. Sanat tarihi bilginiz çok geniş. Perspektifiniz geniş. Siz gerçekten çok sanat tarihi çalıştınız mı?*
— Yok. Sanat tarihinde iyi değilim.

— *Yo, yooo... Berlin'e gitmişsiniz falan.*
— Tamam, kaba bilgilerim vardır.

— *Ama Mısır'la, Mezopotamya'yla, ilkel formlarla ilgilenmiş olmanız...*
— Onları bilirim canım. Ama tarih sorsanız bilmem. Akademik olarak anlatamam da form olarak onu kavramışımdır. Doğru..

— *Ben sizin bütün yapıtlarınızı bir yerlerde hep buluyorum. Çağdaş heykelde buluyorum, eskilerde buluyorum.. Ama çok ilginç, siz tüm bunları özümsemişsiniz. Ben çoğu sanatçıda bu kopyaları sezerim. Ama sizde, bellekte var olanın yerleşmiş ve sentezleme oluşarak çıkmış olduğunu hissediyorum.*
— Şimdi bakın, bir zamanlar dünya kültür mirası, dünya heykel sanatı derken bir Hint sanatına sahip çıkma, Asya sanatına sahip çıkma, Afrika'ya sahip çıkma, Mısır'a sahip çıkma diyorduk. Yani dünyada şu anda ne olup ne bitiyorsa, ne olup ne bitmişse bunları özümsemek diyorduk. Bu mirası da kendine nasıl mal edersin, bir üst noktaya getirebilir misin ya da kendince çevirebiliyor musun? Sanat olayı zaten orda başlıyor. Tam bu çeviri hikâyesinde. Tabii bir alfabe bunlar. Bunları okumadan, A'yı B'ye çarpmadan bir cümle kuramazsın. Bunlar alfabe. Mısır bir A harfidir, B harfidir, kaç harfse.. Ama alfabe harflerinin çoğu Mısır'dadır benim için. Buna çok önem veriyorum. Mısır sanatı heykeli en yüksek düzeye getirmiş, tekrardan bozulma dönemi başlamış dünyada. Heykelin bozulma dönemi gibi... Böyle iddialarım var.

Yunan'ı ben heykelin bozulma dönemi diye sayarım. Eğer Mısır'a kadar çıkmış bir heykel tekrar Yunan'a dönüyorsa, o idealizm zamanına, o forma geliyorsa...

— *Ama Mısır'da da var yaşamayan tipler.*
— Var. Var ama firavun... Pekâlâ bunu sizinle tartışmak istiyorum. Güzel. Bakın şöyle: Bir parmağın boyu ne kadar olacak; kolla dirsek ve bilek arasında kaç tane birim var? Bunların hepsi bellidir Mısır'da. Bunların ölçüleri var, hepsi belli. Fakat yapılan eserlere bakıyorsunuz, yaşayan heykeller çıkıyor. Ramses ise Ramses, bir başka türlü çıkıyor. Başka bir firavun bir başka şekilde. Ve Mısır heykeli statiktir. Çok durağan bir formu vardır. Şimdi burda bakalım, durağan ama çok hareketli. Yukarı iten bir güç var. Yani durağan bir form yatay değildir. Diagonal formlar yoktur. Hepsi dikeydir, yere dik oturan figürler. Ama o oturan figürdeki, o firavundaki enerji göğe yükselir. Bunu nasıl başarıyorlar? Mesela bu benim için bir sorundur. Sonra Mısır'daki tiplemeler. Yunan'daki tiplemelerden çok farklı ve de beni sıkmıyor. Daha halktanmış gibi geliyor bana, daha yaşayan bir şeymiş gibi. Adam tutmuş firavunu tanrı yapmış ama insanla. Şimdi Venüs'e bakıyorsun, Apollon'a bakıyorsun, Hera'ya bakıyorsun, hepsi de yaşamsız... Yaşamaz gibi geliyor bana. Bir idealler dünyası Yunan heykeli..

— *Yetkinleştirme, biçimi süzgeçten geçirme var Yunan'da. Yani Yunan'da bir kere oranlar müthiş olacak. İdeal oranlar, sizin dediğiniz gibi. Yunan hedef olarak insanı almıyor, insanın en iyi parçalarını birleştirip bir bütün oluşturuyor. Ki yeryüzünde öyle bir fani yok. Oysa Mısır heykeli firavunun gücünü halkın önünde oturtuyor.*
— Ve bunu durağan formlarla yapmış ve ona inanılmaz bir enerji yüklemiş. Heykelin gücü budur, buna inanıyorum. Heykele güç veren formdur. Onu, yukarı yükseltebilir, yukarıya doğru uçar gider. Durağan, öylece oturan bir firavun heykelindeki güç inanılmaz bir şeydir. Bir el bombası patlayacakmış gibi durur o.

— Doğru. Bunu Mısır'a gittiğim zaman ben de hissettim. Gerçekten öyle bir güç ki o, orda eziliyorsunuz ve firavunun o korkunç gücü karşısında ufacık bir yaratık olduğunuzu düşünüyorsunuz..

— Ama durağan bir heykel. İnanamıyorum. En basite indirgenmiş bir şekil. Oturuyor. Eller böyle. Belki de çok dağılmak istemiyorlar, uzun zaman dayanacak ya heykeller. Bu düşünce de vardır büyük ihtimalle. Taş yapımında bir dağılmama esası var.

— Evet Mısır, heykeli taş bloğu içinde çözümlüyor.

— En az vurarak, en az taş atarak. Ama bu en basit formdan inanılmaz bir enerji kazandırıyor heykele. Mısır'daki mucize budur bence.

— Sizin heykelinizde de var olan güç kuşkusuz daha çok Mısır'a yüklenebilir.

— Doğru olabilir. Ben Mısır heykelini çok seviyorum, beğeniyorum. Bir de kütle detay ilişkileri var tabii. Çok şey öğretir insana Mısır ve Asur. Biz detaydan kütleye gideriz çoğu zaman. Bu Akdenizlilerin hastalığıdır genelde. Mısır'da ise ana kütleyi yüksek bir yere koymuşlar; kütleyi iyice bir çözmüşler önce. Sonra üstüne şiir yazıyorlar, detay detay. Boya, üstünde yazılar, çiçekler. Şimdi bir Asur heykelini düşünün. O sakallar, o kıvrımlar, pazubentler, örgüler, dizlikler her şey ne kadar güzel işleniyor. Fakat ana kütleyi o kadar sağlam koymuş ki adam hiçbir şey etkilemiyor, bozmuyor. Mesela bunu öğrendim ben Mısır'dan, Asur'dan. Yani detay bozmamalı kütleyi. Kütle sağlam olduğu zaman detay zaten onu bozamaz. Böyle kurallar koyuyorum ben kendime. Çocuklara böyle anlatıyorum. Gerçekten bu ilişkiyi biraz abarttığımız zaman iş başka yerlere gidiyor. Detaya önem veriyorsunuz ve kütleden kopuyor, bir anda dağılıyorsunuz. İlişkiler kopuyor, birbiriyle ilişki kuramaz oluyorsunuz artık. Bu zorluğu var.

— Şimdi siz konuşurken de düşündüm, esasında Mısır'da tabii ki piramitlerin de etkisi var bunda. Mısırda mekân mimarlığı değil; kütle mimarlığı var. Mimarlıkla heykel bir bütün oluşturuyor. Mimaride de o gücü buluyoruz, heykelde de. Çok ilginç yani. Piramit de bir kütle ve heykel de bir kütle. Büyüklük kavramı çok farklı. Oysa Yunan'da öyle değil. Yunan'da daha insani boyutlarda. Mimari de öyle. O oran, mimari oranları kuruyor bir yerde. O oran heykelin de bir yerde boyutlarını sınırlandırıyor.

SANATSAL YARATI ÜSTÜNE

— Konuşma bizi sürükledi, şu yaptığın heykele eleştirel bakma konusunda konuşamadım galiba. Eleştirel bakma...

— Ben çok önem veriyorum. Öğrencilere de söylüyorum ders olarak. Çünkü bizde yok. Geleceğin de ona dayalı olacağına inanıyorum.

— Evet çok önemli. Ben mesela bir heykele, taşla çalıştığım bir heykele başlıyorum. Taş yapımı zor. Artık bitirmeye yakınsındır, "bitirdim" dersin, bakarsın içinde bir ses "olmadı" der. Hani tam bir sevinç olur insanın içinde, coşku olur. İşte o olmadığı zaman derim ki ben "Bir şey var, bir kötülük var." O duyguya o kadar önem veriyorum ki, bu duygu varsa heykeli bitirmem ben. Eğer o duygu varsa bir yanında bir aksama var demektir. Bu duyguya çok güveniyorum. İç rahatlatıcı bir güvence yani. "Ah, işte tamam" demek var ya, bu denmeden heykel bitmez ve bunu ben çok sık yapıyorum. Bakıyorum bitmiş gibi oluyor. Ama olmamış, bitmemiş heykel. Tak diye bırakırım, keserim, kırarım, yeniden yaparım. Bitmiş heykel üç sene sonra da gözüme takılabiliyor. Orda belki de yanlış yapıyorum. Bilmiyorum, o dönemime, o âna saygısızlık mı oluyor? Ya da o zamanki bilincim, düşüncelerim tekrarsız zaten. Beş sene sonra gelip, ben başka bir yerden bakıp o heykeli düzeltiyorsam...

— *Bu oluyor değil mi?*
— Oluyor.

— *Anlaşılan heykelle birlikte yaşamak gerek. Hiçbir zaman bitmiş olarak görmüyorsunuz. Sizin bir parçanız o. Sizinle birlikte yaşıyor.*
— Bazen korkuyorum. "O kadar zaman çalıştım ettim. Çalışırken böyle böyle duygularım vardı ve şimdi yok." Şimdi başka bir yerden bakıyorum, daha üst bir yerden bakıyorum ve düzeltiyorum. Bunu "yapayım mı, yapmayayım mı" gibi korkularım var şimdi. Bunu henüz tam olarak çözemedim kendi içimde. Bilmiyorum. Doğru mudur, değil midir bilmiyorum. Ama yapmak istiyorum, kesin. Yapıyorum da çoğu zaman. Beni engellediler birkaç kez. Birkaç heykelde. "Orda her vuruşta bir zaman, her vuruşta bir hatıra var. Elleme buna, saygılı ol" filan dediler. "Haklısınız" dedim, "Valla çok haklısınız..."

— *Onu eski olarak kabul ederseniz bırakabilirsiniz. Ama sizin bir parçanızsa, yaşamsal bir parçanızsa o...*
— Bir sene, iki sene bir şey değil. Eğer o atölyede duruyorsa onu her zaman değiştirebilirim. O hakkı kendimde görüyorum. Ama on sene geçtiyse, benim o işi değiştirmem artık aptallık olur. Yirmi beş sene geçmiş, ben o işi, o zamanki duygularımla yapmışım ve şimdi başka bir gözle bakıyorum. Hayır, artık ona dokunmamam lazım. Anlatabiliyor muyum? Eleştirel bakış da tam böyle bir şey işte. Böyle bakıyorum ve kendimi alamıyorum. Değiştirebilirim, kırabilirim, hepten başka türlü bir forma sokabilirim. Burda ben Michelangelo'yu usta olarak alıyorum kendime. Michelangelo büyük ustadır, dünya heykelinde belki de en saygı duyduğum insan odur. Yani onun çekiç vuruşu, taşla ilişkisi, düşüncesini taşa geçirişi, ustalığını taşı yenmek için değil, taştan heykel yapmak için kullanışı...
Nasıl da halleşiyor onlarla. Floransa'da Pietta'sı var. *Pietta Maria del Fiore.* Orda müzenin merdiven sahanlığında duruyor. O heykel beni inanılmaz etkiler, çok muhteşem bir heykeldir. Ordaki İsa'nın artık ölü olan vücudunun yerlere ak-

ması. Ölü bedeni kaldırmaya çalışan rahip var ki Michelangelo'nun kendisidir. Arkada da Meryem var. İnanılmaz bir kompozisyon ve inanılmaz bir duygu yükü var.
Neden onu, Michelangelo'yu örnek alıyorum?
Yaşı doksan mı, doksan beş mi ne, gece on ikide kalkıyor. Ölümünden üç saat önce. *Pietta Rondanini* heykelinin önünde duruyor. Ve bir süre sonra çekicini ve murcunu eline alıyor, İsa figürünün öne, kucağına doğru sarkan kolunu omuzdan kırıyor ve figürün arkasına doğru çeviriyor.
Ne düşündü, niçin yaptı; onu gece yarısı hasta yatağından kaldıran, onu harekete geçiren güç neydi, neyi düzeltmeden ölmek istemedi?
Ana ve oğul yani İsa ve Meryem'in vücutlarının birleştiği, Meryem'in içine doğru çekilerek birbirlerine kavuştuğu hissini kuvvetlendirmek için mi yaptı bunu? Peki, İsa'dan geriye kalan kırık kolun bir anlamı olabilir mi? Bir çekiç darbesiyle koparabileceği kolu niye öyle heykelden kopuk, tek başına bize bir şeyler söyler gibi bıraktı? Belki de o kolu kendi kolu gibi düşündü. Vücudunun artık tükendiğini, İsa'ya kavuştuğunu, kendisinden arta kalan tek şeyin heykelleri, emeği yani "kolu" olduğunu anımsatmak istedi belki de. Belki de o kolla bize el vermek istedi. O insan eli, o hümanist yürek bizlerde çarpmaya devam etsin diye...

— *Gerçekten Michelangelo çok büyük, o bambaşka. Benim karşısında durduğum zaman titrediğim bir Mısır heykelidir, bir de Michelangelo'nun yapıtlarıdır.* O Davud *heykeli..*
— *Davud* da öyledir. Ama beni asıl piettaları etkiliyor.

— *Sizde de o ilişki var. Hem duygusallık açısından, hem kaba taş bloğunu çizen figürlerin çıkışında var. Benim demek istediğim de bu zaten. Sanat tarihi belleği bilgi olarak değil de görsel bellek olarak çok baskın sizde.*
— Doğru söylüyorsunuz. Dışarılarda gezmek, müzeleri dolaşmak çok yardımcı oldu bana. Dünya sanat mirasından biraz nasibimizi aldık galiba...

— Madem bunu söylediniz, soracağım sorulardan biri de şuydu: Örneğin Türkiye'de kalsaydınız, yahut Türkiye'de kaldığınız süre ne kazandırdı size? Sonra dışarıya gitmek ne kazandırdı? Bir Almanya'nız var. Ne oldu orda? Ben Almanya'dan da ilişkiler görüyorum sizde. Yani bellekte çok izdüşüm var.

— Var. Şimdi şöyle bir şey: Türkiye'deki okullarda sanat eğitiminin, heykel eğitiminin çok zayıf olduğunu, insanlara destek malzeme verilmediğini düşünüyorum. Öğrenci heykelden soyutlanmış, bir şeylere bakıyor, hocalar bir şeyler anlatıyor ve hocaların kendisi de üretken değil. Çoğu böyle. Yüzde doksanı aktif heykeltıraş değil. Bu adamın sıcaklığı olamaz. Bir bitmişlik var. Heykelden kopmuşluk vardır; aşk yoktur içlerinde. Mesele budur, aşkın sönmesi var ya, heykel yapma aşkının... Bu ruh dolaşmalı okullarda. Var mı böyle bir ruh? Eğer yoksa, o zaman ortada bir kötülük var. Alın size bir soru: Destek malzeme olarak niye bir Mısır'ın, Asur'un örnekleri konmaz?

— Ya da neden gidilmez Mısır'a?

— Bana yani öğrenciye bu konuda ödev ver, ödev yapayım. Beni zorla. Yok... Hep kendi çabalarımızla oluyor. Almanya'da, İngiltere'de... Daha çok İngiltere'de, orda bir buçuk sene kaldım, bütün müzeleri bitirdim. Müze tutku oldu benim için. Müzeleri dolaştım da dolaştım. Zaten hayatımda ilk kez dışarı çıkıyorum. Her şeyi merak ediyorum. Ve ben Asur'la British Museum'da karşılaşıyorum. Anlatabiliyor muyum?

— Bir Arkeoloji Müzesi var ve onu bile kimse kullanmıyor.

— Kullanılabilir de, bizim öyle bir alışkanlığımız yok. Öğrenci olarak da böyle bir alışkanlığımız yok. Şimdi ben gelmişim Yayladağ'dan; müzeye gitmeyi, kütüphaneye gitmeyi bilmem; alışkanlığım yok. Kitap okumak da alışkanlığım

değil. Yani bizim işimiz zor. Eğitimde bunları bilip, yetenekli bir adam geldi mi onu disipline etme alışkanlığımız yok. Yurtdışında bu var. Orda her şey sınıflandırılmış. Hap gibi alıyorsun. Bunu anladım. Bu büyük bir farktır. Bizim duygusallığımızda değiller. Büyük bir farktır bu. Dünya sanatının izini sürekli sürüp heykel sanatını kavrayabilirsin. Eğer gerçekten kendinden de çaba gösteriyorsan... Bende böyle oldu. On beş sene az bir zaman değil tabii...

— *Belleği zenginleştiren bir süreç...*

— Tabii, bir ton sergiye gittik, bir ton çalışmaya katıldık. Her türlü tartışmaya katıldık. Çünkü ben gittiğimde konsept sanatı, deneysel sanat akımları yeni çıkmıştı. Conceptional art filan yani... Onun da çok yararı oldu. Benim o şoka girmem, sanatı sorgulamam, heykeli sorgulamam, heykele ara vermem, sonra tekrar ve artık heykeli bırakmamacasına tutmam... Berlin'de dedim ki "Tamam heykel bırakılmaz. Heykel vardır, kalacaktır." Buna beş sene sonra, ancak 76, 77'lerde karar verebildim. Çok önemliydi benim hayatımda. Bana bu farklılığı verdi. Yurtdışından Türkiye'ye döndüm. Tekrar başka bir gözle baktım. Kendine bile başka bir gözle bakıyorsun; kültürlere başka bir gözle bakıyorsun. Fark ediyorsun hemen, öz değerlerimizi tanımıyoruz.

Mesela yurtdışında arabesk figürlerden, o sert çıkışlı ya da kaligrafik şeylerden, ordaki sanatçıların çoğu acayip işler çıkarıyorlar; biz de onlara bakıp hayranlık duyuyoruz. Yani kültüre sahip çıkmamak diye bir gerçek var. Kaligrafi gerçekten muhteşem bir şey ve de heykel sanatına çok uygun, çok yatkın. O kadar güzel uyumlar var ki.. Mesela boşluk, doluluk diyorsunuz ya... Aslında benim çıkış noktam mezar taşlarıdır, kaligrafidir. Kaligrafi de öyle bir şey, o harflerin birbirine girip, birtakım düzgün yada girift biçimler alması... İnanılmaz bir kompozisyon. Ben bunu figürlerde kullanırım. Vücut figürlerinin hepsi kaligrafiktir aslında. Onlarda "Allah" falan okursun, "Bismillah" yazabilir. Arapça bilen birine bir heykelimi gösterdim ve "Bak şurda

Allah yazıyor" dedim, "Ama şurda bilmem ne olması lazım" dedi. Güldüm, "Onu unutmuşum" dedim. Ne diyeyim adama?..

İSLAM SANATINDA FORM ÜSTÜNE

— *Sanat tarihi bilgisi derken bunları diyorum. İtiraf edeyim ki ben sizde kaligrafiyi yakalayamadım.*

— Tek başına çizgi kalından başlıyor, inceliyor. Tekrar incelikler yoğuruyor, tekrar sivriliyor, sonra uçup gidiyor, sonra tekrar toparlanıyor. Bu inanılmaz bir şeydir. Benim şimdi bu tür deneylerim var. Kaligrafiden çıkmış desenlerim var. Ben bunu artık özümsemişim. Her yerde onu görüyorsun. Gerçekten hayatımızda var. Camilerde var, kitaplarda var, her yerde var. Karşılaşıyorsun. Ve artık bu içselleşmiş bir durumdur. Ama bilinçli olarak içselleşmesi lazım. Bakıyorsun bir caminin girişinde, orda kalıyorum, içeri giremiyorsun ki. Yani o muhteşem bir şey, içine alıyor, kucaklıyor seni. O form kırılmaları, ışık gölge oyunları, o derinlik, o geometriyi içinde nasıl parçalıyorsun tekrar geometriyle. Değil mi?

— *Bir de şöyle ilginç bir şey var. Mukarnas. İslamda yüzeysel bezeme var, figür yok denir ki doğru değil, var. İşte mukarnaslar. Ama hadislerde öyle geçiyor diye yerleşmiş bu yargı. Ve yüzeysel geometri ve satıh bezeme gelişmiş. O geometrik yüzeysel bezemeyi üçüncü boyuta aktarıyorlar. Mütbiş bir şey ve orda heykel var...*

— Orda durun. Mukarnasa tam olarak heykel denemeyebilir. Ne de olsa amacı farklı olduğu için. Üç boyutlu olması açısından heykele yaklaşıyorsa da, üç boyutlu mekân düzenlemesidir mukarnas, dekoratif bir şeydir. Yani ben bu konuya çok önem veriyorum. Bir şey nasıl başlarsa, ne için yaparsan o olur. Şimdi orda yapılan kapı girişidir. Girişi zenginleştirmek, ona bir ruh katmaktır. Amacı bu ve bunu çok güzel

yapıyor. Ama heykeli buna indirgeyemezsiniz. Amaç olarak da, içerik olarak da...

— *Şimdi bakın, Alaaddin Camii'nin mukarnası için Niğde'ye gittiğimizde bizi bir fotoğrafçıya götürdüler. Fotoğrafçıda bir resim var, mukarnasın resmi. Fotoğrafçı "Güneş ışınları belli bir zamanda vurduğunda orda bir Türkmen kızı gözükür. Ağustos ayında sabah saat beşte gözükür" dedi. Ağustos ayındaydık. Biz de makineleri aldık geçtik karşısına. Saat saat beşte, gerçekten Türkmen kızı gözüktü. Çektik fotoğraflarını, Türkmen kızı kayboldu. Kendi kayboldu. Sonra ben mukarnaslardaki bütün geometrik şemaları inceledim. Hepsi simetrik ama Niğde Alaattin Camii'ndeki bu mukarnas simetrik değil. Rivayete göre mukarnas ustası bir Türkmen kızına âşıkmış. Ve onu bu kapıda canlandırmış. Bu ışık oyununu kullanmış.*
— Ben de yapıyorum böyle şeyler. Belli ışıkta görünen heykeller yapıyorum.

— *Demek istediğim buydu. 13. yüzyılda ışığı ne kadar usta kullanmış..*
— Aslında bu ışık konusuna gelirsek, bu çok önemli. Her şey ışıkta duruyor, formlar, figürler. Heykel yapmak için taşta ışığı organize ediyorsun sonuçta. Buna böyle bakarsan aslında biz ışığı organize ediyoruz. Işığı böyle kavradın mı başka yerlere gidersin, endişen başka olur. Düşen ışığa göre heykel öyle değişik görünümler alabilir ki... Diyelim çok detaylı bir kompozisyon yapacaksın ve diyelim bu kompozisyon çok figürlü, çok elementli. Şimdi burda ışığı öyle bir kullanmalısın ki, bir melodinin tekrarı gibi olmalı, heykelin üzerinde öyle bir dolaşmalı ki ışık, o melodi bütün her yeri sarmalı, yer yer kontrastlar olmalı, ara pasajlar olmalı. Bunlar birbirine kontrast ve uyumlu kontrastlar olmalı. Harmonik durumlar yaratabilmelisin, küçük küçük giderken büyük parçalar koymalısın. Bir melodi duymalısın yani. O ışık yansımalarının, o grilerin, siyahların, beyazların, onların

üzerine düşen ışık renklerinin bir müziği olmalı. Bu müziği de biz yakalamalıyız. Yoksa heykel olmaz. Hani bir büyüsü var heykelin derler ya. Bence ışıktandır...

HEYKELİ BİTİRMEK YA DA BİTİREMEMEK ÜSTÜNE

— *Bir tek ışık değil ki, bir sürü değeri var. Yaratma sürecindeki uygulama ânında bütün bunları çözümlemek gerçekten güç bir iş esasında. Orda nasıl bir süreç yaşıyorsunuz?*
— Yani şimdi bir form veya heykel duygusu veren bir duygu, bir fikir geliyor size. Ondan sonra başlıyorsunuz biçimlendirmeye. Belki kalıyor, unutuyorsunuz. Ama çok yapmak istediğiniz bir şey ise azimle devam ediyorsunuz. Çiziyorsunuz, çiziyorsunuz. Kurtulamazsınız bundan. Epey bir süre sonra "Hah" diyorsunuz, "bunun formda karşılığı budur." Ondan sonra çizimler, form aramalar... Ama bunlar sahici şeyler değil tabii. Bir eğri çizmişsiniz. Peki eğrinin kütlesel formu nasıl olur? Onu üç boyutluda nasıl görürüz? Bu ilişkileri heykeltıraş görür. Bizim terbiyemiz öyle. Çizgiden forma nasıl gidiliri soruyoruz ve yakalıyoruz. Yani çizerken öyle çiziyoruz. İşte tam oralarda bir şeyler buldunuz el kararıyla ve uygulamaya geçiyorsunuz.
Ben şimdi iki türlü yapıyorum: Bir, direkt taşa çalışıyorum. O çok daha enteresan oluyor, beni çok daha başka yerlere alıp götürüyor. Diğerinde ise çamurdan yapıp, çamurla deneyip, taştanmış gibi yapıp, sonra materyale geçirmek. Ama bunu yapmıyorum çoğu zaman. Çok büyük anıtlar, büyük projeler dışında yapmıyorum. Şimdi bu farktan dolayı, çalışma yönteminin farklılığından dolayı formlar daha değişik oluyor. Değişik yerlere gidiyorsun. Aynı kuvvette olmuyor. Ben şimdi çamurdan ve taştan bir heykeli yapsam, yani ayrı ayrı iki maddeyi kullansam, her zaman taştan yaptığım çamurdan yaptığımdan çok daha iyi oluyor. Çok daha heykel oluyor, çok daha form oluyor, çok daha güçlü oluyor. Taşa yatkın-

lığımdan, materyali de tanımamdan gelen bir şey belki. O çizimleri taşa geçirmeye başlayınca, taş materyal olarak kendini ortaya koyuyor, "Ben buyum, dikkat et" diyor ve o sırada bir sürü sürprizler çıkıyor. Bir şey bulayım derken bir yerinden başlıyorsunuz, hiç düşünmediğiniz şeyler oluyor.

— *O süreç sırasında sizde de gelişmeler oluyor çünkü.*

— Yüzde yüz oluyor. Başlangıçta gittiğiniz noktadan çok daha değişik yerlere geliyorsunuz. Hiç düşünmediğiniz çözümler buluyorsunuz. Bu tabii sizin konsantrasyonunuzla çok ilgili. Şimdi ben *Kibele'den Artemis'e* diye bir heykele başladım. Üç tane heykel çıktı ama bir tanesi bile hâlâ bitmedi. Çünkü devamlı değiştiriyorum heykeli. Mesela üst kısmını düşünüyorum, yapıyorum. Sonra başka bir şey yaptım. Öyle hoşuma gitti, öyle yaptım. Onu onun üstüne koyunca o duygu gitti. "Aaa" dedim, "onu atayım, başka şey yapayım." Başına bir şey koydum, o da olmadı. Derken üç tane heykele başlamış oldum bir anda. Hiçbiri de bitmiyor. Neyse dün son bir karar verdim. Bir baş kısmı çözümlemesi vardı. Onu çözdüm gibime geliyor. Onu yapıp bakacağız. İyi bir çözüm olmayabilir de. Şimdi her zaman bu gerilim var. Onu koyup bakacağım. Ya bitecek ya da "olmuyor" deyip atacağım.

Yani bu süreç böyle komiktir. Ama heyecanlıdır, değişkendir de. "Bu oldu bitti. Böyle çıktı. Ne yapalım bu seferlik böyle" gibi bir şeye boyun eğmeyeceksin. Burda yorulmak olmaz. Enerjiyi işte burda harcamak gerekiyor. Enerjiyi tam da burda harcarsanız çözüme gidersiniz. Konsantrasyon sorunu yani. Mesela ben bir aydır debelenip gidiyorum. Çözeceğim bunları, çözmek istiyorum çünkü. Çözerim. Yani kendime göre tabii çözeceğim bunları. Yani bu süreçler çok karmakarışıktır. Yaratma süreci dediğimiz zaman kendine saygılı olmak meselesi önemlidir. Eğer midende bir ağrı duyuyorsan "bu olmadı" diye miden ekşiyorsa iyisin demektir.

Bir de şu var: İnsanlar damgalanıyor. Bu son salgın hastalıklardan biri. Neymiş, Mehmet Aksoy böyle heykel yapar, bilmem kim şöyle; Komet şöyle resim yapar, bilmem kim böy-

le yapar. Ve onun dışında resim ya da heykel yapıldığı zaman olmaz. Bu insanı, sanatçıyı tek tipe indirgemek. Bu resimler satılır, bu heykeller satılır, para eder diye sana hep öyle talep gelir. Seni orda kısıtlayıp bırakırlar. Adın öyle çıkar. Adın bilmem ne formuna çıkar. Güçlü sanatçıların hepsi bunu yıkan insanlardır çoğu zaman. Yani bunu yapıyorum, ama şimdi onu yapmak istemiyorum, başka bir şey deniyorum. Yani ben benim ve ben zaten değişmiyorum. İçimdeki her heykeli... Bakın bunu iddia ederim, belki 60'taki Mehmet ile bugünkü Mehmet arasında temelinde çok büyük fark yok.

AKSOY HEYKELİNDEKİ ÇEŞİTLİLİK ÜSTÜNE

— *Biliyor musunuz, bence de yok. Ama sizde çeşitlilik var. Yani bazı sanatçıların hakikaten belli bir tutkusu vardır, onunla tanınır ve onu üretir. Bazı büyük sanatçılarda bunu görüyoruz. Sizde hakikaten çeşitlilik var. O çeşitlilikte ben şöyle bir ayrım yaptım. Bilemiyorum siz de katılacak mısınız? Şimdi sizin heykelinizde duygunun ağır bastığı konularda çok doğalcı, yani natüralist diyelim, evet çok doğalcı bir üslup, bir anlatım, bir form tercihi var. Ama kavramsal yaklaşımlarda... Mesela* Kibele. *Bereket simgeleri yüklüyse o zaman geometrik bir boyutlamaya gidiyorsunuz; ağırlık oraya kayıyor gibi.*

— Bu doğru. Böyle durumlar var bende. Duygusal durumlar ağır bastığında..

— *Yani ızdırap, yoksulluk, acı falan olduğu zaman bir tarafa yöneliyor; ordan bakarak, imgeyi, mesajı ordan üretmeye yöneliyorsunuz. Buna karşılık kavramsal konularda...*

— Anladım söylediğinizi. Böyle bir ikili durum var. Doğru söylüyorsunuz. Böyle bir şey var. Öz, içerik ve biçim ilişkisi var. Bilmiyorsunuzdur, öz ve içerik birbirine karıştırılıyor genelde. Öz değişmeyen bir şey. Bir cismin ya da insanın

özü değişir mi? Yani 60'lı yıllarda benim heykellerimde ben varsam eğer, bugün de varsam... Değişmeyen şey işte o öz. Biçimler değişiyor, her zaman değişiyor, gelişiyor. İçerik de değişiyor.

— *Sizin özde değişmeyen ne?*
— Benim özde değişmeyen ne? İşte sorunun tam da en yakıcı yeri bence bu. O bir şeyi değiştirme isteği, bir heyecanlanma, bazı olaylara kızma, haklılık haksızlık meselesindeki kararın... Yani seni sen yapan...

— *Tamam, toplumsal konularda bu gösterge oluyor. Ama mesela* Kibele *heykelinde öz ne?*
— Öz benim zaten. Bereketi formüle ederken, üretkenliği formüle ederken, doğanın gücünü formüle ederkenki tavrım. Bu bir güç.

— *O zaman özde güç var, enerji var. Değişik konuları çarpıştıran o. Malzemenin kullanımında da konunun biçimlenişinde de ister sosyal içerikli olsun, ister onun dışında, örneğin mitolojik içerikli olsun, yakaladığınız şey o güç ve enerji.*
— En azından yakalamaya çalıştığım...

DESEN ÜSTÜNE

— *Deseni konuşalım şimdi. Ben desene çok önem veren bir insanım. Yani bir mimar, heykeltraş, ressam, endüstri tasarımcısı, kim olursa olsun, biçim üreten kişinin gerçekten sağlam bir desen gücü olması gerekir. Gel gör ki bizde, benim gördüğüm bu, eğitimde desene önem verilmiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bakın, desene şu açıdan önem veriyorum: Desen göz, beyin ve el koordinasyonunu kuruyor. Bunun kurulması biçimi zenginleştirmek, istenen biçimi yakalayabilmek için çok önemli.*
— Doğru.

— *Ve bu bizde hemen hemen yok. Sizde demin konuştuğumuz o çeşitliliğin oluşunu, ben desenin sağlam oluşuna oturtuyorum. Doğru mu?*
— Çok doğru değil. Çünkü desenin sağlam oluşu, yani eşyaların biçimini, formu daha rahat kavramana yarar. El ve göz koordinasyonu varsa göz görür, beyin emreder, sen de çizersin. El de onu devam ettirir. Bunu zaten deseni biraz bıraktığın anda görüyorsun. Hemen desen çizemiyorsun. Yani bir şeye bakıp çizemiyorsun. Ben şimdi desen çizerim. Eskizlerim var benim, bir sürü eskizim var. Yani ilk gördüğümde zaten yüzlerce desen çiziyorum. Küçük küçük bir şeyler deniyorum. Aynını bir daha çiziyorum. Bir yerini değiştiriyorum. Devamlı bir yerini değiştirerek bir yerlere geliyorsunuz. Bu onlarca desen olur, yüzlerce olabilir. Küçük küçük olur, büyük büyük olur... Yani desen çizmek; desenin güzelliği için değil, formu yakalamak için...

— *Tamam, formu yakalamak için. Ama o kadar çok desen çizilince, o zaman işte form çeşitliliği ortaya çıkıyor.*
— Bu doğru. Çıkıyor.

— *Ben mimarlarda ve diğerlerinde biçimsel zayıflığı burda görüyorum. Yani desene gereken önem verilmiyor.*
— O kendiliğinden tembellik yapar. Çünkü çizemez ve çizemeyince istemez. Çizmek istemez. Çizmek istemeyince de formun zenginliğini yakalayamaz. Böyle bir döngü.

— *Kısırdöngü evet. Desen çok önemli. Desen üzerinde resimleri değiştire değiştire bir yere varır. Ondan sonra da bu, maddede devam ediyor.*
— Evet maddede devam ediyor. Yalnız maddede biz o kadar çok değiştiremeyeceğiz. Çünkü taşla çalışmak farklı bir olay. Desende ânında, kolayca çiziyorsun. Büyük hareketler yapabilirsin desende. Ama desende geçişleri, form derinliklerini falan yakalamak zor. Gerek de yok. Orda heykel üzerinde desen çizerek yapıyorum ben. Desen heykel üzerinde devam

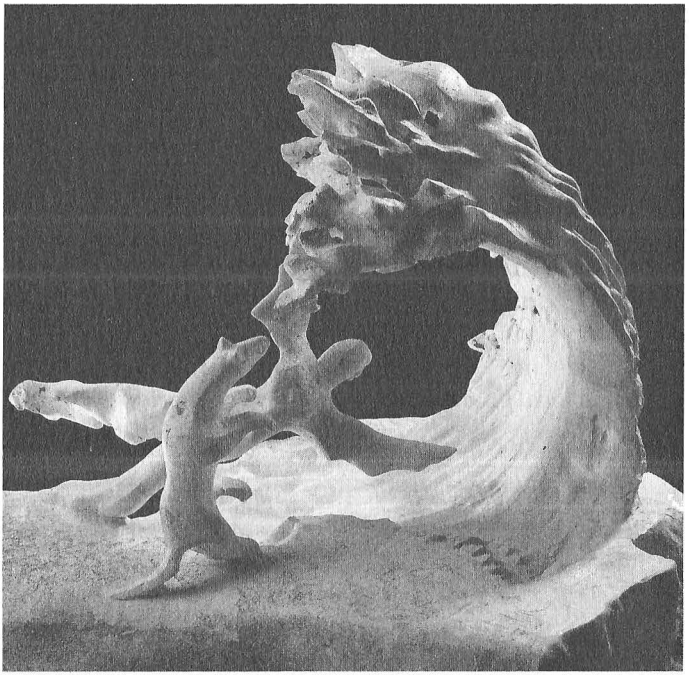
ediyor. Üç boyutlu. Üçüncü boyutta desen çizmek, taş üstünde desen çizmek çok enteresan bir şey. Onu çoğu kişi beceremiyor. Düzgün çizgi çizemiyorlar taş üstüne. Ben çizerim, istediği kadar ters olsun, taşın üstüne düzgün çizgi çizebilirim. Alıştım. Elim gidiyor artık. O zaman da çok rahat. Mesela taşın üstünde çizgiler var, onun ne anlama geldiğini, yandan bakınca ne anlama geldiğini biliyorsun. Yandan baktığın zaman çizgi başka. O zaman önden bakmazsın; önden bakamazsın çünkü o yan çizgi... İşte önden biçim çizilir, yandan biçim çizilir, arkadan başka bir biçim çizilir; "Şu çizgiyle bu çizgi birleşecek" denir... Heykel üstünde üçüncü boyutta çizgi çizmek budur... Elin de iyiyse çok çabuk yapıyorsun onu. Hızlı yapıyorsun.

— *Tabii koordinasyon varsa...*
— Yoksa zaten olmaz. Elin iyi değilse, koordinasyonun bozuksa oturup bir şey çizene kadar canın sıkılır, çizemezsin. Yapamazsın. Kafandakini bile yapamazsın, uygulayamazsın. Desen o yüzden önemlidir. Yani form çeşitlemelerini, kafandaki form çeşitlemelerini materyale geçirmek için çok önemlidir.

FİGÜR ÜSTÜNE

— *Peki heykeldeki figür olayına ne diyorsunuz? Heykel figüre bağlı. Genelde baktığımızda bu böyle. Gerçi modern heykel anlayışı bunu reddediyor. Ama yine de kopamıyor figürden. Sizin heykeliniz ise figüre çok bağlı. Figür anlatımlarınızı, duygularınızı daha mı rahat aktarıyor, dile getiriyor? Yani heykeltıraşın figürle olan hesaplaşması ne? İnsan bedeni bir araç mı oluyor aslında?*
— Elbette. Bir anlatım vasıtası gibi. Beden artık araçtır gerçekten. Çünkü insan bedeni hepimizin bildiği bir şey. Hepimizde olan organlar, el, ayak, kafa, gövde, kadın, erkek, çocuk... Bunlar herkesçe biliniyor. Bunlarla birtakım yüklemelerde bulunuyoruz vücuda. Bu yüklemeler tabii soyut formlarla da

olabilir. Bakana ipucu vermek açısından figür bence daha çabuk kavranabilecek bir şey. Yalnız bunu tek ben mi yapıyorum? Sanmıyorum. Hem figürü ortadan niye kaldıralım? Ben figürü yeteri kadar zaten soyutluyorsam, burda çok büyük bir anlatım varsa... Bence insanı insanla anlatmak kadar güzel bir şey olamaz. Aynı zamanda da zor bir şey olamaz. Çünkü yüzyıllardır insan figürü yapılıyor. İşte iki ayak, iki kol, bir gövde, bir kafa... Nitekim her dönem değişik heykeller çıkıyor. Günümüzde de figür heykelleri yapılıyor. Benim bir figürüm ötekine hiçbir zaman benzemez. Benzetmek istemiyorum ayrıca, ama istesem de benzemez. Yani şimdi o postmodernizmin "her şey yapılmıştır" iddiasını boş buluyorum, komik buluyorum. Çünkü eğer kişilik varsa, insan varsa ve sanat varsa bu

Dalga, Çocuk ve Köpek.

iş bitmez. O kişinin yaratacağı bir form, bir figür vardır yine de, ille de vardır. Kişilikle, sanatçı kişiliğiyle çok ilgisi vardır değişikliğin. Postmodernistler, umutsuzluğun ve kişiliksizliğin ve eklektisizmin türküsünü çığırıyorlar. Eklektik alıntılarla örülmüş uyumsuz, tatsız bir çorba... Tarihten, geçmişten günümüze esinti ya da gönderme yapılabilir. Ama bunun, yapacağın işin içeriği ile bütünleşmesi gerekir. Bunun, dünya sanat mirasını özümsemek, kendine mal etmekle ilgisi var. Yani sanatçı kişiliği olduğu sürece sanat bitmez, form bitmez. Ama kabızlık sanat olursa, onu bilemem. Başkasının yumurtasını kendi altıma koymam. Ama sanatçının bunlara yüklediği anlamlar önemli, bu anlamlarla el, kol, kafa her seferinde değişik biçimlere bürünür; yaşanan zamanın içeriğine, anlayışına, düşüncesine göre devamlı yeni formlar akar.
Şimdi modernlikle ya da akademizmle ya da geri kalmışlıkla, figür yapmanın hiç ilgisini kuramıyorum. Figür yaparım ve en çağdaş, en modern olabilirim. Anlatabiliyor muyum? Şu günün zevkini figüre yansıtabilirim. Figüre yüklediğim anlam önemlidir.

— *Yani figür de anlam yüklü. Mesela el yapmışsınız. Sizin* El *heykelinizden söz ediyorum. Müthiş bir el gerçekten. Orda gücü siz sadece elle de ifade edebiliyorsunuz. Onu algılayacak olan kişi de kendi gövdesinde onu yakalıyor. İletişim kurabiliyor örneğin.*

ANLAŞILMAK ÜSTÜNE

— Bakın ben anlaşılmak istiyorum. Bu bende değişmeyen bir tercihtir. Ben anlaşılmak istiyorum. Anlaşılmazlık üzerine bir felsefem yok. Bunu katiyen istemiyorum. Ama anlaşılsın diye de heykelimi belli bir seviyeye düşürmek istemem tabii. O başka bir şey. Biliyorsunuz, sanatta belli kodlarla konuşulur. Sanatsal kültür düzeyinin toplumlardaki durumu, doğal olarak anlaşılmayı kolaylaştıran ya da zorlaştıran etkenler...

Falanca anlasın diye onun anlayacağı şekilde yapmam. Ama ona anlayacak ipuçları veririm formda. Normal bir şeydir. Yani benim heykelim anlaşılsın. Çünkü en sonunda sanatın komünikasyon etkisi çok önemli bir etkidir. Çok önem veriyorum buna. Heykel form dilinde konuşmaktır sonuçta.

— *O konuşmada ne bekliyorsunuz?*
— Anlaşılmak. Duygularımı, düşüncelerimi ona yansıtmak istiyorum. İstiyorum ve Amerika'daki adam da anlasın istiyorum, ki anlar, böyle bir olanak var, yani dil bariyeri yok bizim formda.

— *Evrensellik var.*
— Evet var. Yani evrensele kendiliğinden bir yaklaşma var. Tabii formun iyiyse ve ben burdaki, Türkiye'deki bir duyguyu, Amerika'daki bir insana yansıtabiliyorsam o kendine göre alacaktır bunu. Onun üzüntüsü, onun kırgınlıkları benim kızgınlığıma, kırgınlığıma eş demiyorum. O kendine göre alacaktır. Bence sorun bu işte. Evrensellik, ulusallık açmazı vardır ve bu böyle bir diyalektiktir.

YERELLİK – EVRENSELLİK ÜSTÜNE

— *Yerellik?*
— Yerellik, folklorizm formları o kadar birbirine karıştırılıyor ki... Bunun karıştırılacak bir konu olmadığını düşünüyorum. Folklorizmden falan hiçbir zaman bahsetmiyorum. Yaşadığımız topraktan bahsediyorum, yaşadığımız insan psikolojisinden, davranış biçimlerinden söz ediyorum. Doğamızdan bahsediyorum, gökyüzünün maviliğinden, yağmurdan, çamurdan...

— *Ortak olandan...*
— Evet bu ortak olan... Bizi biçimlendiren, forme eden, duygularımızı yöneltenden bahsediyorum.

— *Ayrıca Mısırlı heykeline baktığımız zaman aynı şeyi, ortak olanı...*
— Ama ben buna Mısırlı gibi inanmıyorum. O büyüklük duygusu, o enerji bende başka bir saygı uyandırıyor. Bu başka bir şey. İnsana saygı duyuyorum, emeğe saygı duyuyorum, onu yapan yüce kuvvete, sabra saygı duyuyorum. Ve insan olduğuna şükrediyorsun. Onunla ben de övünebilirim. Bu duygudur bizi işte evrensele yaklaştıran. Bir yere ait olma duygusu. Bir yere ait olacaksın. Türkiye'de yaşıyorsan, Amerika'dan gelmiş gibi yaşayamazsın. Buraya aitsin. Amerikayı da bilirsin, bilebilirsin; bu duygunu oraya yansıtabilirsin. Kendim gibi heyecanlanırım, âşık olurum, kendim gibi kızarım, eğlenirim. Hepsi insani duygular. Amerikalısında da bu böyle, Çinlisinde de... Sanattaki "tek gibi" aslında "ben gibi"dir. Bu "ben"le öteki benlere ulaşılabilir. Evrensellik tam da budur işte. Evrensel olmak için sanat yapılmaz. Kendi gibi olmak yeterlidir.

BÜYÜ ÜSTÜNE

— *Bu evrensellik bizi ilkel dediğimiz insana da götürüyor mu? Doğaüstü örneğin, gizem... Sanatçı aynı zamanda bir büyücü değil mi? Oluştururken, yaratırken, tasarlarken, uygularken.*
— Büyü bence sanatın özünde var ve her sanat eserinde, sanat eseriyse gerçekten, bir büyü vardır. Ben buna bazen çekim kuvveti diyorum. Cazibe alanı yaratır, diyorum. Mekâna yayılan bir güç yaratır, diyorum ama aslında bu büyü anlaşılmaz bir şeydir. Bütün o şeyler öyle bir organize olmuştur ki... İşte kütle, ışık, materyal, derinlik duygusu...

— *Denge...*
— Her şey... Bunlar öyle bir bütünlük oluşturmuştur ki... Seni böyle cezbeden bir hoşluk, bir yakınlık var. Bunun açıklaması da pek yoktur. Yok bence ve gerek de yok. Elimizden çı-

kan her heykelin de büyüsü olmuyor. Ama bazen oluyor ve inanılmaz yani, "Nasıl yaptım?" diyorsun. Nasıl oldu da böyle oldu bilemiyorsun.

— *Sizin için böyle söylemek kolay ve doğal. Ama benim gibi sanat tarihçisi olunca açıklamak mecburiyetinde kalıyorsun. Doğru bulmadığımız şeyleri oturup da sözcüklere dökmek o kadar yanlış ki. Ama iletişimi kurmak için de onu formüle etmek, sözcüklere hapsetmek durumunda kalıyorsun.*
— Vallahi bence bunu konuşmadan, kelimelere dökmeden halletmek lazım. Adam tutuyor Michelangelo'yu yorumluyor. Kendine göre yorumluyor. Var değil mi dünyada Michelangelo yorumcuları? Ben çoğuna katılmıyorum. Yani ben başka türlü yorumluyorum. Ve şimdi gene de emin değilim. Ben kendime göre yorumluyorum ama bu kesinlikle böyle mi? "Bana göre" demek lazım. Biz her şeyi bilemeyiz. Yani gerçekten bir heykele bu formu koyarsın olur, şunu koyarsan olmaz. Tuhaf bir denge. Öyle bir nokta var ki onu evirip çevirip bilmem neye getirip "Hah" diyorsun, "oldu." Allah allah şimdi nasıl oluyor peki bu? Tesadüflerle, denemelerle bir yere varıyorsun. Kesin bir bilgi yok. İlle de şöyle olacak yok. O zaman zaten matematiksel işler çıkıyor. Adam her şeyi çözmüş, şurdan şuraya çizgiyi götürüyor, burdan buraya, altmış dereceyle buraya getiriyor, ordan bilmem nereye götürüyor. Ölçüsü biçkisi var. O da kuru bir şey oluyor. Sonuçta büyüsü olmaz onun. O işin büyüsü olmaz. Ben bunu kesin, büyük harflerle yazarım. Hesabın büyüsü olmaz.

GERÇEKLİK ÜSTÜNE

— *Peki gerçeklik konusunda ne diyelim? Son zamanlarda modern sanatta şu çok kullanılıyor: Yani gözlenen gerçeklikle, görünmeyen, benim gerçekliğim, benim tasarladığım gerçeklik. Yani bir zaman gerçek denince gözlenen gerçeklik geçerliydi ve biz şimdi yine ilkele dönmüş durumdayız. O da*

büyüye dayalı tabii, doğaüstüne, dinle ilişkilere dayalı. Görünmeyen, tasarlananın gerçek olduğu esasında görünmeyendir.

— Valla bunu bilemiyorum. Ben ... ben size benim gerçekliğimi anlatayım. Benim gerçeklik düşüncem şöyle: Bir tarlaya bakıyoruz, tarlada yeşillikler var. Bitkiler çiçek açmışlar, çok güzel görünüyorlar. Aa ne güzel çiçek falan diyorsun. Ama aslında o bir patatesin yeşillikleri ve çiçekleri. Altta patates yumruları var. Şimdi bunun altında patates yumrularını gösteriyorsam benim gerçekliğim bu. Bu bir örnek. O zaman gerçekçilik de böyle bir şeydir. Yani görünenin arkasındaki... Biçim her an değişebilir. Ama o içeriği yakalayabiliyor musun? Toplumsal içerik diyoruz, devinen bir şey, böyle hareket halinde bir şeyi yakalamaya çalışıyoruz. Şimdi bir heykelim var, *İşsiz* heykeli. O heykel tam da gerçekçi bir heykeldir bence. Çok gerçekçi bir heykel. Neden? Şimdi "*İşsiz* heykeli nedir?" diye soruyorum kendime. Önce bu soruları sormak lazım. Toplumsal olaylara parmak basmak istiyorsanız, toplumun devinmesini, hareketlerini, gelişme çizgisini, bir sürü şeyleri takip etmek, bilmek zorundasınız ve onun püf noktasına basacaksınız. Belki de çok bilinen bir noktasına ama ona dikkat çekmek isteyeceksiniz. İşsizlik şöyle bir şey: İşsiz adam eli kolu tutan, yani elleri, kolları bir meyve dalı gibi... meyve dolu. Yani bir şeyler verebilir, üretken olabilir. Ama duruyor, durağan. Neden? Ve de kafası... Heykele bakıyorsun başı elleri, kolları gibi değil. Başı belirsiz. Baş bir embriyo havasında. Bu adam doğrulsa, yürüse, aman allah yeri yerinden oynatır. Yani öyle de bir hali olması lazım adamın. Duruyor ama zavallı biri değil. Ben o zamanlar, 70-80 arası, "Adam işsizse bir potansiyel taşıyor, bir gerilimin, bir gücün sahibi o" diye düşünüyordum. Heykelim de duruşunda o potansiyeli taşıyor. O zamanların bir heykeli o... Bütün bunlar seni bir yerlere götürüyor, formda değişikliklere götürüyor ve o heykel çıkıyor. O heykel, o figür de çok değişik bir figürdür ve değişik bir heykeldir.

— *Evet, doğru. Biliyorum o heykelinizi. Anlatımı zengin.*
— Anlatımı zengin, bu bir. Anlaşılır, bu da iki. Yani bir sürü insan o heykelden bir şey anlıyor. Anlamayan da enteresan buluyor.

— *Evet, siz bir gönderme yapıyorsunuz bir yere. Yani algılayan kişiye, izleyen kişiye bir gönderme yapıyorsunuz. O göndermede izleyen kendi yorumunu da değiştirebiliyor, ona açık. Yani kapalı değil bir şey karşısında. Baktığı heykel direkt olarak her şeyi anlatır nitelikte değil. Ama izleyiciler de belki sanatçıyla eşdeğer değil ama heykelle bir yerde kontakt kuruyorlar.*

YİNE MODERN SANAT ÜSTÜNE

— Anlaşılmak istiyorum ama. Amacım o yani. Böyle bir amacım var. Bunun ben hiçbir kötülüğünü görmedim. Böyle bir amacı olmasını küçük sayan, sanatta bunun böyle olmaması gerektiğini sayan görüşler var.

— *Var. Nitekim modern sanat tepkisini böyle dile getirdi.*
— Evet anlaşılmazlık.

— *Hayır. Gerçeği, gözlenen gerçekten uzaklaştırarak dile getirmek.*
— Evet onun için nesneler dünyasına döndüler.

— *Nesneler dünyasına. Doğru. İnsandan koptu modern sanat.*
— Evet nesneler dünyasındalar... İşte herhangi bir eşyaya anlam yüklemeye başladılar. Ne komik. İnsan üretimi nesnelerden tefecilik yapmaya başladılar.

— *Bu akıma karşısınız öyle mi?*
— Kesin karşıyım ve karşı olmam için de çok sebep var. Ve

de yirmi senedir karşıyım. Şu anda da haklılığım ortaya çıkıyor, ona seviniyorum. Tekrar dönüş var figüre, insana... Tekrar akademizme dönüyorlar. Dönülmeyecek bir yere dönüyorlar, biz ordan çoktan geçtik. Hastalıklı bir yere dönüyorlar...

— *Peki neden böyle oluyor?*
— Bunlar son zamanlarda... Ben buna artık sanat akımı demiyorum, moda akımları gibi oldu bunlar. Arayış adı altında moda gibi bir şey çıkıyor. Bir balon bu. Sonra birisi ona bir iğne batırıyor, iniyor, sönüyor. İniyor aşağıya. Sonra bir tane daha çıkarıyorlar. Çık, in, çık... Borsa mı bu? Moda akımlarına döndü bu işler. Yazık. Deneysel akımlara ya da deneyselliğe karşı değilim sanatta. Ama deneysellik adına tarihi, bütün sanat dünyasını yok saymaya karşıyım. Onları yok sayıp, sen neyin üstüne çıkacaksın? Öyle eğitilmişim ben. Bir de bakıyorsun, bunları diyen adamların hepsi estetiğe karşı estetik şeyler yapıyorlar ille de. Yani bir düzen kurmaya çalışıyor ama normal estetiğe karşı çıkıyorlar. Bir yalan bu. Ayıp bu. Kim kimi kandırıyor bilemiyorum. Kavramsallık sanatın özünde zaten var ve olması gerekir. Kavramsallığı alıp attığın zaman bir şey kalmaz.
Bakın ben soyut heykelden de hoşlanmam. Anlamlı olmalı, anlam verilmeli. Her biçime anlam verebilirsen sanatçısın bence. O zaman sanatçısın. Ne nesnelere kişilik verin, ne başkaları üstüne konuşun. Ben niye sanatçıyım? Eğer işim formsa, form diliyle konuşuyorsam, niye bir çanağı, bardağı öyle bir yerleştireceğim ki bilmem neyi hatırlatacak bana? Böyle bir şey var mı? Ne gerek var? O zaman ben heykeltıraş değilim. Zaten bunlar da Allahtan adına heykel ya da resim demiyorlar ya. İşte mekân düzenlemesi, performans, üç boyutlu mekân düzenlemesi filan diyorlar yaptıklarına...

— *Enstalasyon.*
— Enstalasyon, yerleştirme... Ne haltsa. Şimdi bu öyle bir aldatmaca ki... Hepsinde bir öykünme, bir tatminsizlik buluyorum. Gerçeği espriye çevirmek... Espriye çevirmiş olun.

Ne güzel yapmış, tamam, espri. Espri sanatın özünde var. Olabilir. Ama sadece espri olacaksa karikatür var. O da bir sanat. Değil mi? Ama heykel yapıp da karikatür olursa kötü bir şeydir o. Ben dramatik bir şey yapıp insanları ağlatmaya çalışırken insanlar gülmeye başlarsa, bu başarısız bir durumdur bence. Bunlar da sözde çok verimli ama ortaya koydukları şeylerle anlatmak istedikleri arasında dağlar var. O zaman da komik, çok komik oluyorlar. O kadar ciddi konuları komik anlatıyorlar ki inanamıyorum.

YİNE POSTMODERN ÜSTÜNE

— *Şimdi postmodernizmin çıkışında modern çağın getirdiklerine bir tepki var. Örneğin modern çağın rasyonel oluşuna karşı bir tepki. Modernizme karşı... Kuru rasyonelliğe karşı, irrasyonel. Şimdi o arayışlar içindeki insan... Yani biz bu gelişmelerden biraz uzağız aslında. Siz örneğin New York'ta olsaydınız; o dönüşlerin, ideolojilerin kaynaştığı mekânda olsaydınız, sanatınızda bir değişiklik olur muydu acaba diye düşünüyorum...*

— Valla benim Allahtan öyle bir şansım oldu. New York olmadı ama işte İngiltere'de oldum, Berlin'de oldum ve bunların en kaynaştığı, fışkırdığı zamanlarda orda oldum. Ve figürün, heykelin, resmin sanattan kovulduğu zamanlara denk düşüyor o günlerim. Bunlarla hem teorik düzeyde hem sergileme düzeyinde karşılaştık.

— *Ne oldu, tepkileriniz ne oldu?*

— Sert oldu. Bu konularda arayışlarım oldu. Yani, "Acaba bunlar ne diyorlar?" diye sordum. Okudum, öğrendim, sergilerine gittim. Burdan çıkardığım netice büyük bir yalan oldu. Konseptin, sanat olayı olmadığına karar verdim. "Sanat olayı değildir" dedim. "Kesinlikle sanat bu değildir." Neden? Çünkü sanatın içinden konsepti alıyor ve onu sanat olarak sunuyor. Öteki bütün öğelerini bir kenara atıyor. Olmadı o zaman.

— *Hangi öğeler onlar?*
— Yani estetiği, insanı, rengi, uyumu, uyumsuzluğu, zıtlığı, bütün kuralları, bütün bilinen estetik kuralları, bütün form kavramlarını birbirine karıştırıyor ve yok sayıyor. Yalnız kavramsallığı alıyor. Ve ötekileri de kavramsal olmamakla suçluyor. Bu dünyanın en büyük salaklığı. Komik bu. Mağara resminin kavramsal olduğunu düşünüyor, Michelangelo zaten kavramsal. Mısır'a zaten yetişemezler kavramsallık konusunda. İnsanları göğe götürüyor, güneşe çıkarıyor. Kavramsallık bu değilse ne? Anlatabiliyor muyum? Bunların anladığı kavramsallık bence bizim kamyoncuların kavramsallığı. Benzin yüklü bir tankerin arkasına "Görevimiz tehlike" yazması gibi bir şey. Anlatabiliyor muyum? Üstelik o tanker son süratle, yanınızdan vooov diye geçiyor. Arkasından ışıklar yanıyor geceleyin. Bakıyor, okuyorsun: Görevimiz tehlike! Buyur sana kavramsallık...
Bakın size bir anı: Berlin'de Kunsthalle'de bir sergi açılıyor. Bu kavramsal sanat dümeni üstüne bir sergi... Birkaç kişi gittik. Tam o sırada acayip bir patırtı koptu sergi salonunun içinden. Biri bağırıyor çağırıyor. Yıkıyor ortalığı herif. "Ne oldu?" diye sorduk. "Benim işimi berbat etmişler, rezil etmişler" diye yırtınıyor. "Nedir işin?" Gösterdi, "Küvet" dedi. E ne olmuş işte duruyor. "Baksana" dedi, "tertemiz etmişler." Bizim Türk kadınlar orda temizlikçi olarak çalışıyor. Akşam temizlik yapıyorlar. Ertesi gün sergi açılışı var ya, pis olan her şeyi temizliyorlar. Küveti de pislenmiş diye temizleyivermişler. Bu bizim conceptional artçı herif, birilerinin hiç dillerinden düşürmediği meşhur Boys efendi yani, kirleri mirleri, sabun köpükleri, kalıntılar, pislikleri küvete akıtıyor, aşağıda kalanları da koruyor ve sergiliyor. Bak sen şimdi! Kalanlar, bir banyodan, bir yıkanmadan arta kalanlar. Yavrum benim. Bu sanat şimdi. Duvarın yıkılmasına yakın zamanlardayız yani. Berlin ve dünya kıpır kıpır. O günlerde büyük, çok büyük bir 1 Mayıs yürüyüşü var Berlin'de. Her yürüyüşten sonra sokaklarda petler, şişeler, coca cola kutuları, bildiriler doludur. Acayip bir çöp ve pislik yığını yani. Bu herif bü-

tün bunları toplattırıyor, bir köşeye yığıyor, üstüne 1 Mayıs yazıyor ve "İşte bu sanat" diyor. Nasıl? Muhteşem bir duyarlılık, bravo. Tamam gördük ve öğrendik yani, 1 Mayıs'ın bu yanını da öğrendik. Kavramsal sanat ya bu. Neyi kavradık şimdi? "Bu yürüyüşler aslında pislik üretmek içindir. 1 Mayıs'ın artakalanları işte ey kapitalizmin artıkları, bunlar kaldı size. Siz de dünyayı kirletiyorsunuz." Bu şimdi ilkel bir anti komünizmden başka nedir! Hele o günlerde...

Mehmet Aksoy anlatıyor

HEYKEL OBURU

— *Profesör Ayla Ödekan'la yaptığın uzun söyleşi bitti. Biraz uzman işi, uzman diliyle yapılmış bir söyleşiydi. Ama bu kitabı bizim söyleşi ile noktalamalıyız. O yüzden sana son bir soru daha. Bugüne dek yaptığın heykeller arasında "en sevdiğim" diyeceğin ya da "İşte şu heykel beni tam yansıtır" diyeceğin heykel hangisi? Biraz magazin sorusu oldu biliyorum. Bir magazin cevabı gelmez inşallah. Evet, en sevdiğin heykelin?*
— Biliyor musun?.. Biliyorsun tabii, biliyorsun artık. Haftalardır konuşuyoruz... Biliyorsun çok heykel yaptım ben ve belki salakça bir duygu. Zaten ben kendi kendime de sorup duruyorum bunu "Sen heykel oburu musun?" diye soruyorum kendime, "Ne salak adamsın, heykele doymuyorsun..."

— *Heykel oburu?..*
— Evet. Heykel oburu. Daha iyisini yapamadım gibi geliyor bana devamlı. Böyle bir duygu, böyle bir oburluk... Böyle bir dürtü var içimde. Yaptıklarıma bakıyorum. İşte *Aynaya Bakan Kadın* güzel, iyi bir heykel. *Nelson Mandela* çok hoş. *Anlamak* heykeli pek güzel. Ama şimdi başka yerlerdeyiz. Başka türküler çığırmanın zamanı şimdi.

— *Yorulmadın mı, kırk yıldan beri heykel yapıyorsun...*
— Yorulmak? Ah hayır, halen hevesliyim ben. Gerçekten çok hevesliyim. Daha çok hevesliyim. Korkarım hep de böyle kalacağım. "Yorulsam da, heykelden bıksam da resim yap-

sam" diyorum bazan. Ama o gün hiç gelmeyecek. Yani elden ayaktan kesilmezsem herhalde bu heykel zanaatını bırakamayacağım. Öyle görünüyor. Gidişat kötü yani...

⇔

AD DİZİNİ

Acar, Kuzgun 104, 147
Akışık, Vural 292, 293
Akseymen, Nihat 149,165
Aksoy, Muzaffer 72, 78, 434
Altollar, Cihan 145
Anka, Hüseyin 133
Aral, Cihat 230
Arf, Cahit 13
Arıburnu, Orhan Murat 336
Arif, Ahmet 217
Artun, Tuncay 311, 312, 314

Bara, Hâdi 145, 147, 195, 196
Başoğlu, Tamer 133, 147
Baytır, Tülay 153
Bierde, Wolfgang 159, 160
Biermann, Rolf 282
Bugay, Saim 84, 102, 116, 149, 194, 195
Bugay, Umur 116
Buluç, Ragıp 347

Caro, Antoni 153
Cremer, Fritz 17, 214

Çağlayan, Mehmet 167, 172
Çalık, Şadi 80, 81, 82, 85, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 102, 106, 119, 133, 138, 142, 145, 157, 194, 229
Çiller, Tansu 314

Çoker, Adnan 296, 297, 298, 299, 300

Demirel, Süleyman 226, 370
Dikerdem, Mahmut 223

Erzen, Jale 299, 347
Evren, Kenan 95, 125, 126, 128, 131, 132, 133, 135, 136, 238
Eyuboğlu, Bedri Rahmi 102, 145
Eyuboğlu, Sabahattin 102

Genscher, Hans Dietrich 166
Germaner, Ali Teoman 133
Gezer, Hüseyin 133, 134, 141, 195,196, 223, 229, 240, 241
Gezmiş, Deniz 166
Gökçek, Melih 97, 308, 309, 313, 346, 347, 355
Grass, Günter 260, 261, 262
Gün, Aydın 288, 292

Heilige, Bernhardt 160, 172, 197, 214, 272
Hikmet, Nâzım 102, 167, 168, 169, 172, 185, 192, 214, 223, 224, 237, 268, 348, 357, 358

Hitler, Adolf 217, 218, 271, 281
Hüseyin, Hasan 217

Karadeniz, Coşkun 371
Karakaş, Cahit 135
Karakaya, Kâzım 350, 462
Karayalçın, Murat 301, 302, 303, 304, 307, 355
Keskin, Hakkı 166
Koç, Vehbi 225
Koçan, Hüsamettin 299
Koman, İlhan 147
Komet 399, 428
Köker, Azade 263, 437
Külebi, Cahit 13

Madra, Beral 289, 291
Marks, Karl 102, 343

Nuhoğlu, Çetin 369

Ödekan, Ayla 384, 415
Özal, Turgut 226

Reuter, Ernst 157
Reuter, Fritz 157, 158, 159
Rodin, Auguste 380, 381

Sabancı, Sakıp 224, 225
Saygun, Ahmet Adnan 13
Simavi, Sedat 295, 301
Sözen, Nurettin 302
Su, Ruhi 12, 13, 161, 432

Şahin, Mehmet 318

Tajuri 159, 160, 167
Tanayman, Metin 263
Tarancı, Cahit Sıtkı 13
Taşdelen, Doğan 304
Taylan, Orhan 230
Tezener, Haluk 133

Yeter, Hanefi 167, 433, 446
Yücel, Can 373, 374, 375, 378, 380, 383
Yücel, Güler 373
Yücel, Su 373, 374

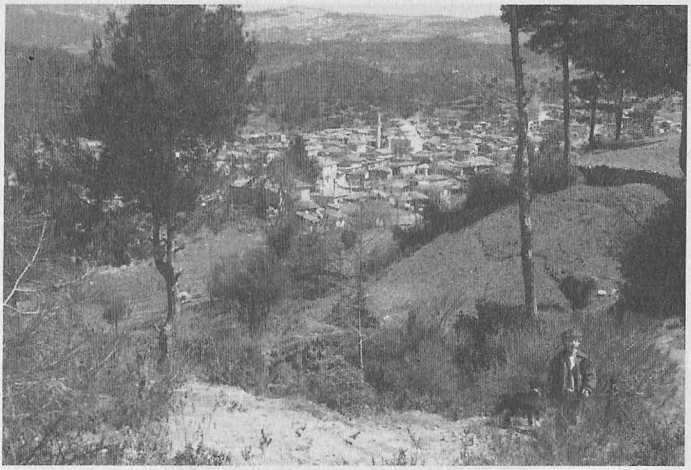
ALBÜM

Baba Osman Aksoy.

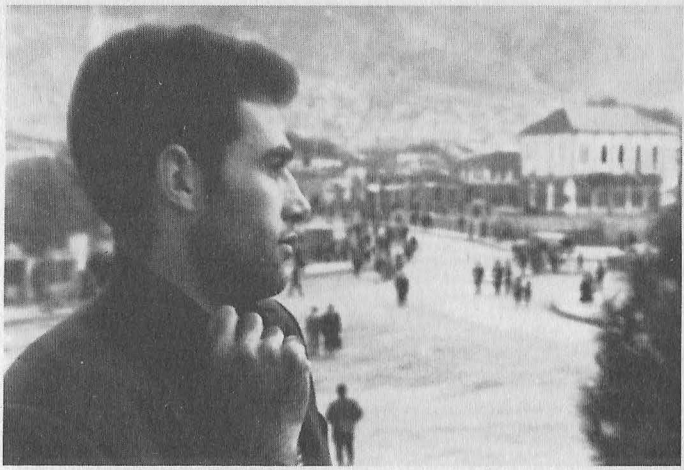
Anne Müzeyyen Aksoy.

Suriye sınırına yakın, dağlar arasında bir Türkmen kasabası: Yayladağı. Mehmet Aksoy burada doğup büyüdü...

Yayladağ'daki babaevi iyice virandı. Aksoylar yıkıp yenisini yapmaya karar verdiler. Yani iş başa düştü. Temel kazmak için kardeş Orhan Aksoy kazmanın, ağabey Mehmet Aksoy da küreğin sapına yapıştılar...

Lise öğrencisi Mehmet Aksoy ve arkada Asi Irmağı üstünde köprü ve Antakya'nın simgelerinden "Gündüz Sineması"...

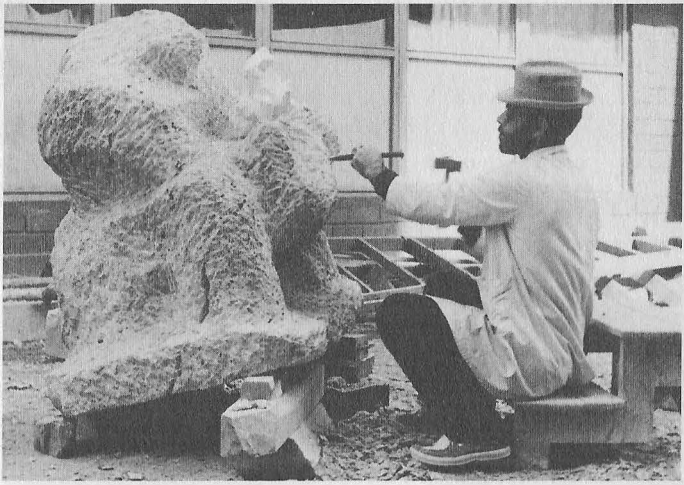
Antakya Lisesi'nde 50'li yıllar modası. Öndeki kızların gözlüklerine, sağ arkadaki Mehmet Aksoy adlı delikanlının Elvis Presley saçlarıyla James Dean havasına özellikle dikkat.

Antakya Lisesi voleybol takımı. Soldan ikinci, takımın kütörü Mehmet Aksoy.

Aksoyların deniz sefası. Kalabalık Aksoy ailesinden bir araya gelebilenler Samandağ sahilinde bir arada. Fotoğrafta Mehmet Aksoy yok. Çünkü deklanşöre o basıyor...

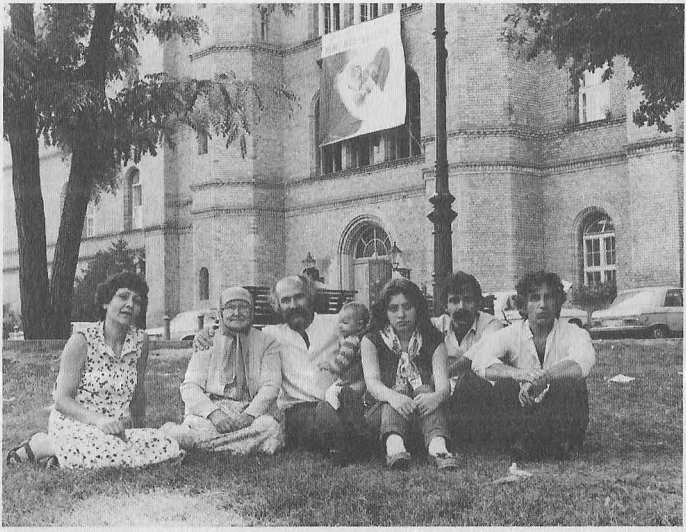
Akademi bitirme sınavı için Balıkçı *heykeli yontuluyor. Fötr şapkalı, sakallı heykeltıraşın Mehmet Aksoy olduğu kolayca anlaşılıyor değil mi?*

Tuzla Piyade Okulu'nda askerlik hatırası. Soldan ikinci Mehmet Aksoy, beşinci Prof. Server Tanilli.

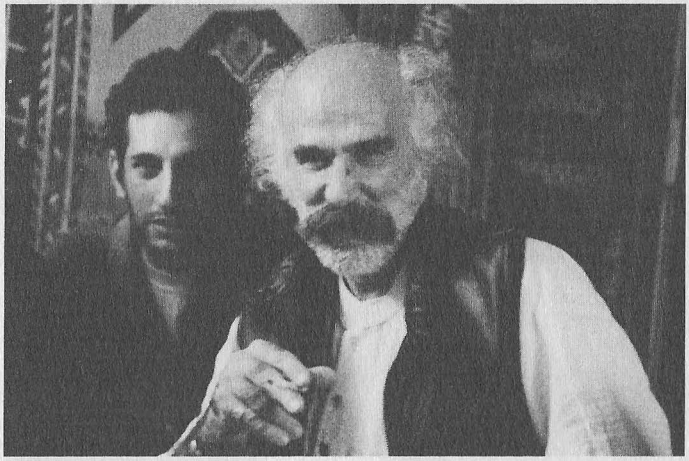
Tuzla Piyade Okulu'nda iki yedek subay öğrencisi askercilik oynuyor: Mehmet Aksoy (solda), ressam Komet (sağda).

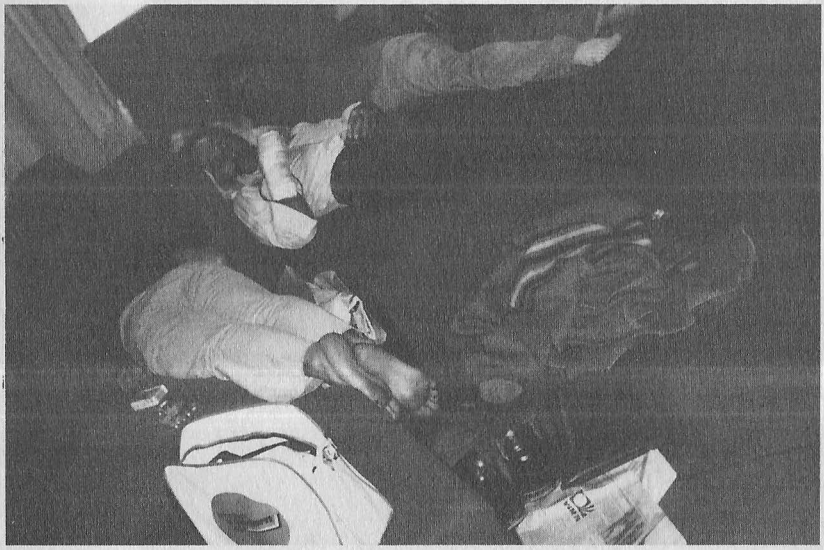
Yayladağ nire, Berlin nire? Berlin Kreuzberg'deki Bethanien Haus'ta açılan kişisel sergi sırasında Berlin'e gelen anne Müzeyyen Aksoy ve heykeltıraş oğlu sarmaş dolaş.

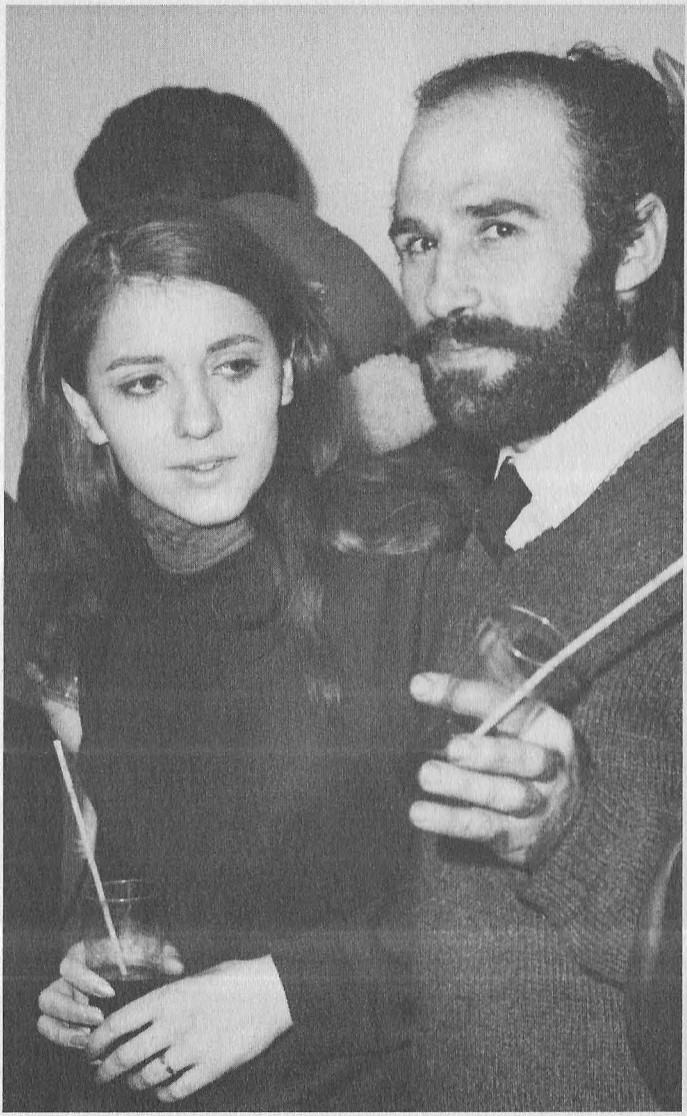
Mehmet Aksoy'un Londra günlerinden.

Mehmet Aksoy büyük oğlu Kerem Aksoy ile...

Deniz Gezmiş ve iki arkadaşının idamını engellemek isteyen Berlinli Türk öğrenciler açlık grevinde. Ortadaki Mehmet Aksoy.

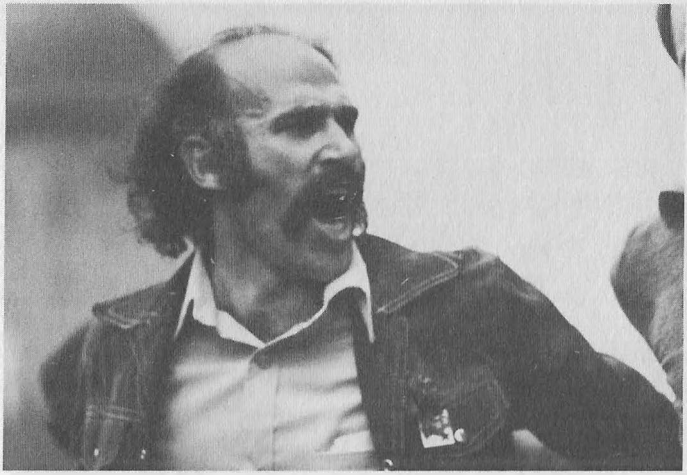
Çiçeği burnunda heykeltıraşın ilk sergisi. Darüşşafaka Sanat Galerisi'ndeki sergi açılışı kokteylinde Mehmet Aksoy ve ikinci eşi Serpil Aksoy.

Berlin'de kahvaltı: Yazar-eğitimci Adnan Binyazar (solda), Şair Ali Yüce (ortada) ve Mehmet Aksoy.

Bir Berlin Hatırası: (oturanlar soldan sağa) Maria Farandouri, Ruhi Su, Semra Özdamar, Mehmet Aksoy.

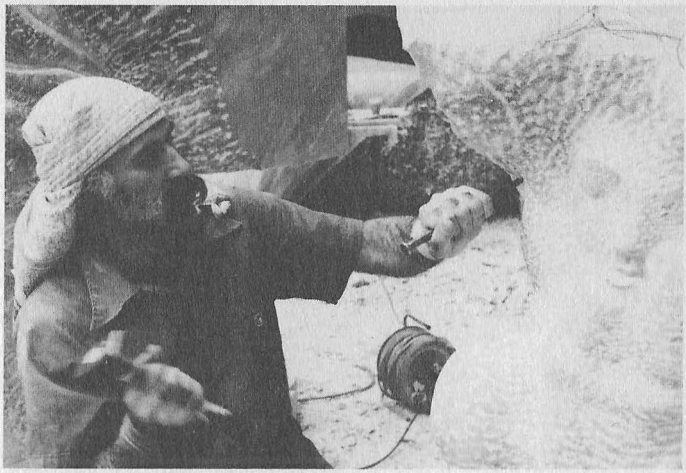
Sanatçı ve militan Mehmet Aksoy 1976 yılı 1 Mayıs yürüyüşünde Berlin sokaklarında...

Şarkı söyleyen bir heykeltıraş ve bir ressam... Batı Berlin İşçi Korosu bir konserde. Koroyu Tahsin İncirci yönetiyor. Sağdan üçüncü Mehmet Aksoy, hemen arkasında ressam Hanefi Yeter.

Aile omuz omuza. Antalya'da kırılan İşçi ve Çocuğu *heykelinin yeniden yapımında sıra beton dökümüne gelmiş. Mehmet Aksoy'un kardeşlerinden üçü (soldan sağa: Muzaffer Aksoy, İbrahim Aksoy, İhsan Aksoy) ve ikinci eşi Serpil Aksoy heykeltıraşa omuz veriyorlar…*

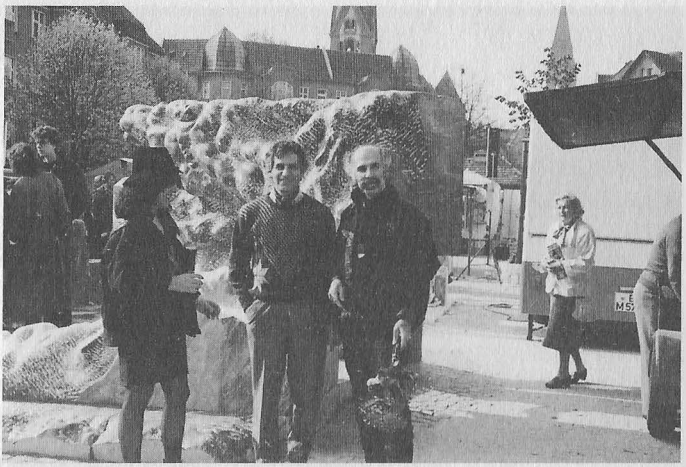
Buluttan Sevgililer. *Bulutlar Berlin Kronold Platz'a iniyor...*

İş Göçü. *Berlin Schlesisches Tor.*

Berlin Knonold Platz için Buluttan Sevgililer *çalışmasından.*

Buluttan Sevgililer *heykelinin açılış töreninde. Heykeltıraş Azade Köker (solda), kardeşi Orhan Aksoy (ortada) ve Mehmet Aksoy.*

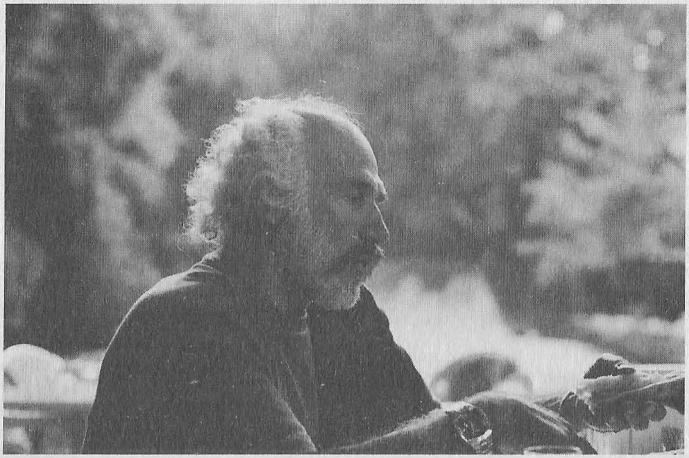
Berlin Kronold Platz'da Buluttan Sevgililer *heykelinin açılış töreninden...*

Sıkıyönetim koşullarında İllegal Radyoyu Dinleyenler *(Berlin 1975).*

Berlin'deki heykel eğitimi de bitti. Master'ını tamamlayan Mehmet Aksoy Türkiye'ye dönecek, Berlin Türk Merkezi'nde düzenlenen uğurlama töreninde veda konuşması yapıyor. Üstündeki giysi mi? Birazdan bir de "veda halayı" çekilecek de...

Mehmet Aksoy Antalya Düden'de bir tatil kaçamağında...

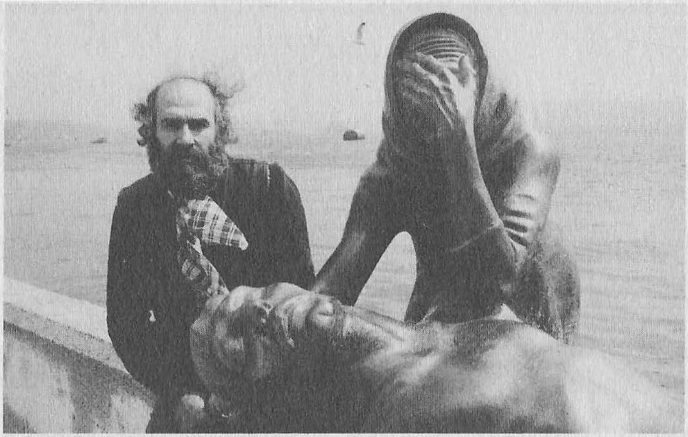
1977'de Berlin Türk Merkezi'ndeki arkadaşları Türkiye'ye dönmeye hazırlanan Mehmet Aksoy'u çiçekler ve armağanlarla uğurluyorlar.

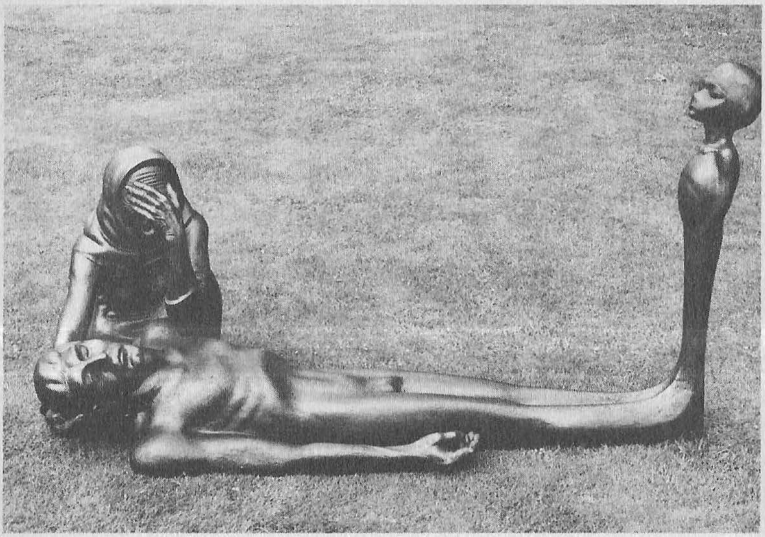
1 Mayıs '77 *heykeline çalışırken...*

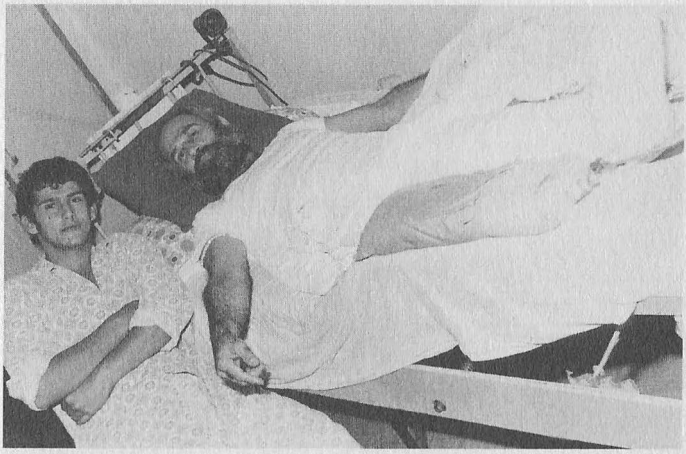
Berlin'de veda halayı. Hoşça kal Berlin, hoş bulduk Türkiye...

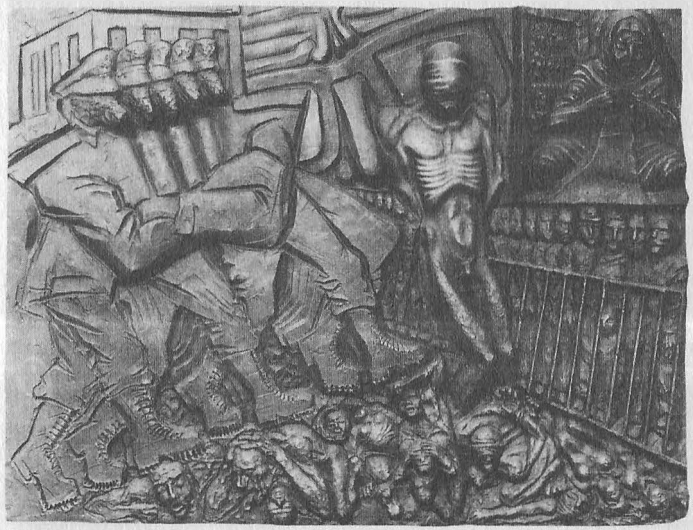
İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Öğretim Üyesi, Taş Atölyesi Sorumlusu Mehmet Aksoy 1 Mayıs *heykelini bitirmiş. Akademi'nin arka bahçe duvarında objektifin karşısına çıkarmış.*

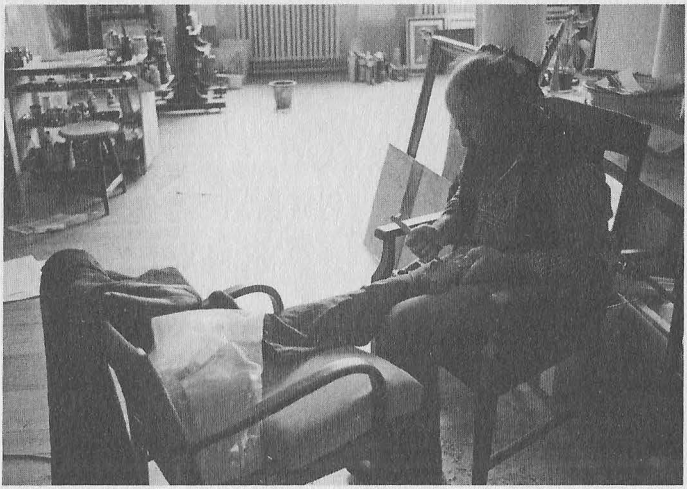
1 Mayıs '77 *can kırımının anısına.*

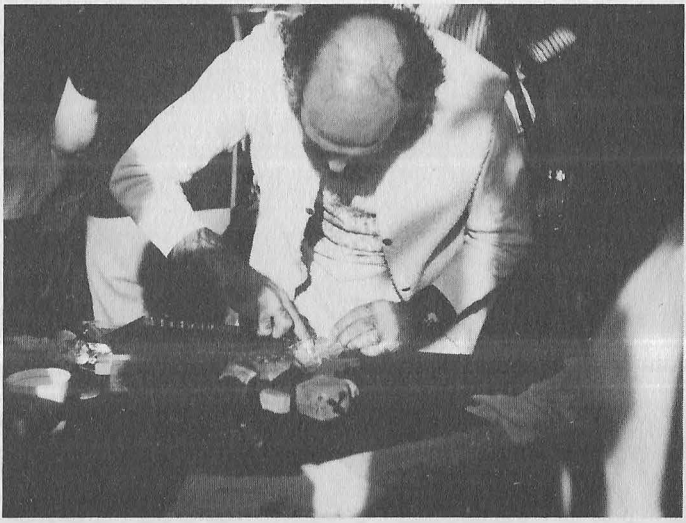
1980 Eylülü. Trafik kazasında ayak kırılmış. Cerrahpaşa'da olanaksızlıklar ve umursamazlıklar içinde umutsuz bir tedavi süreci. En küçük kardeş Sühan Aksoy da refakatçı.

12 Eylül. *Türkiye'nin karanlığı.*

Ayak kırık. Ama oturarak da heykel yapılır. Mehmet Aksoy ahşaptan heykel yontuyor. (1980)

Mehmet Aksoy Berlin'de geçim kaygısıyla T-shirtler için baskı kalıpları hazırlıyor.

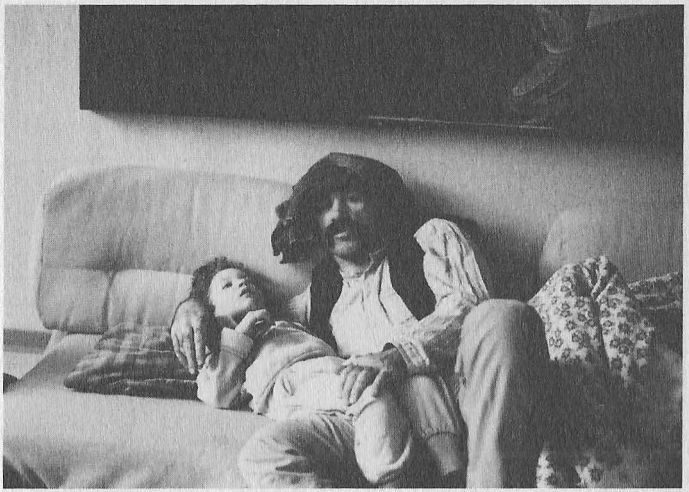
Bu fotoğrafın tek özelliği var. Mehmet Aksoy'un sırtındaki T-shirt desenlerinin kalıbını Aksoy kendi hazırlayıp, T-shirte kendi bastı ve Berlin'deki yaşamını bir süre böyle kazandı...

Taze gelin ve taze damat. Biraz önce Thura ile Mehmet Aksoy'un nikâhları kıyıldı. Tören niyetine Kreuzberg'de bir çayırda piknik düzenlendi. (Soldan sağa) Ressam Hanefi Yeter, ressam Mustafa Ata, Mehmet Aksoy, Thura Aksoy ve gelinin kız kardeşi.

Aile Barış eyleminde. Thura ve Mehmet Aksoy, artık bir yaşına basmış oğulları Tan ile Berlin'de bir barış mitingi sonrası dinleniyorlar.

Heykeltıraş ve küçük oğlu Tan.

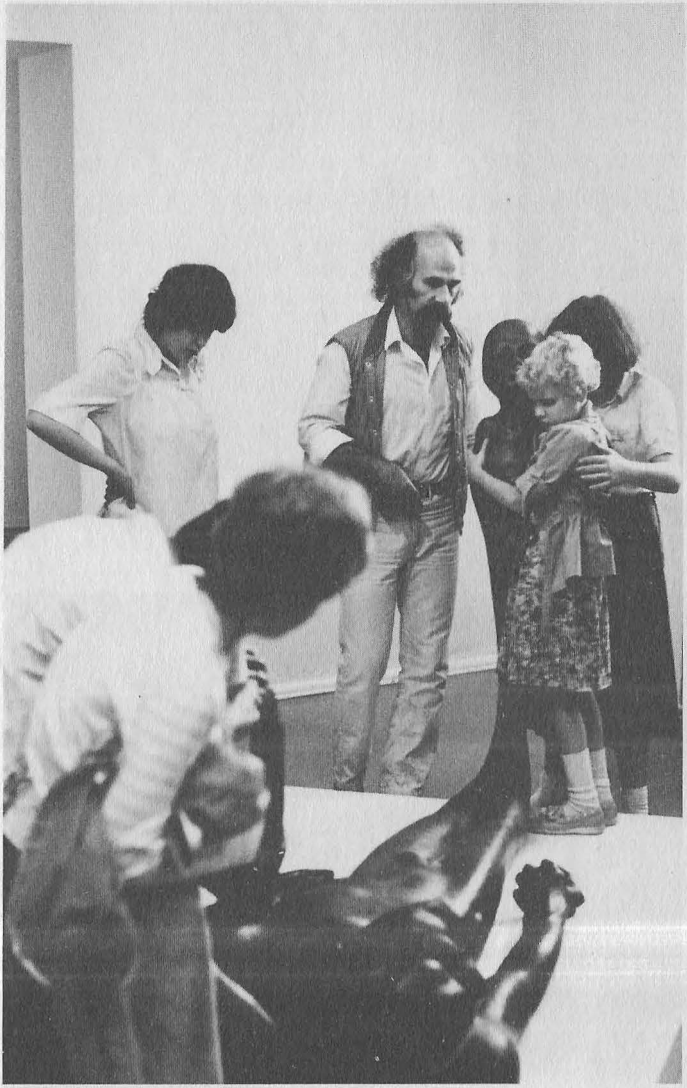
Anne Thura Aksoy, oğul Tan Aksoy ve baba Mehmet Aksoy Berlin'de.

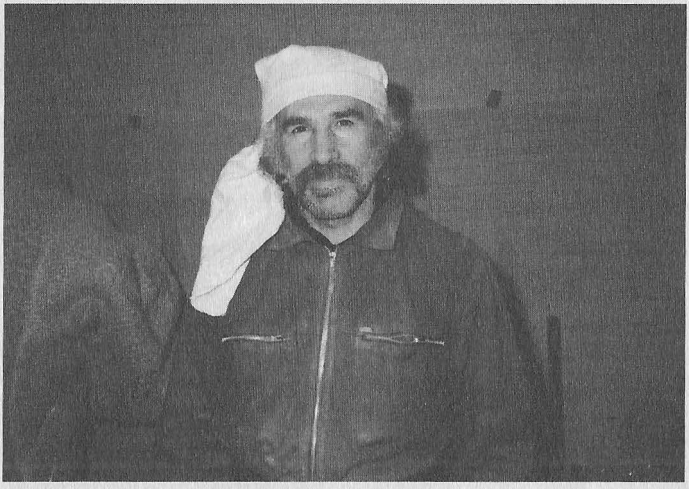
Tan taşları tanıyor... Fas'ın Atlantik kıyılarında Mehmet Aksoy, küçük oğlu Tan'a taşları tanıtıyor...

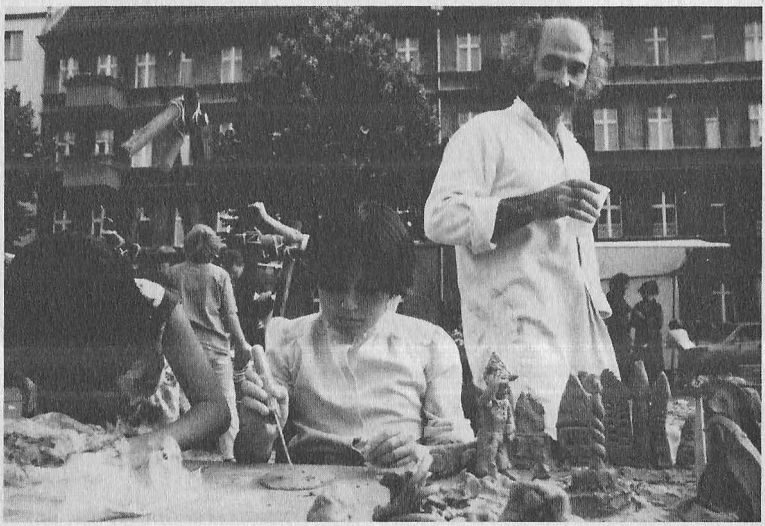
Berlin'deki atölyede, Berlin okullarından gelen küçük Türk öğrencilerle birlikte.

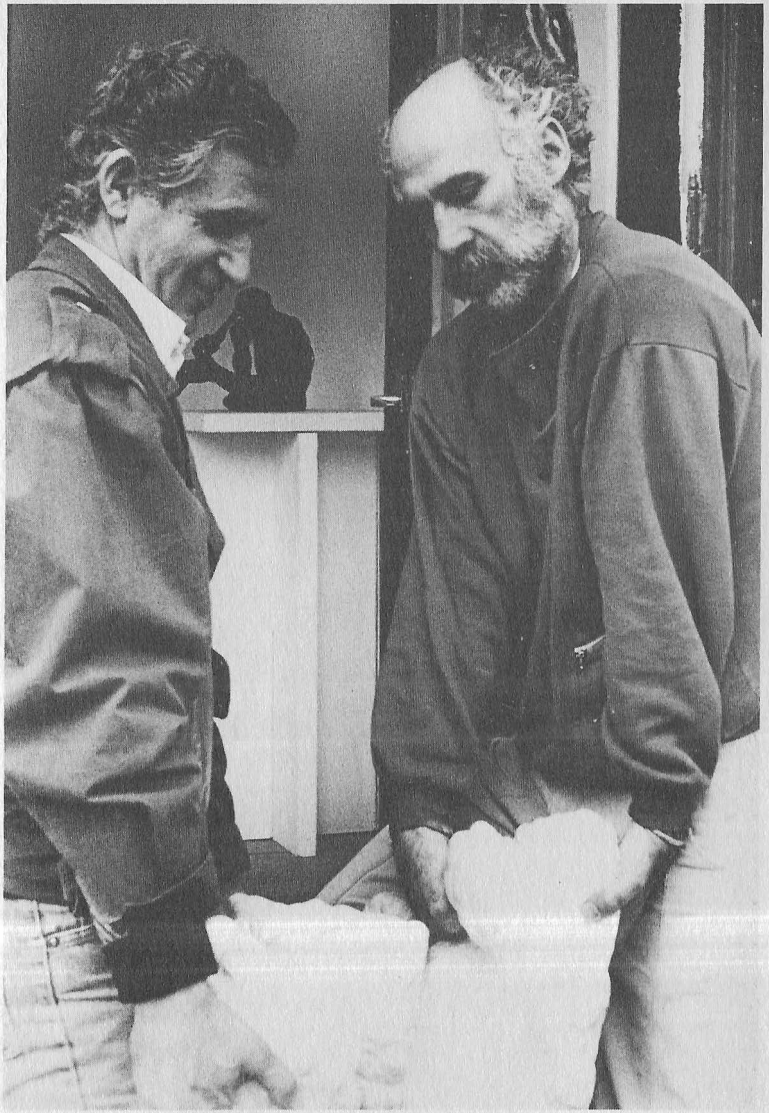
Körler dokunarak görür. Berlin'de Körler Okulu öğrencileri 1982'deki kişisel heykel sergisinde Mehmet Aksoy'un 1 Mayıs *heykelini "dokunarak" tanımaya çalışıyorlar.*

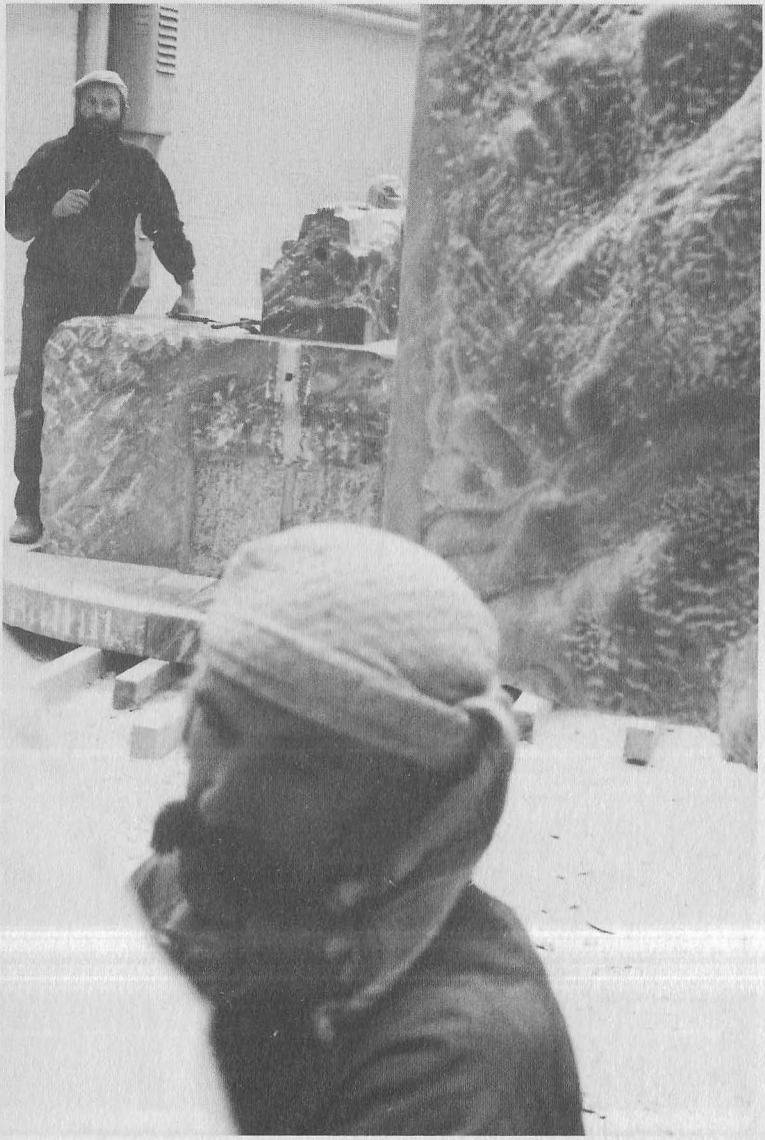
Mehmet Aksoy Berlin'deki atölyesinde "iş üniforması" ile...

Berlin'de bir sokak şenliğinde çocukları heykel çamuru ve heykelle tanıştırmak...

Taş heykelciliği biraz da hamallıktır. Kardeş ve seramik sanatçısı Orhan Aksoy, ağabeyine "hamallıkta" yardım ediyor. (Berlin, 1986)

Buluttan Sevgililer *heykeli için atölye çalışması.*

Berlin'de İş Göçü *heykeli. Açık hava atölyesinde Mehmet Aksoy ana blok üstünde çalışıyor.*

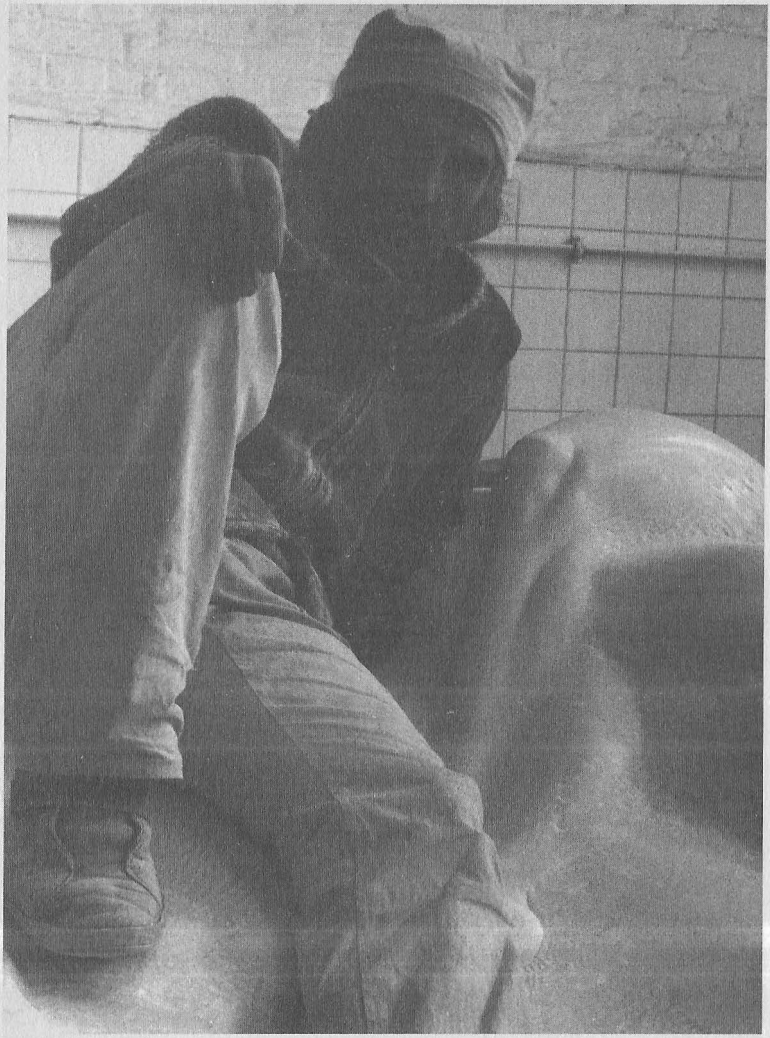
Berlin'de, İş Göçü *heykeli çalışmasından...*

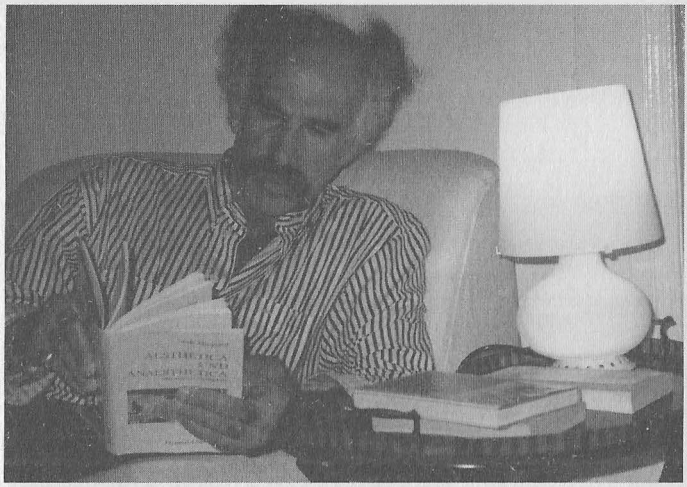
İş Göçü *heykeli Berlin'de Schlesisches Tor'daki (Şilezya Kapısı'ndaki) yerine dikiliyor...*

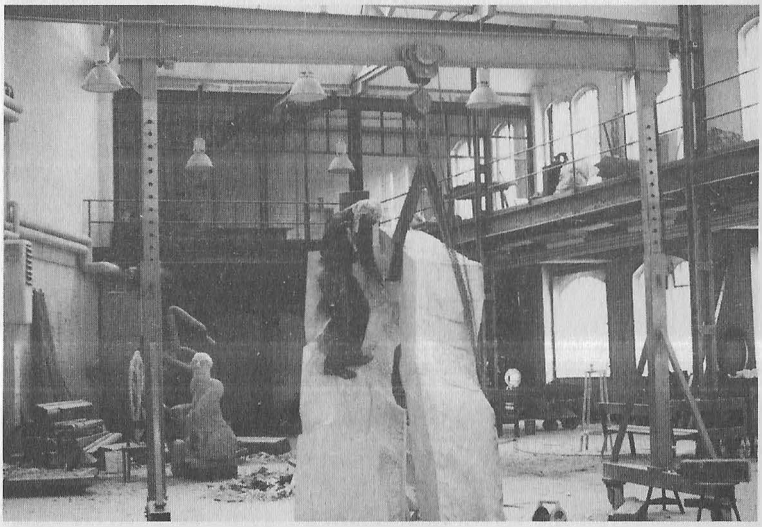
Berlin Schlesisches Tor'daki İş Göçü *heykeli yerleştirilmiş. Açılış öncesinde Aksoy son temizlikte...*

Heykeltıraş dinleniyor. Akademi der Künste'te (Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde), Berlin kentinin 750. kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde açılacak sergi için, Sahildeki Çiftler ve Yalnız Adam *heykeli için sabaha kadar çalışıp heykeli sergiye yetiştiren Mehmet Aksoy soluklanmaya çalışıyor.*

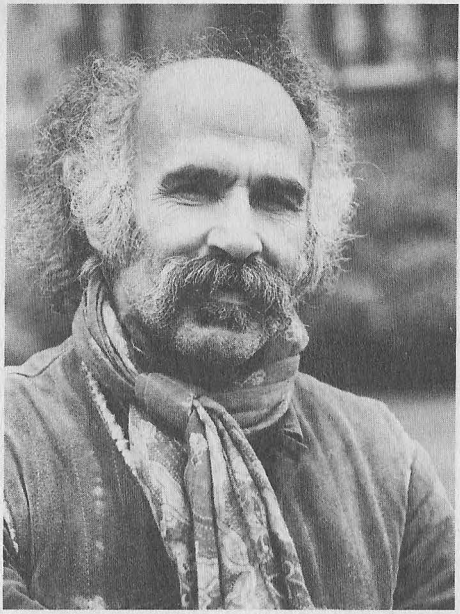

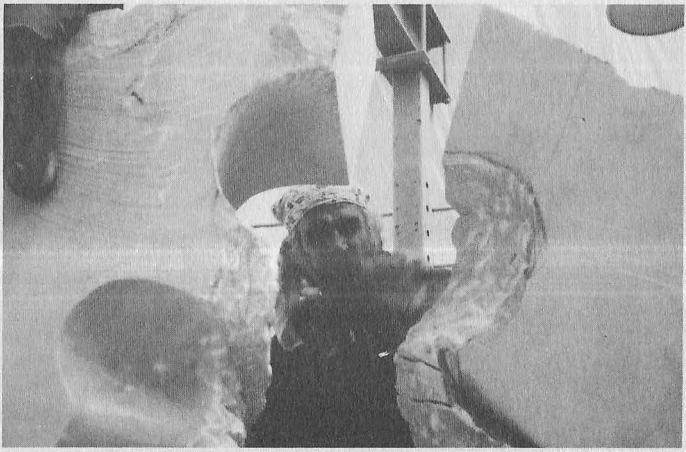
Heykeltıraş teorik çalışmada: Kitabın adı: Estetik ve Estetik Olmayan...

Berlin'de bir atölyede Meçhul Asker Kaçağı *heykeli ortaya çıkıyor. Tamamlandıktan sonra kopacak büyük siyasal fırtınadan henüz haberi yok.*

1987, Berlin. Yayladağlı Mehmet Aksoy artık Avrupa'nın en iyi heykeltıraşları arasında sayılıyor...

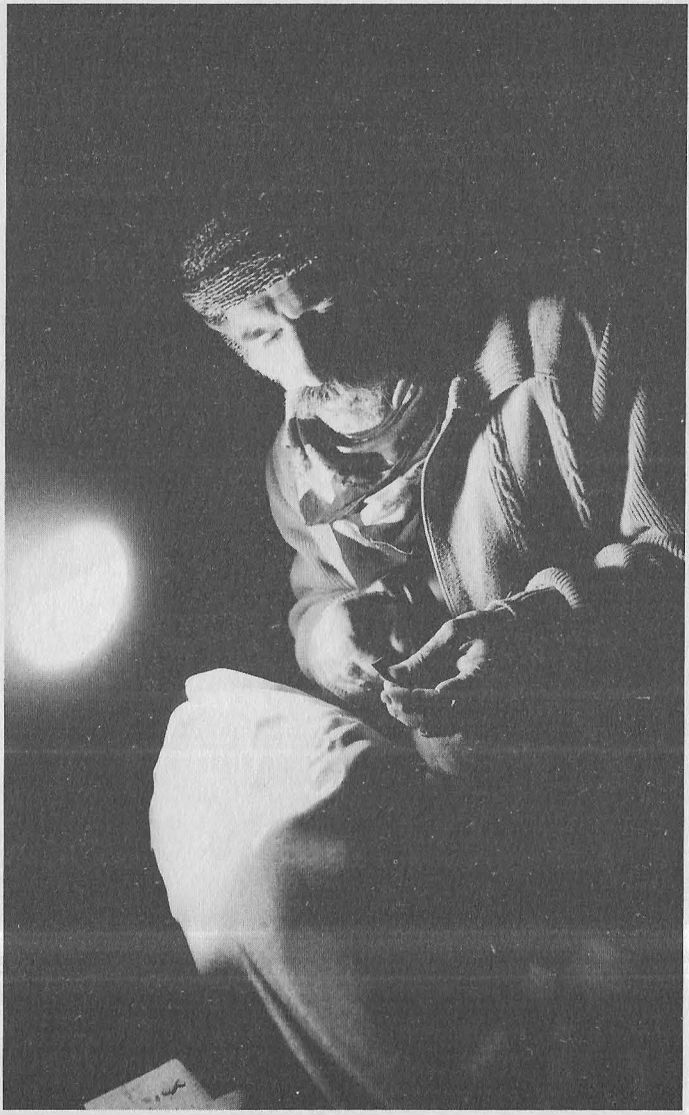

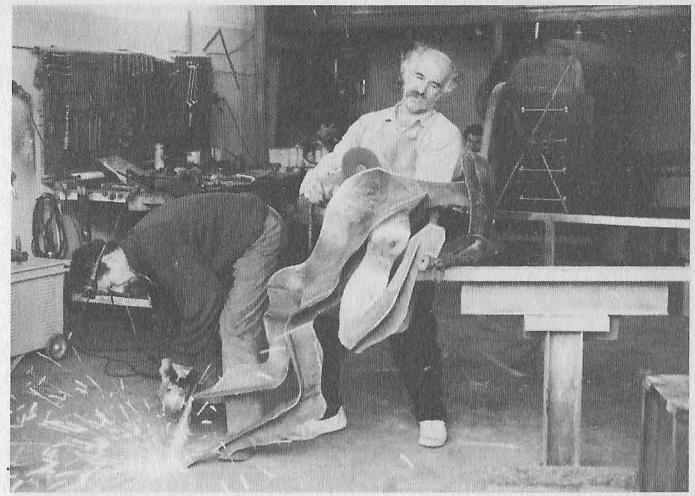
Mehmet Aksoy atölyede Asker Kaçağı *heykelini tamamlamaya çalışıyor...*

Asker Kaçağı'*nda artık detaylar üstüne çalışılıyor...*

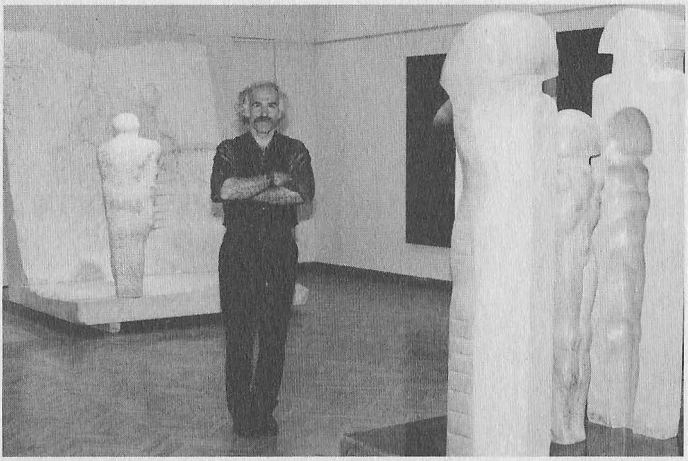
Gece çalışması. Mehmet Aksoy 1987'de Ortaköy'deki küçük atölyesinde bir sergiye hazırlanıyor.

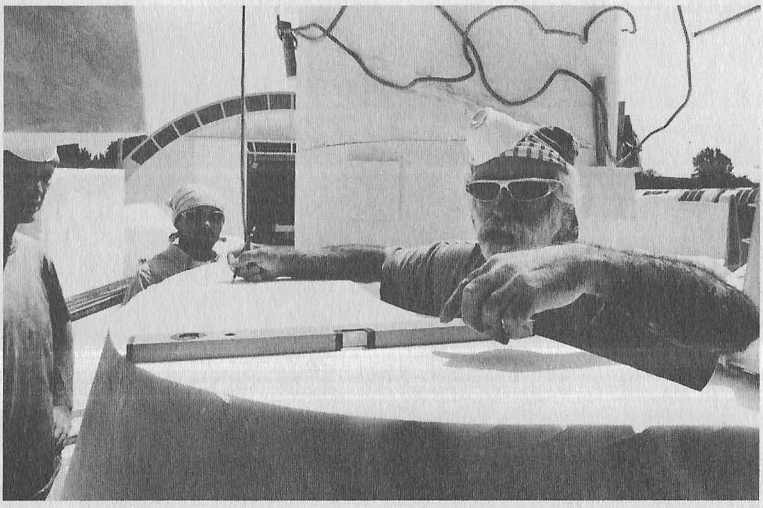
Aya İrini'deki İstanbul Bienali için Şahmeran Masalları'ndan Camsap İşkencede *heykeline çalışırken...*

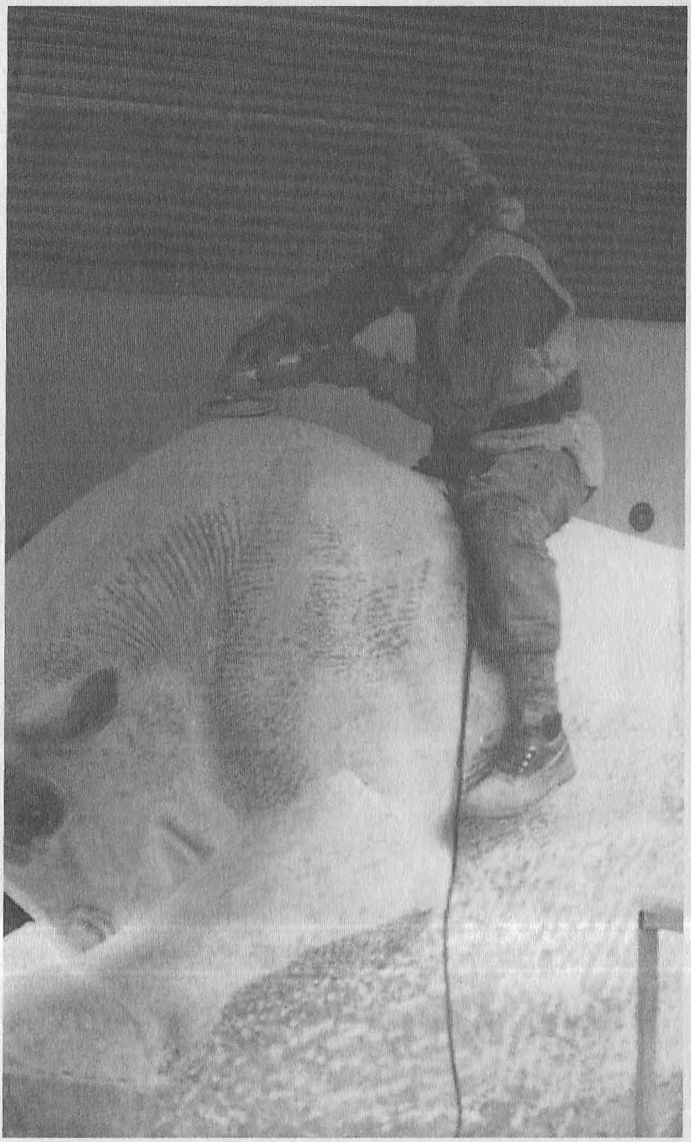
Asya Avrupa Bienali'nde Aksoy kendisine yardım eden arkadaşları ve öğrencileri ile bir arada.

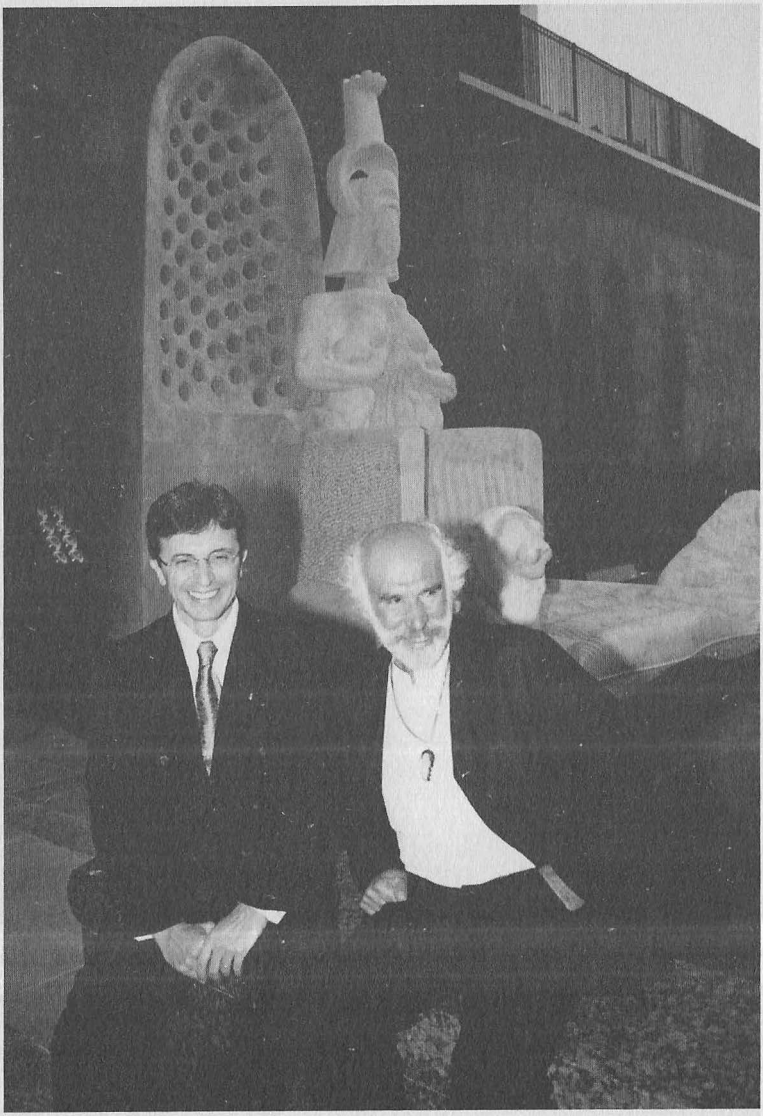
Avrupa Asya Bienali için heykel sergisi hazır. Heykeltıraş da hazır. Biraz da Bienal'de Türkiye'ye büyük ödülü kendisinin getireceğini bilir gibi.

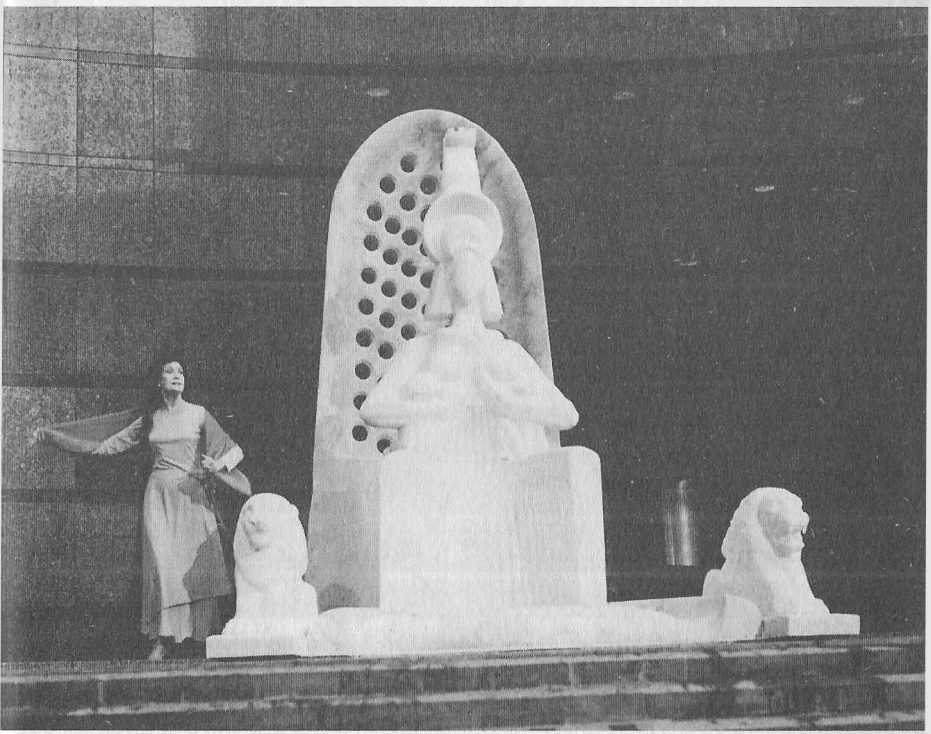
Mehmet Aksoy heykeltıraşlık eğitiminde önceliği usta-çırak ilişkisine tanıyor. Fotoğrafta kalfalık aşamasına ulaşmış iki çırağıyla birlikte bir ölçüm çalışmasında. Kâzım Karakaya (solda) ve Malik Bulut (ortada).

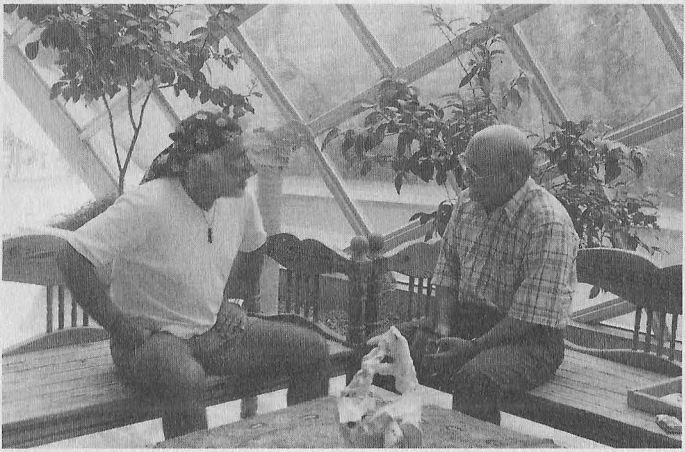
IMKB önüne dikilecek Ayı-Boğa *heykeli atölyede hazırlanırken...*

İş Bankası Kuleleri'nin avlusunda, Kibele *heykelinin açılış töreninde İş Bankası Genel Müdürü Ersin Özince ve Mehmet Aksoy.*

İş Bankası Kuleleri'nin avlusuna dikilen Kibele *heykelinin açılışında Türk tiyatrosunun "diva"sı Yıldız Kenter, Anadolu tanrıçası Kibele üstüne küçük bir gösteri sunuyor...*

Aydın Engin ile Mehmet Aksoy 43 saatlik söyleşinin "oturum"larından birinde.

Yayladağ'ın tek ilkokuluna kaydolur Mehmet Aksoy; elinde tahtadan yapılma çantası, çantasının içinde ömründe ilk kez gördüğü ve kokusunu hâlâ hatırladığı kurşunkalem ve çizgili defteriyle okula gider. Nazmiye Öğretmen bahçeye çıkarır onları ve "haydi çizin" der, "ne isterseniz, neyi isterseniz çizin."
Bir kuş yapar kâğıda küçük Mehmet, ama öyle bir kuş ki, tıpkı elinde sapan kovaladıkları gibi; tüyleri, gagası, kanatları... sanki kâğıttan fırlayıp uçup gidecek. Nazmiye Öğretmen bir kuşa, bir Mehmet'e bakar, kucaklar onu, kollarında öğrencisi, dönerler bahçenin orta yerinde... "Ya Nazmiye Öğretmen olmasaydı" diye soruyor Aydın Engin, "Ya Mehmet Aksoy onun sınıfına düşmeseydi..."
Büyük heykel ustasının içindeki sanatçı işte böyle, öğretmeninin sevgi dolu desteğiyle yüzünü gösteriyor. Sonra da hep o sanatçı yan egemen oluyor Mehmet Aksoy'a. Soğuk taşlardan, sıcacık heykeller yontuyor o gün bu gündür Aksoy; yaşayan, ışık taşıyan, konuşan, anlatan, acıtan, kanatan heykeller.
Heykeliyle konuşan Mehmet Aksoy, bu kez "söz"le konuştu. İnsanı, kendini, sanatı, sanatını anlattı gazeteci ve yazar Aydın Engin'e. Bu uzun Nehir Söyleşi'de safkan bir sanatçıdan aynaya yansıyanları; onun sıcak, samimi itiraflarını, bir insan olarak portresini bulacaksınız.

ISBN: 975-458-402-8
OTM: 11024201

9 789754 584028

KDV dahil fiyatı: 10.000.000 TL